

## ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਮੰਘਿਰਿ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ  
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ

ਮੰਘਿਰਿ ਮਾਹਿ ਸੋਹੰਦੀਆ ਹਰਿ ਪਿਰ ਸੰਗਿ ਬੈਠੜੀਆਹ॥  
ਤਿਨ ਕੀ ਸੋਭਾ ਕਿਆ ਗਣੀ ਜਿ ਸਾਹਿਬਿ ਮੇਲੜੀਆਹ॥  
ਤਨੁ ਮਨੁ ਮਉਲਿਆ ਰਾਮ ਸਿਉ ਸੰਗਿ ਸਾਧ ਸਹੇਲੜੀਆਹ॥  
ਸਾਧ ਜਨਾ ਤੇ ਬਾਹਰੀ ਸੇ ਰਹਨਿ ਇਕੋਲੜੀਆਹ॥  
ਤਿਨ ਦੁਖੁ ਨ ਕਬਹੂ ਉਤਰੈ ਸੇ ਜਮ ਕੈ ਵਸਿ ਪੜੀਆਹ॥  
ਜਿਨੀ ਰਾਵਿਆ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਣਾ ਸੇ ਦਿਸਨਿ ਨਿਤ ਖੜੀਆਹ॥  
ਰਤਨ ਜਵੇਹਰ ਲਾਲ ਹਰਿ ਕੰਠਿ ਤਿਨਾ ਜੜੀਆਹ॥  
ਨਾਨਕ ਬਾਂਛੈ ਪੂੜਿ ਤਿਨ ਪ੍ਰਭੁ ਸਰਣੀ ਦਰਿ ਪੜੀਆਹ॥  
ਮੰਘਿਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਆਰਾਧਣਾ ਬਹੁੜਿ ਨ ਜਨਮੜੀਆਹ॥

ਅੰਗ - 135

ਸ਼ਾਨ .....

ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,  
ਪੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ!  
ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥  
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੁ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ॥  
ਪੰਨਾ - 256  
ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭੁ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥  
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭੁ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥  
ਪੰਨਾ - 289

ਧਾਰਨਾ - ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਲੇਖੇ ਵਿਚ ਲਾ ਲੈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ,  
ਫਿਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਬਹੁਤ ਜੁਗ ਬੀਤੇ।  
ਕਈ ਜਨਮ ਭਏ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ॥  
ਕਈ ਜਨਮ ਗਜ ਮੀਨ ਕੁਰੰਗਾ॥  
ਕਈ ਜਨਮ ਪੰਖੀ ਸਰਪ ਹੋਇਓ॥  
ਕਈ ਜਨਮ ਹੈਵਰ ਬ੍ਰਿਖ ਜੋਇਓ॥  
ਮਿਲੁ ਜਗਦੀਸ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ॥  
ਚਿਰੰਕਾਲ ਇਹ ਦੇਹ ਸੰਜਰੀਆ॥ ਅੰਗ - 176

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਅਪਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਸਦਕੇ, ਕੱਤਕ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਲੰਘ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਬਖਸ਼ੀਆਂ ਨੇ। ਹੁਣ ਮੰਘਿਰਿ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਚੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਸਿਖਸ਼ਾ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ, ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਮਹੀਨਾ ਵੀ ਤੂੰ ਸੁਖ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ

ਲੰਘਾਈ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਫਸਲਾਂ ਬੀਜਣੀਆਂ ਨੇ, ਨਵੇਂ ਕੰਮ ਕਰਨੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਰਕਤ ਪਾਈਂ। ਅਨੇਕਾਂ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਲੈ ਕੇ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਾਂ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਜਦੋਂ ਸਰਵਣ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ, ਗੋੜੇ ਖਾਂਦਿਆਂ ਨੂੰ। ਇਕਨਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਏਸ ਗੱਲ ਦਾ ਫਿਕਰ ਹੈ ਮਨ ਵਿਚ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ਇਹ ਵੀ ਲੰਘਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜੇ ਗੱਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਣੀ। ਐਨਾ ਕੁ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਦੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਥੋੜ੍ਹੀਆਂ ਕਾਬੂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਰਸਤਾ ਦਿਸਣ ਲਗ ਗਿਆ। ਚੰਗੇ ਰਾਹ ਤੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਬਣ ਰਹੇ ਨੇ ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਕੰਮ ਅਸਲੀ ਹੈ ਉਹ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਿਆ। ਅਗਲੇ ਪਾਸੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੋ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਹੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ, ਤੇਰੇ ਘਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਘਾਟਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਿਰਾ ਇਨਸਾਫ ਦਾ ਘਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇਰਾ, ਇਨਸਾਫ ਦਾ ਹੋਵੇ ਫੇਰ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪਾਪੀ ਹੀ ਪਾਪੀ ਤੁਰੇ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਦੋਸ਼ੀ ਓ ਦੋਸ਼ੀ ਤੁਰੇ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਤੇਰੇ ਘਰ ਵਿਚ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ, ਅਜਾਮਲ ਵਰਗੇ ਪਾਪੀਆਂ ਨੂੰ ਤੂੰ ਬਖਸ਼ ਸਕਦਾ ਹੈਂ, ਇਕ ਸਾਹ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਗਨਕਾ ਵਰਗੀ ਬੀਬੀ ਬਖਸ਼ ਸਕਦਾ ਹੈਂ, ਬਾਲਮੀਕ ਵਰਗੇ ਡਾਕੂਆਂ ਨੂੰ ਤੂੰ ਬਖਸ਼ ਸਕਦਾ ਹੈਂ। ਸਾਡੇ ਤੇ ਵੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ। ਪਰ ਹੁੰਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰੋਂ ਅਰਦਾਸ ਨਹੀਂ ਇਹ ਨਿਕਲਦੀ। ਅੰਦਰੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਹੋਰ ਹੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਐਨੇ ਅਨਜਾਣ ਹਾਂ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਜਨਮ ਤਾਂ ਧਾਰ ਲਿਆ ਪਰ ਜੋ ਅਸਲੀ ਕੰਮ ਹੈ ਉਹਦੇ ਵਲ ਖਿਆਲ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਵਿਰਲੇ-ਵਿਰਲੇ ਨੂੰ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਿਰਫ ਓਹੀ ਬੰਦੇ ਸੋਹੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਰ ਨਾਲ ਮਿਲ ਗਏ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਖੇਡ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਜਿਹਨੂੰ ਸਟੇਡੀਅਮ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਥੇ ਖੇਲ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਕੁਝ ਕੁਰਸੀਆਂ ਐਸੇ ਉਚੇ ਥਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ ਜਿੱਥੋਂ ਸਭ ਕੁਝ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਸਮਰੱਥਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਥੇ ਉਹੀ ਬੈਠਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ

ਨੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਹ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਖੇਲ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਾ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਹੈ, ਨਾ ਮੰਡਲਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਹੈ, ਨਾ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਅੰਤ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਅੰਤ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਸੋਚਣ ਲਗ ਜਾਓ, ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਹਾਰ ਕੇ ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦਾ। ਐਡੇ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਸੀਂ ਲੋਕ ਘੁੰਮਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਵੇਂ ਲਾਟੂ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ ਇਉਂ ਘੁੰਮਦੇ ਹਾਂ ਜਾਂ ਹਲਟ ਦੀਆਂ ਟਿੰਡਾਂ ਜਿਵੇਂ ਘੁੰਮਦੀਆਂ ਨੇ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੁੰਮਦੇ ਹਾਂ ਕਦੇ ਉਪਰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਕਦੇ ਕੀੜੇ ਮਕੌੜੇ ਫੇਰ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਕਦੇ ਪੰਛੀ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਕਦੇ ਸੱਪ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਕਦੇ ਹਾਥੀ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਕਦੇ ਘੋੜੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਕਦੇ ਬੈਲ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਕਦੇ ਗਧੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਾਡੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਹੈਂ ਇਹ ਵੀ ਗੱਲ ਬਣ ਜਾਏਗੀ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਗੁਰੂ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਐਸੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਰਿੱਛ ਮੁੱਲ ਲਿਆ ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਾ ਕੇ ਉਹਦੀ ਗਤੀ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਨਿਕਲਿਆ ਕੌਣ ਵਿਚੋਂ ਭਾਈ ਸੋਭਾ ਰਾਮ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਚੋਰ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਚੋਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵੀ ਇਥੇ ਆ ਗਿਆ, ਰਿੱਛ ਬਣ ਗਿਆ? ਅਜੀਬ ਗੱਲ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ। ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਰਿੱਛ ਕਿਵੇਂ ਬਣ ਗਿਆ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮੇਰੇ ਮੂੰਹੋਂ ਇਕ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਨੂੰ ਫਿੱਕੇ ਬਚਨ ਨਿਕਲ ਗਏ ਸੀ। ਉਹ ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਰਿੱਛ ਤਾਂ ਤੂੰ ਹੀ ਬਣੇਗਾ। ਮੇਰੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਸੱਤਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਕਿਹਾ ਹੋਇਆ ਉਹ ਰਿੱਛ ਬਣ ਜਾਂਦਾ, ਉਹਦਾ ਕਿਹਾ ਹੋਇਆ ਮੈਨੂੰ ਬਣਨਾ ਪਿਆ।

ਮਹਾਰਾਜ ਮਾਲਵੇ 'ਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ ਪਰਮ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਪਲੰਘ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਆਹ ਜਿਹੜੀ ਕਿੱਕਰ ਦੇ ਉਤੇ ਕਾਉਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਆਲ੍ਹਣਾ ਹੈ ਨਾ, ਇਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਕਾਉਂ ਦਾ ਬੱਚਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲਿਆ। ਉਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਦੋ ਨੇ, ਕਿਹੜਾ ਚੁੱਕਾਂ? ਕਹਿੰਦੇ ਕਿਵੇਂ ਨੇ? ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਾਰਾਜ ਇਕ ਤਾਂ ਡਰਿਆ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਇਕ ਨੱਠ-ਨੱਠ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਉਹਨੂੰ ਹੀ ਚੁੱਕ ਲੈ ਜਿਹੜਾ ਦੌੜ-ਦੌੜ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿ ਕੇ ਇਹਦੀ ਗਰਦਨ ਮਰੋੜ ਦੇ। ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਐਸੀ ਰੂਹ ਨਿਕਲੀ,

ਜਿਹਨੂੰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਮਹਾਰਾਜ ਇਹ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਹੀ ਸੇਵਾਦਾਰ ਹੈ। ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਕਿਉਂ ਬਈ ਗੁਰਮੁਖਾ! ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਬਣ ਗਿਆ ਤੂੰ। ਕਹਿੰਦਾ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਭਾਈ ਧੰਨਾ ਅਭੇਦ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸੀ ਆਪ ਦਾ, ਉਹਨੂੰ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਕਹਿ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਕਾਂ-ਕਾਂ ਕਿਉਂ ਕਰਦਾ ਹੈਂ, ਉਹਨੇ ਉਲਟਾ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਕਾਂ-ਕਾਂ ਤਾਂ ਤੂੰ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈਂ, ਇਹ ਕਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਤੂੰ ਕਾਂ ਹੀ ਬਣੇਗਾ। ਮੈਂ ਕਾਉਂ ਬਣ ਗਿਆ। ਪਰ ਆਪ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਈ, ਆਪ ਨੇ ਮੇਰਾ ਉਧਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਸੋ ਜਨਮ ਤਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ ਨਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਧਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਇਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਲੜਕੀ ਸੀ, ਪਰਿਵਾਰ ਵੀ ਚੰਗਾ ਸੀ, ਲੇਕਿਨ ਜਿਸ ਵਕਤ ਇਕ ਰਾਜਾ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਉਤੇ ਤਾਂ ਉਹ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਮੰਦਾ ਚੰਗਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿਤੀ। ਨਾਲ ਉਹਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਲੜਕੀ ਲੈ ਕੇ ਕੱਲ੍ਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚੀ। ਲੜਕੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਪਿਤਾ ਜੀ, ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਅੱਗੇ ਦੋ ਹੀ ਰਾਹ ਨੇ। ਇਕ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਇੱਜ਼ਤ ਲੈ ਕੇ ਐਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਚਲੀ ਜਾਵਾਂ। ਇਕ ਹੈ ਮੈਂ ਬੇਇੱਜ਼ਤ ਹੋ ਜਾਵਾਂ। ਪਾਪ ਦੀ ਭਾਗਣ ਹੋ ਜਾਵਾਂ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲਾ ਰਸਤਾ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੀ ਮੈਂ ਰਾਜੇ ਕੋਲ ਜਾਵਾਂਗੀ, ਜੇ ਨਾ ਗਈ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਤਕਲੀਫਾਂ ਆ ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਰਾਜੇ ਕੋਲ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਮਝਾਉਂਦੀ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਕਿ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੈਂ। ਆਹ ਗੱਲ ਤੈਨੂੰ ਕਰਨੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਨਾ ਹੀ ਹਟਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਚੰਗਾ ਤੂੰ ਗੰਦ ਖਾਣਾ ਹੈ, ਗੰਦ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਸੋ ਜਨਮ ਘੋਗੜ ਬਣੇਗਾ, ਇਕ ਸੌ ਇਕ ਜਨਮ। ਐਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਉਹਨੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਣ ਛੱਡ ਦਿਤੇ ਤੇ ਉਹ 101 ਜਨਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਘੋਗੜ ਹੀ ਬਣਦਾ ਤੁਰਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜਦੋਂ ਮਾਲਵੇ 'ਚ ਗਏ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਾਣ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਘੋਗੜ ਮਾਰ ਦਿਤਾ। ਨਾਲ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਸੀ ਭਾਈ ਦਾਨ ਸਿੰਘ ਵਗੈਰਾ ਦੇ ਨਾਲ ਬਗੜ, ਕਹਿੰਦੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਕੀ ਕਰਿਆ ਤੁਸੀਂ, ਘੋਗੜ ਹੀ ਮਾਰ ਦਿਤਾ? ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਘੋਗੜ ਨੂੰ ਪੁਛੋ ਕਿਉਂ ਮਾਰਿਆ ਹੈ? ਜਦੋਂ ਉਹਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਮੇਰੀ ਗਲਤੀ ਸੀ, ਮੈਂ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਵਿਚ ਪੈ ਗਿਆ, ਗੁਰਸਿੱਖ ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਮੈਂ ਮੰਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਜੂਨੀ ਮਿਲੀ ਹੈ। 101 ਜੂਨੀ ਹੋ ਗਈ, ਗੰਦ

ਮੰਦ ਖਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਸਾਰਾ।

ਸੋ ਉਹ ਤਾਂ ਉਧਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ, ਲਾਜ ਰੱਖ ਲਈ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖ ਦੀ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਸੀਗਾ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਕਿ ਕਿੱਥੇ ਚਲੇ ਜਾਈਏ, ਪੌੜੀ ਛੁਟ ਗਈ ਤਾਂ ਫੇਰ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਆਹ ਜਨਮ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਸੋ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ, ਆਪਣਾ ਬਣਾ ਲੈ, ਆਪਣਾ ਬਣਾ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਸਾਡਾ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਕਰਾ ਦੇ, ਜਿਸ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਆਏ ਹਾਂ।

ਸੋ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਬਣ ਗਏ, ਜਿਹੜੇ ਪਰਵਾਨ ਹੋ ਗਏ, ਜਿਹੜੇ ਮਿਲ ਗਏ ਓਸਨੂੰ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਐਨੀ ਸੋਭਾ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਜਿਹੜੇ ਮਿਲ ਗਏ ਰਾਮ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ,  
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਭਾ ਕੌਣ ਜਾਣਦੈ।

ਮੰਘਿਰਿ ਮਾਹਿ ਸੋਹੰਦੀਆ ਹਰਿ ਪਿਰ ਸੰਗਿ ਬੈਠੜੀਆਹ॥  
ਤਿਨ ਕੀ ਸੋਭਾ ਕਿਆ ਗਣੀ ਜਿ ਸਾਹਿਬਿ ਮੇਲੜੀਆਹ॥  
ਅੰਗ - 135

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਓਹੀ ਸੋਭਨੀਕ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਰਾਮ ਪਿਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਲ ਬੈਠਦੀਆਂ ਨੇ, ਬਰਾਬਰ ਬੈਠਦੀਆਂ ਨੇ। ਓਹੀ ਸੋਹੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮੇਲ ਲਿਆ ਕਹਿੰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਭਾ ਕੋਈ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਗਰੀਬ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਜਿਹੜੀ ਸੋਭਾ ਹੈ ਉਹ ਪੈਸੇ ਦੀ ਸੋਭਾ ਹੈ, ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਸੋਭਾ ਹੈ, ਅਹੁਦਿਆਂ ਦੀ ਸੋਭਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਤਾਂ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਸਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ, ਖੋਟੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ।

ਰਾਜ ਮਿਲਖ ਸਿਕਦਾਰੀਆ ਅਗਨੀ ਮਹਿ ਜਾਲੁ॥  
ਅੰਗ - 811

ਸੋਭਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਗਏ ਤੇ ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਮਹਿਮਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦੱਸਣੀ। ਜਿੰਨੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਗਿਆਨ ਵਾਲੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੜਾ ਯਤਨ ਕਰਿਆ ਹੈ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੋਭਾ ਜਾਨਣ ਦਾ ਕਿ ਕਿੱਡੀ ਕੁ ਪਦਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਿੰਨ ਦੇਵਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ। ਸ਼ਿਵ ਜੀ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਤੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ। ਬਾਕੀ ਦੇਵਤੇ ਸਾਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਗੁਰਮੁਖ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੇ

ਹੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਲ ਤਿੰਨ ਮੁਖ ਦੇਵਤੇ ਨੇ। ਜਿਵੇਂ ਗੰਗਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਆਦਰ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਾਲਾ ਦੇਵਤਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਦੇਵਤਾ ਨੇ, ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਅਭਿਮਾਨੀ ਦੇਵਤਾ ਨੇ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਨੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਪੂੜੀ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਵੇ।

ਗੰਗਾ ਜਮੁਨਾ ਗੋਦਾਵਰੀ ਸਰਸੁਤੀ  
ਤੇ ਕਰਹਿ ਉਦਮੁ ਧੂਰਿ ਸਾਧੂ ਕੀ ਤਾਈ॥

ਕਿਲਵਿਖ ਮੈਲੁ ਭਰੇ ਪਰੇ ਹਮਰੈ ਵਿਚਿ

ਹਮਰੀ ਮੈਲੁ ਸਾਧੂ ਕੀ ਧੂਰਿ ਗਵਾਈ॥ ਅੰਗ - 1263

ਦੇਵਤਾ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੈਲ ਗਵਾ ਸਕਦਾ। ਕੋਈ ਦੇਵਤਾ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਤੀਰਥ ਦੀ ਮੈਲ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਜੇ ਐਸੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਤੀਰਥਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਫੇਰ ਇੰਦਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ। ਇੰਦਰ ਤਾਂ ਆਪ ਹੀ ਮੈਲਾ ਹੈ, ਚੰਦਰਮਾ ਉਹ ਵੀ ਆਪ ਹੀ ਮੈਲਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਮੈਲਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਮੈਲਾ ਇੰਦੁ॥ ਅੰਗ - 1158

ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਮੈਲੇ ਨੇ। ਜਿਹੜੇ ਆਪ ਹੀ ਮੈਲੇ ਨੇ ਉਹ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸੁਧ ਕਰ ਸਕਦੇ ਨੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜੇ ਬੜੇ ਮੁੱਖ ਦੇਵਤੇ ਨੇ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਹੈ, ਸ਼ਿਵ ਜੀ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਹੈ; ਇਹ ਵੀ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਗਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਦੱਸ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ।

ਏਕਾ ਮਾਈ ਜੁਗਤਿ ਵਿਆਈ ਤਿਨਿ ਚੇਲੇ ਪਰਵਾਣੁ॥

ਇਕੁ ਸੰਸਾਰੀ ਇਕੁ ਭੰਡਾਰੀ ਇਕੁ ਲਾਏ ਦੀਬਾਣੁ॥

ਜਿਸ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਤਿਵੈ ਚਲਾਵੈ ਜਿਵ ਹੋਵੈ ਫੁਰਮਾਣੁ॥

ਓਹੁ ਵੇਖੈ ਓਨਾ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੈ ਬਹੁਤਾ ਏਹੁ ਵਿਡਾਣੁ॥

ਅੰਗ - 7

ਦੇਵਤੇ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤਾਂ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ। ਜਿਹੜੇ ਸੰਤ ਨੇ ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕੋਲ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਵੱਡਾ ਕੌਣ ਹੋਇਆ? ਤੀਰਥ ਵੱਡਾ ਕਿ ਹਰਿ ਕਾ ਦਾਸ? ਕਹਿੰਦੇ ਹਰੀ ਦਾ ਦਾਸ, ਜਿਹਦੇ ਚਰਨ ਧਰਨ ਦੇ ਨਾਲ, ਜਿਥੇ ਬੈਠ ਜਾਵੇ ਉਥੇ ਤੀਰਥ, ਜਿਥੇ ਚਰਨ ਧਰ ਦੇਵੇ ਉਥੇ ਤੀਰਥ। ਫੇਰ ਵੱਡਾ ਓਹੀ ਹੋਇਆ -

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕਉ ਖੋਜਹਿ ਮਹੇਸੁਰ॥

ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰ॥

ਅੰਗ - 273

ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨਹੀਂ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਆਮ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਐਡੀ ਵੱਡੀ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇਹ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਦੇਹ

ਨਾਲੋਂ ਚੰਗੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਦੋ ਤੱਤ ਐਸੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਗੰਦੇ ਨੇ। ਪਾਣੀ ਹੈ ਤੇ ਮਿੱਟੀ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਐਸੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਦੇਵਤਿਆਂ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਕੋਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਦੇ ਵੀ ਇਹ ਨਾ ਲਿਖਦੇ -

*ਓਹੁ ਵੇਖੈ ਓਨਾ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੈ ਬਹੁਤਾ ਏਹੁ ਵਿਡਾਣੁ॥*

ਅੰਗ - 7

ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਹਿ ਦੇਣਾ ਸੀ ਕਿ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਗਿਆਨ ਤਾਂ ਉਹਦਾ ਪਤਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਮਿਲਾਪ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਧਰਤੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ।

1690, ਅੱਜ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਅਸ਼ਨੀ ਕੁਮਾਰ ਭੱਟ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਵੇਣੀ ਸੀ, ਉਹ ਇਕ ਸਾਧਾਰਣ ਲੜਕਾ ਸੀ। ਆਮ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਸੇਵਾ ਵੀ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਨੂੰ ਲਟਕ ਲਾ ਦੇਵੇ, ਪਿਆਰ ਲਾ ਦੇਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਪਰ ਜਿਥੇ ਭਾਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਮੇਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਭਾਗ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਥੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਅਜੇ ਤੱਕ ਇਹਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਿਆ। ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਜਾਣਾ, ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ, ਬਚਨ ਸੁਣਨੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹਦਾ ਨਿਹਚਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਬਗੈਰ ਸਾਧੂ ਤੋਂ ਇਹ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਲੇਕਿਨ ਸਾਧੂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਭਾਗ ਨਹੀਂ ਜਾਗਦੇ। ਦੋਵੇਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ। ਸੰਤਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਲੰਘ ਸਕਦਾ। ਸੰਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਭਾਗ ਨਹੀਂ ਜਾਗਦੇ। ਭਾਗ ਜਾਗਣ ਤਾਂ ਪੂਰਾ ਸੰਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ -

*ਪੁਰਬ ਕਰਮ ਅੰਕੁਰ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੇ*

*ਭੇਟਿਓ ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ॥*

*ਮਿਟਿਓ ਅੰਧੇਰੁ ਮਿਲਤ ਹਰਿ ਨਾਨਕ*

*ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ॥ ਅੰਗ - 204*

ਸੰਗਤ ਮਿਲਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

*ਧਾਰਨਾ - ਬਿਨਾਂ ਭਾਗਾਂ ਤੋਂ ਕਦੇ ਨਾ ਮਿਲਦੀ,*

*ਸੰਗਤ ਪੂਰੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ।*

ਦੋ ਕੰਮ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰੇ ਭਾਗ ਬਣਨ ਤਾਂ

ਮਿਲਦੇ ਨੇ।

*ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਹੈ ਸਿਰਿ ਕਰਮਨ ਕੈ ਕਰਮਾ॥*

*ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਭਇਓ ਪਰਾਪਤਿ ਜਿਸੁ ਪੁਰਬ ਲਿਖੇ ਕਾ ਲਗਨਾ॥*

ਅੰਗ - 642

ਇਕ ਤਾਂ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ, ਇਕ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ। ਜਿਹਦੇ ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਜਾਗੇ ਨਹੀਂ ਉਹਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦੀ। ਸਾਧੂ ਕੋਈ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਕੋਲ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਆਉਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਨਿਹਚਾ। ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸੋ ਇਹ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੌਜਵਾਨ ਬੱਚਾ ਹੈ, ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਘਰ ਦਾ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਮਾਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਦਿਨ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਮਸਤਕ ਦੇਖਿਆ ਇਸਦਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਆਹ ਪ੍ਰੇਮੀ ਇਹਦੇ ਤਾਂ ਭਾਗ ਉਦੈ ਹੋਏ ਹੋਏ ਨੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਬਰਦਸਤ - ਸਾਧੂ ਦੇ ਮਿਲਣ ਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਐਵੇਂ ਤਾਂ ਮਿਲੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਹਰ ਬੰਦਾ ਲੇਕਿਨ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਜੋ ਚੀਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਗ ਨਹੀਂ ਜਾਗੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੁਲਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਵੇਣੀ! ਪਿਆਰਿਆ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ। ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਜਤਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ।

*ਧਾਰਨਾ - ਜੁਗਤੀ ਪੁਛ ਲੈ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਕੇ,*

*ਕਿਹੜੇ ਗੁਣੀ ਰਾਮ ਮਿਲਦੈ।*

ਆਪਣੇ ਆਪ ਸੁਖਾਲੇ ਤੋਂ ਸੁਖਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰਦੀ। ਆਹ ਕੀ ਹੈ, ਮੰਜਾ ਬੁਣਨਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਬੁਣਨਾ, ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਅਗਲਾ ਦੱਸ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਕਿ ਜੀਅ ਕਿਵੇਂ ਪੈਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਜਦ ਤਕ ਫਾਰਮੂਲਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਮਾਸਟਰ ਦੱਸਦਾ ਨਹੀਂ, ਚਾਹੇ ਸਵਾਲ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਹੈ ਕੱਢ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਹੀ ਕੰਮ ਹੈ, ਮਕੈਨਿਕ ਬਣਨਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਜਦ ਤਕ ਮਕੈਨਿਕ ਦੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਤੂੰ ਪੁਛਦਾ ਨਹੀਂ ਨਾ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤਕ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਣਾ।

*ਜਾਇ ਪੁਛਹੁ ਸੋਹਾਗਣੀ ਵਾਰੈ ਕਿਨੀ ਬਾਤੀ ਸਹੁ ਪਾਈਐ॥*

ਅੰਗ - 722

ਜਾਓ ਕਹਿੰਦੇ ਜਾ ਕੇ ਪੁਛੋ ਸੁਹਾਗਣਾਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਸੋਹੰਦੀਆਂ ਨੇ -

ਮੰਘਿਰਿ ਮਾਹਿ ਸੋਹੰਦੀਆ ਹਰਿ ਪਿਰ ਸੰਗਿ ਬੈਠੜੀਆਹ॥  
ਅੰਗ - 135

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਛੋ ਜਾ ਕੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੜੇ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ  
ਪਾ ਲਿਆ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ। ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਸੇਵਾ ਕਉ ਦੁਇ ਭਲੇ ਏਕੁ ਸੰਤੁ ਇਕੁ ਰਾਮੁ॥  
ਰਾਮੁ ਜੁ ਦਾਤਾ ਮੁਕਤਿ ਕੋ ਸੰਤੁ ਜਪਾਵੈ ਨਾਮੁ॥

ਅੰਗ - 1373

ਰਾਮ ਨੇ ਤਾਂ ਮੁਕਤੀ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਜਦ ਮੁਕਤੀ ਦੇ  
ਕਾਬਲ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਕਾਬਲ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ  
ਸੰਤਾਂ ਨੇ। ਨਾਮ ਦੀ ਜਾਚ ਦੱਸਣੀ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਜਾਚਾਂ  
ਦੱਸਣੀਆਂ ਨੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦ ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਕੋਲ  
ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾ ਕੇ ਸਵਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ੋ! ਮੇਰੇ  
ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਮੈਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਬਚਨ  
ਬੋਝੇ ਜਿਹੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਲੰਮੇ ਚੌੜੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ  
ਕਿ ਬਹੁਤ ਲੰਮੇ ਚੱਕਰ 'ਚ ਪਾ ਦੇਣ। ਪਰ ਕਮਾਈ ਬੜੀ  
ਔਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜੇ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਮਿਲਣ  
ਦੀ ਚਾਹ ਹੈ ਨਾ, ਸੱਚਮੁੱਚ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਵੈਰਾਗ ਜਾਗ  
ਪਿਆ, ਜੇ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਤੀਬਰ ਇੱਛਾ ਜਾਗ  
ਪਈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਦ ਤਕ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੈਰਾਗ ਨਹੀਂ  
ਆਉਂਦਾ ਓਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਛੁਟਦਾ।

ਬਿਨੁ ਬੈਰਾਗ ਨ ਛੁਟਸਿ ਮਾਇਆ॥ ਅੰਗ - 329

ਮਨ ਇਧਰ ਖਿਚਿਆ ਹੀ ਰਹੇਗਾ। ਓਧਰ ਜਾਂਦਾ ਹੀ  
ਨਹੀਂ ਤੇ ਵੈਰਾਗ ਦੇ ਨਾਲ ਫੇਰ ਚਾਓ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ  
ਕਿ ਮੈਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੈ। ਜਦ ਮਿਲੇਗਾ ਮੈਨੂੰ ਬੜਾ  
ਅਨੰਦ ਆਏਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰਾ ਜਿਹੜਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ  
ਮਨੋਰਥ ਹੈ ਉਹ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਮੱਲੋ-ਮੱਲੀ ਉਸ ਦੇ  
ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਐਸੇ ਬਚਨ ਨਿਕਲਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਮਨ ਬੈਰਾਗ ਭਇਆ ਦਰਸਨ ਦੇਖਣੇ ਕਾ ਚਾਉ॥

ਜਦ ਤਕ ਵੈਰਾਗ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ  
ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਚੰਗਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਲਿਖਿਆ, ਪੈਸੇ ਵਾਲਾ  
ਬੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਮੁਰਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਜੇ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ  
ਜੀਵਨ ਦੀ ਰੋ ਨਹੀਂ ਰੁਮਕੀ। ਜੀਉਣ ਵਾਸਤੇ ਚਾਓ ਨਹੀਂ  
ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਅੰਦਰ, ਦਰਸਨ ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ।

ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਕੁਲੀਨ ਚਤੁਰ ਮੁਖਿ ਛਿਆਨੀ ਧਨਵੰਤ॥  
ਮਿਰਤਕ ਕਹੀਅਹਿ ਨਾਨਕਾ ਜਿਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀ ਭਗਵੰਤ॥  
ਅੰਗ - 253

ਪਿਆਰ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਲ ਪਿਆ ਹੋਇਆ  
ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਰਲੇ ਦਾ ਪਿਆਰ ਹੈ।

ਜਿਹਦਾ ਪਿਆਰ ਹੈ ਉਹ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਸਭ ਮਰੇ  
ਹੋਏ ਨੇ। ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਤਾਂ ਨਾਮ ਦੀ  
ਕਰੰਟ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਮੌਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਹੈ ਸਰੀਰ  
ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਚੇਤਨ ਕਲਾ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ, ਇਕ ਉਹ ਮੌਤ  
ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਜੀਉਂਦੇ ਮੁਰਦੇ ਨੇ, ਇਕ ਸਰੀਰ  
ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਣ ਕਰਕੇ, ਜਿਹਨੂੰ ਅਸੀਂ ਮਰਿਆ  
ਹੋਇਆ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਉਹ ਮੁਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਜਦ ਤਕ ਵੈਰਾਗ  
ਨਹੀਂ ਅੰਦਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਵੈਰਾਗੀ ਪੈਦਾ ਹੋਏ  
ਨੇ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਫਰੀਦ ਜੀ ਵੈਰਾਗੀ ਹੋਏ-

ਫਰੀਦਾ ਤਨੁ ਸੁਕਾ ਪਿੰਜਰੁ ਥੀਆ ਤਲੀਆਂ ਖੁੰਡਹਿ ਕਾਗ॥  
ਅਜੈ ਸੁ ਰਬੁ ਨ ਬਾਹੁੜਿਓ ਦੇਖੁ ਬੰਦੇ ਕੇ ਭਾਗ॥  
ਕਾਗਾ ਕਰੰਗ ਫਢੋਲਿਆ ਸਗਲਾ ਖਾਇਆ ਮਾਸੁ॥  
ਏ ਦੁਇ ਨੈਨਾ ਮਤਿ ਛਹਉ ਪਿਰ ਦੇਖਨ ਕੀ ਆਸ॥

ਅੰਗ - 1382

ਆਸ ਲਈ ਬੈਠੇ ਨੇ ਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵੈਰਾਗ ਹੈ ਕਿ  
ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ। ਸੋ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਜਦੋਂ  
ਸਵਾਲ ਕਰੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਮੇਲ ਦਿਓ। ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ  
ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਰਤ ਪੂਰੀ ਕਰ -

ਪਹਿਲਾ ਮਰਣੁ ਕਬੂਲਿ ਜੀਵਣ ਕੀ ਛਡਿ ਆਸ॥  
ਹੋਹੁ ਸਭਨਾ ਕੀ ਰੇਣੁਕਾ ਤਉ ਆਉ ਗਮਾਰੈ ਪਾਸਿ॥

ਅੰਗ - 1102

ਪਹਿਲਾਂ ਫੀਸ ਭਰ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ  
ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ, ਜਿਹੜੀ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਮੈਂ ਹੈ ਇਹਨੂੰ  
ਕਬੂਲ ਲੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਮਾਰਨੀ ਹੈ। ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਮੈਂ ਹੈ  
ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਤੂੰ ਤੇ ਮੈਂ ਇਕੱਠੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ।

ਜਬ ਹਮ ਹੋਤੇ ਤਬ ਤੂ ਨਾਹੀ ਅਬ ਤੂਹੀ ਮੈ ਨਾਹੀ॥

ਅੰਗ - 657

ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜਾ ਤੇਰਾ ਆਪਣਾ ਆਪ ਹੈ ਇਹ  
ਗਵਾਉਣਾ ਪਏਗਾ, ਫੇਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਧਾਰਨਾ - ਆਪੁ ਗਵਾਈਐ ਤਾ ਸਹੁ ਪਾਈਐ,  
ਅਉਰ ਕੈਸੀ ਚਤੁਰਾਈ ਜੀ।

ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਹੀਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ  
ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਰਹੇ ਤੇ ਰੱਬ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇ।

ਜਉ ਤਉ ਪ੍ਰੇਮ ਖੇਲਣ ਕਾ ਚਾਉ॥

ਸਿਰੁ ਧਰਿ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ॥

ਇਤੁ ਮਾਰਗਿ ਪੈਰੁ ਧਰੀਜੈ॥

ਸਿਰੁ ਦੀਜੈ ਕਾਣਿ ਨ ਕੀਜੈ॥

ਅੰਗ - 1412

ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਤੇਰੀ ਮੈਂ ਮਰ ਜਾਏਗੀ ਨਾ, ਉਸ  
ਦਿਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਤੇਰੇ ਤੇ ਪਏਗੀ

ਪਿਆਰ ਦੀ। ਨਿਗ੍ਰਾ ਦੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਹੈ -

*ਚਿਤ੍ਰੇ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁ ਕੋ ਵੇਖਿ ਨਦਰੀ ਹੇਠ ਚਲਾਇਦਾ॥*

ਅੰਗ - 472

ਲੇਕਿਨ ਜਿਹਨੂੰ ਪਿਆਰ ਵਾਲੀ ਨਦਰਿ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਅਪਨਾਉਣ ਵਾਲੀ ਨਦਰਿ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਤੇਰੇ ਵਿਚੋਂ ਮੈਂ ਮਰੇਗੀ, ਆਪਾ ਗਵਾਇਆ ਜਾਏਗਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੇਰੇ ਤੇ ਨਿਗ੍ਰਾ ਕਰਕੇ ਦੇਖੇਗਾ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਪਹਿਲੀ ਨਿਗ੍ਰਾ ਕੀਤੀ ਉਸਨੇ ਉਸ ਦਿਨ ਜਨਮ ਲੇਖੇ ਵਿਚ ਪਏਗਾ। ਉਹ ਦਿਨ ਲੇਖੇ ਵਿਚ ਲੱਗੇਗਾ। ਪਰ ਇਥੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਸਤੇ ਜਦ ਤਕ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਭੇਤ, ਭੇਤ ਹੀ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕੋਲ ਹੀ ਹੈ ਰੱਬ, ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਬਾਣੀ 'ਚ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ, ਸਰੀਰ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀ ਫੋਲਾ-ਫਰਾਲੀ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਐਸ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਮੈਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਨਾ ਤਾਂ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਲੱਭਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਮਨ ਕਿਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਬੁੱਧੀ ਕਿਥੇ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਸੈਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਸਾਰੇ, ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਮਨ ਕਿਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ? ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਛੇੜ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਸਾਰਾ ਹੀ ਸਿਸਟਮ ਵਿਗੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸੇ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਤਾਲਾ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਰੱਬ ਦੇ ਘਰ ਨੂੰ। ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਰੱਬ, ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਖੁਲ੍ਹਦਾ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਲੇਕਿਨ ਉਸ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਤਾਲਾ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

*ਧਾਰਨਾ - ਬਿਨਾਂ ਕੁੰਜੀਓਂ ਨਾ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਤਾਲੇ,  
ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਜੜੇ।*

*ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਕਾਇਆ ਕੋਟੁ ਹੈ ਦਸਵੈ ਗੁਪਤੁ ਰਖੀਜੈ॥  
ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਨ ਖੁਲਨੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਖੁਲੀਜੈ॥  
ਅਨਹਦ ਵਾਜੇ ਧੁਨਿ ਵਜਦੇ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਸੁਣੀਜੈ॥  
ਤਿਤੁ ਘਟਿ ਅੰਤਰਿ ਚਾਨਣਾ ਕਰਿ ਭਗਤਿ ਮਿਲੀਜੈ॥  
ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੁ ਵਰਤਦਾ ਜਿਨਿ ਆਪੇ ਰਚਨ ਰਚਾਈ॥*

ਅੰਗ - 954

*ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ਤੂ ਸਚੀ ਨਾਈ॥*

ਅੰਗ - 947

ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਡਾ ਸਰੀਰ ਹੈ ਨਾ, ਇਹ ਨਉ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਅੱਖਾਂ, ਦੋਵੇਂ ਨਾਸਕਾਂ, ਮੂੰਹ

ਹੈ, ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਸੁਰਾਖ ਨੇ, ਮਲਮੂਤਰ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਇਕ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਜਿਹਦੇ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਚਾਬੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਉਹ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨੇ, ਇਕ ਤਾਂ ਕੋਈ ਜਾਨਵਰ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸ਼ਬਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸ਼ਬਦ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਅੱਖਰ ਵਿਚ ਨਾ ਲਿਖੀ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਮੋਰ ਦੇ ਬੋਲਣ ਦੀ, ਲਿਖ ਲਓ ਇਹਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਲਿਖੋਗੇ। ਕਿਹੜੀ ਜੁਬਾਨ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਮੋਰ ਦੇ ਬੋਲ ਨੂੰ ਲਿਖ ਦੇਵੇ। ਮਿਆਉਂ-ਮਿਆਉਂ ਤਾਂ ਕਹਿ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਬਿੱਲੀ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵੀ ਇਵੇਂ ਲਿਖ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਲੇਕਿਨ ਓਹੋ ਜਿਹੀ ਬਣਦੀ ਨਹੀਂ। ਜਿਵੇਂ ਕੋਇਲ ਬੋਲਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਬੋਲੀ ਲਿਖੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਨਾ ਜਾਂਦੀ। ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਹੈ। ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਮੰਤਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਜਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਇਕ ਜੁਬਾਨ ਹੋ ਕੇ ਬੋਲਦੇ ਨੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਚਾਬੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿੰਨਾਂ ਜਪੋਗੇ, ਜਿੰਨਾ ਜਪੋਗੇ, ਜਦ ਪੂਰਾ ਜਪ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਅੰਦਰ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਐਵੇਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮਾੜਾ-ਮਾੜਾ ਜਪੀ ਜਾਓ, ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਕੁਛ ਬਣਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਜਪਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹੋਏ ਨੇ ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ, ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਜਾਈਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਨੀ ਭਗਤੀ, ਐਨਾ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਸੀ। ਉਹ ਜੀਉਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ-

*ਆਖਾ ਜੀਵਾ ਵਿਸਰੈ ਮਰਿ ਜਾਉ॥* ਅੰਗ - 9

*ਸੋ ਜੀਵਿਆ ਜਿਸੁ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਸੋਇ॥*

*ਨਾਨਕ ਅਵਰੁ ਨ ਜੀਵੈ ਕੋਇ॥*

*ਜੇ ਜੀਵੈ ਪਤਿ ਲਥੀ ਜਾਇ॥*

*ਸਭੁ ਹਰਾਮੁ ਜੇਤਾ ਕਿਛੁ ਖਾਇ॥* ਅੰਗ - 142

ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਤਾਲਾ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਅੰਦਰ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ ਨੇ। ਉਹ ਕਿਹੜੇ ਸ਼ਬਦ ਨੇ ਕਹਿੰਦੇ -

*ਅਨਹਦ ਵਾਜੇ ਧੁਨਿ ਵਜਦੇ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਸੁਣੀਜੈ॥*

ਅੰਗ - 954

ਇਥੇ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਅੱਡ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਅੱਡ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਮੰਤਰ। ਅੰਦਰਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਜਦ ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਉਚਾ ਹੋ ਕੇ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਥਮ ਓਅੰਕਾਰ ਤਿਨ ਕਹਾ ਸੋ ਧੁਨ ਪੂਰ ਜਗਤ ਮੋ ਰਹਾ॥

ਉਹ ਧੁਨ ਸੁਣਦੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਹਨੇਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਗਿਆਨ ਦਾ। ਅੱਗੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਿਸਦਾ ਤਾਂ ਹੈਗਾ ਪਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਨਾ ਕਰਦਾ, ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਮਿਲਦਾ। ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਚਤੁਰਾਈਆਂ ਨਾਲ ਤਾਂ ਮਿਲਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੋ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਭਗਤੀ ਕਰਕੇ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ -

ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੁ ਵਰਤਦਾ ਜਿਨਿ ਆਪੇ ਰਚਨ ਰਚਾਈ॥

ਅੰਗ - 954

ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ਤੂ ਸਚੀ ਨਾਈ॥

ਅੰਗ - 947

ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਇਥੇ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਕੋਈ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਨਾ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਤਮਾ ਹਾਂ। ਕਹੀ ਜਾਹ, ਕਰੋੜ ਸਾਲ ਕਹੀ ਜਾਹ, ਤਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇਸ ਸੋਚ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਆਦਮੀ ਪਹੁੰਚਦਾ -

ਸੋਚੈ ਸੋਚਿ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸੋਚੀ ਲਖ ਵਾਰ॥ ਅੰਗ - 1  
ਉਹ ਤਾਂ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ -

ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ॥

ਅੰਗ - 1

ਜਦੋਂ ਤਕ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਰਜਾ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਸੋ ਇਹ ਚਾਬੀ -

ਜਿਸ ਕਾ ਗਿਰੁ ਤਿਨਿ ਦੀਆ ਤਾਲਾ ਕੁੰਜੀ ਗੁਰ ਸਉਪਾਈ॥

ਅਨਿਕ ਉਪਾਵ ਕਰੇ ਨਹੀ ਪਾਵੈ ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਸਰਣਾਈ॥

ਅੰਗ - 205

ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਚਾਬੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਗੁਰੂ ਤੋਂ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਇਹ ਉਥੇ ਜਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਚਾਬੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਕਿਵੇਂ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਏਗਾ। ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਹੋਏ ਨੂੰ ਵੀ ਕਰੋੜਾਂ ਅਰਬਾਂ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ। ਇਹ ਜੀਵ ਜਾਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜਦੋਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਨੇ, ਇਹ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਨਾਲ ਹੀ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਹੈ ਇਹ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਇਧਰ ਨੂੰ ਵੜਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਇਹ, ਬਾਹਰ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਬੜੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ। ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਚਾਬੀ ਹੈ ਇਹ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ -

ਬਿਨੁ ਸਬਦੈ ਅੰਤਰਿ ਅਨੇਰਾ॥

ਨ ਵਸਤੁ ਲਹੈ ਨ ਚੁਕੈ ਫੇਰਾ॥

ਅੰਗ - 124

ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਅੰਦਰਲਾ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਨਾ ਜਾਗਦਾ। ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਜਿਸਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਇਕ ਰੂਪ ਹੈ ਉਹ, ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪ ਹੀ ਹੈ। ਜਿੰਨੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਓ, ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਵਿਦਮਾਨ ਹੋਈ ਹੋਈ ਹੈ।

ਪਹਿਲਾਂ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉੱਠ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ। ਏਕੰਕਾਰਹੁ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਧੁਨ ਹੋਈ। ਉਸ ਸ਼ਬਦ ਨੇ ਓਅੰਕਾਰ ਨਾਮ ਰੱਖਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ੧ੳ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ੧ ਫੇਰ ਓਅੰਕਾਰ। ਓਅੰਕਾਰ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਉਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਰਗਾ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਅਨੁਭਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ। ਉਥੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਫੇਰ ਉਹ ਸੁੰਨਮੁੰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਸਤਿ ਹੈ, ਫੇਰ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਤਰਤੀਬ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਜਿਸਨੂੰ ਨਾਮ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਫੇਰ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸਭ ਕੁਛ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਚੁੱਪ ਕਰਿਆ ਨਹੀਂ ਬੈਠਾ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ। ਉਹ ਬਣਾ ਕੇ ਲਾਂਬੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਉਹ ਪੁਰਖ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਫੇਰ ਰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਮੱਕੜੀ ਹੈ ਨਾ ਇਹ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਜਾਲਾ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਆਪ ਜਾਲ ਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ, ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਹੀਂ ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਜਾਂਦਾ, ਇਕੱਲੀ-ਇਕੱਲੀ ਤੰਦ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਕੱਲੇ-ਇਕੱਲੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ, ਇਕੱਲੇ ਇਕੱਲੇ ਵਜੂਦ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਵਜੂਦ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ। ਕੋਈ ਥਾਂ ਦੱਸ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿ ਇਥੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਪੁਰਖ ਹੈ। ਫੇਰ ਉਹਨੂੰ ਡਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਸੇ ਦਾ। ਉਹ ਨਿਰਭਉ ਹੈ, ਵੈਰ ਉਹਦਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਨਿਰਵੈਰ ਹੈ। ਕਾਲ ਦੇ ਉਹ ਕਾਬੂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਬਾਕੀ ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕਾਲ ਦੇ ਵਿਚ ਨੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਬਣਦੀਆਂ ਨੇ ਫੇਰ ਬਿਨਸਦੀਆਂ ਨੇ। ਸੋ ਹਰ ਵਕਤ ਹੀ ਚਲਾਇਮਾਨ ਹੈ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਵਧਦੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਘਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਹੋਈ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ, ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ -

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਗਲੇ ਜੰਤੁ॥

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ॥

ਅੰਗ - 284

ਜਿੰਨਾ ਕੁਛ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਰਾ ਨਾਮ ਨੇ ਧਾਰਨ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਗਤੀਸ਼ੀਲ

ਹੈ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਅਕਾਲ ਹੈ। ਫੇਰ ਹਸਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਣਹੋਂਦ ਹੋ ਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਮੂਰਤਿ ਹੈ ਹਸਤੀ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਕੋਈ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਉਹਨੂੰ ਆਪੇ ਹੀ ਗਿਆਨ ਹੈ। ਫੇਰ ਉਹ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਸਿਫਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਹਰੇਕ ਦੇ ਉਤੇ, ਦਇਆਲਤਾ ਦੀ।

ਦੂਸਰਾ ਇਹਦਾ ਹੈਗਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਚਾਬੀ ਸੰਭਾਲ ਦਿਤੀ। 'ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾ ਕਰੇ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਮਿਲਾਪ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ।

*ਸਤਿਗੁਰ ਹਥਿ ਕੁੰਜੀ ਹੋਰਤੁ ਦਰੁ ਖੁਲੈ ਨਾਹੀਂ  
ਗੁਰੁ ਪੂਰੈ ਭਾਗਿ ਮਿਲਾਵਣਿਆ॥ ਅੰਗ - 124*

ਇਥੇ ਫੇਰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੋਲ ਹੈ ਇਹਦੀ ਕੁੰਜੀ। ਗੁਰੂ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਪੂਰੇ ਭਾਗ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਤੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਾ ਭਾਲ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਤੇਰਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਉਹਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ। ਭੂਤ ਹੋਵੇ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਉਹਨੂੰ ਤੂੰ ਮੰਨ ਲਏਂਗਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਭੂਤ ਹੈ, ਡਰਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਿਹਦੇ ਕਰਕੇ ਤੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਾਇਮ ਹੈ, ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਪੀਂਦਾ ਹੈ, ਸੌਂਦਾ ਹੈ, ਉਠਦਾ ਹੈ, ਜਾਗਦਾ ਹੈ, ਸੋਹਣੇ ਤੇਰੇ ਨੈਨ ਨੇ, ਅੱਖਾਂ 'ਚੀਂ ਹੋ ਕੇ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਕੰਨਾਂ ਥੀਂ ਹੋ ਕੇ ਸੁਣਦੇ ਹੈ। ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਤੈਨੂੰ ਕਦੇ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੈ, ਐਵੇਂ ਨਾ ਭਾਲੀ ਜਾਈਂ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ। ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਉਥੇ ਮਿਲੇਗਾ, ਉਥੋਂ ਮਿਲੇਗਾ, ਪਹਾੜਾਂ ਦੀ ਚੋਟੀ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਮਿਲੇਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਐਸੇ ਸਾਡੇ ਖਿਆਲ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਨੇ। ਜਿਹੜਾ ਗੰਗਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਉਥੇ ਰੱਬ ਮਿਲੇਗਾ। ਕਾਸ਼ੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜੀ ਉਥੇ ਮੈਂ ਰੱਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਕਾਹਬੇ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੱਕੇ ਜਾ ਕੇ ਅਸੀਂ ਖੁਦਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਂਗੇ। ਅਸੀਂ ਹੇਮਕੁੰਟ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਣਗੇ। ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਉਥੇ ਮਿਲਣਗੇ। ਜਦ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਪੁਛਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਓ। ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

*ਧਾਰਨਾ - ਸਹੁ ਤਾਂ ਵਸਦਾ ਤੇਰੇ ਨੇੜੇ,  
ਕਾਹਨੂੰ ਬਾਹਰੋਂ ਫੁੱਡਦੈਂ।*

*ਫਰੀਦਾ ਜੰਗਲੁ ਜੰਗਲੁ ਕਿਆ ਭਵਹਿ  
ਵਣਿ ਕੰਡਾ ਮੋੜੇਹਿ॥  
ਵਸੀ ਰਬੁ ਹਿਆਲੀਐ ਜੰਗਲੁ ਕਿਆ ਢੁਢੇਹਿ॥*

ਅੰਗ - 1378

ਕਾਹਨੂੰ ਖਪਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈਂ ਬਾਹਰ। ਜਿਹਨੂੰ ਤੂੰ ਟੋਲ੍ਹਦਾ ਹੈਂ, ਉਹ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਹਿਰਦੇ ਨੂੰ ਖੋਜ ਲੈ। ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਦੇਖ ਤੂੰ, ਆਹ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ।

*ਇਆਨੜੀਏ ਮਾਨੜਾ ਕਾਇ ਕਰੇਹਿ॥  
ਆਪਨੜੈ ਘਰਿ ਹਰਿ ਰੰਗੋ ਕੀ ਨ ਮਾਣੇਹਿ॥  
ਸਹੁ ਨੇੜੈ ਧਨ ਕੰਮਲੀਏ ਬਾਹਰੁ ਕਿਆ ਢੁਢੇਹਿ॥*

ਅੰਗ - 722

ਕਮਲੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਕਮਲੀ ਬਾਹਰ ਟੋਲ੍ਹਦੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਬਾਕੀ ਹੈ ਮਿਲਣਾ ਉਸ ਨੂੰ ਐਉਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਹੁੰਦਾ।

*ਇਹੁ ਤਨੁ ਮਾਇਆ ਪਾਹਿਆ ਪਿਆਰੇ ਲੀਤੜਾ ਲਬਿ ਰੰਗਾਏ॥  
ਮੇਰੈ ਕੰਤੁ ਨ ਭਾਵੈ ਚੋਲੜਾ ਪਿਆਰੇ ਕਿਉ ਧਨ ਸੇਜੈ ਜਾਏ॥*

ਅੰਗ - 722

ਬਦਬੂਦਾਰ ਕਪੜੇ ਪਾਏ ਹੋਣ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਨੇੜੇ ਲਾ ਲਊ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਤੇਰਾ ਜਿਹੜਾ ਚੋਲਾ ਹੈ ਨਾ ਉਹ ਮੈਲਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭਾਉਂਦਾ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਭਾਉਂਦੀ ਹੈ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਕਰ ਲੈ। ਨਾ ਭੇਖ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਉਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਦੀ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਹੀਂ ਭਿੱਜਦਾ। ਸੋ ਉਹਨੂੰ ਰਿਝਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਨੇ -

*ਧਾਰਨਾ - ਭਾਉਂਦੈ ਰਾਮ ਨੂੰ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਸੱਚੇ ਪਿਆਰ ਦਾ,  
ਭੇਖਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਭਿੱਜਦਾ।*

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮੁਲਤਾਨ ਗਏ ਹੋਏ ਨੇ, ਪਾਕਪਟਨ। ਉਥੇ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ, ਬਾਰੂਵੇਂ ਫਰੀਦ ਸਾਨੀ ਜਿਹਨੂੰ ਆਖਦੇ ਸੀ ਤੇ ਸ਼ੇਖ ਬ੍ਰਹਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ। ਆਪ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕੋਲ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਮਹਾਰਾਜ! ਅਸੀਂ ਚੋਲੇ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਾਲੇ ਰੰਗ, ਮਾਲਾ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਹਰੇ ਰੰਗ, ਕਦੇ ਹਰੇ ਰੰਗ ਦੇ ਅਸੀਂ ਕੱਪੜੇ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਹਰਾ ਰੰਗ ਸਿਰ ਤੇ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਹਾਂ। ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ, ਹੇ ਨਾਨਕ! ਇਹ ਤਾਂ ਦੱਸ ਇਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਸ਼ੇਖ ਜੀ! ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਬਾਹਰਲੇ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਨਾਲ ਤਾਂ ਭਿੱਜਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਉਹਦਾ ਤਅੱਲਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ। ਕੁਛ ਕਰ ਲੈ -

*ਲੋਕਾ ਵੇ ਹਉ ਸੁਹਵੀ ਸੁਹਾ ਵੇਸੁ ਕਰੀ॥  
ਵੇਸੀ ਸਹੁ ਨ ਪਾਈਐ ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਸੁ ਰਹੀ॥*

ਅੰਗ - 785



ਸੂਹਾ ਕੱਪੜਾ ਸਜਦਾ ਹੈ, ਦੁੱਗਣਾ ਹੁਸਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਿਗਾਰ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਚੋਲਾ ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਨਦਾ ਹੈ ਇਸ ਚੋਲੇ ਦੇ ਵਿਚ ਮਾਇਆ ਦੀ ਪਾਹ ਆਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਜਿੰਨੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਚਿੱਤ ਲਗਣਾ ਹੈ, ਸਭ ਮਾਇਆ ਕਹਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਪੁੱਤਰ ਵੀ ਮਾਇਆ ਹੈ, ਧੀਆਂ ਵੀ ਮਾਇਆ ਹੈ, ਕੋਠੀਆਂ ਵੀ ਮਾਇਆ ਹੈ, ਪੈਸਾ ਵੀ ਮਾਇਆ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਿਖਾਈ ਵੀ ਮਾਇਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਵੀ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਇਹ ਵੀ ਮਾਇਆ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਮਾਇਆ ਦੇ ਨਾਲ ਪਾਹਿਆ ਹੋਇਆ ਜਿਹੜਾ ਕਪੜਾ ਹੈ, ਪਾਹ ਦਿਤੀ ਹੋਈ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭਾਉਂਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਦੁਰਗੰਧ ਦਾ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਇਹੁ ਤਨੁ ਮਾਇਆ ਪਾਹਿਆ ਪਿਆਰੇ ਲੀਤੜਾ ਲਬਿ ਰੰਗਾਏ॥  
ਮੇਰੈ ਕੰਤ ਨ ਭਾਵੈ ਚੋਲੜਾ ਪਿਆਰੇ ਕਿਉ ਧਨ ਸੇਜੈ ਜਾਏ॥

ਅੰਗ - 722

ਜਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਮਿਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਦੁਰਗੰਧ ਦੇ ਭਰੇ ਹੋਏ ਵਸਤਰ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸ਼ੇਖ ਜੀ! ਜੇ ਸ਼ਿਗਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਨਾ ਤਾਂ-

ਭੈ ਕੀਆ ਦੇਹਿ ਸਲਾਈਆ ਨੈਣੀ ਭਾਵ ਕਾ ਕਰਿ ਸੀਗਾਰੋ॥

ਅੰਗ - 722

ਅਦਬ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ, ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਹੈ ਉਹ, ਕੋਈ ਗੱਲ ਐਸੀ ਨਾ ਕਰ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਸਤਾਖੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ, ਰੱਬ ਨੂੰ ਦੂਰ ਜਾਣ ਕੇ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਨੂੰ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਫਰੀਦਾ ਜਨੀ ਕੰਮੀ ਨਾਹਿ ਗੁਣ ਤੇ ਕੰਮੜੇ ਵਿਸਾਰਿ॥  
ਮਤੁ ਸਰਮਿੰਦਾ ਬੀਵਹੀ ਸਾਂਈ ਦੈ ਦਰਬਾਰਿ॥

ਅੰਗ - 1381

ਉਹ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰ ਜਿਥੇ ਜਾ ਕੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋਣਾ ਪਵੇ। ਤੇਰੀ ਅਕਲ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਤੇਰੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਰਹਿ ਜਾਣੀਆਂ ਨੇ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਭਾਉਂਦੀਆਂ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਅਦਬ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਜੇ ਅਦਬ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਫੇਰ ਗੱਲ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਦਾ ਸ਼ਿਗਾਰ ਬਣਾ -

ਤਾ ਸੋਹਗਾਣਿ ਜਾਣੀਐ ਲਾਗੀ ਜਾ ਸਹੁ ਧਰੇ ਪਿਆਰੋ॥

ਅੰਗ - 722

ਇਸ ਸ਼ਿਗਾਰ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸੁਹਾਗਣ ਤਾਂ ਹੈ ਜੇ ਉਹ ਵੀ ਪਿਆਰ ਕਰੇ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵੇਣੀ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਾਂ। ਲੇਕਿਨ ਰਸਤਾ

ਨਹੀਂ ਲੱਭਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਦ ਤੱਕ ਰਸਤਾ ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ ਨਾ ਆਵੇ। ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ।

ਸੋ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਜਗਿਆਸੂ ਨਹੀਂ ਪੂਰਾ ਹੁੰਦਾ, ਓਨਾ ਚਿਰ ਸਾਧੂ ਵੀ ਚੁੱਪ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਕੀ ਕਰੇ।

ਕਬੀਰ ਏਕੁ ਅਚੰਭਉ ਦੇਖਿਓ ਹੀਰਾ ਹਾਟ ਬਿਕਾਇ॥  
ਬਨਜਨਹਾਰੇ ਬਾਹਰਾ ਕਉਡੀ ਬਦਲੈ ਜਾਇ॥

ਅੰਗ - 1372

ਸੋ ਵੇਣੀ ਜਿਹੜਾ ਸੀ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਐਨੀ ਤੀਬਰ ਇੱਛਿਆ ਜਾਗੀ, ਦਿਨ ਰਾਤ ਰੋਈ ਗਿਆ, ਵੈਰਾਗ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਮਿਲਾ ਦੇਵੇ, ਕੋਈ ਐਸਾ ਹੈ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦੇਵੇ ਤੇ ਮੈਂ ਸਭ ਕੁਛ ਉਹਨੂੰ ਦੇ ਦੇਵਾਂ। ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈ, ਤਨ ਹੈ, ਮਨ ਹੈ, ਧਨ ਹੈ, ਮੈਂ ਸਾਰਾ ਹੀ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦੇਵਾਂ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾ ਦੇਵੇ। ਉਹਦੇ ਸੰਜੋਗ ਦੇ ਨਾਲ, ਪਿਛਲੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਪੁੰਨਾਂ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ, ਅੱਜ ਕੋਈ ਪੂਰਨ ਮਹਾਤਮਾ ਉਥੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਵੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਸਾਰ ਖਿੱਚ ਪਈ। ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਆ ਗਿਆ ਅੱਜ ਤਾਂ ਦਾਤਾ, ਜਿਹੜਾ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਚਰਨੀਂ ਲਗ ਓ ਕਰਾਂ ਬੇਨਤੀ,  
ਮੈਨੂੰ ਮੇਲ ਦੇਵੋ ਰਾਮ ਪਿਆਰਾ॥

ਕਿਸੇ-ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪਿਆਸ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮਿਲਣ ਦੀ।

ਪਾਇ ਲਗਉ ਮੋਹਿ ਕਰਹੁ ਬੇਨਤੀ

ਕੋਉ ਸੰਤੁ ਮਿਲੈ ਬਡਭਾਗੀ॥

ਅੰਗ - 204

ਭਾਗਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਕੋਈ ਸੰਤ, ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਂ ਚਰਨੀਂ ਲਗ ਕੇ ਉਹਦੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂ।

ਮਨੁ ਅਰਪਉ ਧਨੁ ਰਾਖਉ ਆਗੈ

ਮਨ ਕੀ ਮਤਿ ਮੋਹਿ ਸਗਲ ਤਿਆਗੀ॥ ਅੰਗ - 204

ਤਿੰਨ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਮਨ ਦੀ ਮਤ, ਧਨ ਅਤੇ ਤਨ ਦੇ ਦੇਵਾਂ। ਸੋ ਐਸੀ ਹਿਰਦੇ 'ਚੋਂ ਬੇਨਤੀ ਨਿਕਲੀ। ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਦੇਖ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਨਾ ਜਪਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਤਪਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਬਾਹਰ ਘੁੰਮਣ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਘਰ ਬਾਰ ਛੱਡਣ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਸਮਝ ਲੈ ਜਿਹਨੂੰ ਤੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਰਹਿੰਦਾ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਭੂ ਹੈ, ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਤੇਰੀ ਮੈਂ ਜਿਥੇ ਮੁਕਦੀ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਰੱਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸ਼ੁਰੂ। ਜਿਹੜਾ ਤੇਰਾ ਮਨ ਹੈ ਇਹਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਦੇਖ ਲੈ ਉਥੇ ਰੱਬ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਤੂੰ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ

ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਰੱਬ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਤੇਰੀ ਮੈਂ ਮੁਕਦੀ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਰੱਬ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਘਰ ਹੀ ਅੰਦਰਿ ਸਾਰਾ ਸੋਈ॥  
ਗੁਰਮੁਖਿ ਵਿਰਲਾ ਬੁਝੈ ਕੋਈ॥ ਅੰਗ - 1060  
ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨੁ ਵਸਿਆ ਘਟ ਅੰਤਰਿ  
ਰਸਨਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਦਾ॥ ਅੰਗ - 1060

ਵਿਰਲਾ ਹੈ ਕੋਈ ਜਿਹੜਾ ਬੁਝਦਾ ਹੈ, ਸੁਣਦੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਨੇ। ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਰੱਬ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਮੰਨਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਬਚਨ। ਜੇ ਬਚਨ ਮੰਨ ਲਈਏ, ਹੁਣੇ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਏ। ਉਸ ਅੰਦਰਲੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਜਿਹੜਾ ਮੰਤਰ ਦੇ ਦਿਤਾ, ਨਾਉਂ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਕੋਈ। ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ ਇਕ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਸਤਿ ਕਹਿੰਦੇ ਸਤਿਨਾਮ। ਇਕੋ ਹੀ ਨਾਮ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਨੇ ਸਾਰੇ। ਰਮਿਆ ਹੋਇਆ ਕਰਕੇ ਰਾਮ ਹੈ, ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹਰੀ, ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਸ਼ੰਭਰ ਹੈ, ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਗੋਬਿੰਦ ਹੈ, ਪਾਣੀਆਂ 'ਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਨਾਰਾਇਣ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਨਾਮ ਨੇ ਬੇਅੰਤ। ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਤੇ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਕਿਰਤਮ ਨਾਮਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਸਾਰੇ। ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਉਹਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕੋਈ ਵੀ। ਤੇਰਾ ਵੀ ਕੋਈ ਨਾਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਨਾਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੇਰੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਰੱਖ ਲਿਆ ਘਰਦਿਆਂ ਨੇ। ਅਨਾਮ ਹੈ ਉਹ।

ਐਸੇ ਜਨ ਵਿਰਲੇ ਸੰਸਾਰੇ॥  
ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਵੀਚਾਰਹਿ ਰਹਹਿ ਨਿਰਾਰੇ॥ ਅੰਗ - 1039

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਵਿਰਲੇ ਹੀ ਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਐਹ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਫਸਦੇ ਨਹੀਂ, ਨਿਰਾਰੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਕਰਦੇ ਕੀ ਨੇ?

ਆਪਿ ਤਰਹਿ ਸੰਗਤਿ ਕੁਲ ਤਾਰਹਿ  
ਤਿਨ ਸਫਲ ਜਨਮੁ ਜਗਿ ਆਇਆ॥ ਅੰਗ - 1039

ਚੌਥੇ ਪਦ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਚੌਥਾ ਪਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਮੈਂ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ, ਸਾਰੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚ। ਫੇਰ ਇਥੇ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸਾਰਿਆਂ 'ਚ ਹਾਂ, ਸਭ ਦੇ ਵਜੂਦ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਵਜੂਦਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਹਾਂ ਅਤੇ ਵਜੂਦਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਮਿੱਟੀ ਹੈ ਪੰਜ ਤੱਤ ਦੀ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕਿਹੜਾ ਵੱਖਰਾ ਹੈ ਇਹ, ਐਵੇਂ ਮਿੱਟੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਲਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ। ਜਿਹੜੀ ਅਸਲੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਜਿੰਨੇ ਭਾਂਡੇ ਨੇ ਸਭ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੂੰ ਹੀ ਹੈਂ। ਚਾਹੇ ਦਰਖਤ ਦਾ ਭਾਂਡਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਇੱਲ ਦਾ

ਭਾਂਡਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਭਾਂਡਾ ਹੈ, ਹਰੇਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੂੰ ਹੈਂ, ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਸਾਰੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਇਥੇ ਆਉਣਾ ਸਫਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਭੀਤਰਿ ਕੋਟ ਗੁਫਾ ਘਰ ਜਾਈ॥  
ਨਉ ਘਰ ਥਾਪੇ ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ॥  
ਦਸਵੈ ਪੁਰਖੁ ਅਲੇਖੁ ਅਪਾਰੀ ਆਪੇ ਅਲਖੁ ਲਖਾਇਦਾ॥  
ਅੰਗ - 1033

ਕਹਿੰਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ ਦਸਵਾਂ ਦੁਆਰ। ਜਿਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ।

ਪਸਰੀ ਕਿਰਣਿ ਜੋਤਿ ਉਜਿਆਲਾ॥  
ਕਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖੈ ਆਪਿ ਦਇਆਲਾ॥ ਅੰਗ - 1033

ਉਹ ਥਾਂ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹਦੀ ਤੈਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਦੱਸ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਅਨਹਦ ਰੁਣ ਝੁਣਕਾਰੁ ਸਦਾ ਧੁਨਿ  
ਨਿਰਭਉ ਕੈ ਘਰਿ ਵਾਇਦਾ॥ ਅੰਗ - 1033

ਉਥੇ ਅਨਹਦ ਦੀ ਰੁਣਝੁਣ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਧੁਨਕਾਰ ਦੀ ਧੁਨ ਹਰ ਵਕਤ ਵਜਦੀ ਹੈ।

ਝਿਲਮਿਲ ਝਿਮਕੈ ਚੰਦੁ ਨ ਤਾਰਾ॥  
ਸੂਰਜ ਕਿਰਣਿ ਨ ਬਿਜੁਲਿ ਗੈਣਾਰਾ॥ ਅੰਗ - 1033

ਨਾ ਚੰਦ ਹੈ ਨਾ ਤਾਰੇ ਨੇ, ਲੇਕਿਨ ਝਿਲਮਿਲ ਝਿਲਮਿਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅੰਦਰ। ਜਿਵੇਂ ਬਿਜਲੀ ਚਮਕਦੀ ਹੈ, ਸੂਰਜ ਦੀ ਕਿਰਨ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਅਕਥੀ ਕਥਉ ਚਿਹਨੁ ਨਹੀ ਕੋਈ  
ਪੂਰਿ ਰਹਿਆ ਮਨਿ ਭਾਇਦਾ॥ ਅੰਗ - 1033

ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਉਹ ਗੱਲ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਰੀ ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਵਿਚ ਉਹ ਪੂਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਵੀ ਤੇ ਬਾਹਰ ਵੀ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵੇਣੀ ਜਿਹਦਾ ਤੂੰ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਹੈਂ, ਨਾ ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੂੰ ਸਮਝ ਲੈ, ਉਹ ਚੀਜ਼ ਕੀ ਹੈ?

ਧਾਰਨਾ - ਰਾਮ ਅੰਦਰ ਵਸਦਾ ਤੇਰੇ,  
ਕਰ ਕੇ ਪਿਆਰ ਮਿਲਦਾ।

ਗੱਲ ਸਮਝਾ ਦਿਤੀ, ਪੂਰਾ ਜਗਿਆਸੂ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਦੀਵੇ ਨਾਲ ਦੀਵਾ ਲਗ ਕੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਉਹਦੇ।

ਬੇਣੀ ਕਉ ਗੁਰਿ ਕੀਓ ਪ੍ਰਕਾਸੁ॥ ਅੰਗ - 1192

ਉਹਦੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਏ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ

ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਦਮ ਹੀ ਜੁੜ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ -  
ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੇਣੀ ਭਗਤਿ ਕਰਿ ਜਾਇ ਇਕਾਂਤ ਬਹੈ ਲਿਵ ਲਾਵੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 10/14

ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਹੀ ਨਾਮ ਚਲ ਪਿਆ ਅੰਦਰ। ਐਨਾ ਚੱਲਿਆ ਕਿ ਹਰ ਵਕਤ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਬੈਠਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਹੀ ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਖੀਰ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਨੇਮ ਬਣਾ ਲਿਆ ਕਿ ਤੜਕੇ ਹੀ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਤੇ ਸਾਰਾ ਹੀ ਦਿਨ ਕਿਸੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਨਾਮ ਜਪੀ ਜਾਣਾ। ਘਰਵਾਲੀ ਨੇ ਪੁਛਣਾ ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਮਿਲਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਟੋਲਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ। ਲੇਕਿਨ ਆਪ ਕੀ ਕਰਦਾ ਸੀ -

ਕਰਮ ਕਰੈ ਅਧਿਆਤਮੀ ਹੋਰਸੁ ਕਿਸੈ ਨ ਅਲਖੁ ਲਖਾਵੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 10/14

ਜਿਹੜਾ ਅਨੰਦ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਨਾਮ ਦਾ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਅੰਦਰ ਖੇਲਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸੀ। ਅਨਹਦ ਨਾਦ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਆ ਰਹੇ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਨਾ ਕਿਸੇ ਮਿੱਤਰ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਪੁਰਾਣੇ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਵਾਲੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤੜਕੇ ਹੀ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਰਾਤ ਨੂੰ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਉਹ ਪੁਛਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਫਲਾਣੀ ਚੀਜ਼ ਲੈਣੀ ਸੀ, ਫਲਾਣੀ ਲੈਣੀ ਸੀ। ਤੂੰ ਕਰਦਾ ਕੀ ਹੈਂ, ਸੱਚ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈਂ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਰਾਜਾ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਮੇਰੇ ਜਾਣ ਦੀ ਦੇਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਥੋਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਸਵਾਰੀਆਂ 'ਚ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਥੇ ਮੈਂ ਕਥਾ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਘਰਵਾਲੀ ਨੂੰ ਕੀ ਦੱਸਦਾ। ਕਹਿੰਦੀ ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਰਾਜਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਉਹ ਰਾਜਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਰਾਜਾ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਜਿਹੜਾ ਸਾਰਿਆਂ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ,

ਉਸ ਦੀ ਮੈਂ ਕਰਾਂ ਚਾਕਰੀ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਭੋਲੀਏ! ਉਹ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੀ, ਆਪਣੇ ਰਾਜੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ? ਕਹਿੰਦਾ, ਹਾਂ। ਉਹਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਕੋਈ ਰਾਜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਐਵੇਂ ਰਾਜੇ ਨੇ -

ਏ ਭੂਪਤਿ ਸਭ ਦਿਵਸ ਚਾਰਿ ਕੇ ਝੁਠੇ ਕਰਤ ਦਿਵਾਜਾ॥

ਅੰਗ - 856

ਇਹ ਤਾਂ ਪਾਖੰਡ ਦਿਖਾਵੇ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਚਾਰ ਕੁ ਦਿਨ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੇ, ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੀ ਰਾਜਾ ਹੈ। ਉਹਦਾ ਰਾਜ ਕਦੇ ਜਾਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮੈ ਪੇਖਿਓ ਗੀ ਉਚਾ ਮੋਹਨੁ ਸਭ ਤੇ ਉਚਾ॥

ਆਨ ਨ ਸਮਸਰਿ ਕੋਊ ਲਾਗੈ ਫੁਫਿ ਰਹੇ ਹਮ ਮੂਚਾ॥

ਅੰਗ - 534

ਸੋ ਘਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵੇਣੀ ਤਾਂ ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮੰਗਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਰਾਜ ਦਵਾਰ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ।

ਘਰਿ ਸਭ ਵਬੁ ਮੰਗੀਅਨਿ ਵਲ ਛਲੁ ਕਰਿਕੈ ਝੁ ਲੰਘਾਵੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 10/14

ਬਹਾਨੇ ਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਅੱਜ ਉਹਨੂੰ, ਦੇਵੇਗਾ। ਐਨੀ ਕਲਪਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹਦੇ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਇਕ ਵੀ ਫੁਰਨਾ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਕਮਾਲ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਡੌਲਾ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ, ਨਾ ਉਹਨੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ। ਸੱਚਮੁੱਚ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ, ਨੇਤ ਉਤੇ ਛੱਡ ਦਿਤੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਉਹਨੇ ਦੇਣਾ ਹੈ ਦੇ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਸਭ ਕੁਛ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਝੂਠ ਤਾਂ ਬੋਲਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਾਰਿਆਂ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹੈ। ਕਰੋੜਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸਕਿੰਟ ਵਿਚ ਰਾਜੇ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਰੋੜਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਭਿਖਾਰੀ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਘਰਵਾਲੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਤੇਰਾ ਰਾਜਾ ਹੈ ਨਾ, ਇਹ ਬੜਾ ਮਾੜਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕਹਿ। ਕਹਿੰਦੀ ਕਹਾਂ ਨਾ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਹੁਣ ਪੜ੍ਹੋਸੀ ਵੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇਣ ਤੋਂ ਹਟ ਗਏ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਕਿਹੜਾ ਵਾਪਿਸ ਮਿਲਣੀ ਹੈ, ਕੀ ਪਤਾ ਕਿੱਥੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਝੂਠ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਇਹ।

ਪਤਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾ ਕਿ ਇਹ ਕਿੱਥੇ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਰਾਜਾ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਇਹਨੂੰ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰ ਵਿਚ ਕਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਕੁਛ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਹੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਭੋਗ ਪੈਣ ਤੇ ਹੀ ਦੇਣਾ ਹੈ ਸਾਰਾ ਕੁਛ।

ਇਹ ਕਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਥੋੜ੍ਹੀ ਕਥਾ ਹੋਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਭੋਗ ਪੈਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ ਸਭ ਕੁਛ। ਜਦੋਂ ਐਸੀ ਭਗਤ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦੇਖੀ ਕਿ ਮੰਗਦਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਚਿੱਤ ਦੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਕਾਇਮ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਮੈਨੂੰ ਉਲਾਂਭਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਆਹ ਚੀਜ਼ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਭਾਅ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਉਲਾਂਭੇ ਦੇਵੇ ਨਾ ਰੱਬ ਨੂੰ, ਫੇਰ ਸਰੀਕ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲਾਂਭੇ ਕਾਹਦੇ ਤੇਰੇ ਬਈ ਪਿਆਰਿਆ, ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਖੱਟੀ ਖਾਂਦਾ ਹੈਂ, ਠੀਕ ਹੈ। ਜਦ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਮੰਗਦਾ ਫੇਰ ਦਇਆਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਸਮਰੱਥ ਪੁਰਸ਼ ਸੀ

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜੇ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਮੰਗਦੇ ਨੇ ਨਾ, ਕੋਈ ਪੁੱਤਰ ਮੰਗ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਮੰਗਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਨੌਕਰੀ ਮੰਗਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਪਸ਼ੂ ਮੰਗਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਕੁਛ ਮੰਗਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਕੁਛ ਮੰਗਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਔਖੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਦੀ ਖੋਲ੍ਹ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਮੰਗਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ। ਫੇਰ ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾਣਾ। ਫੇਰ ਕਹਿਣ ਕਿ ਕਈ ਐਸੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਮੰਗਦੇ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਡਰ ਲਗਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਕੀ ਮੰਗ ਲੈਣ। ਮੰਗਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਫੇਰ ਤੀਸਰੀ ਗੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਹਿਣੀ, ਜਿਹੜੇ ਮੰਗਦੇ ਨਹੀਂ ਨਾ, ਉਹ ਪੁੱਤਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਪਿਉ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਵਾਰਿਸ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਸਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਚਲੀ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਜਦ ਮੰਗਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕੋਈ ਪੱਥਰ ਦਿਲ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਲੱਗ ਗਈ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਣ। ਅਸੀਂ ਭੁੱਖੇ ਮਰ ਗਏ, ਫੇਰ ਇਹ ਦਏਗਾ ਕੁਛ? ਤੂੰ ਜਾਂਦਾ ਕਿਉਂ ਹੈਂ, ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਚੱਲ, ਮੈਂ ਕਹਿ ਦੇਵਾਂਗੀ ਜੇ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਟਾਲ ਕੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਜਾ ਕੇ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਜਿਹੜਾ ਘਟ-ਘਟ 'ਚ ਵਿਆਪਕ ਹੈ, ਉਹਨੇ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਕਿਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ -

*ਵਡਾ ਸਾਂਗੁ ਵਰਤਦਾ ਓਹੁ ਇਕ ਮਨਿ ਪਰਮੇਸਰੁ ਧਿਆਵੈ॥  
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 10/14*

ਉਧਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲਿਆ। ਰਾਜਾ ਬਣ ਕੇ ਉਹਦੇ ਘਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

*ਧਾਰਨਾ - ਹਰਿ ਜੀ ਛੱਡ ਕੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਆ ਗਏ,  
ਰਾਜੇ ਵਾਲਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ।*

ਉਹ ਤਾਂ ਆਰਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਇਆ, ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਕਿੰਨੀਆਂ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢੀਆਂ ਨੇ। ਅੱਜ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਔਖਾ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਘਰ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਜਿਹੜਾ -

*ਘਟ ਘਟ ਕੇ ਅੰਤਰ ਕੀ ਜਾਨਤ॥  
ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਕੀ ਪੀਰ ਪਛਾਨਤ॥ ਚੌਪਈ*

ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਗਤ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜੇ ਦੇ ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਕਥਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੈਂਸ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ -

*ਪੈਂਸ ਸਵਾਰੈ ਭਗਤ ਦੀ ਰਾਜਾ ਹੋਇਕੈ ਘਰਿ ਚਲਿ ਆਵੈ।  
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 10/14*

ਮੁਕਟ ਲਾ ਲਿਆ, ਚੋਰ ਬਰਦਾਰ ਨਾਲ ਲੈ ਲਏ ਬੇਅੰਤ ਹੀ, ਜਿਵੇਂ ਰਾਜੇ ਦੇ ਨਾਲ ਅੰਗਰੱਖਿਅਕ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਨਗਰ ਵਾਲੇ ਕਿ ਕੌਣ ਆ ਗਿਆ ਇਹ। ਸਭ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਤਾਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਦੇਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਐਨਾ ਸੁੰਦਰ। ਜਿਹੜਾ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਭੁੱਲ ਗਈ ਕੁਛ ਕਹਿਣ ਤੋਂ, ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਕਹੂੰਗੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤੇਰਾ ਰਾਜਾ। ਕੁਛ ਨਾ ਕਹਿ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ, ਆਹ ਜਿੰਨਾ ਸਮਾਨ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ, ਸਭ ਰੱਖ ਦਿਓ। ਸੋਨੇ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਗਹਿਣੇ, ਸਿੱਕੇ, ਮੋਹਰਾਂ। ਰਾਸ਼ਨ ਬੇਅੰਤ, ਕੱਪੜੇ ਲੀੜੇ ਸਭ ਰੱਖ ਦਿਓ। ਹੈਰਾਨ ਹੋਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿੰਨਾ ਚੰਗਾ ਰਾਜਾ ਹੈ ਮੈਂ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਦੀ ਰਹੀ। ਐਵੇਂ ਮਾੜਾ ਕਿਹਾ, ਉਹ ਤਾਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਐਨਾ ਤਾਂ ਕਥਾ ਦਾ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਜੈ-ਜੈਕਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਜੈਕਾਰ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

*ਧਾਰਨਾ - ਹਰਿ ਜੀ ਪਿਆਰਾ ਓ, ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ*

*ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਦੀ ਜੈਕਾਰੁ ਕਰਾਵੈ॥*

*ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 10/14*

ਸਮਾਨ ਰਖਾ ਦਿੱਤਾ। ਬਹੁਤ ਪਛਤਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਐਵੇਂ ਉਹਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਦੀ ਰਹੀ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੈਨੂੰ ਕਿ ਮੇਰਾ ਪਤੀ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਐਡੇ ਵੱਡੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੇ ਜਾ ਕੇ ਕਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਐਨਾ ਸਮਾਨ, ਸਮਾਨ ਦੇਖ-ਦੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ, ਜਿਥੇ ਵੇਣੀ ਭਗਤ ਬੈਠਾ ਸੀ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਵੇਣੀ! ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹ, ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਓਹੀ ਭਗਵਾਨ ਜਿਹੜਾ ਵਿਆਪਕ, ਅੰਦਰ ਜਿਸਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ -

*ਦੇਇ ਦਿਲਾਸਾ ਤੁਸਿਕੈ ਅਣਗਣਤੀ ਖਰਚੀ ਪਹੁੰਚਾਵੈ।  
ਓਬਹੁੰ ਆਇਆ ਭਗਤ ਪਾਸਿ ਹੋਇ ਦਇਆਲੁ ਹੇਤੁ ਉਪਜਾਵੈ।*

*ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 10/14*

ਅਣਗਿਣਤ, ਕਹਿੰਦੇ ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਲਿਆ ਕੇ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਜਿਥੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਆ ਜਾਵੇ, ਉਥੇ ਲੱਛਮੀ ਵਾਸਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਘਰ ਭਰ ਦਿਓ, ਤੋਟ ਆਵੇ ਹੀ ਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ। ਜਿੰਨਾਂ ਖਰਚਣ ਓਨਾਂ ਹੀ ਵਧ ਜਾਵੇ। ਅਣਗਿਣਤ ਖਰਚ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿਤਾ।

ਉਥੋਂ ਆ ਗਿਆ ਭਗਤ ਪਾਸ, ਆ ਕੇ ਭਗਤ ਨੂੰ ਗਲ ਦੇ ਨਾਲ ਲਾ ਲਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਵੇਣੀ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਤੇ

ਅਤੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਹੁਣ ਘਰ ਰਿਹਾ ਕਰ। ਉਥੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਆ ਕਰ, ਜਿਹੜੇ ਭੁੱਲੇ-ਭਟਕੇ ਜੀਵ ਨੇ, ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਜਿਹੜੇ ਬਿਰਥਾ ਗੁਆ ਰਹੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੋਝੀ ਦੇਹ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰ ਤੇ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਸਦਾ ਹੀ ਨਾਲ ਰਹਾਂਗਾ।

*ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਜੈਕਾਰੁ ਕਰਾਵੈ॥*

*ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 10/14*

ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਸੋਝਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

*ਮੰਘਰਿ ਮਾਹਿ ਸੋਹੰਦੀਆ ਹਰਿ ਪਿਰ ਸੰਗਿ ਬੈਠੜੀਆਹ॥*

*ਤਿਨ ਕੀ ਸੋਝਾ ਕਿਆ ਗਣੀ ਜਿ ਸਾਹਿਬਿ ਮੇਲੜੀਆਹ॥*

*ਅੰਗ - 135*

ਕਹਿੰਦੇ ਗਿਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਝਾ -

*ਧਾਰਨਾ - ਵਾਹਵਾ ਵਾਹਵਾ ਬਈ ਸੋਝਾ ਉਹਦੀ ਹੋਵੇ ਜਗ ਤੇ,*

*ਜਿਹੜਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹਰੀ ਦਾ ਪਿਆਰਾ।*

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਰ ਨੂੰ ਪਰਵਾਣ ਹੋ ਗਈਆਂ ਤੇ ਨਾਲ ਬਹਿ ਗਈਆਂ। ਉਹ ਸੋਹੰਦੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਬਾਕੀ ਜਿਹੜੇ ਜੀਵ ਨੇ, ਸਾਰੀਆਂ ਦੁਹਾਗਣਾਂ ਤੁਰੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਨੇ।

*ਤਿਨ ਕੀ ਸੋਝਾ ਕਿਆ ਗਣੀ ਜਿ ਸਾਹਿਬਿ ਮੇਲੜੀਆਹ॥*

*ਅੰਗ - 135*

ਜਿਹੜੇ ਮਿਲ ਗਏ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਗਿਣੀ ਜਾਏਗੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਝਾ।

*ਤਨੁ ਮਨੁ ਮਉਲਿਆ ਰਾਮ ਸਿਉ ਸੰਗਿ ਸਾਧ ਸਹੇਲੜੀਆਹ॥*

*ਅੰਗ - 135*

ਖਿੜ ਗਿਆ ਅੰਦਰਲਾ, ਖੁਸ਼ੀ ਹੀ ਖੁਸ਼ੀ ਆ ਗਈ। ਨੇਤਰਾਂ 'ਚ ਖੁਸ਼ੀ, ਸਰੀਰ 'ਚ ਖੁਸ਼ੀ, ਬੋਲ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ, ਹਰ ਪਾਸੇ ਮੌਲ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਦਰਖਤ ਫਲਦਾ ਹੈ ਨਾ, ਮੌਲਦਾ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਪੱਤੇ ਝੜਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੌਲਣਗੇ। ਐਉਂ ਉਹਦਾ ਜੀਵਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

*ਸਾਧ ਜਨਾ ਤੇ ਬਾਹਰੀ ਸੇ ਰਹਨਿ ਇਕੇਲੜੀਆਹ॥*

*ਅੰਗ - 135*

ਜਿਹੜੇ ਨਿਗੁਰੇ ਪੁਰਸ਼ ਫਿਰਦੇ ਨੇ, ਇਕੱਲੇ ਭਟਕਦੇ ਫਿਰਨਗੇ।

*ਤਿਨ ਦੁਖੁ ਨ ਕਬਹੂ ਉਤਰੈ ਸੇ ਜਮ ਕੈ ਵਸਿ ਪੜੀਆਹ॥*

*ਅੰਗ - 135*

ਇਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਉਹ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਪਰਵਾਨ ਹੋ ਗਏ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਹ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਮਨਮੁਖ ਰਹਿ ਗਏ, ਬੇਮੁਖ ਰਹਿ ਗਏ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਉਤਰਨਾ। ਜਮਾਂ ਦੇ ਵਸ ਪੈ ਜਾਣਾ ਹੈ -

*ਜਿਨੀ ਰਾਵਿਆ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਣਾ ਸੇ ਦਿਸਨਿ ਨਿਤ ਖੜੀਆਹ॥*

*ਅੰਗ - 135*

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਰਾਵ ਲਿਆ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਖੜੇ ਨੇ ਹਰ ਵਕਤ।

*ਰਤਨ ਜਵੇਹਰ ਲਾਲ ਹਰਿ ਕੰਠਿ ਤਿਨਾ ਜੜੀਆਹ॥*

*ਅੰਗ - 135*

ਸਾਰੇ ਚੰਗੇ ਗੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਆ ਗਏ। ਧੀਰਜ ਆ ਗਈ, ਦਇਆ ਆ ਗਈ, ਖਿਮਾ ਆ ਗਈ, ਸਤਿ ਆ ਗਿਆ, ਸੰਤੋਖ ਆ ਗਿਆ, ਵਿਚਾਰ ਆ ਗਈ, ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਚੰਗੇ ਗੁਣ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਆ ਗਏ, ਰਤਨ ਜਵੇਹਰ ਲਾਲ।

*ਨਾਨਕ ਬਾਂਛੈ ਧੂੜਿ ਤਿਨ ਪ੍ਰਭੁ ਸਰਣੀ ਦਰਿ ਪੜੀਆਹ॥*

*ਅੰਗ - 135*

ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਕੋਲ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਧੂੜੀ ਬਣਾ ਦੇ। ਜਿਥੇ ਸੰਤ ਪੈਰ ਰੱਖਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧੂੜੀ ਮੈਂ ਬਣ ਜਾਵਾਂ।

*ਧਾਰਨਾ - ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਧੂੜੀ ਮੰਗਾਂ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ,*

*ਜਿਹੜੇ ਦਰਿ ਦੇ ਹੋ ਗਏ।*

ਜਿਹੜੇ ਤੇਰੇ ਦਰ ਆ ਕੇ ਗਿਰ ਗਏ ਨਾ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧੂੜੀ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ।

*ਮੰਘਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਆਰਾਧਣਾ ਬਹੁੜਿ ਨ ਜਨਮੜੀਆਹ॥*

*ਅੰਗ - 135*

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈ ਲਿਆ, ਮੁੜ ਕੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦਾ ਚੱਕਰ ਜਿਹੜਾ ਸੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਆਪਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਬੇਅੰਤ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰ ਦਿਤਾ। ਕੁਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਤਾਰ ਦਿਤਾ, ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਤਾਰ ਦਿਤਾ। ਐਸੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਜੀਵਨ ਗਿਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਮੰਘਰਿ ਦੇ ਮਹੀਨੇ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਜੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਧਿਆਨ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ ਤੇ ਫੇਰ ਬਰਕਤਾਂ ਹੀ ਬਰਕਤਾਂ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦੇ ਦਰ ਕੋਈ ਘਾਟਾ ਨਹੀਂ। ਦੁਖ ਲਗਦੇ ਹੀ ਤਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ। ਲਗ ਜਾਓ ਨਾਮ ਜਪਣ, ਸੇਵਾ ਕਰੋ, ਨਾਮ ਜਪੋ। ਪਿਆਰਿਓ! ਭਜਨ ਕਰ ਲਓ, ਵੇਲਾ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ।

*ਕਰਣੋ ਹੁਤੋ ਸੁ ਨਾ ਕੀਓ ਪਰਿਓ ਲੋਭ ਕੈ ਫੰਧ॥*

*ਨਾਨਕ ਸਮਿਓ ਰਮਿ ਗਇਓ ਅਬ ਕਿਉ ਰੋਵਤ ਅੰਧ॥*

*ਅੰਗ - 1428*



## ਸੰਪਾਦਕੀ

‘ਆਤਮ ਮਾਰਗ’ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਗਮਨ ਦੇ ਸ਼ੁਭ ਅਵਸਰ ਦੀ ਲਖ ਲਖ ਵਧਾਈ। ‘ਆਤਮ ਮਾਰਗ’ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਾ ਮਹਾਨ ਸੁਨੇਹਾ ਲਗਪਗ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਮਿਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਮਹਾਨ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਅਵਸਰ ਤੇ ਅਗੁਵਾਈ ਆਪਨੂੰ ਹਰ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੁਲ ਆਲਮ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਜਗਤ ਗੁਰ ਬਾਬਾ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਾ ਅਵਤਰਣ ਕੁਲ ਆਲਮ ਦੇ ਉਥਾਨ ਲਈ ਹੋਇਆ। ਜਨਮ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਘਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਸਥਾਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼ਹਿਰ, ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਣਾ ਸੀ ਪਰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹਦਬੰਦੀਆਂ ਤੋੜ ਕੇ ਸਰਬ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰ ਕਲਾਵੇ ਵਿਚ ਲਿਆ। ਵੈਰ, ਵਿਰੋਧ ਅਤੇ ਵਿਤਕਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵੰਡਾਂ ਖਤਮ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਮਜ਼੍ਹਬਾਂ, ਧਰਮਾਂ, ਅਕੀਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਆਪਸੀਂ ਨਫਰਤਾਂ ਤੇ ਦੁਜੈਗੀਆਂ ਤੇ ਵਿਥਾਂ ਦੂਰ ਕੀਤੀਆਂ। ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਈ ਗਿਰਾਵਟ ਕਾਰਨ ਅਛੂਤਾਂ, ਨੀਵੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ, ਅਪਭ੍ਰੰਸ਼ਾਂ ਆਦਿ ਕਿਰਤੀਆਂ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਨਿਕੰਮੀਆਂ ਉਚ ਜਾਤੀਆਂ ਵਿਹਲੜ ਉਚ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਹਉਵਾਦੀ ਵਿਦਵਾਨ ਪੰਡਤ ਪ੍ਰੋਹਤਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੀ ਨਫਰਤ, ਘਿਰਣਾ, ਬਦ ਸਲੂਕੀ ਅਤੇ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਨੂੰ ਭੰਡਿਆਂ ਤੇ ਰਦਿਆ, ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ‘ਏਕ ਪਿਤਾ ਏਕਸ ਕੇ ਹਮ ਬਾਰਿਕ’ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿਤਾ। ਯੁਵਕ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਵੇਈ ਨਦੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਏ, ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ, ‘ਨਾ ਕੋ ਹਿੰਦੂ, ਨਾ ਮੁਸਲਮਾਨ’ ਅਰਥਾਤ ਐਸੀਆਂ ਵੰਡਾਂ ਨਾ ਪਾਉ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੁਜੈਗੀਆਂ, ਵੈਰ ਤੇ ਵਿਤਕਰੇ ਵੱਧਣ, ਸਗੋਂ ਸਰਬ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰੋ। ਸਭ ਮਨੁੱਖ ਭਾਈ ਭਾਈ ਹਨ, ਕੁਲ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਇਕ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਇਕ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਜੁੜੋ-

**ਤੂ ਠਾਕੁਰੁ ਤੁਮ ਪਹਿ ਅਰਦਾਸਿ॥**

**ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਸਭੁ ਤੇਰੀ ਰਾਸਿ॥**

**ਤੁਮ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਹਮ ਬਾਰਿਕ ਤੇਰੇ॥**

**ਤੁਮਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਮਹਿ ਸੁਖ ਘਨੇਰੇ॥ ਅੰਗ - 268**

ਕਿਰਤੀਆਂ ਕਾਮਿਆਂ, ਮਿਹਨਤੀਆਂ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਕਰੋ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਦੀ ਕਿਰਤ ਵਿਚ ਦੁੱਧ ਹੈ, ਵਿਹਲੜ

ਸੋਸ਼ਨਹਾਰੇ ਭਾਗੋ ਮਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਪਾਪ ਦੀਆਂ ਲੁਚੀਆਂ ਵਿਚ ਲਹੂ ਸਭ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ, ਮੰਦਰ, ਮਸਜਦ, ਗਿਰਜੇ, ਪੂਜਨੀਕ ਹਨ ਜੇ ਉਥੇ ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਹੋਵੇ, ਪ੍ਰਭੂ ਗੁਣ ਗਾਇਨ ਹੋਵੇ ਪਰ ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ਲੁਟੇਰੇ ‘ਸੱਜਣ ਠੱਗ’ ਦਾ ਹੈ, ਬਾਹਰੋਂ ਪੋਚਾ ਪਾਚੀ, ਇਰਾਜਾ ਠੱਗੀ, ਬਈਮਾਨੀ, ਲੁੱਟ ਖਸੁੱਟ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਨਿਰਾਰਥਕ ਹੈ, ਨਿੰਦਣਯੋਗ, ਸਥਾਨ ਭ੍ਰਸ਼ਟ ਹਨ। ਐਸੇ ਗੁਰੂ ਵਿਚਰੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕੋਨੇ ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਦੇਸ ਬਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ। ਸਭ ਨੂੰ ਕੂੜ ਪਾਖੰਡ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜਿਆ, ਸੱਚ ਤੇ ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਹਉਮੈ ਦੇ ਗੁਬਾਰ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਧੁਰ ਅੰਦਰ ਵਸਦੇ ਰੱਬ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਜਲਦੇ ਬਲਦੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਦੀ ਠੰਢਕ ਬਖਸ਼ੀ। ਗ੍ਰਹਿਸਥੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੁਰਸਹਾਨ ਬਖਸ਼ਿਆ, ਸੁਖ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਜੀਵਨ ਰੋ ਬਖਸ਼ੀ। ਸਿਧਾਂ, ਯੋਗੀਆਂ, ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕਲਿਆਣਹਿਤ ਨਿਤਰਣ ਲਈ ਹਲੂਣਿਆਂ-

**ਸਿਧ ਛਪਿ ਬੈਠੇ ਪਰਬਤੀ**

**ਕਉਣੁ ਜਗਤਿ ਕਉ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰਾ।**

**ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 1/29**

ਦੇਸ਼ਾਂ, ਬੋਲੀਆਂ, ਰੰਗਾਂ, ਰੂਪਾਂ ਦੀਆਂ ਹਦਾਂ ਮਿਟਾ ਕੇ ਆਪ ਨੇ 22 ਸਾਲ ਦੇ ਭਰਮਣ ਵਿਚ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸੰਭਵ ਸੰਸਾਰ ਯਾਤਰਾ ਕਰਕੇ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਵਿਚ ਏਕਤਾ, ਪਿਆਰ, ਸੱਚ ਅਤੇ ਸਚਿਆਰੇ ਹੋਣ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ, ਸੰਗਤ ਤੇ ਪੰਗਤ ਬੰਨ੍ਹੀ, ਮਨੁੱਖੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਨਾਲ ਵਿਚਰਨ ਦਾ ਰਾਹ ਦਸਿਆ। ਅੱਜ ਅੰਤਰ ਦੇਸੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਇਸ ਆਸ਼ੇ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣ ਤੇ ਪਸਾਰਣ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸੋ ਮੁਬਾਰਕ ਹੈ, ਅੱਜ ਦਾ ਦਿਨ ਕੁਲ ਆਲਮ ਲਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਬਚਪਨ ਦੀਆਂ ਝਾਕੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲੇਖ ‘ਨਾਨਕ ਕੇ ਘਰੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮੁ’ ਰਾਹੀਂ।

ਦੂਜਾ ਮਹਾਨ ਪੁਰਬ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ’ ਦੀ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹਾਦਤ। ਅੱਜ ਸੰਸਾਰ ਖਿਆਲਾਂ ਦੀ, ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦੀ, ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਐਸੀਆਂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗੱਟ ਅਤੇ ਪੁਰਸਾਹਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਮੇਂ

ਦੇ ਸੰਕੀਰਣ ਹਾਕਮ (ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ) ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਹੋਏ। ਤਿਲਕ ਜੰਝੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਕੀਦਾ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਬਹੁ-ਵਸੋਂ ਦਾ ਅਕੀਦਾ ਹੈ, ਹੱਕ ਹੈ, ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਮੇਟਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਸੱਚ ਦੀ ਰਾਖੀ ਹਿਤ ਆਪ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ, ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ, ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਲਈ, ਅਕੀਦਿਆਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹਿਤ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਰਮ ਵਿਰੁੱਧ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਮੁਬਾਰਕ ਹੈ, ਇੰਜ ਹੀ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਪਿਆਰਾ ਹੈ ਪਰ ਭੁੱਲੜ ਮੁਸਲਿਮ ਹੁਕਮਰਾਨਾ ਨੇ ਕੁਰਾਨ-ਸ਼ਰੀਫ ਦੇ ਗ਼ਲਤ ਅਰਥ ਕਰਕੇ ਜਿਸ ਸੰਗਦਿਲੀ ਅਤੇ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਵਾਸੀਆਂ ਉੱਪਰ ਜ਼ੁਲਮ ਤਸ਼ੱਦਦ ਕੀਤਾ ਉਸ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਸੰਸਾਰ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਲੱਖਾਂ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਨਿਰੰਤਰਾ ਕਤਲ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ, ਮੰਦਰ ਤੋੜ ਕੇ ਮਸਜਦਾਂ ਉਸਾਰੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ, ਬੇਲੋਸ ਬਹੁ-ਬੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਕੈਦੀ ਬਣਾ ਕੇ ਕਾਬਲ ਕੰਧਾਰ ਦੇ ਬਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਨੀਲਾਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਪਰ ਕਿਸੇ ਠਲ੍ਹ ਨਾ ਪਾਈ। ਹਕੂਮਤਾਂ ਬਦਲਦੀਆਂ ਹਨ, ਰਾਜ ਬਦਲਦੇ ਹਨ ਪਰ ਪਰਜਾ ਉਪਰ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਐਸਾ ਵਹਿਸ਼ੀਆਨਾ ਜ਼ੁਲਮ ਬੜਾ ਦਰਦਨਾਕ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ। ਮਹਾਨ ਭਾਰਤ ਦਾ ਕੋਈ ਸੂਰਬੀਰ, ਕੋਈ ਖਤਰੀ, ਚੌਹਾਨ, ਰਾਜਪੂਤ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਨਿਤਰਿਆ। ਨਿਤਰੇ ਤਾਂ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਮਹਾਨ ਆਤਮਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੇ ਕੇ ਇਸ ਜ਼ੁਲਮ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਸਫਲ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਸ਼ਹਾਦਤ ਪਿੱਛੋਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਮਬੰਦ ਕੀਤਾ, ਸੰਗਠਿਤ ਕੀਤਾ, ਸਿੰਘ (ਸ਼ੇਰ) ਸਜਾਇਆ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਦੇ ਕੇ ਖਾਲਸਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੀ ਫੌਜ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜੋ ਇਕ ਸੌ ਸਾਲ ਜ਼ਾਲਮ-ਹੁਕਮਰਾਨਾ ਨਾਲ ਲੌਹਾ ਲਾਖਾ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਬਦੇਸ਼ੀ ਹੁਕਮਰਾਨਾ ਵਲੋਂ ਲਾਈਆਂ ਸਭ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਤੋੜ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਆਜ਼ਾਦ ਬਾਸ਼ਿੰਦੇ ਹੋਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ਭਾਰਤੀਆਂ ਲਈ ਘੋੜੇ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਸ਼ਸਤਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਮੁਗਲ ਹਕੂਮਤ ਵਲੋਂ ਮਨਾਹੀ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਖਾਲਸੇ ਲਈ ਸ਼ਸਤਰਧਾਰੀ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਕਿਲ੍ਹੇ ਉਸਾਰੇ, ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ, ਜ਼ੁਲਮ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ, ਝੜਪਾਂ ਹੋਈਆਂ, ਯੁੱਧ ਹੋਏ, ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਮੁਗਲ ਸੈਨਾ ਨੇ ਘੇਰਾ ਘਤੀ ਰੱਖਿਆ, ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਗੜ੍ਹੀ ਵਿਖੇ ਹੋਈ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ, ਭੈਭੀਤ ਹੋਏ

ਮੁਗਲਾਂ ਨੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸਰਹੰਦ ਵਿਖੇ ਨੀਹਾਂ ਵਿਚ ਚਿਣ ਦਿਤਾ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਤਹਿਜੀਬ ਤੇ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਸਰਬੰਸ ਵਾਰ ਦਿਤਾ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖ/ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਤਾਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਆਬਰੂ ਰਹਿ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੇਕ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੇ ਕੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਅਮਸਤ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ, ਮੰਦਰਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤਾ, ਤਿਲਕ ਜੰਝੂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਅਫਸੋਸ! ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੇ ਇਸ ਕੁਰਬਾਨੀ ਨੂੰ ਰਾਜ ਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਤੇ ਭੁਲਾ ਦਿਤਾ। ਅੱਜ ਦਾ ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਜ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਰਿਣੀ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਲੇਖ 'ਕੀਨੋ ਬਡੋ ਕਲੂ ਮਹਿ ਸਾਕਾ' ਇਸ ਦੀ ਵਜ਼ਾਹਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਮਾਧੀਲੀਨ ਹੋਣ ਦੀ ਬਰਸੀ ਦੇ ਉਪਲਕਸ਼ ਵਿਚ ਮਹਾਨ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਆਪਜੀ 28 ਤੋਂ 31 ਅਕਤੂਬਰ 2005 ਤੱਕ ਮਨਾ ਰਹੇ ਹੋ। ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਹੋ, ਦੇਸ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਵਹੀਰਾਂ ਘੱਟ ਕੇ ਪੁੱਜ ਰਹੇ ਹੋ।

*ਬਾਬਾਣੀਆ ਕਹਾਣੀਆ ਪੁਤ ਸਪੁਤ ਕਰੇਨਿ॥*

*ਅੰਗ - 951*

ਨਾਮ ਅਭਿਆਸੀਆਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਸੀਂ ਸਦਾ ਰਿਣੀ ਹਾਂ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਬਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵਿਚਰ ਕੇ, ਘਰ ਘਰ, ਪਿੰਡ ਪਿੰਡ, ਸ਼ਹਿਰ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮਾਂ ਵਹਿਮਾਂ, ਪਾਖੰਡਾਂ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜਿਆ ਤੇ ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿਤਾ, ਗੁਰੂ ਬਖਸ਼ੀ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਨੂੰ ਰੱਜ ਰੱਜ ਵੰਡਿਆ, ਰੁੜਦੇ ਜਾਂਦੇ ਲੱਖਾਂ ਜੀਵਨ ਮੁੜ ਆਬਾਦ ਹੋਏ, ਨਾਮ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਗਏ, ਐਬਾਂ ਔਗੁਣ ਨੂੰ ਤੱਜ ਸੁਖ, ਸ਼ਾਂਤੀ, ਸਹਿਜ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਆਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰੋਂ ਵਰੋਸਾਏ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ, ਵਿਦਵਾਨਾਂ, ਅਨੁਭਵੀਆਂ ਦੇ ਮਿੱਠੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਸੁਣਨ ਦਾ ਵੀ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ -

*ਆਇ ਮਿਲੁ ਗੁਰਸਿਖ ਆਇ ਮਿਲੁ ਤੁ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਿਆਰੇ॥*

*ਅੰਗ - 725*

ਆਉ! ਗੁਰੂ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਜੁੜੀਏ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਜੁੜੀਏ ਤੇ ਅਨੰਦ ਮਾਣੀਏ।



## ਨਾਨਕ ਕੈ ਘਰਿ ਕੇਵਲ ਨਾਮੁ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ

ਤੁਮ ਦਾਤੇ ਠਾਕੁਰ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ ਨਾਇਕ ਖਸਮ ਹਮਾਰੇ॥  
ਨਿਮਖ ਨਿਮਖ ਤੁਮ ਹੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਹੁ ਹਮ ਬਾਰਿਕ ਤੁਮਰੇ ਧਾਰੇ॥  
ਜਿਹਵਾ ਏਕ ਕਵਨ ਗੁਨ ਕਹੀਐ॥  
ਬੇਸੁਮਾਰ ਬੇਅੰਤ ਸੁਆਮੀ ਤੇਰੇ ਅੰਤੁ ਨ ਕਿਨ ਹੀ ਲਹੀਐ॥  
ਕੋਟਿ ਪਰਾਧ ਹਮਾਰੇ ਖੰਡਹੁ ਅਨਿਕ ਬਿਧੀ ਸਮਝਾਵਹੁ॥  
ਹਮ ਅਗਿਆਨ ਅਲਪ ਮਤਿ ਥੋਰੀ ਤੁਮ ਆਪਨ ਬਿਰਦੁ ਰਖਾਵਹੁ॥  
ਤੁਮਰੀ ਸਰਣਿ ਤੁਮਾਰੀ ਆਸਾ ਤੁਮ ਹੀ ਸਜਨ ਸੁਹੇਲੇ॥  
ਰਾਖਹੁ ਰਾਖਨਹਾਰ ਦਇਆਲਾ ਨਾਨਕ ਘਰ ਕੇ ਗੋਲੇ॥

ਅੰਗ - 674

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ  
ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੰਕੋਚਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਦੂਰ ਦਰਾਜ ਤੋਂ ਚੱਲ  
ਕੇ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ  
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ ਮਨਾਉਣ ਵਾਸਤੇ। ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਭਾਵਨਾ  
ਨਾਲ ਪਹੁੰਚੇ ਓ। ਇਕ-ਇਕ ਕਦਮ ਦਾ ਫਲ, ਇਕ-ਇਕ  
ਜਗ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਚਿੱਤ ਲਾ ਕੇ  
ਕੀਰਤਨ ਕਰੋ, ਫੇਰ ਸਮਝੋ ਤੇ ਗਾਵੋ ਜੁਬਾਨ ਦੇ ਨਾਲ। ਫੇਰ  
ਉਸ ਨੂੰ ਮੰਨੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਕਈ ਕੋਟਿਕ ਜਗ ਫਲਾ ਸੁਣਿ ਗਾਵਨਹਾਰੇ ਰਾਮ॥

ਅੰਗ - 546

ਕਈ ਕਰੋੜ ਜਗਾਂ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਲੇਖੇ  
ਵਿਚ ਤੁਹਾਡਾ ਗਾਉਣਾ ਤੇ ਸੁਣਨਾ ਪੈ ਜਾਵੇ। ਲੇਖੇ 'ਚ  
ਕਦੋਂ ਪੈਂਦਾ ਹੈ -

ਸੇਵਕ ਸਿਖ ਪੂਜਣ ਸਭਿ ਆਵਹਿ

ਸਭਿ ਗਾਵਹਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਉਤਮ ਬਾਨੀ॥

ਗਾਵਿਆ ਸੁਣਿਆ ਤਿਨ ਕਾ ਹਰਿ ਬਾਇ ਪਾਵੈ

ਜਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸਤਿ ਸਤਿ ਕਰਿ ਮਾਨੀ॥

ਅੰਗ - 669

ਉਹਦਾ ਥਾਂ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਦੀ ਆਗਿਆ  
ਨੂੰ ਮੰਨ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਜੀਵਨ ਵਿਚ  
ਲੈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸਮਾਂ ਪੰਜ  
ਸੌ, ਸਵਾ ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਲ ਦਾ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਉਸ ਵੇਲੇ  
ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਸਮਾਂ ਬੀਤਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਹਰ ਬੰਦਾ ਕਹਿੰਦਾ  
ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਸੀ ਸਮਾਂ ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਸੀ।  
ਹੁਣ ਮੈਂ ਵੱਡੀ ਉਮਰ 'ਚ ਆ ਗਿਆ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋ  
ਗਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਲੋਕ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੀ, ਹੁਣ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ  
ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਮੇਰੇ ਦੇਖਦੇ-ਦੇਖਦੇ ਸਮਾਂ ਬਦਲ ਗਿਆ।  
ਉਹ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵੀ ਯਾਦ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬੰਦੇ

ਕਿਸੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਅੱਜ ਦਾ ਵੀ  
ਸਮਾਂ ਹੈ, ਜੇ ਕੋਈ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਬਜ਼ੁਰਗ ਆ  
ਜਾਏ, ਉਹ ਕਹੇਗਾ ਇਹ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਇਸ ਨੂੰ, ਸਮਾਂ  
ਬਦਲਦਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਤ ਇਸ ਨੂੰ  
ਬਦਲਾਉਂਦੇ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਹੈ ਜੋ  
ਉਹਦਾ ਜੋ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ, ਜਿਹਨੂੰ ਵਾਯੂਮੰਡਲ  
(Environments) ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਇਹ ਆਦਮੀ ਦੇ ਮਨ  
ਨੂੰ ਬਦਲਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਇਕ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੰਦੀਆਂ।  
ਕਦੇ ਚੰਗਾ ਵੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਬਹੁਤ ਮਾੜਾ ਆ  
ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਦੇ ਸੋਝੀ ਵਾਲਾ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਬਿਲਕੁਲ  
ਅੰਧਕਾਰ ਦਾ ਸਮਾਂ ਵੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਲਹਿਰਾਂ  
ਚਲਦੀਆਂ ਨੇ। 20-20 ਸਾਲ, 30-30 ਸਾਲ, ਪੰਜਾਹ-  
ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ, ਸੌ-ਸੌ ਸਾਲ ਦੀ ਲਹਿਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਜ਼ਾਰ  
ਸਾਲ ਦੀ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬਦਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸਭ  
ਕੁਝ। ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਹੜਾ ਸਮਾਂ ਸੀ ਉਹਦੇ  
ਵਿਚ ਪੁਰਸ਼ ਸਤਿਵਾਦੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਬਚਨ ਕਰ  
ਲੈਣਾ। ਭੀਸ਼ਮ ਪਿਤਾਮਾ ਨੇ ਬਚਨ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਮੈਂ  
ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸ਼ਾਦੀ ਨਹੀਂ ਕਰਾਉਣੀ, ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ  
ਰਹਾਂਗਾ। ਬੜਾ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰਿਆ ਉਸਨੂੰ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ  
ਇਕ ਲੜਕੀ ਆਈ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ  
ਸ਼ਾਦੀ ਨਾ ਕਰੀ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਬਦਲਾ ਲਵਾਂਗੀ।  
ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਪਤੀ ਬਣਾ ਲਿਆ, ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਮੰਨਦਾ  
ਨਹੀਂ ਹੈਂ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਬਚਨ ਲਿਆ  
ਹੋਇਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਹਾਂ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਸ਼ਾਦੀ  
ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਉਹ ਮਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ  
ਦੁਬਾਰਾ ਉਸ ਦਾ ਜਨਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ  
ਇਹ ਉਹੀ ਲੜਕੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਅਰਜਨ ਦੇ ਰੱਥ ਵਿਚ ਆ  
ਕੇ ਘੋੜੇ ਹੱਕਣ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਸ਼ਿਖੰਡੀ  
ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਰੋਣਾਚਾਰੀਆ ਨੇ ਪ੍ਰਣ  
ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਕਦੇ ਵੀ ਇਸਤਰੀ ਉਤੇ ਵਾਰ  
ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਕੋਈ ਕਰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ,  
ਇਸਤਰੀ ਉਤੇ ਵਾਰ, ਬੱਚੇ ਤੇ ਬੁੱਢੇ ਤੇ ਤਿੰਨਾਂ ਤੇ ਵਾਰ  
ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ ਆਦਮੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਭਿਅਤਾ ਫੇਰ  
ਵੀ ਬਹੁਤ ਉਚੀ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ  
ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਤਪ ਤੇਜ ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ ਹੈ  
ਨਾ, ਯੁੱਧ ਜੰਗ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਸਾਡੇ ਯੁੱਧ ਜੰਗ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਹੀਂ  
ਹੈਗੇ। ਇਹ ਡਾਕਟਰ ਵਾਂਗੂੰ ਨੇ। ਜਿਵੇਂ ਫੋੜਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ



ਡਾਕਟਰ ਨਸ਼ਤਰ ਦੇ ਨਾਲ ਫੋੜਾ ਕੱਢ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਮਾਜ ਵਿਚੋਂ ਬੁਰਿਆਈਆਂ ਕੱਢਣ ਵਾਸਤੇ ਨੇ। ਪਰ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਕੁਛ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖੋ। ਇਕ ਤਾਂ ਬੁੱਢੇ ਉਤੇ ਤੁਸੀਂ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਦੂਸਰਾ ਇਸਤਰੀ ਤੇ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਤੀਸਰਾ ਬੱਚੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਚੌਥਾ ਜੇ ਕੋਈ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਜਾਏ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਪੰਜਵਾਂ ਜੇ ਕੋਈ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਸ਼ਰਨ ਮੰਗ ਲਵੇ, ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਸ਼ਰਨ ਹਾਂ, ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਛੇਵਾਂ ਨਿਸ਼ਸਤਰੇ ਤੇ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਜੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਸ਼ਸਤਰ ਕੋਈ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਵਾਰ ਕਰਨਾ। ਐਸਾ ਵੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ ਜਿਹੜੀ ਵਾਧੂ ਤਲਵਾਰ ਹੁੰਦੀ, ਜਿਹੜੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਯੋਧੇ ਹੁੰਦੇ ਉਹ ਕੱਢ ਕੇ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਹੋ ਗਿਆ ਤੂੰ, ਆਹ ਫੜ ਮੇਰੀ ਤਲਵਾਰ। ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਤੇ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਵਾਰ ਕਰਨਾ। ਇਕ ਘਾਤ ਲਾ ਕੇ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਦੱਸ ਕੇ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਗਲੇ ਨੂੰ, ਕਿ ਮੈਂ ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਾਂਗਾ। ਇਕ ਨੱਠੇ ਜਾਂਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਤੇ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਇਹ ਸੱਤ-ਅੱਠ ਗੱਲਾਂ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਨਾ ਕਰੀਆਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਤਪ ਤੇਜ਼ ਬਹੁਤ ਵਧਿਆ ਰਹੇਗਾ। ਸੋ ਸਮਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਨਤੀਜਾ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਬਾਣਾਂ ਨਾਲ ਛੱਲਣੀ-ਛੱਲਣੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਐਉਂ ਬਣ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਸੇਜਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਹੀ ਲੰਮਾ ਪਿਆ ਰਿਹਾ ਉਹ। ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਪਿਆ ਰਿਹਾ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਸਤਿਵਾਦੀ ਹੁੰਦੇ, ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬੋਲਿਆ ਕਰਦੇ। ਜੋ ਬਚਨ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਸੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਇਹ ਸਮੇਂ ਨੇ ਬਦਲਾ ਖਾਧਾ, ਨਾਸਤਕਤਾ ਆ ਗਈ ਇਹਦੇ ਵਿਚ। ਬੇਅੰਤ ਕਿਸਮ ਦੇ ਖਿਆਲ ਚੱਲ ਪਏ। ਦੁਨੀਆਂ ਉਲਝ ਗਈ, ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿਚ ਫਸ ਗਈ, ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਉਪਰ ਜਿਹੜੇ ਰਾਜੇ ਸੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੇ-ਪਹੁੰਚਦੇ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਬਘਿਆੜਾਂ ਵਰਗੇ ਹੋ ਗਏ। ਰਾਜਾ ਜਿਹੜਾ ਸੀ ਉਹ ਸ਼ੇਰ ਵਰਗਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਸ਼ੇਰ ਨੇ ਮਾਲ ਮਾਰ ਦੇਣਾ ਤੇ ਖਾ ਜਾਣਾ, ਪਿਛੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਘਿਆੜਾਂ ਤੇ ਕੁੱਤਿਆਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਉਸੇ ਮੁਰਦੇ ਨੂੰ ਚੱਟਣਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਆਹ ਸੀ ਪਰਜਾ ਦੀ ਹਾਲਤ ਉਸ ਵੇਲੇ।

*ਕਲਿ ਕਾਤੀ ਰਾਜੇ ਕਾਸਾਈ ਧਰਮੁ ਪੰਖ ਕਰਿ ਉਡਰਿਆ॥*

*ਅੰਗ - 145*

ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਰਾਜੇ ਸੀ ਉਹ ਕੈਂਚੀ ਵਰਗੇ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਚਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ, ਮਾਰਨਾ ਹੀ ਮਾਰਨਾ ਹੈ। ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਸੋਚਣੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਬਚਾ ਵੀ ਦੇਈਏ, ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਸੋਚੀਏ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਨਾ ਮਰੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਕੈਂਚੀ ਵਾਂਗਣ ਪਾੜ ਦਿੱਤੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਨਤਾ,

ਕੁਛ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋ ਗਏ, ਕੁਛ ਹਿੰਦੂ ਹੋ ਗਏ, ਕੁਛ ਹੋਰ ਹੋ ਗਏ। ਕੈਂਚੀ ਬਣ ਗਿਆ ਰਾਜਾ, ਕਲਜੁਗ ਕੈਂਚੀ ਸੀ, ਰਾਜੇ ਕੀ ਹੋਏ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਕਸਾਈ ਬਣ ਗਏ। ਕਸਾਈ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹਦਾ ਕੰਮ ਹੀ ਮਾਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

*..... ਧਰਮੁ ਪੰਖ ਕਰਿ ਉਡਰਿਆ॥*

*ਅੰਗ - 145*

ਜਿਹੜੀ ਧਰਮ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ, ਨਾ ਦਇਆ ਰਹੀ, ਨਾ ਧੀਰਜ ਰਹੀ, ਨਾ ਸਤਿ ਦਾ ਜੀਵਨ ਰਿਹਾ। ਨਾ ਮਨ ਵਿਚ ਸੰਤੋਖ ਰਿਹਾ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਅੱਗ ਭੜਕ ਉੱਠੀ ਤੇ ਨਾ ਬ੍ਰਹਮਚਰੀਆ ਰਿਹਾ। ਚਰਿੱਤਰ ਗਿਰ ਗਿਆ ਆਦਮੀਆਂ ਦਾ। ਇਸਤਰੀ ਤੇ ਪੁਰਖ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਥ ਨਾ ਰਿਹਾ, ਪੈਸੇ ਦਾ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਪੈਸਾ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਥ ਨਿਭਦਾ ਹੈ, ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆਉਂਦਾ ਕੋਈ ਹਮਦਰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

*ਰਾਜੇ ਸੀਹ ਮੁਕਦਮ ਕੁਤੇ॥*

*ਅੰਗ - 1288*

ਕਹਿੰਦੇ ਮੁਕਦਮ (ਅਹਿਲਕਾਰ, ਕਰਮਚਾਰੀ) ਕੁੱਤੇ ਬਣ ਗਏ, ਪਰਜਾ ਦਾ ਖੂਨ ਚੂਸਦੇ ਨੇ, ਚੱਟਦੇ ਨੇ, ਕੁੱਤੇ ਮੂੰਹੀਂ ਕਲਜੁਗ ਆ ਗਿਆ, ਮੁਰਦਾਰ ਖਾਜਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਵਾੜ ਖੇਤ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲੱਗ ਗਈ, ਵਾੜ ਦਾ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਖੇਤ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨੀ।

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਇਕ ਦਿਨ ਪਾਂਡਵਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਲਜੁਗ ਆ ਗਿਆ। ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸੁਣ ਕੇ ਹੀ ਡਰ ਗਏ ਸਾਰੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਜਨਮ ਹੈ ਉਹ ਚੰਡਾਲ ਦੇ ਘਰ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਤੇ ਸਾਰੀ ਉਚੀ ਮਰਿਆਦਾ ਨੇ ਗਿਰ ਕੇ, ਉਹਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਸੁਭਾਅ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਕਲੀ ਦਾ ਜਨਮ ਚੰਡਾਲ ਦੇ ਘਰ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਇਸ ਕਲਜੁਗ ਨੇ ਕਰਮ, ਧਰਮ, ਬੋਲ ਬਾਣੀ, ਬਚਨ, ਆਦਮੀ ਦਾ ਨਿੱਜੀ ਚਰਿੱਤਰ ਰਾਜ ਦਾ ਚਰਿੱਤਰ, ਸਮਾਜ ਦਾ ਚਰਿੱਤਰ ਜ਼ੀਰੋ ਤੇ ਲੈ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਨਾ ਦਵਾਈਆਂ ਅਸਲੀ ਮਿਲਣੀਆਂ ਨੇ, ਨਾ ਕੋਈ ਖਾਣ ਨੂੰ ਚੀਜ਼ ਅਸਲੀ ਮਿਲਣੀ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਪੈਸਾ ਹੀ ਪੈਸਾ, ਦੁਨੀਆਂ ਚਾਹੇ ਸਾਰੀ ਮਰ ਜਾਏ। ਆਹ ਕੀ ਹੈ ਮਾੜੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਸ਼ਰਾਬ, ਇਹ ਵੀ ਅਸਲੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਤਿੰਨ-ਤਿੰਨ ਸੌ ਬੰਦਾ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਮਿਲਾਵਟ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਤਿੰਨ ਚਾਰ-ਚਾਰ ਸੌ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਲਜੁਗ ਆ ਗਿਆ ਭਾਈ, ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਛਾ ਗਿਆ ਤੇ ਸੱਚ ਕਿਤੇ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

*ਸਚਿ ਕਾਲੁ ਕੁੜੁ ਵਰਤਿਆ ਕਲਿ ਕਾਲਖ ਬੇਤਾਲ॥*

*ਬੀਉ ਬੀਜਿ ਪਤਿ ਲੈ ਗਏ ਅਬ ਕਿਉ ਉਗਵੈ ਦਾਲਿ॥*

*ਅੰਗ - 468*

ਦਾਲ ਬਣ ਗਿਆ ਭਰੋਸਾ। ਬੀਜ ਹੋਵੇ ਸਾਬਤ ਤਾਂ ਉੱਗਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

*ਕਲਿ ਕਾਤੀ ਰਾਜੇ ਕਾਸਾਈ ਧਰਮੁ ਪੰਖ ਕਰਿ ਉਡਰਿਆ॥  
ਕੁਝ ਅਮਾਵਸ ਸਚੁ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀਸੈ ਨਾਹੀ ਕਹ ਚੜਿਆ॥*

ਅੰਗ - 145

ਕੁਝ ਦੀ ਮਸਿਆ ਪੈ ਗਈ। ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਗਵਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਕੁਛ ਵੀ ਹੱਥ ਮਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਸੱਚੇ ਬੰਦੇ ਕਿੱਥੇ ਚਲੇ ਗਏ? ਇਕ ਵੀ ਬੰਦਾ ਸੱਚਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਝੂਠ ਹੈ, ਪਾਖੰਡ ਹੈ, ਅਡੰਬਰ ਹੈ। ਚਾਹੇ ਉਹ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਡੋਰੇ ਨੇ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਮੱਠ ਨੇ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਪੀਰਾਂ ਦੇ ਨੇ, ਚਾਹੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਨੇ, ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਪਾਖੰਡ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੈਸਾ ਕਮਾਉਣਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਤਿਆਗ ਨਾਮ ਦੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਾ ਰਹੀ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਅਡੰਬਰ ਰਚ ਲਏ ਸਾਧੂਆਂ ਨੇ, ਉਹ ਜਿਹੜੇ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਆਏ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਡੰਬਰਾਂ 'ਚ ਫਸ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਲਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦਾ -

*ਹਉ ਭਾਲਿ ਵਿਕੁੰਨੀ ਹੋਈ॥*

*ਆਧੇਰੈ ਰਾਹੁ ਨ ਕੋਈ॥*

*ਵਿਚਿ ਹਉਮੈ ਕਰਿ ਦੁਖੁ ਰੋਈ॥ ਅੰਗ - 145*

ਮੈਂ ਟੋਲਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਤੇ ਲੱਭ ਜਾਵੇ ਤੇ ਨਤੀਜਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਾਰੇ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਹੀ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਮਚ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਰਾਹ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ।

ਹਉਮੈ ਦੇ ਵਿਚ ਪਏ ਹੋਏ ਨੇ ਸਾਰੇ। ਹਉਮੈ ਨੇ ਐਨਾ ਦੁਖ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਰਾਜਾ ਵੀ ਰੋਂਦਾ ਹੈ, ਪਰਜਾ ਵੀ ਰੋਂਦੀ ਹੈ -

*ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕਿਨਿ ਬਿਧਿ ਗਤਿ ਹੋਈ॥ ਅੰਗ - 145*

ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਏਗੀ ਗਤੀ? ਪਰਜਾ ਗਿਆਨਵਾਨ ਨਾ ਰਹੀ, ਅਗਿਆਨ ਨੂੰ ਅਪਣਾਅ ਲਿਆ, ਝੂਠ ਬੋਲਦੇ ਨੇ, ਗੁਰੂ ਨਚਦੇ ਨੇ, ਚੇਲੇ ਸਾਜ ਵਜਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਗੁਰੂ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਟੋਲਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਆਹ ਚੇਲਾ ਨਾ ਕਿਤੇ ਮੇਰੇ ਹੱਥੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ। ਉਹਦੇ ਘਰ ਜਾਣਗੇ, ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਖੁਸ਼ਾਮਦ ਕਰਨਗੇ।

*ਸੇਵਕ ਬੈਠਨਿ ਘਰਾਂ ਵਿਚਿ ਗੁਰ ਉਠਿ ਘਰੀ ਤਿਨਾੜੇ ਜਾਈ।*

*ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 1/30*

ਗੁਰੂ ਤੁਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਚੇਲੇ ਸਾਜ ਵਜਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਗੁਰੂ ਨਾਚ ਕਰਦੇ ਨੇ।

*ਕਾਜੀ ਹੋਏ ਰਿਸਵਤੀ ਵਢੀ ਲੈਕੇ ਹਕ ਗਵਾਈ।*

*ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 1/30*

ਕਾਜੀ ਜਿਹੜੇ ਸੀ ਹਿਸਾਬ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜੱਜ, ਉਹ

ਰਿਸ਼ਵਤਾਂ ਲੈਣ ਲੱਗ ਗਏ ਤੇ ਹੱਕ ਜਿਹੜਾ ਸੀ ਉਹਨੂੰ ਗਵਾ ਦਿਤਾ ਉਹਨੇ। ਜਿਹਨੇ ਪੈਸਾ ਵੱਧ ਦੇ ਦਿਤਾ, ਉਹਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਰਾਜੇ ਜਿਹੜੇ ਸੀ ਉਹ ਰਿਸ਼ਵਤਾਂ ਲੈਣ ਲੱਗ ਗਏ। ਵਜ਼ੀਰ, ਅਮੀਰ, ਜਿੰਨਾਂ ਸ਼ਾਸਕ ਸੀ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਦਿਓ, ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਬਣਾ ਲਓ। ਨਾ ਦਿਓ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਹੁਣ ਵੀ ਇਵੇਂ ਹੀ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ ਮਾਰੇ ਮਾਰ ਕਰਦੇ ਕਿ ਜੀ ਨੌਕਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਮੈਂ ਫਸਟ ਕਲਾਸ ਐਮ.ਏ. ਕਰੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਇੰਜਨੀਰਿੰਗ 'ਚ ਫਸਟ ਕਲਾਸ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਿਓ। ਮੈਂ ਕਹਿਨਾ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਤਾਂ ਕਾਹਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਤਾਂ ਪੈਸੇ ਮੰਗਦੇ ਨੇ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਜੀ। ਜਿਥੇ ਫੇਰ ਇਹ ਗੱਲ ਹੋਵੇ, ਉਥੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਭਾਗ ਚੰਗੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮਾੜੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਆਹ ਹਾਲ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਵੇਲੇ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਿਆਰ ਪੈਸੇ ਦਾ ਰਹਿ ਗਿਆ -

*ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖੈ ਦਾਮ ਹਿਤ ਭਾਵੈ ਆਇ ਕਿਥਾਊ ਜਾਈ॥*

*ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 1/30*

ਬੰਦਾ ਚਾਹੇ ਕਿਤੇ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਧੋਖੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਠੱਗੀਆਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਪੈਸਾ ਲਿਆਵੇ ਘਰ ਵਿਚ। ਪੈਸਾ ਲਿਆਵੇ ਤਾਂ ਪਿਆਰਾ, ਨਹੀਂ ਫੇਰ ਲੜਾਈ।

*ਵਰਤਿਆ ਪਾਪ ਸਭਸ ਜਗ ਮਾਂਗੀ॥*

*ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 1/30*

ਪਾਪ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਹੋ ਗਿਆ।

*ਸਚਿ ਕਾਲੁ ਕੁਝ ਵਰਤਿਆ ਕਲਿ ਕਾਲਖ ਬੇਤਾਲੁ॥*

*ਬੀਉ ਬੀਜਿ ਪਤਿ ਲੈ ਗਏ ਅਬ ਕਿਉ ਉਗਵੈ ਦਾਲਿ॥*

*ਜੇ ਇਕੁ ਹੋਇ ਤ ਉਗਵੈ ਰੁਤੀ ਹੁ ਰੁਤਿ ਹੋਇ॥*

*ਨਾਨਕ ਪਾਹੈ ਬਾਹਰਾ ਕੋਰੈ ਰੰਗੁ ਨ ਸੋਇ॥*

ਅੰਗ - 468

ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕੁੱਤੇ ਮੁਹੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੰਸਾਰ। ਨਾ ਖਾਜ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਨਾ ਅਖਾਜ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਮੂਹਰੇ ਆ ਜਾਂਦੇ, ਚਾਹੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਜਾਨਵਰ ਆ ਜਾਏ, ਉਹਨੂੰ ਖਾ ਹੀ ਲੈਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਰਿਸ਼ਵਤ ਖਾਣੀ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਦਾ ਹੱਕ ਖਾਣਾ ਹੈ ਅਖਾਜ ਹੈ।

*ਕਲਿ ਹੋਈ ਕੁਤੇ ਮੁਹੀ ਖਾਜੁ ਹੋਆ ਮੁਰਦਾਰੁ॥*

*ਕੁਝੁ ਬੋਲਿ ਬੋਲਿ ਭਉਕਣਾ ਚੁਕਾ ਧਰਮੁ ਬੀਚਾਰੁ॥*

ਅੰਗ - 1242

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਘਰ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਹਾਲ ਸੀ-

*ਰੰਨਾ ਹੋਈਆ ਬੋਧੀਆ ਪੁਰਸ ਹੋਏ ਸਈਆਦ॥*

ਅੰਗ - 1243

ਆਦਮੀ ਤਾਂ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਬਣ ਗਏ, ਨਾ ਕੋਈ ਕਰਮ ਰਿਹਾ, ਨਾ ਧਰਮ ਰਿਹਾ, ਨਾ ਕੋਈ ਚਰਿੱਤਰ ਰਿਹਾ। ਔਰਤਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਵਿਚਾਰ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ। ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਟੋਕਣ ਤੋਂ ਹਟ ਗਈਆਂ, ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਰੀ ਜਾਵੇ, ਪਰਿਸਤਰੀਆਂ ਕੋਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਰਿਸ਼ਵਤਾਂ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਬੇਈਮਾਨੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਚੋਰੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਘਰ ਨੂੰ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਅਗਿਆਨ ਵਿਚ ਆ ਗਈਆਂ। ਗੱਲ ਸੋਚਣ ਤੋਂ ਹਟ ਗਈਆਂ -

*ਰੰਨਾ ਹੋਈਆ ਬੋਧੀਆ ਪੁਰਸ ਹੋਏ ਸਈਆਦਾ॥*

*ਸੀਲ ਸੰਜਮੁ ਸੁਚ ਭੰਨੀ ਖਾਣਾ ਖਾਜੁ ਅਹਾਜੁ॥*

*ਅੰਗ - 1243*

ਤਿੰਨੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸੁੱਚ ਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਸੀਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਚਰਿੱਤਰ ਨੂੰ। ਇਹਦੇ ਗੁਣ ਹੁੰਦੇ ਨੇ 40-50। ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਤਾਂ ਗਇਆ ਆਇਆ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸਾਰਾ ਹੀ। ਜਿਹੜਾ ਸੰਜਮ ਸੀ ਕੰਟਰੋਲ ਸੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਬੰਦੇ ਦਾ ਉਹ ਕੰਟਰੋਲ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ੇ ਵਾਸਨਾ ਦੇ ਮਗਰ ਲੱਗਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਸੁੱਚ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ, ਨਾ ਮਨ ਸੁੱਚਾ ਰਿਹਾ ਨਾ ਬੋਲ ਸੁੱਚਾ ਰਿਹਾ। ਨਾ ਬੁੱਧੀ ਸੁੱਚੀ ਰਹੀ, ਨਾ ਧਨ ਸੁੱਚਾ ਰਿਹਾ, ਨਾ ਘਰ ਸੁੱਚਾ ਰਿਹਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਸੁੱਚ ਵੀ ਨੱਠ ਗਈ, ਜਿਹੜਾ ਖਾਣਾ ਸੀ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਹੀਂ ਖਾਣੀਆਂ ਸੀ ਉਹ ਖਾਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ।

*ਸਰਮ ਗਇਆ ਘਰਿ ਆਪਣੈ ਪਤਿ ਉਠਿ ਚਲੀ ਨਾਲਿ॥*

*ਅੰਗ - 1243*

ਜਿਹੜੀ ਸਰਮ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਨੱਠ ਗਈ, ਖੁਲ੍ਹਮ-ਖੁਲ੍ਹਾ ਹੋ ਗਏ ਲੋਕ। ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਾੜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਵੀ ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਹੀ ਨੇ। ਦੂਸਰਾ ਜਿਹੜਾ ਮਿਹਨਤ ਸੀ, ਉਦਮ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਆਲਸੀ ਹੋ ਗਏ ਸਾਰੇ, ਪੱਤ ਉਠ ਚਲੀ ਨਾਲ। ਜਿਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਮੇਰੇ ਪੱਤ ਨਾ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਏ। ਉਹ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਨੱਠ ਗਈ ਸਰਮ ਦੇ।

*ਨਾਨਕ ਸਚਾ ਏਕੁ ਹੈ ਅਉਰ ਨ ਸਚਾ ਭਾਲਿ॥*

*ਅੰਗ - 1243*

ਆਹ ਹਾਲ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇਖ ਕੇ, ਸਮੇਂ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ, ਲੋਕ ਪੀਰਾਂ ਫਕੀਰਾਂ ਮੱਠਾਂ ਵਾਲਿਆਂ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਪਿਛੇ, ਨਾਥਾਂ ਦੇ, ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ, ਪਿਛੇ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਸੀ। ਪਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੱਕ ਜਾਣ ਦਾ ਰਾਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਨਹੀਂ। ਸਾਰਾ ਹੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਉਲਟ ਪੁਲਟ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਤਪ ਕੀਤਾ। ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਸੀ, ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਤੱਕ ਆਪ ਇੱਕ ਗੁਫਾ ਸੀ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਹੋ ਗਈ, ਗੁਫਾ 'ਚ ਬੈਠਦਿਆਂ ਨੂੰ, ਰੋਜ਼ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜਾ ਕੇ ਘੰਟਿਆਂ ਬੱਧੀ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਦਿਨ ਅਨੁਭਵ ਹੋਇਆ ਕਿ ਕੁਝ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਆਏ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਵਾਲ ਜਵਾਬ ਹੋਇਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰ ਰਹੇ ਓ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਜ਼ਰਤ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਨਵਾਂ ਕਲਬ, ਨਵਾਂ ਦਿਲ, ਨਵੀਂ ਸੋਚ, ਨਵਾਂ ਦਿਮਾਗ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਏਗਾ? ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਫੇਰ ਤੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਾਵੇਂਗਾ। ਐਸਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੇ ਕਾਇਆ ਕਲਪ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਗਿਆਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਘਰ ਆਏ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪੈਗੰਬਰੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਖੁਦਾ ਵਲੋਂ ਹੁਕਮ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦੇਵਾਂ, ਮੈਂ ਪੈਗੰਬਰ ਹਾਂ। ਪੈਗੰਬਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ਪੈਗੰਬਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਪੈਗੰਬਰ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ, ਰੱਬ ਦਾ ਪੈਗੰਬਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਪੈਗੰਬਰ ਆਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਨੇ, 40 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਲਿਖਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਅੱਜ ਖੁਦਾ ਦਾ ਇਹ ਪੈਗੰਬਰ ਆਇਆ। ਅੱਜ ਇਹ ਆਇਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਲੋਹ ਫੱਟੀ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਵੱਡੀ ਫੱਟੀ ਦਿਸਣ ਲੱਗ ਗਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਉਹਦੇ 'ਤੇ ਅੱਖਰ ਪੜ੍ਹਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਆਹ ਪੈਗੰਬਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਇਹ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿੰਨਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨੋ ਤੇ ਮੇਰੀ ਪੈਗੰਬਰੀ ਨੂੰ ਮੰਨੋ। ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਕਲਮਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਮੰਨੋ, ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਨਰਕਾਂ 'ਚ ਚਲੇ ਜਾਓਗੇ। ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਦੇ ਹੋ ਕੇ ਲੱਗੇ। ਈਸਾ ਜੀ ਉਸ ਤੋਂ ਹੋਰ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੇ ਲੱਗ ਗਏ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੀ, ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਤੋਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਕੰਮ ਬਹੁਤ ਲੰਮਾ ਸੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ। ਛੋਟਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਦੋ ਸੌ ਸਾਲ ਸਰੀਰ ਬਦਲਦੇ ਚਲੇ ਗਏ ਕਿ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰਾਹ ਕੱਢ ਦੇਈਏ ਜਿਹਦੇ ਉਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਆਦਮੀ ਵੈਰ ਵਿਰੋਧ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਸੰਤੋਖ ਦਾ ਸੁਖੀ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰ ਸਕੇ।

ਕੋਈ ਛੇ ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਹੈ ਆਪ ਦੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਨਾਨਕ ਦੀ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੀ ਉਮਰ ਆ ਗਈ। ਇਹ ਘਰ ਵੀ ਵਿਹਲਾ ਹੀ ਬੈਠਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਚੁੱਪ ਕਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪੰਜ ਛੇ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ 'ਚ ਆਪ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬਾਹਰ ਜੰਗਲ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੰਗਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨੇੜੇ

ਮੀਲ, ਅੱਧ ਮੀਲ ਤੇ ਆ ਕੇ ਸਾਧੂਆਂ ਨੇ ਡੇਰੇ ਲਾ ਲੈਣੇ। ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਝੁੰਡ ਸੀ ਦਰਖਤਾਂ ਦੇ, ਜਿਹੜੇ ਘਰ ਦਾ ਵੀ ਕੰਮ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਥੱਲੇ ਆ ਕੇ ਮੰਡਲੀਆਂ ਉਤਰ ਜਾਣੀਆਂ ਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਜਾਣ ਵਾਲੇ, ਕੁਝ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਬਚਪਨ 'ਚ ਹੀ ਸਾਧੂਆਂ ਕੋਲ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਜਾਂ ਚੁੱਪ ਕਰ ਰਹਿਣਾ। ਨਾ ਬੋਲਣਾ, ਨਾ ਚਾਲਣਾ, ਨਾ ਖਾਣਾ, ਨਾ ਪੀਣਾ। ਨਾ ਕੋਈ ਕਪੜੇ ਬਦਲਣੇ। ਸੰਤਾਂ ਵਲ ਜਾਣ ਦੀ ਰੁਚੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਮਹਿਤਾ ਜੀ ਰੁਚੀ ਦੇਖ-ਦੇਖ ਕੇ ਖਿਜਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਬੱਚਾ ਕਰੇਗਾ ਕੀ? ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਆਹ ਜਦ ਫੁਕਰੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਬੜਾ ਨੱਠਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਬਾਲਕ ਹੈ। ਮੁੜ-ਮੁੜ ਕੇ ਪੰਡਤ ਹਰਿਦਿਆਲ ਕੋਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਪੰਡਤ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਤੇਰੇ ਘਰ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਆ ਗਿਆ, ਪੁਮੇਸ਼ਰ ਹੀ ਆ ਗਿਆ। ਆਹ ਤਾਂ ਲੱਛਣ ਨਹੀਂ ਹੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਉਠ ਕੇ ਜਾ ਕੇ ਸਾਧਾਂ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਹੱਸਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਿਤਾ ਜੀ! ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਾ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ। ਮੇਰਾ ਇਲਮ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੋਤਸ਼ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਸ਼ੁੱਧ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਲਾ ਦਿਓ, ਨਾਨਕ ਦਾ ਦਿਲ ਪਰਚ ਜਾਵੇ। ਸੋ ਪਿਤਾ ਨੇ ਸੋਚ ਕਰੀ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਨ ਲਾ ਦੇਵਾਂ। ਫੱਟੀ ਮੁੱਲ ਲੈ ਆਂਦੀ ਤੇ ਸ਼ੱਕਰ ਦੀ ਪਰਾਤ ਭਰ ਲਈ, ਉਤੇ ਇਕ ਥਾਨ ਰੱਖ ਲਿਆ, ਤੇ ਸਵਾ ਰੁਪਿਆ ਰੱਖ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਦਾਖਲਾ ਫੀਸ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਸਕੂਲ ਦੀ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਉਂਗਲੀ ਲਾਇਆ ਤੇ ਦਾਸ ਕੋਲੋਂ ਉਹ ਪਰਾਤ ਚੁਕਾ ਲਈ। ਚੁਕਾ ਕੇ ਜਾ ਕੇ ਜਿਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਬੱਚੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੀ, ਉਸ ਥਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਲੈ ਗਿਆ ਤੇ ਅੱਜ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਬਣ ਰਿਹੈ, ਦਾਖਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸਕੂਲ ਦੇ ਵਿਚ। ਦਾਖਲਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਜੋ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸੀ ਪਾਧੇ, ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹਰਦਿਆਲ ਜੀ ਤੋਂ ਬਚਨ ਸੁਣਦੇ ਹੁੰਦੇ, ਮੱਲਵੀ ਵੀ, ਸਾਰੇ ਸੁਣਦੇ ਸੀ ਕਿ ਸਮਾਂ ਬੜਾ ਭਿਆਨਕ ਆ ਗਿਆ, ਐਸ ਵੇਲੇ ਕਿਸੇ ਅਵਤਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਪੁਛਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਹਰਦਿਆਲ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਤਾਂ ਦੱਸੋ ਫੇਰ ਕਦ ਅਵਤਾਰ ਨੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਜੋ ਮੇਰੇ ਜਾਚੇ, ਮੇਰੇ ਹਿਸਾਬ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਹੈ ਤੇ ਹੈ ਵੀ ਤਲਵੰਡੀ 'ਚ। ਹੋਵੇ ਨਾ ਤਾਂ ਉਹ ਕਾਲੂ ਦਾ ਲੜਕਾ ਹੈ। 100% ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਗਵਾਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਉਹਦੀ ਪੱਤਰੀ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਪੱਤਰੀ ਬਣਾ ਕੇ ਮੈਂ ਉਹ ਸਾਰੇ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਜੋੜੇ ਨੇ ਜੋ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਜਨਮ ਦੇ ਹਾਲ ਪੁੱਛੇ ਸੀ, ਕੀ-ਕੀ ਦੇਖਿਆ ਸੀ, ਕਿੰਨੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਸੀ ਅੰਦਰ। ਕਿਸ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਮੰਜਾ ਸੀ, ਕਿਸ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਂ ਪੂਰਾ ਹਿਸਾਬ ਜੋੜਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਓਨੀਆਂ ਹੀ ਬੀਬੀਆਂ, ਓਸੇ ਪਾਸੇ ਮੰਜੇ ਦਾ ਮੂੰਹ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਵਤਾਰ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਨੇ। ਦਾਈ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਹ ਬਾਲਕ ਜਨਮਿਆ ਤਾਂ ਮਿੱਠੀ-ਮਿੱਠੀ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਬਾਲਕ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ, ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਆਏ ਤੇ ਜਾਨ ਪਈ ਉਹਦੇ ਵਿਚ। ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਜਾਨ ਹੈ। ਮੈਂ ਘਬਰਾ ਗਈ, ਜਦੋਂ ਮੇਰੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਸੀ, ਕਹਿੰਦੀ ਇਕ ਲਿਸ਼ਕਾਰਾ ਵਜਿਆ ਬਹੁਤ, ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਚੁੰਧਿਆ ਗਈਆਂ, ਮੈਂ ਕੀ ਦੇਖਦੀ ਹਾਂ, ਬੇਅੰਤ ਦੇਵਤੇ, ਜੈ-ਜੈਕਾਰ ਕਰਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਇਸ ਰੂਹ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਏ। ਚਾਨਣਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਸੰਗੀਤ ਵਜਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣਦਾ ਹਾਂ, ਕਹਿੰਦਾ ਫੇਰ ਮੇਰਾ ਨਿਹਚਾ ਬੱਝ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਵਤਾਰ ਤਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਏ। ਕਲਜੁਗ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਏ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਪਾਧਾ ਜਿਸ ਦੇ ਕੋਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਪੜ੍ਹਨ ਲਾਏ, ਉਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਹੁਣ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਾਂਗਾ ਕਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਹੁਣ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹਨ, ਇਹ ਵਾਕਏ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਹਨ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅਲੱਗ ਗੁਣ ਵੀ ਹੈਗੇ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਵਰਗਾ ਹੀ ਬੱਚਾ ਹੈ। ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਬੱਚਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਹਦੇ ਨੈਣ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਰਸ ਦੇ ਭਰੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਜਦ ਮੱਥਾ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਜੋਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੋਤ ਜਗਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਦੇਖੀ ਜਾਓ, ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਧਦੀ ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਦੇ ਬੁਲ੍ਹਾ ਦੇ ਉਤੇ ਗੁਰੂਰ ਅਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਆਈ, ਹੱਸਦੇ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਫੁੱਲ ਖਿੜਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋਹਣੇ ਸੁਨੱਖੇ ਨੇ, ਡਰ ਲਗਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਲਗ ਜਾਏ। ਨਿਗੂ ਮੈਂ ਬਦਲ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਫੇਰ ਨੇਤਰਾਂ ਦਾ ਤੇਜ਼ ਐਨਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵਲ ਦੇਖੇ ਆਪਣੇ ਨੇਤਰ ਨੀਵੇਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਬੜੇ ਤੇਜ਼ ਵਾਲੇ ਨੇਤਰ ਨੇ ਤੇ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗੇ ਨੇ ਤੇ ਮੈਂ ਹੁਣ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਾਂਗਾ। ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਿਤਾ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਜਾਓ, ਅੱਜ ਤੋਂ ਮੈਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਆਪਣੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਲਿਖ ਲਿਆ। ਆਪਣੀ ਪਾਠਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ ਲਿਖ ਲਿਆ। ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਫੱਟੀ ਦੇ ਦਿਓ ਤੇ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਜਦੋਂ ਇਕ ਦੋ ਦਿਨ ਲੰਘ ਗਏ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਫੱਟੀ ਲਿਆਓ, ਮੈਂ ਅੱਖਰ ਪਾ ਦੇਵਾਂ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਫੱਟੀ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜਾ ਕੇ ਪਾਧੇ ਨੂੰ ਫੜਾ ਦਿਤੀ, ਨਾਲੇ ਮੁਸਕਰਾਉਣ ਲੱਗ ਗਏ, ਹੱਸਣ ਲੱਗ ਗਏ, ਮਿੰਨਾ-ਮਿੰਨਾ ਹਾਸਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਵੀ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਕੋਈ ਮਰਜ਼ ਮਾਰੇਗਾ ਇਹ। ਇਹ ਰਮਜ਼ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਏਗਾ ਕਿ ਇਹ ਕੌਣ ਹੈ? ਉਹਨੇ ਲਿਆ ਜਿਵੇਂ ਆਪਾਂ ੧ੳ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਲਿਖਦੇ ਹਾਂ, ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਉਤੇ। ਉਸ ਨੇ ਫੱਟੀ ਦੇ ਉਤੇ ਲਿਖ ਦਿਤਾ 'ਓਮ ਨਮਹੁ ਸਿਧੰ'। ਪਹਿਲਾ ਹੀ ਅੱਖਰ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਾਧਾ ਜੀ! ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਤੁਸੀਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿਓ। ਪਾਧਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਹੇ ਨਾਨਕ! ਇਹ ਮੰਗਲ ਲਿਖੀਦਾ ਹੈ ਪਹਿਲਾਂ, ਪ੍ਰਾਥਨਾ ਕਰੀਦੀ ਹੈ, ਬਈ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਲਿਖਣ ਲੱਗੇ ਹਾਂ, ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੁਣ ਕੰਮ ਤੂੰ ਸਿੱਧ ਕਰ ਦੇਈਂ ਤੇ ਅਸੀਂ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ, 'ਓਮ ਨਮਹੁ ਸਿਧੰ' ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜਾ ਓਮ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ ਪੰਡਤ ਜੀ! ਉਹਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਓ? ਉਹ ਕੌਣ ਹੈ? ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਦੇ ਉਹ? ਕਹਿੰਦਾ, ਨਾ ਨਾਨਕ! ਮੈਂ ਨਾ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਨਾ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਬਿਨਾਂ ਜਾਣੇ ਤੋਂ ਕਿਉਂ ਲਿਖਦੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ? ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਕੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਓ? ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾਨਕ ਜੀ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੈਂ ਲੇਖੇ ਪੱਤੇ ਪੜ੍ਹਾਵਾਂਗਾ, ਡੈਬਿਟ, ਕਰੈਡਿਟ ਕਿਵੇਂ ਕਰੀਦਾ ਹੈ, ਬੈਲੰਸ ਸ਼ੀਟ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾਈਦੀ ਹੈ, ਲੇਖਾ-ਪੱਤਾ ਕਿਵੇਂ ਕੱਢੀਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਕਿਵੇਂ ਇਸ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਲੇਖਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬਦਲੀਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਇਹ ਲੇਖਾ ਰੱਖਣ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਖੱਤਰੀ ਜਾਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦੇ ਓ, ਸੋ ਮੈਂ ਗਣਿਤ ਦੇ ਉਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜ਼ੋਰ ਦੇਵਾਂਗਾ, ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਾਸਤੇ। ਤੁਸੀਂ ਲੇਖੇ ਪੱਤੇ ਕੱਢਣ ਲੱਗ ਜਾਓਗੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜਿਹੜੇ ਲੇਖੇ ਨੇ ਇਹ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਈ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਹੀ ਕਰਦੇ ਨੇ? ਕਹਿੰਦਾ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਕਣਕੂਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਓ, ਖੜੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੀ, ਮਕਾਨ ਦੇਖ ਕੇ ਦੱਸ ਦਿਓਗੇ ਕਿ ਐਨੀਆਂ ਇੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਨੇ। ਫਰਸ਼ ਦੇਖ ਕੇ ਦੱਸ ਦਿਓਗੇ, ਇਸ ਫਰਸ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਐਨੀਆਂ ਇੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਨੇ। ਫਸਲ ਦੇਖ ਕੇ ਦੱਸ ਦਿਓਗੇ ਕਿ ਐਨੇ ਕੁਇੰਟਲ ਫਸਲ ਹੋਵੇਗੀ, ਐਨੇ ਮਣ ਫਸਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਜੋੜਨ ਲੱਗ ਜਾਓਗੇ। ਉਂਗਲੀਆਂ ਤੇ ਆ ਜਾਏਗਾ, ਕਲਮਾਂ ਨਾਲ ਲਿਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਹਾੜੇ ਪੜ੍ਹਾਵਾਂਗਾ ਮੈਂ, ਸਿਵਾਏ ਦੇ, ਡੇਢੇ ਦੇ, ਉੱਟੇ ਦੇ, ਢਾਂਚੇ ਦੇ, ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਦੀ ਜ਼ਰਬ, ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਦੀ ਜ਼ਰਬ, ਸਾਢੇ ਪੰਜ ਦੀ ਜ਼ਰਬ, ਸਾਢੇ ਛੇ ਦੀ

ਜ਼ਰਬ, ਪੌਣੇ ਛੇ ਦੀ, ਸਵਾ ਛੇ ਦੀ, ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਉਂਗਲੀਆਂ ਤੇ ਮਿੰਟ 'ਚ ਕੱਢ ਦਿਓਗੇ ਕਿ ਐਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਤਾਕ ਹੋ ਜਾਓਗੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਾਧਾ ਜੀ! ਇਹ ਲੇਖਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਵੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੇਗਾ? ਕਹਿੰਦੇ ਨਾਨਕ! ਇਹ ਦੁਨੀਆਂਦਾਰੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਹੈ, ਦਰਗਾਹ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਨਾ ਲਿਖੋ ਫੇਰ, ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਲੇਖਾ ਲਿਖਿਓ ਜਿਹੜਾ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਹੇ ਨਾਨਕ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਜਾਣਦਾ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਨਹੀਂ ਇਹ ਲੇਖਾ। ਕੀ ਤੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ? ਜੇ ਤੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਾਧਾ ਜੀ! ਉਹ ਲੇਖਾ ਲਿਖਣਾ ਜਾਣ ਲੈ, ਜਿਥੇ ਲੇਖਾ ਜਾ ਕੇ ਮੰਗਿਆ ਜਾਵੇ, ਉਥੇ ਸੁੱਚਾ ਲੇਖਾ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹ ਜਾਵੇ। ਆਦਮੀ ਫਸੇ ਨਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਾਨਕ! ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਵੀ ਲੇਖਾ ਕੋਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ, ਉਸ ਲੇਖੇ ਦੀ ਕਲਮ ਵੀ ਹੋਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਾਗਜ਼ ਵੀ ਹੋਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਲਿਖਾਉਣ ਵਾਲਾ ਟੀਚਰ ਵੀ ਹੋਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਹੇ ਨਾਨਕ! ਮੇਰੇ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਪੰਜ ਛੇ ਸਾਲ ਦਾ ਬੱਚਾ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਇਕ ਪਾਸੇ ਚੌਂਕੀ ਦੇ ਉਤੇ ਚੌਂਕੜੀ ਮਾਰੀ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮਾਸਟਰ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਇਕ ਟੱਕ ਲਾ ਕੇ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਚਿਹਰੇ ਵੱਲ, ਦੇਖਦੇ-ਦੇਖਦੇ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ, ਚਿਹਰੇ ਦਾ ਰੰਗ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਐਨੀ ਆਭਾ ਆਈ, ਐਨੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਆਈ, ਦੇਖਦੀ ਸਾਰ, ਐਉਂ ਲੱਗੇ ਜਿਵੇਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਮਚਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਿਕਲਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਚਿਹਰੇ 'ਚੋਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਦੇ ਗਲੇ ਤੋਂ ਫੁਰਮਾਨ ਹੋਇਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਪੰਡਤ ਜੀ ਹੁਣ ਸੁਣੋ, ਸਿਆਹੀ ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਾਗਜ਼ ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਬਣਦਾ ਹੈ?

ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਬਾਲਕ ਫੱਟੀ ਪਾਧੇ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ, ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲਾ ਚੌਂਕੀ ਤੇ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੇਠਾਂ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਟੱਕ ਲਾ ਕੇ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਾਧਾ ਕਿ ਹੈਂ, ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਬੱਚਾ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਮੱਤ ਦੇਣ ਲੱਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਬੁੱਢਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਅੱਜ ਤੱਕ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਇਆ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਕਿ ਤੂੰ ਕੀ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੱਸੋ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਗਲੇ ਤੋਂ ਉਚਾਰਨ ਹੋਇਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਪਾਧਾ ਜੀ! ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਫਸਦੇ ਹਾਂ, ਕੇਵਲ ਮੋਹ ਕਰਕੇ ਫਸਦੇ ਹਾਂ, ਮੋਹ ਰਾਜਾ ਹੈ ਪੰਜਾਂ ਚੋਰਾਂ ਦਾ। ਹੰਗਤਾ ਤੇ ਮਮਤਾ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ ਮੋਹ ਵਿਚ। ਇਕ ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰਾ। ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰਾ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਜਾਲ ਦੇ। ਸਿਆਹੀ

ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈਂ ਨਾ, ਦੀਵਾ ਜਲਦਾ ਹੈ ਸਰੋਂ ਦੇ ਤੇਲ ਦਾ, ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਤੂੰ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ ਠੁੱਠੀ, ਠੁੱਠੀ ਵਿਚ ਲਾਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਕਾਲਸ ਲੱਗੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਫੁੱਲ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਲਗ ਲਗ ਕੇ। ਉਚਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ, ਫੁੱਲ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਤੇਲ ਲੈਂਦੇ ਓ ਕੋਈ ਸੁਬਰਾ, ਜਿਹੜਾ ਫੈਲੇ ਨਾ। ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪਾਉਂਦੇ ਓ, ਫੇਰ ਉਹਦੀ ਸਿਆਹੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਤੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ, ਐ ਮੋਹ ਨੂੰ ਜਾਲ ਦੇ। ਜਿੰਨਾ ਰੋਲਾ ਗੱਲਾ ਹੈ ਮੋਹ ਕਰਕੇ ਹੀ ਹੈ।

ਇਕ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਬਾਗ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਿਆ, ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ। ਬਾਹਰ ਖੂਹ ਚਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅੱਗੇ ਇਸ ਨੇ ਕੋਈ ਸਤਿ ਕਰਮ ਕਰਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹਨੂੰ ਵਾਸ਼ਨਾ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਜਨਮਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਚਲੋ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਛਕਾਇਆ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦੇਈਏ, ਸਾਰੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਕੇ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਦੇਈਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਬਾਬਾ, ਤੂੰ ਬੜੀ ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਹੈ ਤੈਨੂੰ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦੇਈਏ। ਬਾਬਾ ਬਿਖੜ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਵਾਹ ਜੀ ਵਾਹ, ਨਾਲੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾਇਆ ਤੇ ਨਾਲੇ ਮੈਨੂੰ ਮੁਕਤੀ ਦੇਣ ਲੱਗੇ ਨੇ। ਅਜੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਈ ਸਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਆਹ ਬੱਚੇ ਕੀ ਕਰਨਗੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਹੁਣੇ ਕੱਖ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਮੈਂ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕੰਮ ਸਾਰਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਚੰਗਾ, ਉਧਾਰ ਰਿਹਾ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਮੁਕਤੀ ਅਸੀਂ ਤੇਰੀ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨੀ ਹੈ।

ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਫੇਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਦੋ ਬੈਲ ਜੋੜੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਬਾਹਰਲਾ ਜਿਹੜਾ ਬੈਲ ਹੈ ਉਹ ਅੰਦਰਲੇ ਨੂੰ ਦੱਬੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਨਾ ਤੇਜ਼ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਹਲਾਈ ਤੇ ਮੋੜਦੇ ਐਂ ਨੱਠ ਕੇ ਮੁੜਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਦੇਖ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਮਰਦਾਨਿਆ! ਇਥੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਤੇ ਉਧਾਰ ਹੈ, ਆਪਾਂ ਮੋੜਨਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਨੇੜੇ ਆ ਗਿਆ ਹਲ, ਸਿਆੜ ਕੱਢਦਾ-ਕੱਢਦਾ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬਚਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਬਲਦ ਨਾਲ, ਉਪਰਲੇ ਨਾਲ। ਹੱਲ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਹਾਲੀ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਕਿਉਂ ਬਾਬਾ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਤੂੰ ਬੈਲ ਹੋ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਮੁਕਤੀ ਕਰ ਦੇਈਏ। ਸਾਡੇ ਸਿਰ ਦੇ ਉਤੇ ਵਜ਼ਨ ਹੈ ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਦਾ। ਸਿਰ ਹਿਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ। ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਗੱਲ? ਕਹਿੰਦਾ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜਾਉਂਗਾ, ਮੁਕਤੀ ਕਰੋਗੇ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ। ਫੇਰ ਇਹ ਨਵਾਂ ਲੈਣਗੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਗਰੀਬ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਤਾਂ ਕਰਜ਼ਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਨਾ ਮਹਾਰਾਜ, ਮੈਂ ਬੜਾ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ। ਦੂਸਰੀ ਵਾਰੀ ਜਦੋਂ ਫੇਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਕੁੱਤਾ ਬੈਠਾ ਹੈ ਖੂਹ ਦੇ ਉਤੇ ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਉਂ ਬਈ ਬਾਬਾ ਉਰ੍ਹੇ ਆ ਗੱਲ ਸੁਣ। ਕਹਿੰਦੇ ਹੁਣ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਮੁਕਤੀ ਕਰ ਦੇਈਏ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਕੁੱਤਾ

ਬਣ ਗਿਆ। ਕੰਨ ਹਿਲਾ ਦਿੱਤੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਗੱਲ? ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਾਰਾਜ, ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ ਸ਼ਰਾਬੀ ਨੇ, ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਂਦੇ ਨੇ, ਇਹ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਕੇ ਸੌਂ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਨੂੰਹਾਂ ਮੇਰੀਆਂ ਕੁੱਡਾ ਲਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਇਕ ਜਿੰਦੀ ਜਿਹੀ ਫਸਾ ਕੇ ਉਹ ਵੀ ਉਤੇ ਜਾ ਪੈਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਚੋਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਘਰ ਲੁੱਟਣ। ਕਹਿੰਦਾ ਫੇਰ ਮੈਂ ਭੌਂਕਦਾ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ, ਆਹ ਦੇਖੋ ਮੇਰੀ ਪਿੱਠ ਤੋੜੀ ਪਈ ਹੈ ਚੋਰਾਂ ਨੇ ਡੰਡੇ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ। ਜੇ ਮੈਂ ਮਰ ਗਿਆ ਇਹ ਤਾਂ ਕੰਗਾਲ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਚੋਰ ਆ ਕੇ ਚੋਰੀ ਕਰ ਲੈਣਗੇ।

ਅਗਲਾ ਜਨਮ ਸੱਪ ਦਾ ਮਿਲਿਆ ਉਸਨੂੰ। ਸੱਪ ਦੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਪਾਥੀਆਂ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਬਾਲ-ਬੱਚੇ ਵਧ ਗਏ, ਦੇਖੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਗਏ, ਪੰਗੂੜੇ ਤੇ, ਪਗੂੜਾ ਝੂਟਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਬੱਚਾ ਉਠ ਕੇ ਰੋਣ ਲਗ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਬਾਬਾ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ। ਬਾਬੇ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਪੋਤਾ ਰੋਂਦਾ ਹੈ। ਪਾਥੀਆਂ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਆਇਆ, ਨਿਕਲ ਕੇ ਆ ਕੇ ਪਾਵੇ ਨਾਲ ਵਲ ਪਾ ਕੇ, ਉਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਖੇਲ੍ਹਣ ਲਗ ਗਿਆ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਮੁੰਡਾ ਆ ਗਿਆ, ਉਹਨੇ ਦੇਖਿਆ ਆ ਕੇ ਕਿ ਓਏ ਸੱਪ। ਉਹ ਨੱਠ ਕੇ ਖੱਡ 'ਚ ਵੜਨ ਲੱਗਿਆ, ਉਹਨੇ ਜਾ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਫੇਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਸੁੰਡ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਆਪਾਂ ਲਿਹਾਜ਼ ਕਰਨੀ। ਘਰ ਆ ਗਏ, ਜਾਣਦੇ ਸੀ। ਮੰਜਾ ਡਾਹ ਦਿਤਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾਲੀ 'ਚ ਜਿਹੜਾ ਸੁੰਡ ਹੈ ਨਾ, ਡੱਕੇ ਨਾਲ ਕੱਢ ਲਿਆ ਬਾਹਰ। ਕੱਢ ਲਿਆਂਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਕਿਉਂ ਬਾਬਾ, ਤੇਰਾ ਉਧਾਰ ਮੋੜਨਾ ਹੈ ਅਸੀਂ, ਤੇਰੀ ਮੁਕਤੀ ਕਰ ਦੇਈਏ। ਕਿਵੇਂ ਵਿਹਾਰ ਚਲਦੈ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਆਹ ਬੱਚੇ ਅੱਧਾ ਖਾਂਦੇ ਨੇ, ਅੱਧਾ ਸੁਟਦੇ ਨੇ। ਆਹ ਰੁੜ ਰੜ ਕੇ ਨਾਲੀ 'ਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਖਾ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਫੇਰ ਮੈਂ ਨਾਲੀ ਦੀ ਵੱਟ ਦੇ ਉਤੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਰੱਖ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਖੇਲ੍ਹਦਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖੀ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਮਰਦਾਨਿਆ! ਇਹਨੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿ, ਛਿੱਟਾ ਮਾਰ। ਛਿੱਟਾ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ, ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ। ਦਿਬਯ ਦੇਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ। ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਮਹਾਨ ਸੁਖ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਉਂ ਬਾਬਾ? ਇਹਨੂੰ ਅਸੀਂ ਮੁਕਤੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਕਹਿੰਦਾ ਇਹ ਤਾਂ ਜੀ ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਆਹ ਮੋਹ ਦੇ ਵਸ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਬੰਦਾ ਉਸੇ ਘਰ 'ਚ ਜੰਮਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਕੁੱਤਾ ਬਣ ਗਿਆ, ਕਦੇ ਬਿੱਲਾ ਬਣ ਗਿਆ, ਕਦੇ ਸੂਰ ਬਣ ਗਿਆ, ਸੱਪ ਬਣ ਗਿਆ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਜੰਮਦਾ ਹੈ ਮੋਹ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ।

ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਜਾਂਦੇ-  
ਜਾਂਦੇ ਅਚਾਨਕ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗ ਗਏ।

**ਭੂਮੀਆ ਭੂਮਿ ਉਪਰਿ ਨਿਤ ਲੁਝੈ॥**

**ਛੋਡਿ ਚਲੈ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਨਹੀ ਬੁਝੈ॥ ਅੰਗ - 188**

ਉਧਰਲੇ ਪਾਸੇ, ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਇਕ ਤਿੱਤਰ ਜ਼ੋਰ-ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਹੱਸੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗ ਗਏ ਅਚਾਨਕ। ਇਕ ਤੁਸੀਂ ਹੱਸ ਬਹੁਤ ਰਹੇ ਓਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਦਾ ਹੈ ਤਿੱਤਰ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੌਣ ਹੈ ਇਹ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਇਥੇ ਰਾਜਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਆਹ ਇਹਦਾ ਫਾਰਮ ਸੀਗਾ ਜਿਥੋਂ ਦੀ ਆਪਾਂ ਲੰਘੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਮਰ ਗਿਆ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹਦਾ ਮੋਹ ਸੀ, ਇਹਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੀ ਸੋਝੀ ਰਹਿ ਗਈ। ਹੁਣ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਫਸਲਾਂ ਕਿਉਂ ਮਿੱਦਦੇ ਹੋਂ ਤੁਸੀਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਾਓ ਫੜ ਕੇ ਲਿਆਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਖੱਬੀ ਅੱਖ ਤੋਂ ਕਾਣਾ ਹੈ ਤਿੱਤਰ ਇਹ। ਸੋ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਫੜ ਲਿਆਂਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਲਿਆਂਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਕੇ, ਉਹਦਾ ਪਿੰਜਰਾ ਛੁਡਵਾ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਮੋਹ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਬੰਦਾ, ਬਾਰ-ਬਾਰ ਜੰਮਦਾ ਹੈ, ਬਾਰ-ਬਾਰ ਮਰਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪਾਧਾ ਜੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਜਾਲ ਦੇ ਤੇ ਮੋਹ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇ। ਇਹਦੀ ਤਾਂ ਬਣਾ ਲੈ ਸਿਆਹੀ।

**ਜਾਲਿ ਮੋਹ ਘਸਿ ਮਸੁ ਕਰਿ ਮਤਿ ਕਾਗਦੁ ਕਰਿ ਸਾਰੁ॥**

**ਅੰਗ - 16**

ਜਿਹੜੀ ਸਾਰ ਦੀ ਮਤ ਹੈ ਨਾ, ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਵਿਹਾਰ ਦੀ ਮੱਤ ਹੈ, ਸਾਰ ਦੀ ਮੱਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਵਿਹਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਸੋਚ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਫਲਾਣੇ ਥਾਂ ਪੈਸਾ ਲਾਈਏ ਤਾਂ ਐਨਾ ਲਾਭ ਹੋਵੇ। ਇਹਨੂੰ ਵਿਹਾਰ ਦੀ ਮਤ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਸਾਰ ਮੱਤ। ਸਾਰ ਮੱਤ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਝੂਠੀ ਚੀਜ਼ ਕਿਹੜੀ ਹੈ, ਸੱਚੀ ਕਿਹੜੀ ਹੈ। ਉਹ ਫੇਰ ਗਿਣੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵੀ ਝੂਠੀ, ਇਹ ਵੀ ਝੂਠੀ, ਸੱਚਾ ਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਇਹਨੂੰ ਵਿਵੇਕ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਮੱਤ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈ। ਫੇਰ ਤੂੰ ਕਲਮ ਬਣਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਲਮ ਵੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕਲਮ ਵੀ ਹੋਰ ਹੈ, ਲਿਖਾਰੀ ਵੀ ਹੋਰ ਐ। ਉਹ ਕਲਮ ਤੂੰ ਬਣਾ ਲੈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਪਾਧਾ ਜੀ! ਮੋਹ ਦੀ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸਿਆਹੀ ਬਣਾਓ ਤੇ ਕਾਗਜ਼ ਦੀ ਥਾਂ ਦੇ ਜਿਹੜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ

ਬੁਧੀ ਹੈ ਨਾ ਉਹਨੂੰ ਕਾਗਜ਼ ਬਣਾਓ, ਬਿਬੇਕ ਬੁਧੀ ਨੂੰ।

ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਪਾਧਾ ਕਿ ਗੱਲ ਸਮਝ ਲਵਾਂ ਮੈਂ। ਮੇਰੇ ਤਾਂ ਭਲੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਬਾਲਕਾ ਇਹ। ਸੋਚ ਲਿਆ ਕਿ ਮੋਹ ਹੈ ਮੇਰਾ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ, ਮੇਰੇ ਘਰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਮੋਹ, ਮੇਰੇ ਸਨਬੰਧੀਆਂ ਨਾਲ, ਮੇਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲ ਮੋਹ ਹੈ ਮੇਰਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਫੇਰ ਤੋੜਨਾ ਹੀ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਤੋੜਾਂਗਾ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਿਆਹੀ ਬਣੇਗੀ। ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਸਤਿ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਝੂਠੀ ਹੈ, ਨਿਰੰਕਾਰ ਸਤਿ ਹੈ। ਹੁਣ ਫੇਰ ਉਹਨੂੰ ਸਤਿ ਜਾਣਨ ਵਾਲੀ ਜਿਹੜੀ ਬੁਧੀ ਹੈ, ਸਾਰ ਮੱਤ ਉਹ ਕਾਗਜ਼ ਬਣ ਗਈ। ਹੁਣ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਣ ਗਈਆਂ, ਠੀਕ ਹੈ, ਕਾਗਜ਼ ਵੀ ਆ ਗਿਆ, ਸਿਆਹੀ ਵੀ ਆ ਗਈ, ਦਵਾਤ ਬਣ ਗਈ। ਹੁਣ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਲਮ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਲਮ ਜਿਹੜੀ ਬਣਾਉਣੀ ਹੈ ਨਾ, ਭਾਉ ਕਲਮ, ਉਹ ਪਿਆਰ ਦੀ ਕਲਮ ਬਣਾ ਲੈ, ਭਗਤੀ ਦੀ ਕਲਮ। ਹੋਛੀਆਂ ਗੱਲਾਂ, ਕਰਮ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਚ ਨਾ ਫਸ, ਪਿਆਰ ਦੀ ਕਲਮ ਬਣਾ। ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਨਿਰਾ ਪਿਆਰ ਹੈ।

**ਸਾਚੁ ਕਹੁ ਸੁਨ ਲੇਹੁ ਸਭੈ**

**ਜਿਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਇਓ। (ਸੂਯੇ ਪਾ.੧੦)**

ਜੇ ਤੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਹੋਏਗਾ, ਖਿੱਚ ਹੋਏਗੀ -

**ਸੀਨੇ ਖਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਧੀ ਓ ਕਰ ਅਰਾਮ ਨਹੀਂ ਬਹਿੰਦੇ।**

**ਨਿਹੰ ਵਾਲੇ ਨੈਣਾਂ ਕੀ ਨੀਂਦਰ ਓ ਦਿਨੇ ਰਾਤ ਪਏ ਵਹਿੰਦੇ।**

**ਇਕੋ ਲਗਨ ਲਗੀ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਟੋਰ ਅਨੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ**

**ਵਸਲੋਂ ਉਰੇ ਮੁਕਾਮ ਨ ਕੋਈ ਸੋ ਚਾਲ ਪਏ ਨਿਤ ਰਹਿੰਦੇ।**

**ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ**

ਜਿਹਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਉਹ ਫੇਰ ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਦਿਨ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

**ਜਿਉ ਮਛਲੀ ਬਿਨੁ ਪਾਣੀਐ ਕਿਉ ਜੀਵਣੁ ਪਾਵੈ॥**

**ਬੁੰਦ ਵਿਹੂਣਾ ਚਾੜ੍ਹਕੋ ਕਿਉ ਕਰਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵੈ॥**

**ਨਾਦ ਕੁਰੰਕਹਿ ਬੇਧਿਆ ਸਨਮੁਖ ਉਠਿ ਧਾਵੈ॥**

**ਭਵਰੁ ਲੋਭੀ ਕੁਸਮ ਬਾਸੁ ਕਾ ਮਿਲਿ ਆਪੁ ਬੰਧਾਵੈ॥**

**ਤਿਉ ਸੰਤ ਜਨਾ ਹਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ ਦੇਖਿ ਦਰਸੁ ਅਘਾਵੈ॥**

**ਅੰਗ - 708**

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਖਿੱਚ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ, ਇਹਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਪ੍ਰੇਮ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਖਿੱਚ ਹੋਵੇ, ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਸਿੱਕ ਹੋਵੇ ਮਨ 'ਚ, ਇਹਦੀ ਕਲਮ ਬਣਾ ਲੈ। ਹੁਣ ਤੀਸਰੀ ਗੱਲ ਵੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆ ਗਈ। ਹੁਣ ਕਲਮ ਪਿਆਰ ਦੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਨਾਨਕ। ਕਹਿੰਦੇ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਨਾਨਕ ਮੈਂ ਲਿਖਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਨਾ। ਹੱਥਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਚਿੱਤ

ਨੂੰ ਲਿਖਾਰੀ ਬਣਾ ਲੈ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਲਿਖ ਚਿੱਤ ਨਾਲ, ਉੱਤੇ-ਉੱਤੇ ਨਾ ਲਿਖ। ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਨਾਲ ਚਿੱਤ ਤੋਂ ਲਿਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਭੁੱਲਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ਕਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਕੇ ਲਿਖ ਕਿ ਮੈਂ ਕੀ ਲਿਖਣਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੱਸਦਾ ਫੇਰ ਕਿ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਫੱਟੀ ਦੇ ਉਤੇ, ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਕਲਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤੂੰ ਲਿਖ, ਲਿਖਣਾ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖ ਭਾਈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਪਾਧਾ ਜੀ! ਆਪ ਨਾ ਲਿਖੀਂ, ਹਿਰਦੇ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਲਿਖਣਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁੱਛੀਂ। ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਨਾ ਪੁਛਿਆ ਇਹਦਾ ਫਲ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਹੋਣਾ। ਨਿਗੁਰੇ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਬੂਲ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ। ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਭਗਤੀ ਹੈ, ਰਿਆਸਤ ਹੈ ਉਹ ਥੋੜੀ ਜਿਹੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਵੀ ਕਬੂਲ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਲਈਂ, ਪਰ ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਲਿਖਾਰੀ ਬਣਾ ਲਈ। ਜੇ ਚਿੱਤ ਨਹੀਂ ਲਿਖਾਰੀ ਫੇਰ ਗਲਤੀਆਂ ਕਰੇਗਾ, ਲਿਖਣਾ ਕੀ ਹੈ ਉਹਨੇ? ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ, ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਫਰਨਿਆਂ ਤੋਂ ਰੋਕ ਕੇ, ਫੇਰ ਹਿਰਦੇ ਨਾਲ ਲਿਖ ਲੈ ਅੰਦਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਕਹਿੰਦੇ ਲਿਖ ਨਾਮ, ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਹੋਰ ਕੀ ਲਿਖੀਏ? ਕਹਿੰਦੇ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਲਿਖ, ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਲਿਖਾਰੀ ਬਣਾ, ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰ, ਸਾਲਾਹ ਲਿਖ। ਲਿਖ 'ਅੰਤ ਨਾ ਪਾਰਾਵਾਰ'। ਨਾਲ ਲਿਖ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਬੇਅੰਤ ਹੈ, ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਹਿ ਕਿ ਕਿੰਨੀ ਵੱਡੀ ਦੁਨੀਆਂ ਬਣਾ ਦਿਤੀ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾਈ ਹੈ ਇਹ, ਕਿਥੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ, ਕੋਈ ਮੈਟਰ ਪਿਆ ਸੀ, ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਬੰਦਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਲ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਫੋਲ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ ਹਾਂ, ਡੀ.ਲਿਟ ਹਾਂ, ਬਹੁਤ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ, ਫੇਰ ਕੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲੀ ਦਾ ਵੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪੜ੍ਹਾਈ ਹੈ, ਮੁੱਕਣ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਆਹ ਲਿਖ ਲੈ ਜਿਹੜਾ ਤੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ -

**ਬਾਬਾ ਏਹੁ ਲੇਖਾ ਲਿਖਿ ਜਾਣੁ॥**

**ਜਿਥੈ ਲੇਖਾ ਮੰਗੀਐ ਤਿਥੈ ਹੋਇ ਸਚਾ ਨੀਸਾਣੁ॥**

ਅੰਗ - 16

ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਪਾਧਾ। ਕਹਿੰਦਾ ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਨਵੀਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੱਸੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੁੰਨਾ ਪਿਆ ਹਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ। ਏਸ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਗੱਲ ਦੱਸ ਦੇ, ਮੇਰੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜਿਹੜਾ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਪੜ੍ਹ ਗਟਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਉਹਨੂੰ ਅਹੁਦੇ ਮਿਲਦੇ ਨੇ। ਹੁਣ ਤੇਰਾ ਪਿਤਾ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਅਹੁਦਾ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਜਿੰਨੀ ਦੂਰ ਤੱਕ ਰਿਆਸਤ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਦਾ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਕਰਨਾ ਇਹ ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਹੱਥ

ਵਿਚ ਹੈ। ਅਹੁਦਾ ਹੈ, ਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਬਹੁਤ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਹੇ ਨਾਨਕ! ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਦੱਸ ਇਹ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਕੋਈ ਅਹੁਦਾ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਵੇਖ ਪਾਂਧਾ ਜੀ! ਆਹ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਸਦਾ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਆਪਾਂ ਇਥੇ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਲੇਖਾ ਪੱਤਾ ਉਥੇ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਮੈਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਤੁਹਾਨੂੰ।

**ਜਿਥੈ ਲੇਖਾ ਮੰਗੀਐ ਤਿਥੈ ਹੋਇ ਸਚਾ ਨੀਸਾਣੁ॥**

ਅੰਗ - 16

ਉਥੇ ਜੇ ਇਹ ਲੇਖਾ ਲਿਖਿਆ ਤੂੰ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੈਨੂੰ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿਚ ਉੱਚਾ ਸਥਾਨ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਤੁਸੀਂ ਅਹੁਦਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਓ, ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਅਹੁਦਾ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ। ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਥਾਉਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਦੁਬਾਰਾ ਕਾਲ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਦੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਉਥੋਂ ਗਿਰਦਾ, ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

**ਜਿਥੈ ਮਿਲਹਿ ਵਡਿਆਈਆ ਸਦ ਖੁਸੀਆ ਸਦ ਚਾਉ॥**

ਅੰਗ - 16

ਸਦਾ ਹੀ ਆਦਮੀ ਖੁਸ਼ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਵਾਸਤੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਫੇਰ ਨਰਾਜ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਫੇਰ ਛਿੱਥੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਫੇਰ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਉਬੱਲ-ਪੁਬੱਲ ਹੋਣ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਚਾਉ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮਾੜਾ ਮੋਟਾ ਕਿਸੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਾਉ ਰਹਿ ਗਿਆ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਤਾਂ। ਪਹਿਲੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਮਾੜੀ ਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਹੀ ਚਾਉ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜੇ ਘਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਬਜ਼ੀ ਬਣਾ ਲਈ ਉਹਦਾ ਹੀ ਚਾਉ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਹੁਣ ਬੁਝ ਗਿਆ ਮਨ, ਕਿਸੇ ਵਿਰਲੇ ਦੇ 'ਚ ਚਾਉ ਉਠਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਥੇ ਸਦਾ ਦਾ ਚਾਉ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, vibration ਜੀਵਨ-ਰੋ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਹਰ ਵਕਤ। ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੇਖੇ ਲਿਖੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਨਿਰੰਕਾਰ। ਜਿਵੇਂ ਟਿੱਕਾ ਲੱਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਏਵੇਂ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ ਥਾਉਂ, ਇਹਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ। ਸਦਾ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਵਾਲਾ ਥਾਉਂ, ਸਦਾ ਹੀ ਚਾਉ ਵਾਲਾ ਥਾਉਂ -

**ਕਰਮਿ ਮਿਲੈ ਤਾ ਪਾਈਐ ਨਾਈ ਗਲੀ ਵਾਉ ਦੁਆਉ॥**

ਅੰਗ - 16

ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਇਹ ਲੇਖਾ ਲਿਖੇਗਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਬਣ ਜਾਏਗੀ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਪੰਡਤ ਜੀ ਗੱਲਾਂਬਾਤਾਂ ਹੀ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਜਿਹੜੇ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਨਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੂੰ ਵੱਡੇ-



ਵੱਡੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਵੱਡੇ ਅਹੁਦੇ ਮਿਲ ਜਾਣਗੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਵੱਡੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਛੱਡ, ਜਿਹੜੇ ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਨੇ ਨਾ, ਇਹ ਵੀ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਬਿਰਥਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

*ਇਕ ਆਵਹਿ ਇਕਿ ਜਾਹਿ ਉਠਿ ਰਖੀਅਹਿ ਨਾਵ ਸਲਾਰ॥*

ਅੰਗ - 16

ਸਿਪਾ ਸਲਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਜੰਮ ਪੈਂਦੇ ਨੇ।

*ਇਕਿ ਉਪਾਏ ਮੰਗਤੇ ਇਕਨਾ ਵਡੇ ਦਰਵਾਰ॥*

ਅੰਗ - 16

ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਮਾਣ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਇਕ ਮੰਗਤੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ।

*ਅਗੈ ਗਇਆ ਜਾਣੀਐ ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਵੇਕਾਰ॥*

ਅੰਗ - 16

ਜੇ ਇਹ ਲੇਖਾ ਨਹੀਂ ਨਾ ਲਿਖਿਆ ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਬੇਕਾਰ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦਾ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਚੀਜ਼ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੰਮ ਨਾ ਆਵੇ। ਸੁਆਹ ਵੀ ਕੰਮ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਮਿਟੀ ਵੀ ਕੰਮ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਬੰਦਾ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਉਹਦਾ ਤਾਂ ਬਿਰਥਾ ਜੀਵਨ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨਾਮ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ। ਬਾਕੀ ਜਿਹੜੇ ਤੁਸੀਂ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਕਹਿੰਦੇ ਓ, ਫਲਾਣਾ ਨਵਾਬ ਹੈ, ਫਲਾਣਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੈ, ਇਹ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਖਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ।

ਪਾਧਾ ਜੀ! ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਓ ਨਾ, ਇਹ ਦੁਨਿਆਵੀ ਤਰੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਨੇ।

*ਭੈ ਤੇਰੈ ਡਰੁ ਅਗਲਾ ਖਪਿ ਖਪਿ ਛਿਜੈ ਦੇਹ॥*

*ਨਾਵ ਜਿਨਾ ਸੁਲਤਾਨ ਖਾਨ ਹੋਦੇ ਡਿਠੇ ਖੇਹ॥*

*ਨਾਨਕ ਉਠੀ ਚਲਿਆ ਸਭਿ ਕੂੜੇ ਤੁਟੇ ਨੇਹ॥*

ਅੰਗ - 16

ਐਹ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੂੰ ਸੱਚ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੜ੍ਹ ਲੈ, ਸੱਚ ਦਾ ਲੇਖਾ ਲਿਖ ਲੈ। ਕਾਹਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਿਆਂ 'ਚ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਐਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਨੈਣ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ। ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਏ, ਸਮਾਧੀ ਲੱਗ ਗਈ। ਪਾਧਾ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਨੀਝ ਲਾ ਲਾ ਕੇ। ਕਦੇ ਉਸਨੂੰ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਾ ਚੱਕਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਚੱਕਰ ਵਧਣ ਲਗ ਗਿਆ, ਦੂਰ ਤੱਕ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਹੋ ਗਈ। ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ, ਮਨਾ! ਹੁਣ ਕਾਹਦਾ ਤੂੰ ਮਾਣ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਤਰ ਜਾ ਚੌਕੀ

ਤੋਂ, ਫੜ ਚਰਨ ਇਸ ਬਾਲਕ ਦੇ। ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ। ਐਨੀ ਬੁੱਧੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤਾਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੇਖੀ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਮੈਂ ਬੁੱਢਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹਨੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਰਸਤੇ ਪਾ ਦਿਤਾ। ਚਰਨ ਫੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਹੇ ਨਾਨਕ! ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਲੇਖਾ ਲਿਖਣਾ ਸੱਚੀਮੁੱਚੀ ਦੱਸ ਦੇ। ਚਲਾ ਦੇ, ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਉਤੇ ਕਲਮ ਵਹਿਣ ਲਗ ਜਾਵੇ ਪਿਆਰ ਦੀ।

ਸੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ, ਆਪਣੀ ਮੌਜ ਹੋਈ, ਨੇਤਰ ਖੁਲ੍ਹੇ ਫੇਰ ਨਾ ਫੱਟੀ ਦੇਖੀ, ਨਾ ਬਸਤਾ ਦੇਖਿਆ, ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਤੁਰ ਗਏ। ਘਰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਦੂਜੇ ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਫੇਰ ਪਿਤਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੜ੍ਹਨ ਚਲੇ ਜਾਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ, ਹੁਣ ਪਾਧਾ ਡਰਦਾ ਹੈ, ਅਦਬ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਨਾਨਕ ਨੇ ਫੱਟੀ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ। ਲਿਖੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਲਿਖੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਿੰਨ ਫੱਟੀਆਂ ਭਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਇਹਨੇ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ, ਨਾਨਕ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਅੱਜ ਕੀ ਲਿਖ ਰਹੇ ਓ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਅੱਖਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ। ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਇਬਾਰਤ ਲਿਖਦੇ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਓ। ਫੱਟੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਉਹਦੇ ਅੱਗੇ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਪੜ੍ਹਨ ਲਗ ਗਿਆ -

*ਸਸੈ ਸੋਇ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਜਿਨਿ ਸਾਜੀ ਸਭਨਾ ਸਾਹਿਬੁ ਏਕੁ ਭਇਆ॥*

ਅੰਗ - 432

ਪੱਟੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਜਿਹੜੀ, ਇਕੱਲੇ-ਇਕੱਲੇ ਅੱਖਰ ਦਾ ਅਰਥ ਮਹਾਰਾਜ ਲਿਖਣ ਲਗ ਗਏ। ਨਮਸ਼ਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੇ ਨਾਨਕ! ਹੁਣ ਤਾਂ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਪੜ੍ਹਾ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਤੈਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ। ਘਰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ। ਫੇਰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਗਿਆ, ਕਦੇ ਚੁੱਪ ਕਰ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਹਫਤਾ-ਹਫਤਾ ਬੋਲਦੇ ਨਹੀਂ। ਮੌਜ ਆ ਜਾਵੇ, ਬੋਲ ਪੈਂਦੇ ਨੇ ਕਦੇ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦੇ, ਚੁੱਪ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ।

ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਪਿਤਾ ਪਾਧੇ ਕੋਲ ਫੇਰ ਗਿਆ, ਜਿਹਨੇ ਪੱਤਰੀ ਲਿਖੀ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਾਧਾ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਚੰਗੀ ਪੱਤਰੀ ਲਿਖੀ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਲਈ ਇਹਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਲਾਇਆ ਸੀ, ਇਹ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਪਾਧਾ ਕਹਿੰਦਾ ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਪੜ੍ਹਾ ਗਿਆ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਨਾ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਟਿਚਰਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈਂ?

ਪਾਧਾ ਕਹਿੰਦਾ, ਨਾ ਮਹਿਤਾ ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾ ਗਿਆ। ਕੋਈ ਬਾਲਕ ਹੋਵੇ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਾ ਦੇਵਾਂ। ਇਹ ਕੋਈ ਬਾਲਕ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਤੇਰੇ ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਨੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਘਰ ਵਿਚ ਆਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਮਹਿਤਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਮਖੋਲ ਕਰਦੇ ਨੇ

ਸਾਰੇ, ਤੁਸੀਂ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਜੋੜੋ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਿਤਾ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਕਾਹਲੇ ਨਾ ਪਵੋ, ਸਮਾਂ ਆਏਗਾ ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹੋਰ ਕੁਛ ਪੜ੍ਹਨ ਲਾ ਦਿਓ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਤਾਂ ਫਾਰਸੀ ਪੜ੍ਹਨ ਲਾ ਦਿਓ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਫਾਰਸੀ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਸਤੇ ਸੱਯਦ ਕੋਲ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸੱਯਦ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਫਾਰਸੀ ਪੜ੍ਹਾ ਦੇ, ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਪੜ੍ਹਾ ਦੇ, ਅਰਬੀ ਪੜ੍ਹਾ ਦੇ, ਐਨ ਤਾਕ ਬਣਾ ਦੇ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨ ਮਹਾਰਾਜ ਗਏ ਉਥੇ, ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਉਹ ਦੱਸੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਸੁਣਾ ਦੇਣ। ਮੁੱਲਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਐਨਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਬੱਚਾ, ਅਜੇ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ 'ਚੋਂ ਅੱਖਰ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਸਾਰਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਹੀ ਸੁਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਮੈਨੂੰ। ਮੈਂ ਇਹਨੂੰ ਕੀ ਪੜ੍ਹਾਵਾਂ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ, ਸਾਰੇ ਅਰਬੀ ਦੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਹਿਨੇ ਬਾਣੀ 'ਚ ਲਿਖ ਦਿਤੇ। ਉਹ ਛੇ ਅਰਬੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੱਯਦ ਨੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਦਿਤਾ, ਸਿਜਦਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੇ ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਆਇਆ ਹੈਂ, ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਾ ਸਕਦਾ।

ਮੁੜ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਫੇਰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੰਗਲਾਂ 'ਚ ਜਾਣ ਲੱਗ ਗਏ। ਫੇਰ ਮਹਿਤਾ ਜੀ ਦੁਖੀ ਹੋ ਗਏ। ਫੇਰ ਪਾਧੇ ਕੋਲ ਗਏ। ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਛੋਟੀਆਂ ਵਿਦਿਆ ਛੇਤੀ ਪੜ੍ਹ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਤਾਂ 50-50 ਸਾਲ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, 26 ਸਾਲ 'ਚ ਤਾਂ ਵਿਆਕਰਣ ਹੀ ਸਿੱਖ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਹਦੀ। ਔਖੀ ਵਿਦਿਆ ਤੇ ਲਾ ਦੇ ਇਹਨੂੰ। ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹ ਲਏਗਾ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਿਜਲਾਲ ਦੇ ਪਾਸ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪੜ੍ਹਨ ਲਾ ਦਿਤਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਅੱਖਰ ਦੱਸ ਦਿਤੇ ਉਹਨੇ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨ ਹੋਏ ਇਕ ਕਾਗਜ਼ ਚੁੱਕੀ ਫਿਰਨ। ਕਹਿੰਦੇ ਨਾਨਕ! ਇਹ ਕੀ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਆਹ ਸੱਤ ਸਲੋਕੀ ਗੀਤਾ ਲਿਖੀ। ਸਤਿ ਸਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਗੀਤਾ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤੀ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਾ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਲਿਖੀ ਹੀ ਮੈਂ ਹੈ। ਕਾਗਜ਼ ਫੜ ਲਿਆ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਬਿਜਲਾਲ ਦੇ ਪਾਸ ਲੈ ਗਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪੰਡਤ ਜੀ! ਆਹ ਦੇਖਿਓ ਤਾਂ ਕਾਗਜ਼ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਹਾਂ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਸੱਤ ਸਲੋਕੀ ਗੀਤਾ ਲਿਖ ਦਿਤੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹੇ ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਇਹਦੇ ਅਰਥ ਵੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ? ਅਰਥ ਕਰ ਦਿਤੇ ਆਪ ਨੇ। ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਬਿਜਲਾਲ ਸੀ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਿਤਾ ਇਹ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤੂੰ ਇਹਨੂੰ

ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ। ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਮਾਂ ਬਾਪ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣਗੇ ਕਿ ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਸਾਧੂ ਹੈ। ਕਰਨੀ ਕਮਾਈ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਮਾਂ ਬਾਪ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਉਤੇ ਮਾਇਆ ਨਾ ਪਈ ਹੋਵੇ। ਭਰਾ ਭਾਈ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਹੁੰਦੇ, ਘਰ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਹੁੰਦੇ, ਮਿੱਤਰ ਦੋਸਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਹੁੰਦੇ, ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਹੁੰਦੇ। ਬਾਕੀ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸੋਝੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਮੰਨਦੇ ਨੇ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

*ਘਰ ਦਾ ਜੋਗੀ ਜੋਗੜਾ ਬਾਹਰ ਦਾ ਜੋਗੀ ਸਿੱਧ।*

ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕਿੱਥੇ ਲਾਵੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਪੜ੍ਹਾਈਆਂ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਅੱਗੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਨਹੀਂ ਇਹਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲੀ। ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਇਹਨੇ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸੀ ਉਹ ਤਾਂ ਕੀ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਹਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਐਵੇਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਹੀਂ ਕਿਤੇ ਵੀ ਜਾਂਦੇ, ਨਾ ਬੋਲਦੇ ਨੇ। ਜੰਗਲ 'ਚ ਚਲੇ ਗਏ, ਉਥੇ ਹੀ ਸ਼ਾਮ ਤਕ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਘਰੋਂ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਬਾਹਰ ਹੀ ਛੱਡ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਕੱਪੜਾ ਲੀੜਾ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਬਾਹਰ ਦੀ ਦੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਸਾਧੂ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ। ਬੜਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤੇ ਬੋਲਦੇ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਬੁਲਾਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸੱਤ-ਸੱਤ ਦਿਨ ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ। ਸਾਰਾ ਭਾਈਚਾਰਾ ਇਕੱਠਾ ਹੋਇਆ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਿਤਾ ਜੀ! ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਐਉਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਛਾਇਆ ਹੋ ਗਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਕੋਈ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਆ ਗਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ। ਨਹੀਂ ਇਸ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚੇ ਤਾਂ ਖੇਲਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਤੁਸੀਂ ਐਉਂ ਕਰੋ ਕਿਸੇ ਸਿਆਣੇ ਨੂੰ ਲਿਆਓ, ਮੰਤਰ ਵਗੈਰਾ ਕਰਾਓ ਜਿਹੜਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੋਂ ਦੀ ਛਾਇਆ ਹਟਾਵੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸੇ ਮੁਲਾਂ ਨੂੰ ਜਿਹਦੇ ਕੋਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਲਾਂ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਮੰਤਰਾਂ ਜੰਤਰਾਂ ਦੇ, ਉਸਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਕੋਲ ਲੈ ਆਏ। ਮੁੱਲਾਂ ਹੱਥ ਹਉਲੇ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਦੇ ਧਾਗੀ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਕੁਛ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮੰਤਰ ਕੱਟਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬੈਠ ਕੇ ਛੜੱਪੇ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਦਰੱਖਤ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਮੇਖ ਗੱਡ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੈ ਇਥੇ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤੀ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ। ਜਦੋਂ ਉਧਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਚੁੱਪ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਗੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਫੇਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੇਰੇ ਵਸ ਦਾ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਖਿਆਲ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਾਮੂਲੀ ਮਨੁੱਖ ਨਹੀਂ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਅਸੀਂ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ, ਗੱਲ

ਓਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਹੇ ਨਾਨਕ! ਜਿਸ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਤੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈਂ, ਜਿਸ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਤੂੰ ਮਸਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈਂ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ, ਤੂੰ ਉਸਦੇ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਤਾਂ ਕਰ ਲੈ।

ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਉਠ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ, ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹ ਲਏ ਤੇ ਮੁਸਕਰਾਉਣ ਲਗ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹੇ ਨਾਨਕ! ਤੁਸੀਂ ਬੋਲਦੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਚਨ ਕਿਹਾ।

ਜੋਗੀ ਜਤੀ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਬਡੇ ਬਡੇ ਛਤ੍ਰਧਾਰੀ,  
ਛਤ੍ਰ ਹੀ ਕੀ ਛਾਇਆ, ਕਈ ਕੋਸ ਲੋ ਚਲਤ ਹੈਂ॥  
ਬਡੇ ਬਡੇ ਰਾਜਨ ਤੇ ਦਾਬਤ ਫਿਰਤਿ ਦੇਸ,  
ਬਡੇ ਬਡੇ ਭੂਮਨ ਕੇ ਦ੍ਰੁਪ ਕੋ ਦਲਤੁ ਹੈਂ॥  
ਮਾਨ ਸੇ ਮਹੀਪ ਅੰ, ਦਿਲੀਪ ਕੇ ਸੇ ਛਤ੍ਰਧਾਰੀ,  
ਬਡੇ ਅਭਿਮਾਨ ਭੁਜ ਦੰਡ ਕੋ ਕਰਤ ਹੈਂ॥  
ਦਾਰਾ ਸੇ ਦਿਲੀਸਰ, ਦ੍ਰੁਜੋਧਨ ਸੇ ਮਾਨਧਾਰੀ,  
ਭੋਗ ਭੋਗ ਭੂਮ, ਅੰਤ ਭੂਮ ਮੈ ਮਿਲਤ ਹੈਂ॥

ਕਬਿੱਤ (ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ)

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮੁੱਲਾਂ! ਸੰਸਾਰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਥਾਂ ਨਹੀਂ।

ਯਕ ਅਰਜ ਗੁਫਤਮ ਪੇਸਿ ਤੋ ਦਰ ਗੋਸ ਕੁਨ ਕਰਤਾਰ॥  
ਹਕਾ ਕਬੀਰ ਕਰੀਮ ਤੂ ਬੇਅੈਬ ਪਰਵਰਦਗਾਰ॥  
ਦੁਨੀਆ ਮੁਕਾਮੇ ਫਾਨੀ ਤਗਕੀਕ ਦਿਲ ਦਾਨੀ॥  
ਮਮ ਸਰ ਮੁਇ ਅਜਰਾਈਲ ਗਿਰਫਤਰ ਦਿਲ ਹੇਚਿ ਨ ਦਾਨੀ॥

ਅੰਗ - 721

ਕਹਿੰਦੇ ਆਹੋ ਜਿਹਾ ਆਦਮੀ ਮੁਨਕਰ ਹੈ। ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਫੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਜਰਾਈਲ ਨੇ। ਪਰ ਇਹ ਅੱਗੋਂ ਹੀ ਅੱਗੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੱਪ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਡੱਡੂ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਮੱਛਰ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ, ਡੱਡੂ ਅਜੇ ਵੀ ਮੂੰਹ ਅੱਡਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੱਛਰ ਫੜ ਲਵਾਂ। ਕਾਲ ਨੇ ਇਹਦੇ ਕੋਸ ਫੜੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਦਿਲ ਹੈ, ਇਹਨੇ ਜਾਣਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ।

ਜਨ ਪਿਸਰ ਪਦਰ ਬਿਰਾਦਰਾਂ ਕਸ ਨੇਸ ਦਸਤੰਗੀਰ॥

ਅੰਗ - 721

ਭਰਾ ਭਰਾਈ, ਪੁੱਤਰ ਮਾਂ, ਪਿਉ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਾਂਹ ਫੜ ਸਕਦਾ।

ਆਇਖਰ ਬਿਅਫਤਮ ਕਸ ਨ ਦਾਰਦ ਚੁੰ ਸਵਦ ਤਕਬੀਰ॥

ਅੰਗ - 721

ਆਖੀਰ ਦੇ ਉਤੇ ਕੀ ਕਰਿਆ ਜਾਏਗਾ।

ਸਬ ਰੋਜ ਗਸਤਮ ਦਰ ਹਵਾ ਕਰਦੇਮ ਬਦੀ ਖਿਆਲ॥

ਅੰਗ - 721

ਦਿਨ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਰਾਤ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਅੰਦਰਲੇ ਪਾਸੇ ਬਦੀਆਂ ਦੇ ਖਿਆਲ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ।

ਗਾਹੇ ਨ ਨੇਕੀ ਕਾਰ ਕਰਦਮ ਮਮਈ ਚਿਨੀ ਅਹਵਾਲ॥

ਅੰਗ - 721

ਕਦੇ ਨੇਕੀ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਆਹ ਹਾਲ ਸਾਡਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਬਦਬਖਤ ਹਮ ਚੁ ਬਖੀਲ ਗਾਫਿਲ ਬੇਨਜਰ ਬੇਬਾਕ॥

ਨਾਨਕ ਬੁਗੋਯਦ ਜਨੁ ਤੁਰਾ ਤੇਰੇ ਚਾਕਰਾਂ ਪਾ ਖਾਕ॥

ਅੰਗ - 721

ਜਿਸ ਵਕਤ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਹੋਏਗਾ ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਮਾੜੇ ਬੰਦੇ ਵਕੀਲੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਗਫਲਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਉਥੇ ਕੀ ਬਣੇਗਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ।

ਜਦੋਂ ਵੈਰਾਗ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਮੁੱਲਾਂ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਸਿਜਦਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੇਰੀਆਂ ਤੂੰ ਜਾਣ। ਪਰ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ। ਸਿਜਦਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਗੋਡਿਆਂ ਭਾਰ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਸਿਰ ਝੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੇ ਨਾਨਕ! ਭਾਵੇਂ ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਤੂੰ ਅੱਲਾਹ ਤਾਲਾ ਦੀ ਖਾਸ ਜਾਤ ਹੈਂ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ, ਮੇਰੇ ਗਰੀਬ ਦੇ ਉਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ। ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਹੁਣ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਈਂ।

ਹੇ ਨਾਨਕ! ਹੁਣ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਗਿਰ ਗਿਆ। ਮੇਰਾ ਹੁਣ ਇਹੀ ਆਸਰਾ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਦੇ ਮੈਂ ਫੇਰ ਗਰਭ ਜੂਨੀ 'ਚ ਨਾ ਆਵਾਂ। ਤੂੰ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਬੱਚਾ ਨਹੀਂ ਹੈਂ, ਅੰਨ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ ਤੂੰ ਛੋਟਾ ਬੱਚਾ ਲਗਦਾ ਹੈਂ, ਪਰ ਮੈਂ ਇਹ ਦੇਖ ਲਿਆ ਤੇਰੇ ਜਿੰਨਾ ਵੱਡਾ ਅੱਜ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਤੇ ਅੱਜ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੈ ਨਹੀਂ।

ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰ ਦਿਓ। ਜਿਹੜੇ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਕਾਮਲ ਮੁਰਸ਼ਦ ਹੈਂ ਤੂੰ ਤੇ ਮੈਂ ਇਕ ਅਧਨਾ ਜਿਹਾ ਜੀਵ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰ ਦਿਓ। ਉਸ ਵਕਤ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਹੁਣ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਚਿੱਤ ਲਿਵ ਲਾ ਲਈਂ। ਦੇਖੀਂ ਭੁੱਲੀਂ ਨਾ ਚੌਵੀ ਘੰਟਿਆਂ 'ਚ, ਜਦੋਂ ਨੀਂਦ ਆਈ ਤੇਰੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਤੂੰ ਨਾਮ ਜਪੇਂਗਾ। ਤੈਨੂੰ ਜਾਗ ਆ ਜਾਏਗੀ, ਅੰਦਰਲੀ। ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਤੂੰ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੋਏਂਗਾ, ਤੇਰੀ ਸੁਰਤ ਜਾਗਦੀ ਹੋਏਗੀ ਤੇ ਤੂੰ ਉਥੇ ਨਾਮ ਜਪੇਂਗਾ। ਇਹਨੂੰ ਲਿਵ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਇਕ ਕਰ ਲਈਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਚਿੱਤ ਇਕ ਹੋ ਜਾਵੇ-

ਏਕ ਚਿਤ ਜਿਹ ਇਕ ਛਿਨ ਧਿਆਇਓ॥

ਕਾਲ ਫਾਸ ਕੇ ਬੀਚ ਨਾ ਆਇਓ॥

ਇਕ ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ ਜਿਹਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ, ਅੱਖ ਦੇ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 37 ਤੇ)



















ਝਮਕੇ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਧਿਆ ਲਿਆ ਜਮਦੂਤਾਂ ਦੀ ਗਲ 'ਚ ਫਾਹੀ ਪਈ ਹੋਈ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਕੱਟੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਾਲ ਦੀ ਫਾਸੀ ਨਹੀਂ ਉਹਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਪਿਆ ਕਰਦੀ ਤੇ ਇੱਕ ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ ਤੂੰ ਲਿਵ ਲਾ ਲੈ।

ਹੁਣ ਤੂੰ ਇਹ ਨਾ ਕਹਿ ਕਿ ਮੈਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਮੁੱਲਾਂ ਹਾਂ। ਇਹ ਤੇਰੀ ਦੇਹ ਦੀ ਬਿਆਧੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਆਤਮਾ ਹੈਂ। ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਪਛਾਣ। ਤੂੰ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈਂ। ਤੂੰ ਰੂਹ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਹੈਂ ਤੂੰ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਨਾ ਚਿੰਬੜ। ਨਿਕਲ ਜਾਹ ਸਰੀਰ 'ਚੋਂ। ਮਾਰਫਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿੱਤੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ। ਸ਼ਰਾ 'ਚੋਂ ਲੰਘਾ ਦਿਤਾ। ਸਰੀਅਤ 'ਚੋਂ ਲੰਘਾ ਦਿਤਾ, ਤਰੀਕਤ 'ਚੋਂ ਲੰਘਾ ਦਿਤਾ, ਹਕੀਕਤ 'ਚੋਂ ਲੰਘਾ ਦਿਤਾ, ਮਾਰਫਤ 'ਚ ਲੈ ਗਏ। ਉਥੇ ਲੈ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਤੂੰ ਭਾਈ ਕਰੀਂ ਜਿਥੇ ਸਤਿਸੰਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰੀਂ ਤਕੜਾ ਹੋ ਕੇ। ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰੀਂ ਕਿਸੇ ਦੀ।

ਉਮੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਤੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰੀਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਜਨਮ ਮਰਣ ਕੱਟਿਆ ਜਾਏਗਾ।

ਸੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਫਿਲਾਸਫਰ ਹੋ ਕੇ ਲੱਗੇ ਨੇ। ਬੜੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ ਉੱਟ-ਪਟਾਂਗ ਗੱਲਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਨੇ। ਉਹ ਤਾਂ ਧੁਰ ਤੋਂ ਆਏ ਹੋਏ ਸੀ, ਪੁਕਾਰ ਸੁਣ ਕੇ -

*ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਮਿਟੀ ਪੁੰਧੁ ਜਗਿ ਚਾਨਣੁ ਹੋਆ।*

*ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 1/27*

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪੁੰਦ ਦੇ ਵਿਚ। ਹੋਰ ਵੱਡੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ। ਮੱਝੀਆਂ ਚਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਭੇਜ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਮੱਝੀਆਂ ਕੀ ਚਾਰਨੀਆਂ ਸੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ। ਚਲੇ ਗਏ, ਜਾ ਕੇ ਮੱਝੀਆਂ ਚੁਗ ਰਹੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਆਪ ਕੱਪੜਾ ਵਿਛਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਹੇਠਾਂ ਦੁਪੱਟੀ ਤੇ ਉੱਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਾਂਹ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ਮੱਥੇ ਕੋਲ। ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਅਰਾਮ ਨਾਲ ਪਏ ਨੇ। ਦੁਪਹਿਰਾ ਹੈ, ਉਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਰਾਇਬੁਲਾਰ ਤੁਰਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਨਾਲ ਉਹਦੇ ਘੋੜਿਆਂ ਵਾਲੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਨੇ। ਘੋੜਿਆਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਔਹ ਕੌਣ ਪਿਆ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ ਜੀ, ਕਾਲੂ ਦਾ ਲੜਕਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਨੇੜੇ ਆ ਗਿਆ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ? ਸੁਬਾਨ ਅੱਲਾਹ। ਆਹ ਦੇਖੋ ਇਹਦੇ ਤਾਂ ਸਿਰ ਤੇ ਸੱਪ ਨੇ ਫਣ ਖਿਲਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਘੋੜਾ ਖੜ੍ਹਾ ਲਿਆ, ਉਤਰ ਆਇਆ ਖੱਲੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਬਚਾਓ ਜੇ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਜੇ ਡੰਗ ਨਹੀਂ ਮਾਰਿਆ ਸੱਪ ਨੇ। ਸੱਪ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਛਾਂ ਕਰੀਂ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਕੋਲ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਆਰਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੱਪ ਪਰ੍ਹੇ ਨੂੰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਦਿੱਸਿਆ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੱਪ ਨਿਗ੍ਹਾ 'ਚ ਹੀ ਨਹੀਂ

ਆਇਆ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਰਾਏ ਜੀ! ਸੱਪ ਕਿਥੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ? ਰੜ੍ਹਾ ਮੈਦਾਨ ਹੈ ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਹਿਲਦਾ ਦਿਸਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਇਹੀ ਗੱਲ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਜਿੰਨੀਆਂ ਮੈਂ ਗੱਲਾਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਸੁਣੀਆਂ ਨੇ। ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਅਜੀਬ ਨੇ ਇਸਦੀਆਂ। ਮਨ ਵਿਚ ਮੰਨਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਅੱਗੇ ਮੁੱਲਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਖੁਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਪਾਧਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹੇ ਪੜ੍ਹਾਏ ਨੇ। ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਆਏ ਨੇ। ਜੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵੇਦ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਨੇ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਕੀ ਪੜ੍ਹਾਵਾਂ ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਨੇ।

ਅੱਜ ਕੀ ਕੌਤਕ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਸੱਪ ਹੈ, ਫਨੀਅਰ ਨਾਗ ਹੈ, ਵੱਡਾ ਫਣ ਹੈ। ਗਿੱਠ ਸਵਾ ਗਿੱਠ ਦਾ ਚੌੜਾ ਫਣ ਹੈ ਤੇ ਮੂੰਹ ਦੇ ਉੱਤੇ ਛਾਉਂ ਕਰੀ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ ਅੱਜ ਮੈਂ ਸਿਜਦਾ ਕਰਾਂਗਾ ਇਸ ਨੂੰ, ਮੈਂ ਵੀ ਹੁਣ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਕੋਈ ਵਲੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਿਜਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਉਠ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸ਼ਰਧਾ ਹੋ ਗਈ ਇਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ। ਮੱਝੀਆਂ ਚਾਰਨ ਤੇ ਡਿਊਟੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਦੂਸਰੇ ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਪਣੀ ਮੌਜ ਵਿਚ ਲੇਟੇ ਪਏ ਨੇ। ਮੱਝੀਆਂ ਨੇ ਵਾੜ ਤੋੜੀ, ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਮੱਝਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਵੀਹ-ਪੱਚੀ ਜਾਂ ਤੀਹ ਚਾਲੀ ਸੀ, ਸਾਰੀਆਂ ਖੇਤ ਵਿਚ ਵੜ ਗਈਆਂ। ਸਾਰਾ ਹੀ ਖੇਤ ਚੁਗ ਲਿਆ। ਇਕੱਲਾ ਖੇਤ ਸੀ, ਸਾਰਾ ਹੀ ਡੁੰਡ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਖੇਤ। ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਬੈਠ ਕੇ ਉਗਾਲੀ ਕਰਨ ਲਗ ਗਈਆਂ। ਰਹਿੰਦਾ ਖੁੰਗਦਾ ਮਿੱਧ ਦਿਤਾ। ਉਧਰੋਂ ਮਾਲਕ ਆ ਗਿਆ ਖੇਤ ਦਾ। ਮਾਲਕ ਨੇ ਆ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਦੀਆਂ ਮੱਝਾਂ ਨੇ। ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਪਣੀ ਮੌਜ ਵਿਚ ਪਏ ਨੇ। ਜਾ ਕੇ ਮੋਢੇ ਤੋਂ ਫੜ ਲਿਆ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ, ਕਹਿੰਦੇ ਤੂੰ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈਂ, ਆਹ ਦੇਖ ਕੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਖੇਤ ਦਾ ਹਾਲ, ਮੈਂ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਪੁਕਾਰ ਕਰੂੰ, ਮੈਂ ਹਰਜ਼ਾਨਾ ਭਰਾਵਾਂਗਾ ਤੇਰੇ ਤੋਂ। ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਖੇਤੀ ਖਾ ਲਈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਚੁੱਪ। ਮੋਢੇ ਤੋਂ ਫੜ ਕੇ ਧੂਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ। ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਕੇ ਉਚੀ-ਉਚੀ ਰੋਣ ਲਗ ਗਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਰਾਏ ਜੀ! ਮੇਰਾ ਇਨਸਾਫ਼ ਕਰੋ। ਮੈਂ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਹਾਂ। ਇਹ ਤੇਰੇ ਕਾਲ ਦਾਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਨਾਨਕ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੋਕ ਦੀਵਾਨਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਮੱਝੀਆਂ ਚਾਰਨ ਤੇ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਮਹਿਤੇ ਨੇ। ਮੇਰਾ ਸਾਰਾ ਖੇਤ ਖਾ ਗਈਆਂ ਮੱਝਾਂ। ਮੇਰਾ ਹਰਜ਼ਾਨਾ ਦਿਵਾਓ। ਪੁਕਾਰ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਰਾਏ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਤੁਰਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਆ ਕੇ ਮੰਜੇ ਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਹੋਰ ਵੀ ਆ ਗਏ, ਪੰਚ ਵੀ ਮੰਗਾ ਲਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਦੇਖੋ, ਮੈਂ ਇਨਸਾਫ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਮੇਰਾ ਹੀ ਬੰਦਾ ਹੈ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ। ਜਾਓ ਬੁਲਾ ਕੇ ਲਿਆਓ ਓਸ ਨੂੰ। ਬੁਲਾ ਕੇ ਲੈ ਆਂਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਮਹਿਤਾ ਜੀ! ਇਹ ਬੱਚਾ ਤੂੰ ਲਾਇਆ ਹੈ, ਮਸਤ ਬੱਚਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਡੰਗਰ ਚਾਰਨ ਤੇ ਲਾ ਦਿਤਾ। ਇਹਨੇ ਡੰਗਰਾਂ ਦਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ, ਇਹ ਤਾਂ ਆਰਾਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਇਕ ਥਾਂ ਬੈਠਾ। ਡੰਗਰ ਇਹਦੀ ਸਾਰੀ ਫਸਲ ਖਾ ਗਏ। ਉਹ ਦੁਹਾਈ ਮਚਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਇਕ ਦਾਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਚੀ। ਕਹਿੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਖੂੰਹਦਾ ਮੱਝਾਂ ਉਤੇ ਬੈਠੀਆਂ ਉਗਾਲੀ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਸਾਰੀਆਂ ਮੇਰੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਬੈਠੀਆਂ ਨੇ, ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਛੱਡ ਕੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਪੰਚਾਇਤ ਇਕੱਠੀ ਕਰ ਲਈ ਰਾਇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਜਾਓ ਹਰਜਾਨਾ ਵੀ ਲੱਗੇਗਾ, ਜੁਰਮਾਨਾ ਵੀ ਲੱਗੇਗਾ, ਦੋਵੇਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਜੁਰਮਾਨਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕਿ ਖੇਤ ਕਿਉਂ ਖੁਆਇਆ। ਹਰਜਾਨਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕਿ ਇਹਦੀ ਸਾਰੀ ਫਸਲ ਖਾ ਲਈ। ਜਾ ਕੇ ਭੇਜ ਦਿਤੇ, ਪੰਚ ਚਲੇ ਗਏ ਕਣਕੂਤ ਕਰਨ। ਹਿਸਾਬੀ-ਕਿਤਾਬੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਗਏ। ਖੇਤ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦਾ। ਮੱਝਾਂ ਬੈਠੀਆਂ ਨੇ, ਖੇਤ ਦੇ ਬਾਹਰ। ਖੇਤ ਲੱਭਦਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿਹੜਾ ਖੇਤ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਖਾ ਲਿਆ। ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਮਹਿਤਾ ਜੀ! ਜਾਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸੋ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਖੇਤ ਖਾਇਆ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ ਜਿਹੜਾ ਬਰੋਟੇ ਦੇ ਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਹੈ। ਉਹ ਮੇਰਾ ਖੇਤ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਥੇ ਤਾਂ ਇਕ ਤਿਣਕਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪੱਖ ਕਰਦੇ ਓਂ ਇਹਦਾ। ਤੁਸੀਂ ਪੰਚ ਵੀ ਗਲਤ ਹੋ ਗਏ, ਨਾਨਕ ਦਾ ਪੱਖ ਕਰਦੇ, ਮਹਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਪੱਖ ਕਰਦੇ ਓਂ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨਾ, ਜਦ ਅਸੀਂ ਪੰਚ ਹਾਂ ਪੰਚ ਰੱਬ ਵਰਗੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਪੱਖ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਭਾਈ, ਤੂੰ ਦੱਸ ਸਾਨੂੰ ਚੱਲ ਕੇ ਦੱਸ। ਨਾਲ ਚੱਲ ਸਾਡੇ। ਮਹਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ।

ਰਾਏ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜਾਓ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ, ਪੂਰਾ ਤੋਲੋ। ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਭਵੰਤਰਿਆਂ ਵਾਂਗਣ ਝਾਕਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦਾ ਖੇਤ ਤਾਂ ਆਹੀ ਸੀਗਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਖਾਧਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਫੇਰ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਤੂੰ ਆਪ ਦੱਸ ਕੋਈ ਡਾਲ ਖਾਧਾ ਹੋਵੇ? ਹੈਰਾਨ ਹੋਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ ਮੇਰੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੀ ਨਹੀਂ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੱਥ ਲਾ ਕੇ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਹੀ ਖਾਧਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਇਕ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਰਾਏ ਜੀ ਅਸੀਂ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇਖ ਲਿਆ। ਇਹ ਦੱਸ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕੋਈ ਗੱਲ ਵੀ। ਇਹ ਜਿਹੜਾ

ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਖੇਤ ਖਾ ਲਿਆ, ਖੇਤ ਦਾ ਤਾਂ ਇਕ ਡਾਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ। ਮੱਝਾਂ ਤਾਂ ਬਾਹਰ ਬੈਠੀਆਂ ਉਗਾਲੀ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਪਤਾ ਲਗ ਰਿਹਾ ਕਿ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕੀ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਥੇ ਦੇਖ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਚੁੱਪ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ। ਐਉਂ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ੀ ਖੜ੍ਹਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨਿਗ੍ਹਾ ਉਤੇ ਨੂੰ ਹੈ, ਗਹਿਰੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਹੈ। ਮੂੰਹ ਦੇ ਉਤੇ ਜਲਾਲ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਝੜਕ ਹੈ ਮੂੰਹ ਦੇ ਉਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ। ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਰੱਬ ਦੇ ਨਮਿਤ ਖਾਧਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਕਿਤੇ ਘਟਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਮਿਤ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਕਦੇ ਘਟਦਾ ਹੈ। ਵਧਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਸਬਕ ਸਿਖਾਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਦ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਵਿਚ ਨੇ, ਆਪ ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਆਫੀਸਰ ਸੀਗੇ। ਅੱਠ ਵਜ਼ੀਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਖਾਨ-ਏ-ਖਾਨਾ, ਵਜ਼ੀਰ-ਏ-ਆਜ਼ਮ, ਇਕ ਦੀਵਾਨ-ਏ-ਆਜ਼ਮ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹਨੂੰ ਫਾਇਨੈਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ। ਇਕ ਬਖਸ਼ੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜਿਹਨੂੰ ਸੈਨਾਪਤੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਕ ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਮੋਦੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਰਾਸ਼ਨ ਦਾ ਸਿਵਲ ਸਪਲਾਈ ਦਾ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਵਜ਼ੀਰ ਹੈ ਨਾ, ਉਹ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਪਣੀ ਮੌਜ ਨਾਲ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਵੱਡਾ ਸਟੋਰ ਸੀ। 13 ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਦੇ ਚੌਦਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਹਾ। ਚਾਹੇ ਸਾਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਲੈ ਜਾਵੇ।

ਜਦੋਂ ਆਪ ਨੇ ਵੇਈਂ ਨਦੀ 'ਚ ਚੁੱਭੀ ਮਾਰੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੋਈ ਕਿ ਨਾਨਕ ਤਾਂ ਡੁੱਬਿਆ ਵੇਈਂ 'ਚ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਤੇਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਤੇਰ੍ਹਾਂ ਕਰੀ ਗਿਆ। ਚੌਦਾਂ ਗਿਣੀ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਥੇ ਤਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬੰਦੇ ਝੋਲੀਆਂ ਭਰ ਕੇ ਲੈ ਗਏ। ਤੇਰ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਧੜੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਗਿਣੀ। ਜੇ ਤੇਰ੍ਹਾਂ-ਤੇਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਆਪੇ ਹੀ ਕੱਪੜਾ ਖਿੱਚ ਲਿਆ, ਦੂਜਾ ਵਿਛਾ ਦਿਤਾ, ਉਹਦੇ ਤੇਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਤੇਰ੍ਹਾਂ ਕਰੀ ਜਾਣੈ। ਇਕ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗਿਣਦਾ। ਮੋਦੀਖਾਨਾ ਸਾਰਾ ਲੁਟਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਹੁਣ ਨਦੀ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਡੁੱਬ ਗਿਆ। ਨਵਾਬ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਤਾਲੇ ਮਾਰ ਦਿਓ। ਸੀਲ ਕਰ ਦਿਓ ਸਟੋਰਾਂ ਨੂੰ ਤੇ ਜੈ ਰਾਮ ਜੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਓ। ਨਰਾਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਦੌਲਤ ਖਾਨ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਜੈ ਰਾਮ ਇਹ ਜੋ ਤੇਰਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹੈ ਉਹ ਮਸਤਾਨਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਮਸਤਾਨਾ ਹੋ ਕੇ ਜਦ ਉਹਦਾ ਦਿਮਾਗ ਖਰਾਬ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਤੂੰ ਦੇਖਦਾ ਕਿ ਇਹ ਲੁਟਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਮੇਰਾ ਮੋਦੀਖਾਨਾ। ਮੈਂ ਹੁਣ ਹਿਸਾਬ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 37 ਤੇ)

ਕਿਤਾਬ ਲਵਾਂਗਾ। ਮੇਰਾ ਹਿਸਾਬ ਪੂਰਾ ਦਿਓ। ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰੋ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਇਕੋ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ 'ਨਾ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਨਾ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਅੱਲਾਹ ਰਾਮ ਕੇ ਪਿੰਡ ਪਰਾਨ' ਕੋਈ ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਵੀ ਲਿਆ ਕੇ ਅੰਦਰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਲੇਖਾ ਪੱਤਾ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ 782 ਰੁਪਏ ਵੱਧ ਨਿਕਲੇ। 782 ਦੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ 1 ਰੁਪਈਏ ਦੇ ਚਾਰ ਕੁਇੰਟਲ ਛੋਲੇ ਆਉਂਦੇ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ। ਇਹਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਇਕ ਰੁਪਈਆ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਅੱਜ ਦੇ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਿਕਲਿਆ। 782 ਦੇਖ ਲਓ ਕਿੰਨਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਅੱਜ ਦੇ 20 ਲੱਖ ਦੇ ਕਰੀਬ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਵਾਧੂ ਨਿਕਲਿਆ ਲੇਖਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਤੇਰਾ ਐਨਾ ਰੁਪਈਆ ਵਧ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਦੇ ਦਿਓ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ, ਲੁਟਾ ਦਿਓ ਸਾਰਾ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ। ਲੁਟਾ ਦਿਓ ਸਾਰਾ ਗਰੀਬਾਂ, ਸਹੁਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੋਲਾ ਪਾਉਂਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਨਾ ਰੁਪਿਆ ਲੁਟਾ ਦਿਓ, ਬੱਚੇ ਕੀ ਖਾਣਗੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ, ਵਧਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਦੇ ਘਟਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਮਿੱਤ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਜੇ ਕਮਾਈ ਵਧਾਉਣੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਮਿੱਤ ਦਾਨ ਕਰੋ, ਲੰਗਰਾਂ 'ਚ ਕਰੋ, ਘਟੇਗਾ ਨਹੀਂ ਕਦੇ। ਵਾਧਾ ਹੀ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਚਲਿਆ ਜਾਏਗਾ।

*ਖਾਵਹਿ ਖਰਚਹਿ ਰਲਿ ਮਿਲਿ ਭਾਈ॥*

*ਤੋਟਿ ਨ ਆਵੈ ਵਧਦੋ ਜਾਈ॥ ਅੰਗ - 186*

ਸੋ ਮੱਝੀਆਂ ਦਾ ਖਾਧਾ ਹੋਇਆ ਕੀ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਉਹ ਤਾਂ ਆਪ ਨਿਰੰਕਾਰ ਸਬਕ ਦੇਣ ਆਇਆ ਸੀ ਸਾਨੂੰ। ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਅਸੀਂ ਉਸਦੀ ਲੀਲਾ ਨੂੰ।

*ਆਪੇ ਹਰਿ ਇਕ ਰੰਗੁ ਹੈ ਆਪੇ ਬਹੁ ਰੰਗੀ॥*

*ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਨਾਨਕਾ ਸਾਈ ਗਲ ਚੰਗੀ॥*

*ਅੰਗ - 726*

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਨੇਕ ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਨੇ। ਹਰ ਸਾਖੀ ਦੇ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਭਾਰਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹੋਰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਵੱਡੇ ਹੋਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਦਿਨ ਰੱਖ ਲਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਅਸੀਂ ਖੱਤਰੀ ਹਾਂ ਜਦ ਤਕ ਜੰਵੂ ਨਹੀਂ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾਉਂਦੇ, ਇਕ ਰੀਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਇਹ ਤਾਂ ਵੇਤਗਾ ਰਹੇਗਾ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਨੇ ਖਾਣਾ ਨਹੀਂ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਵਰਤਣਾ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੰਤਰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਜਨੇਊ

ਪਾਉਂਦੇ ਸੀ।

*ਯਗੋਅ ਪਵੀਤ ਪਰਮ ਪਵਿੱਤਰੰ॥*

ਐਉਂ ਪੜ੍ਹ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪੰਡਤ ਤੇ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾਉਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪਰਮ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤੂੰ ਹੁਣ ਧਾਗਾ ਪਾ ਲਿਆ ਗਲ ਵਿਚ।

ਦੇਖੋ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਰਮਜ਼ ਮਾਰੀ। ਸਾਰਾ ਭਾਈਚਾਰਾ ਕਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਗਿਆ। 'ਯਗੋਅ ਪਵੀਤ ਪਰਮ ਪਵਿੱਤਰੰ'। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮੁਸਕਰਾ ਰਹੇ ਨੇ ਕਹਿੰਦੇ ਪਾਧਾ ਜੀ, ਇਹ ਕੀ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਓਂ। ਹੁਣ ਕੁਲ ਪਰੋਹਤ ਸੀ, ਗੱਲਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੁਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸੀ। ਸਿਆਣੇ ਬੰਦੇ ਸੋਚ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਇਹਨੇ ਇਥੇ ਹੀ ਕਾਟ ਕਰ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਇੱਜ਼ਤ ਰਹਿ ਜਾਵੇ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਲੈ ਆਈਏ, ਕਿਸੇ ਹਾਸੇ-ਹੀਣੇ ਨਾ ਹੋ ਜਾਈਏ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ। ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮੱਤ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ। ਤਿਆਰੀ ਹੋ ਗਈ, ਭਾਈਚਾਰਾ ਆ ਗਿਆ ਸਾਰਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਚੌਂਕੀ ਤੇ ਬਿਠਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਜਨੇਊ ਵੱਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਵੱਟ ਲਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਗਲ 'ਚ ਪਾਉਣ ਲੱਗੇ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਉਤੇ ਹੱਥ ਕਰ ਲਿਆ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਕੀ ਕਰਦੇ ਓਂ? ਕਹਿੰਦੇ ਜਨੇਊ ਪਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪਰਮ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਓਗੇ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪੰਡਤ ਜੀ! ਆਹ ਧਾਗਾ ਪਾ ਕੇ ਮੈਂ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗਾ? ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਸਮਝਾਓ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਧਾਗਾ ਪਾ ਕੇ ਕਿਵੇਂ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਪਾਪ ਏਸ ਧਾਗੇ ਨਾਲ ਲਹਿ ਜਾਣਗੇ? ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਓਂ ਪਰਮ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਮਾੜਾ ਮੋਟਾ ਪਵਿੱਤਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ। ਜਨੇਊ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਪਾਧਾ ਠਠਬਰ ਗਿਆ ਕਿ ਲੈ ਬਈ ਹੁਣ ਤਾਂ ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਤੇ ਆ ਗਈ। ਕਹਿੰਦਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਇਹ ਜਨੇਊ ਪਾ ਕੇ ਦੂਜਾ ਜਨਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਵਿੱਤਰ ਜਨਮ। ਪਹਿਲੇ ਜਨਮ ਦੇ ਪਾਪ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਹੁਣ ਤੂੰ ਜਨੇਊ ਪਾ ਲਿਆ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਇਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹੁਣ ਤੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਲਿਆ, ਤੇਰੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਪਹਿਲੇ ਖਤਮ। ਗੱਲ ਤਾਂ ਉਥੇ ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਗੱਲ ਸੋਚਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਪਾਪ ਖਤਮ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਨਾਲ।

*ਭਗੈ ਮਤਿ ਪਾਪਾ ਕੈ ਸੰਗਿ॥*

*ਓਹੁ ਧੋਪੈ ਨਾਵੈ ਕੈ ਰੰਗਿ॥*

*ਅੰਗ - 4*

ਮੈਲ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਮਨ ਨੂੰ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਸੌਖਾ ਹੀ ਕੰਮ ਹੈ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਰੰਗ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾ ਲੈ, ਤੇਰੇ ਪਾਪ ਖਤਮ। ਜੈਨੀ ਕਹਿੰਦੇ ਬਾਲ ਇਕੱਲਾ-ਇਕੱਲਾ ਪੁਟਾ ਲੈ, ਅਬ ਦੁਖ ਫਿਰ ਸੁਖ। ਪੰਜ ਦੱਸ ਬਹਿ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਕ-ਇਕ ਬਾਲ ਫੜੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਝਟਕਾ ਮਾਰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਪਿਆ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰੀ ਜਾਵੇ। 'ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ 'ਅਬ ਦੁਖ ਫਿਰ ਸੁਖ, ਅਬ ਦੁਖ ਫਿਰ ਸੁਖ।' ਐਨ ਗੰਜਾ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਤੇਰੇ ਪਾਪ ਸਭ ਖਤਮ।

ਮਹਾਰਾਜ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਨਿਹਚਾ ਹੈ। ਪਾਪ ਖਤਮ ਹੋਣੇ ਨੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਨਾਲ। ਧਾਗੇ ਪਾਇਆਂ ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਾਪ ਖਤਮ ਹੁੰਦੇ, ਟਿੱਕੇ ਲਾਇਆਂ ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਾਪ ਖਤਮ ਹੁੰਦੇ। ਸੁੰਨਤ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਤੇਰੇ ਪਾਪ ਸਭ ਖਤਮ, ਹੁਣ ਤੂੰ ਕਲਮਾ ਪੜ੍ਹ ਲਿਆ, ਹੁਣ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਨੇ ਰੱਬ ਕੋਲ, ਤੈਨੂੰ ਦੇਜਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਾਣ ਦੇਣਾ। ਆਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਕਾਲੇ ਭਰੋਸੇ ਸੀਗੇ, ਹਨੇਰੇ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਸੀਗੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਇਕੱਲਾ-ਇਕੱਲਾ ਖੰਡਨ ਕਰਨਾ ਪਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਜਨੇਊ ਪਾਉਣਾ ਨਹੀਂ, ਕਹਿੰਦੇ ਪਾਉਣਾ ਹੈ। ਪਰ ਤੂੰ ਜਨੇਊ ਦੇਂਦੇ। ਇਹ ਝੂਠਾ ਜਨੇਊ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਪਾਉਣਾ। ਜਦੋਂ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦੇਈਦਾ ਹੈ ਪੰਡਤ ਜੀ, ਫੇਰ ਜਨੇਊ ਨਾਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ ਉਹ ਤਾਂ ਜਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ? ਕਹਿੰਦਾ ਫੇਰ ਤਾਂ ਆਪੇ ਹੀ ਵੱਟ ਕੇ ਪਾ ਲਈਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਮੇਰੀ ਲੋੜ ਹੈਗੀ। ਇਕੋ ਵਾਰੀ ਪਾਈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਇਹਦਾ ਫਾਇਦਾ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਜਿਹੜਾ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇ ਤੇ ਜਲ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਕਾਹਦਾ ਜਨੇਊ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਲਹਿ ਜਾਵੇ, ਫੇਰ ਪਾਪੀ ਬਣ ਜਾਵਾਂਗੇ ਅਸੀਂ, ਫੇਰ ਮੈਲ ਲਗ ਜਾਏਗੀ। ਹਾਂ, ਜਨੇਊ ਦੇਹ ਜੇ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈਗਾ? ਕਹਿੰਦਾ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਨਾਨਕ, ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਰੰਗ ਦਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਹੜੇ ਧਾਗੇ ਦਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕੱਚੇ ਦਾ, ਪੱਕੇ ਧਾਗੇ ਦਾ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਜਨੇਊ ਦੇਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸੱਚ ਦਾ ਜਨੇਊ ਦੇਹ।

ਦਇਆ ਕਪਾਹ ਸੰਤੋਖੁ ਸੂਤੁ ਜਤੁ ਗੰਢੀ ਸਤੁ ਵਟੁ॥  
 ਏਹੁ ਜਨੇਊ ਜੀਅ ਕਾ ਹਈ ਤ ਪਾਡੇ ਘਤੁ॥  
 ਨਾ ਏਹੁ ਤੁਟੈ ਨ ਮਲੁ ਲਗੈ ਨਾ ਏਹੁ ਜਲੈ ਨ ਜਾਇ॥  
 ਪੰਨੁ ਸੁ ਮਾਣਸ ਨਾਨਕਾ ਜੋ ਗਲਿ ਚਲੈ ਪਾਇ॥

ਅੰਗ - 471

ਪੰਡਤ ਜੀ! ਮੈਂ ਜਨੇਊ ਨੂੰ ਨਿੰਦਦਾ ਨਹੀਂ, ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ। ਪਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹਾਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਾਨਕ! ਉਹ ਜਨੇਊ ਕਿਹੜਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਤੂੰ ਪਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੈ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਦਇਆ ਦੀ ਬਣਾ ਲੈ ਕਪਾਹ। ਇਹ ਧਾਗਾ ਨਹੀਂ ਮੈਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ।

ਸੰਤੋਖ ਦਾ ਸੂਤ ਹੋਵੇ, ਜਤ ਦੀਆਂ ਗੰਢਾਂ ਦੇ ਦੇਵੇ ਤੇ ਸਤਿ ਦਾ ਵੱਟ ਦੇ। ਚਾਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੱਸੀਆਂ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਜਨੇਊ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪਏਗਾ, ਜਿਹੜਾ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੇ ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਆਹ ਸਰੀਰ ਨੇ ਤਾਂ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ, ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਜਿੰਨਾ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਲਾ ਲੈ ਚੱਕਰ ਚੱਕਰ ਜਿਹੇ। ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਭੇਖ ਧਾਰ ਲੈ। ਚਾਹੇ ਕਾਲੇ ਸਾਢੇ ਬੰਨ੍ਹ ਲੈ, ਚਾਹੇ ਚਿੱਟੇ ਬੰਨ੍ਹ ਲੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਇਥੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਣੇ ਨੇ ਅਗਾਹਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣੇ। ਭੇਖ ਹੈ ਇਹ, ਭੇਖ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪੁੱਛਣਾ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਉਥੇ ਤਾਂ ਕਰਨੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ਕਿਰਦਾਰ ਜਾਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੂੰ। ਕਹਿੰਦੇ ਹੈਗਾ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਇਹ?

ਦਇਆ ਕਪਾਹ ਸੰਤੋਖੁ ਸੂਤੁ ਜਤੁ ਗੰਢੀ ਸਤੁ ਵਟੁ॥  
 ਏਹੁ ਜਨੇਊ ਜੀਅ ਕਾ ਹਈ ਤ ਪਾਡੇ ਘਤੁ॥  
 ਨਾ ਏਹੁ ਤੁਟੈ ਨ ਮਲੁ ਲਗੈ ਨਾ ਏਹੁ ਜਲੈ ਨ ਜਾਇ॥  
 ਪੰਨੁ ਸੁ ਮਾਣਸ ਨਾਨਕਾ ਜੋ ਗਲਿ ਚਲੈ ਪਾਇ॥

ਅੰਗ - 471

ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟਣਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਨਾ ਇਹਨੇ ਮੈਲਾ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਨਾ ਇਹਨੇ ਟੁੱਟਣਾ ਹੈ, ਨਾ ਜਲਣਾ ਹੈ, ਨਾ ਇਹ ਲਹਿਣਾ ਹੈ ਅੰਦਰਲੇ ਸੂਖਸ਼ਮ ਸਰੂਰ ਤੋਂ। ਜਿਹੜੇ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਜਨੇਊ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ ਪਾਧਾ ਜੀ ਉਹ ਤਾਂ ਧਨ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਾਂ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਅਸੀਂ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ। ਆਹ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਪਾਖੰਡ ਬਣਾਇਆ ਹੈ।

ਚਉਕੜਿ ਮੁਲਿ ਅਣਾਇਆ ਬਹਿ ਚਉਕੈ ਪਾਇਆ॥

ਅੰਗ - 471

ਧਾਗੇ ਜਾ ਕੇ ਬਜ਼ਾਰ 'ਚੋਂ ਮੁੱਲ ਲੈ ਆਏ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਵੱਟ ਦੇ ਲਿਆ। ਤੂੰ ਬਣਾ ਲਿਆ ਤੇ ਚੌਂਕੀ ਤੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਪਾ ਦਿਤਾ।

ਸਿਖਾ ਕੰਨਿ ਚੜਾਈਆ ਗੁਰੁ ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਬਿਆ॥

ਅੰਗ - 471

ਤੇ ਕੰਨ ਦੇ ਵਿਚ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਦਿਤੀ। 'ਯਗੋ ਪਵੀਤ ਪਰਮ ਪਵਿੱਤਰੰ'। ਤੇ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਬਣ ਕੇ ਬਹਿ ਗਿਆ। ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ। ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹਨੇ ਮੰਤਰ ਕੰਨ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਫੇਰ ਲਿਵ ਮੁੜ ਕੇ ਨਾ ਟੁਟੇ।

ਪਟਿਆਲੇ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸੀ, ਸਿਗਲੀਗਰਾਂ ਦੇ ਮਹੱਲੇ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛਕਾ ਸਕਦੇ। ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਸਮੱਸਿਆ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਈ। ਟੋਏ ਪੁੱਟ ਕੇ ਉਪਰ ਛੱਤ ਪਾ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲੈਣਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਇਹੀ

ਸਿੰਘ ਸੀਗੇ ਅਸਲੀ। ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਸਭ ਜਵਾਬ ਦੇ ਗਏ ਸੀ। ਭੋਰਾ ਪੁੱਟ ਕੇ ਅੰਦਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ, ਬਾਲਟੀਆਂ 'ਚ ਪਾ ਲੈਣਾ, ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਛਕਣਾ ਹੁੰਦਾ, ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਹ ਗਜ ਓਧਰ ਛਕਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਉਹ ਵੱਟ ਦੇ ਓਹਲੇ ਛਕਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਛਕਾਉਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼, ਫੜ ਲੈਂਦਾ ਸੀ ਉਸੇ ਵੇਲੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਾਮ ਦੇਣ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਨਾਮ ਕਿਵੇਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਸੋ ਉਥੇ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਸਿਗਲੀਗਰ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਦੀਵਾਨ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਸੀਗੇ, ਚਿੱਟੇ ਕਪੜਿਆਂ ਵਾਲੇ, ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸੇਵਕ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਠੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਮ ਲੈਣਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਪਟਿਆਲੇ ਕੋਲ ਚਿੱਠੀ ਆਈ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕੁਛ ਕੰਨ ਵਿਚ ਦਸਦੇ ਨੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਕੋਈ ਇਤਬਾਰੀ ਬੰਦਾ ਹੋਵੇ ਤੁਹਾਡਾ, ਪਤਾ ਕਰਕੇ ਦੱਸੋ। ਉਹ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੋਬਦਾਰ ਸੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ। ਉਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੂੰ ਜਾਹ, ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਕੰਨ ਵਿਚ ਦੱਸਣਗੇ, ਉਹ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇਈਂ ਆ ਕੇ। ਮੈਂ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਸੁਣਨ ਵਾਸਤੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਉਹ ਵੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਕੰਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਨਾ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ'। ਉਹ ਖੜ੍ਹਾ-ਖੜ੍ਹਾ ਬਹਿ ਗਿਆ। ਜਿਹਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਜਾਓ, ਉਹ ਬੈਠਦਾ ਜਾਵੇ। ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਲੰਘ ਗਈ, ਅਗਲਾ ਦਿਨ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਪਟਿਆਲੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਉਹ ਤਾਂ ਆਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਲਾਈਨ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਚੌਂਕੜੇ ਮਾਰੇ ਹੋਏ, ਸਮਾਧੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ। ਮੋਢਾ ਹਿਲਾਉਣ ਲੱਗ ਗਏ, ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ! ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ! ਤੈਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਬੁਲਾਉਂਦੈ। ਜਦੋਂ ਕਾਫੀ ਹਲੁਣੇ ਦਿੱਤੇ, ਉਹਨੇ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹ ਲਏ। ਕਹਿੰਦਾ ਕਿਹੜਾ ਮਹਾਰਾਜ? ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਤੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਹੀ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਆਪਣੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਪਟਿਆਲਾ ਸਟੇਟ ਵਾਲੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਜਾਹ, ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਮੈਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਠੁੱਡੇ ਖਾਂਦੇ ਦੇਖੇ ਨੇ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਲੋੜ। ਵੱਡਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ਮੈਨੂੰ।

ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਬਸਤਰੀ ਸੀ। ਬਸਤਰ ਪਹਿਨਾਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਚਾਰੇ ਐਬ ਸ਼ਰਈ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਭੇਜੋ। ਉਹ ਆ ਗਿਆ, ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ। ਜਦੋਂ ਉਹਦੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਹੋਇਆ। 24 ਘੰਟੇ ਉਹ ਨਾ ਉਠਿਆ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਉਹਨੇ ਵੀ ਆਹੀ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਕਿ ਐਹੋ ਜਿਹੇ ਅਸੀਂ ਦੇਖ, ਬੇਅੰਤ ਰਾਜੇ, ਉਥੇ ਹੀ ਕੀੜੇ ਮਕੌੜੇ ਬਣੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਹੁਕਮ ਹੋ ਗਿਆ ਇਹਨੂੰ 24 ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਟਿਆਲੇ ਸਟੇਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿਓ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਫੌਜ ਵਿਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮਸਤਾਨੀ ਬਣਾ ਦਏਗਾ ਸਾਰੀ ਫੌਜ ਨੂੰ।

ਸੋ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪੰਡਤ ਜੀ! ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਐਵੇਂ ਹੀ ਬਣੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਨਾਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਤਾਂ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਵਿਚ ਰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਦਿੰਦੇ। ਤੇਰਾ ਜਨੇਊ ਤਾਂ ਇਥੇ ਹੀ ਝੜ ਗਿਆ ਤੇ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮਰ ਗਿਆ। ਅੱਗੇ ਤਾਂ ਵੇਤਗਾ ਹੀ ਗਿਆ, ਜਨੇਊ ਤਾਂ ਗਿਆ ਹੀ ਨਾ ਉਹਦੇ ਨਾਲ। ਕੱਚਾ ਜਨੇਊ ਧਾਰ ਕੇ ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ।

ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਪੰਡਤ, ਨਾਨਕ ਜੀ! ਆਹ ਗੱਲ ਅਜੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਸੁਣੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖ! ਇਹ ਬੰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿੰਨੇ ਸੁਭਾਅ ਮਾੜੇ ਨੇ -

ਲਖ ਚੋਰੀਆ ਲਖ ਜਾਰੀਆ ਲਖ ਕੂੜੀਆ ਲਖ ਗਾਲਿ॥  
ਲਖ ਠਗੀਆ ਪਹਿਨਾਮੀਆ ਰਾਤਿ ਦਿਨਸੁ ਜੀਅ ਨਾਲਿ॥  
ਅੰਗ - 471

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਬੰਧਸ਼ ਪਾਈ ਹੈ ਕਿ ਬੰਦਾ ਓਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਰਹੇਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸੀ? ਜਨੇਊ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਮੰਨੀਏ ਜੇ ਉਹ ਠੱਗੀ ਨਾ ਮਾਰੇ, ਧੋਖਾ ਨਾ ਦੇਵੇ, ਕੂੜ ਨਾ ਬੋਲੇ, ਗਾਲ ਨਾ ਕੱਢੇ।

ਕਬੀਰ ਗੁਰੂ ਲਾਗਾ ਤਬ ਜਾਨੀਐ ਮਿਟੈ ਮੋਹੁ ਤਨ ਤਾਪ॥  
ਅੰਗ - 1374

ਤਿੰਨੇ ਤਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਮੋਹ ਮਿਟ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਮਖੌਲ ਕਰਿਆ ਹੈ।

ਤਗੁ ਕਪਾਹੁ ਕਤੀਐ ਬਾਮਣੁ ਵਟੇ ਆਇ॥  
ਕੁਹਿ ਬਕਰਾ ਰਿੰਨਿ ਖਾਇਆ ਸਭੁ ਕੋ ਆਖੈ ਪਾਇ॥  
ਅੰਗ - 471

ਸਾਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਪਾ ਲਿਆ ਜੀ, ਪਾ ਲਿਆ ਜੀ। ਜਨੇਊ ਪਾ ਲਿਆ ਜੀ ਹੁਣ ਖਾਓ ਬੱਕਰੇ।

ਹੋਇ ਪੁਰਾਣਾ ਸੁਟੀਐ ਭੀ ਫਿਰਿ ਪਾਈਐ ਹੋਰੁ॥  
ਨਾਨਕ ਤਗ ਨ ਤੁਟਈ ਜੇ ਤਗਿ ਹੋਵੈ ਜੋਰੁ॥  
ਅੰਗ - 471

ਜੇ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਜੋਰ ਹੋਵੇ, ਕੋਈ ਸੱਤਿਆ ਹੋਵੇ ਫੇਰ ਟੁੱਟੇ ਕਿਉਂ ਇਹ? ਕਹਿੰਦੇ ਅਸਲ ਗੱਲ ਤਾਂ ਸਮਝੋ ਤੁਸੀਂ।

ਨਾਇ ਮੰਨਿਐ ਪਤਿ ਉਪਜੈ ਸਾਲਾਹੀ ਸਚੁ ਸੁਤੁ॥  
ਅੰਗ - 471

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਲਿਆਓ। ਜਿਹੜਾ ਸਾਰੇ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਦੇ ਅੰਦਰ।

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਗਲੇ ਜੰਤੁ॥  
ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ॥  
ਅੰਗ - 284

ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਲਿਆਓ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼।

ਦਰਗਹ ਅੰਦਰਿ ਪਾਈਐ ਤਗੁ ਨ ਤੁਟਸਿ ਪੁਤੁ॥  
ਅੰਗ - 471



ਜੇ ਇਹ ਤਗੁ ਪਾ ਲਈਏ ਨਾ ਇਹ ਟੁੱਟਦਾ ਹੈ। ਤੇਰਾ ਜਿਹੜਾ ਜਨੇਊ ਹੈ ਇਹ ਅਧੂਰਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਤੂੰ ਬੰਧਸ਼ਾਂ ਨਹੀਂ ਲਾਈਆਂ।

**ਤਗੁ ਨ ਇੰਦ੍ਰੀ ਤਗੁ ਨ ਨਾਰੀ॥**

**ਭਲਕੇ ਖੁਕ ਪਵੈ ਨਿਤ ਦਾੜੀ॥**

**ਤਗੁ ਨ ਪੈਰੀ ਤਗੁ ਨ ਹਥੀ॥**

**ਤਗੁ ਨ ਜਿਹਵਾ ਤਗੁ ਨ ਅਖੀ॥**

**ਵੇਤਗਾ ਆਪੇ ਵਤੈ॥**

**ਵਟਿ ਧਾਗੇ ਅਵਰਾ ਘਤੈ॥**

**ਅੰਗ - 471**

ਨਾ ਨਾਰੀਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਕੋਈ ਤਗੁ ਹੈ। ਨਾ ਇੰਦਰੀ ਦੇ ਉਤੇ ਕੋਈ ਤਗੁ ਹੈ। ਪੈਰ ਮਾੜੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਹੱਥ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਜਿਹਭਾ ਓਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਫਿਕਾ ਬੋਲਦਾ, ਅੱਖਾਂ ਓਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਬੇਗਾਨੇ ਰੂਪ ਤੱਕਦੀਆਂ ਨੇ। ਜਿਹਭਾ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਚੁਗਲੀਆਂ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਬੀਰਖਾ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਧੱਖੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਫਿੱਕਾ ਬੋਲਦੀ ਹੈ, ਪੰਡਤ ਜੀ! ਫੇਰ ਧਾਗਾ ਪਾ ਕੇ ਕੁਛ ਵਧ ਗਿਆ। ਤੂੰ ਤਾਂ ਆਪ ਹੀ ਵੇਤਗਾ ਹੈਂ, ਤੇਰੇ ਤਾਂ ਤਗੁ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਗਲ 'ਚ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਧਾਗਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਨਾ ਪਾਇਆ।

**ਵਟਿ ਧਾਗੇ ਅਵਰਾ ਘਤੈ॥**

**ਲੈ ਭਾੜਿ ਕਰੇ ਵੀਆਹੁ॥**

**ਅੰਗ - 471**

ਧਾਗੇ ਵੱਟੀਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ, ਗਲ ਵਿਚ ਪਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਪਰੋਹਤ ਜੀ ਬੀਬੀ ਦੇ ਫੇਰੇ ਦੇਣੇ, ਦੇਖ ਭਾਈ ਐਨੀ ਕਪਾਹ ਲਿਆਈਂ, ਐਨਾ ਦਾਣਾ ਲੈਂ ਆਈ, ਚਾਰ ਪਾਵੇ ਨੇ, ਪੰਜ-ਪੰਜ ਸੇਰ ਕਪਾਹ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤੀ ਚਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ। ਕਹਿੰਦਾ ਕਪਾਹ ਨਾ ਲਿਆਈਂ, ਕਪਾਹ ਦੀਆਂ ਪੂਣੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਲਿਆਈਂ। ਚਾਹੇ ਉਹ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਕਹਿ ਦਏ ਕਿ ਸੂਤ ਕਤਾ ਕੇ ਲਿਆਈਂ। ਐਨੇ ਰੁਪਈਏ ਲਿਆਈਂ।

ਕਹਿੰਦੇ ਪੰਡਤਾ! ਇਹ ਤਾਂ ਤੂੰ ਦਾਨ ਕੁਥਾਂਹੋਂ ਲੈ ਲਿਆ। ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਦਾਨ ਲਿਆ।

ਤੇਰਾ ਤਾਂ ਜਨਮ ਗਿਆ। ਸਾਡਾ ਵੀ ਜਾਂਦੈ, ਅਸੀਂ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜੀ ਉਹ ਤਾਂ ਬਾਮੁਣ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਭਾਈ! ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਬੋਲਦੇ ਨੇ। ਉਹ 'ਸਾਂਝੀ ਸਗਲ ਜਹਾਨੈ' ਬੋਲਦੇ ਨੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਜ ਤੋਂ ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਲ ਨੂੰ ਆਉਣਾ ਹੈ, ਬਾਣੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੱਟਣਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਕੱਟ ਰਹੀ ਹੈ।

ਐਥੇ ਮੈਂ ਗਿਆ ਇਕ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ, ਕਾਕਰੋਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕੋਈ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ

ਜੀ ਢਾਈ ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਲੈਣਾ ਕਰਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਦਿਓ ਨਾ ਤੁਸੀਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਜੀ ਹੁਣ ਤਾਂ ਕਰ ਲਿਆ। ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਬਰਾਤ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਸਿੰਘ ਸੀਰੇ ਇਹ ਚਲੇ ਗਏ ਸਾਰੇ। ਜਦੋਂ ਦੇਖਿਆ ਭਾਈਆਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਆਈ ਨਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ (ਅਨੰਦ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਕਰਾਉਂਦੇ ਨੇ) ਆਪੇ ਹੀ ਕਰਾ ਦਿਤੇ। ਜਦੋਂ ਕਰਾ ਦਿਤੇ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਛਕ ਕੇ ਤੁਰਨ ਲੱਗੇ। ਉਹ ਵੀ ਆ ਗਏ, ਉਹਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਰੋ ਜੀ ਛੇਤੀ ਤਿਆਗੀ, ਅਸੀਂ ਅਨੰਦ ਕਰਾਈਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਅਨੰਦ ਵੀ ਹੋ ਗਏ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਵੀ ਛਕ ਲਏ, ਬਰਾਤ ਤਾਂ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਟਾਈਮ ਤੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਆਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਵਗੈਰਾ ਪੀਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਦੁਪਹਿਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਅਨੰਦ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਤਾਂ ਰਤਵਾੜੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕਰਾ ਦਿਤੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਨੇ ਤਾਂ ਕਰਾ ਦਿਤੇ, ਪਰ ਪੈਸੇ ਰੱਖ ਦੇ ਇਥੇ। ਸਾਨੂੰ ਸਾਈ ਤੇ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਬੁਲਾਇਆ।

ਭਾਈ ਜੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਪੰਡਤ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੇਰਾ ਜਨਮ ਗਿਆ, ਸਿੱਖਾ ਤੇਰਾ ਵੀ ਜਨਮ ਗਿਆ। ਨਾ ਕਰ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ। ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਅਨੰਦ ਕਰਾਉਣੇ ਨੇ, ਰਾਗੀ ਨੂੰ ਪੁਛੋ, ਕਹੇਗਾ ਮੈਂ ਤਾਂ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ। ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਘੱਟੇ ਦਾ ਵੀ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਓਹੀ ਗੱਲ ਜਿਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਕੱਢਿਆ ਸੀ। ਮੁੜ ਕੇ ਓਥੇ ਹੀ ਫੇਰ ਫਸ ਗਏ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਂਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ, ਤੇ ਕਾਰਮ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹੈਂ ਵਿਆਹ ਦੇ ਉਤੇ।

**ਵਟਿ ਧਾਗੇ ਅਵਰਾ ਘਤੈ॥**

**ਲੈ ਭਾੜਿ ਕਰੇ ਵੀਆਹੁ॥**

**ਕਢਿ ਕਾਗਲੁ ਦਸੇ ਰਾਹੁ॥**

**ਅੰਗ - 471**

ਫੇਰ ਤੂੰ ਰਾਹ ਦਸਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਅੱਜ ਨਾ ਜਾਈਂ, ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਜਾਈਂ, ਇਧਰ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੈਗੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਕਮਾਲ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ -

**ਸੁਣਿ ਵੇਖਹੁ ਲੋਕਾ ਏਹੁ ਵਿਡਾਣੁ॥**

**ਮਨਿ ਅੰਧਾ ਨਾਉ ਸੁਜਾਣੁ॥**

**ਅੰਗ - 471**

ਕਹਿੰਦੇ ਮਨ ਦਾ ਅੰਨਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਉਂ ਕੀ ਰੱਖ ਲਿਆ। ਸੁਜਾਨ ਬਣ ਗਿਆ। ਪੰਡਤ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜਨੇਊ ਪਾਓ। ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਜਨੇਊ। ਮੇਰੇ ਤਾਂ ਆਪ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਜਨੇਊ, ਮੈਂ ਵੀ ਇਵੇਂ ਹੀ ਧਾਗੇ ਪਾਈ ਫਿਰਦਾ ਹਾਂ।

ਸੌ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰੀ। ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਸੱਚ ਦੀ ਬੋਲੀ ਬੋਲ

ਕੇ ਸਾਡਾ ਹਨੇਰਾ ਕੱਟਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿੰਨਾ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੱਸ ਕਰੀ ਜਾਓ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਮੁੱਕਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਵਧਦਾ ਤੁਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਆਪ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਤੇ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਕੋ ਹੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਸਮਝੋ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਮਝੋ। ਜੇ ਸਿੱਖ ਮੂਲਮੰਤਰ ਨੂੰ ਸਮਝ ਗਿਆ ਨਾ। ਉਹਨੇ ਸਭ ਕੁਛ ਖੱਟ ਲਿਆ। ਜੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਲਿਆ, ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਵਿਦਵਾਨ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਟੀਕੇ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਪੜ੍ਹਦੇ-ਪੜ੍ਹਦੇ। ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਮਾਓ। ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੋ। ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰੋ। ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਜਾਓ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਜੋ ਸੰਦੇਸ਼ ਹੈ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ, ਸੱਚ ਦਾ ਜੋ ਢੰਡੋਰਾ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਦਿਤਾ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਜੀਵਨ ਸਤਿ ਦਾ ਬਣਾਓ, ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੇਖ ਨਾ ਧਾਰੋ।

*ਲੋਕਾ ਵੇ ਹਉ ਸੁਹਵੀ ਸੁਹਾ ਵੇਸੁ ਕਰੀ॥ ਅੰਗ - 785*

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਫਿਰਦੇ ਰਹੇ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਗਏ ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨ ਲਏ, ਮੱਕੇ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਹਰੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾ ਲਏ। ਆਸਾ ਲੈ ਲਿਆ ਹੱਥ ਵਿਚ, ਕੱਛ ਵਿਚ ਕਿਤਾਬ ਲੈ ਲਈ। ਨੀਲੇ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨ ਲਏ ਤੇ ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਹੀ ਬਣ ਗਏ ਹਾਜ਼ੀਆਂ ਵਰਗੇ। ਜੇ ਗੋਰਖ ਕੋਲ ਨੂੰ ਗਏ ਲੱਕ ਨਾਲ ਰੱਸੀ ਬੰਨ੍ਹ ਲਈ ਤੇ ਚਮੜੇ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾ ਲਏ। ਜੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਗਏ ਤਾਂ ਭਗਵੇਂ ਕੱਪੜੇ ਪਾ ਲਏ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਅਚੱਲ ਵਟਾਲੇ 'ਚ ਜੋਗੀ ਮਿਲੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀਆਂ ਦਾ ਜੋ ਪਹਿਰਾਵਾ ਸੀ ਉਹ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਅਚੱਲ ਬਟਾਲੇ ਗਏ ਤਾਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀਆਂ ਵਾਲਾ ਪਹਿਰਾਵਾ ਪਾਈ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਭੰਗਰਨਾਥ ਨੇ ਮੋਹਣਾ ਦਿਤਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਤੂੰ ਦੁੱਧ ਵਿਚ ਕਾਂਜੀ ਪਾ ਦਿਤੀ ਤੇ ਹੁਣ ਦੁੱਧ ਫਟ ਜਾਣਾ ਹੈ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਲਟੇ ਰਸਤੇ ਪਾ ਦਿਤਾ। ਤੂੰ ਮੁੜ ਕੇ ਫੇਰ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾ ਲਏ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਉਥੇ ਜਿਹੜੀ ਗੋਸ਼ਟ ਹੋਈ ਨਾ, ਉਹਨੂੰ ਕਦੇ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਪੜ੍ਹਿਓ। ਅਖੀਰ ਜੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਪਿਆ, ਸਾਰੀ ਸਿੱਖ ਮੰਡਲੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ

ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਜਿੱਤ ਲਈ ਤੇ ਇਕ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਰਹਿੰਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੱਕ ਦਿਤਾ। ਉਹਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਲਓ ਸਾਰੇ।

*ਅਬ ਕਲੁ ਆਇਓ ਰੇ॥*

*ਇਕੁ ਨਾਮੁ ਬੋਵਹੁ ਬੋਵਹੁ॥*

*ਅਨ ਰੂਤਿ ਨਾਹੀ ਨਾਹੀ॥*

*ਮਤੁ ਭਰਮਿ ਭੂਲਹੁ ਭੂਲਹੁ॥*

*ਅੰਗ - 1185*

ਆਹ ਸਾਰਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤਾਲੀਮ ਦਾ ਸਾਰ ਹੈ।

*ਸਰਬ ਧਰਮ ਮਹਿ ਸ੍ਰੇਸਟ ਧਰਮੁ॥*

*ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਮੁ ਜਪਿ ਨਿਰਮਲ ਕਰਮੁ॥ ਅੰਗ - 266*

ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕਰ ਲਓ, ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਮਲ ਬਣਾ ਲਓ, ਰਸਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਪੋ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਉਧਾਰ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਸੁਖਾਲਾ ਜਿਹਾ ਦੱਸ ਦਿਤਾ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ -

*ਨਾਨਕ ਕੈ ਘਰਿ ਕੇਵਲ ਨਾਮੁ॥ ਅੰਗ - 1136*

ਅੱਖੇ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਕੰਮ ਕਰੋ।

*ਘਾਲਿ ਖਾਇ ਕਿਛੁ ਹਬਹੁ ਦੇਇ॥*

*ਨਾਨਕ ਰਾਹੁ ਪਛਾਣਹਿ ਸੋਇ॥*

*ਅੰਗ - 1245*

ਜੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਿਚ ਸੁੱਚ, ਧਰਮ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਿਤਨੇਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ਦਿਲੋਂ ਮੰਗਦਾ ਹੈ -

*ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ॥*

*ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬਤ ਕਾ ਭਲਾ॥*

ਕਿਸੇ ਦਾ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਮੰਗਦਾ। ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਚੰਗਾ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਨਿਮਰਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ। ਸੇਵਾ ਭਾਵ ਹੈ ਉਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ। ਜੇ ਉਹ ਨਾਮ ਵੀ ਜਪੀ ਜਾਵੇ, ਜੀਭ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲਈ ਜਾਵੇ, ਫਾਲਤੂ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਦੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰੀ ਜਾਵੇ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਡੰਕੇ ਵਜਦੇ ਜਾਣਗੇ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ।

*ਧੰਨਿ ਧੰਨਿ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਇ॥*

*ਮੁਖ ਉਜਲ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਸੋਇ॥*

*ਅੰਗ - 283*

ਸੋ ਉਸ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਯਾਦ ਅੱਜ ਮਨਾਈ ਹੈ। ਆਗਮਨ ਦਿਵਸ। ਮਹਾਰਾਜ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨ ਆਪਣੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਉਤੇ, ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਦੇਣ ਤੇ ਸਾਲ ਸੁੱਖਾਂ ਦਾ ਬਤੀਤ ਹੋਵੇ। ਗੁਰੂ ਸਾਡੇ ਯਾਦ ਆਉਂਦਾ ਰਹੇ, ਭੁੱਲੇ ਨਾ ਕਦੇ ਵੀ।



## ਕੀਨੋ ਬਡੋ ਕਲੂ ਮਹਿ ਸਾਕਾ (ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦੀ-ਸਾਕਾ)

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ  
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ।

ਅੱਜ ਦਾ ਜੋ ਦਿਨ ਹੈ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ, ਜਦ ਤੋਂ ਸੰਸਾਰ ਰਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਕ ਮਹਾਨ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਦਿਨ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕੇ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸ ਨਹੀਂ ਸਕੇ। ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਇਹ ਗੱਲ ਦੱਸ ਸਕੇ। ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਅਸੂਲ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾ ਨਹੀਂ ਸਕੇ, ਕੇਵਲ ਕੁਰਬਾਨੀ ਤੱਕ ਮਹਿਦੂਦ ਕਰ ਲਿਆ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣਾ ਬਲੀਦਾਨ ਦਿੱਤਾ। ਉਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਸਿੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਲਈ ਕਿਉਂਕਿ ਐਸੀਆਂ ਅਲੌਕਿਕ ਬਾਤਾਂ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਸਾਡੀ ਭੂਮੀ ਦੇ ਮੰਚ ਦੇ ਉਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸੀਂ ਅਸਲੀ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕੇ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਪੜ੍ਹ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਨਵਾਬ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾ ਕੇ ਮਸਜਿਦ ਦੇ ਵਿਚ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬਾਵਜੂਦ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ, ਨਮਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੀ ਤੁਹਾਡੀ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿਚ ਕਬੂਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਤੁਹਾਡੀ ਨਮਾਜ਼ ਕਜ਼ਾ ਹੋ ਗਈ, ਖੰਡਤ ਹੋ ਗਈ। ਲੇਖੇ 'ਚ ਨਹੀਂ ਪਈ। ਲੇਖੇ 'ਚ ਤੁਹਾਡਾ ਉਠਣਾ ਬੈਠਣਾ ਪਿਆ, ਮਸਜਿਦ 'ਚ ਆ ਜਾਣਾ ਪਿਆ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਰੱਬ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡਾ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਜੁੜਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹਨੇ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨੀ ਸੀ ਉਹ ਘੋੜੇ ਖਰੀਦਦਾ ਫਿਰਦਾ ਸੀ, ਵਛੇਰੀ ਮੋੜਦਾ ਸੀ। ਅਨੇਕਾਂ ਫਰਨੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਸਾਡੇ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਾਣ ਗਿਆ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤਾਂ ਜਾਣਦਾ ਹੀ ਹੈ ਸਭ ਕੁਛ। ਜੇ ਭਲਾ ਅਸੀਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਵਾਸਤੇ ਮੰਨ ਲਈਏ ਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਇਥੇ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਉਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਘੱਟ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰ ਉਹ ਨਮਾਜ਼ ਨੂੰ, ਸਾਡੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕੌਣ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਮਨ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਨ੍ਹਾਂ ਕਰ ਦਿਤੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਕਜ਼ਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸਾਡਾ ਪਾਠ, ਕਿਸੇ ਲੇਖੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈ ਰਿਹਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਸਤੇ। ਕੇਵਲ ਨਮਾਜ਼ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਲੰਘ ਸਕੇ। ਉਹਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੋ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਬੇਅੰਤ ਐਸੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੇ ਅਸੀਂ ਅਪਣਾਅ

ਲਈਏ ਤਾਂ ਵਿਸ਼ਵ-ਵਾਸੀ ਬੰਦੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਂਝੇ। ਸਾਰਾ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਸਾਡਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸੋਚ ਸੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ, ਅਸੀਂ ਰੋਲ ਦਿਤੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਕਮਲਿਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਆ ਗਈ। ਆਪਣੀ ਜੋ ਸਾਡੀ ਸੋਚ ਸੀ ਉਸਦਾ ਜੋ ਸੀਮਤ ਦਾਇਰਾ ਸੀ ਉਹਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਕੱਢ ਸਕੇ। ਇਥੇ ਤੱਕ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਉਤੇ ਵੀ ਅਸੀਂ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾ ਲਈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਜਿਹਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਹੈ ਉਹ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ਹੈ ਦੂਸਰਾ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦਾ। ਇਕ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇਖੋ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰੀ ਸੀ ਕਿ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਉਚਾਰੀ ਸੀ? ਕਿੰਨੀ ਤੰਗਦਿਲੀ ਹੈ ਸਾਡੀ, ਹਰ ਗੱਲ ਵਿਚ ਤੰਗਦਿਲੀ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਤਾਲੀਮ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਹੋ ਗਏ। ਅਸੀਂ 100%, ਟੁੱਟ ਗਏ ਉਹਦੇ ਨਾਲੋਂ, ਸਾਨੂੰ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਉਹ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ, ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੋ ਗਈ। ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਜੋ ਗਿਆਨ ਸੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਗੁਰੂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੁਜਾਰੀ ਕਲਾਸ ਵਿਚੋਂ ਉਡਾ ਦਿਤੀ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਡੇ ਜਿਹੜੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਸੀ, ਸਾਡੇ ਹੀ ਮਾਂ-ਬਾਪ, ਉਹ ਬੜੇ ਸਿਆਣੇ ਸੀ ਸਾਡੇ ਤੋਂ। ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਵਰਗ ਬਣਾ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਭਾਈ ਕੰਮ ਨਾਲ ਕਰੋ, ਕੁਛ ਨਾ ਕਰੋ, ਤੁਹਾਡੇ ਕੱਪੜੇ ਦਾ ਫਿਕਰ, ਤੁਹਾਡੀ ਰੋਟੀ ਦਾ ਫਿਕਰ, ਤੁਹਾਡੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਫਿਕਰ ਅਸੀਂ ਕਰਾਂਗੇ। ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਭਾਈ ਖੋਜ ਕਰੋ, ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਖੋਜੋ ਅਤੇ ਅਟੱਲ ਸਚਾਈਆਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਅੰਕਿਤ ਕਰੋ। ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਸੁਣਾਓ ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ। ਉਸ ਕਲਾਸ ਨੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਲਾਸ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਜੇ ਤਾਂ ਬੰਦਾ ਚਲਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਜੇ ਗਿਰ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਹੇਠਲੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿਚ ਉਹਨੂੰ ਦਾਖਲ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਫੇਰ ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿੰਦਾ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਜਿਹੜੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੋਏ ਨੇ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰੂ ਸੀ ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਟ ਜੀ। ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਪਦਵੀ ਮਿਲੀ ਸੀ, ਉਹ ਆਪ ਅਛੂਤ ਸੀਗੇ। ਛੋਟੀਆਂ-

ਛੋਟੀਆਂ ਜਾਤਾਂ 'ਚੋਂ ਉਠ ਕੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਰੁਤਬੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਵੀ ਰਹੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਉਸਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਾਤ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ। ਲੇਕਿਨ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਕਲਾਸ ਬਣ ਗਈ, ਕਲਾਸ ਬਣ ਕੇ ਪੁਜਾਰੀ ਕਲਾਸ ਬਣ ਗਈ। ਤਰੱਕੀ ਰੁਕ ਗਈ।

ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਵੀ ਗੱਦੀ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਤੀ ਕਿ ਖਾਨਦਾਨੀ ਬਣ ਜਾਏਗੀ। ਦੂਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਨੇ ਦਾਤੂ, ਦਾਸੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਤੀ ਕਿ ਖਾਨਦਾਨੀ ਬਣ ਜਾਏਗੀ। ਜੇ ਚੌਥੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚਲਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਉਤਰਾਅਧਿਕਾਰੀ ਐਨੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਹੋਏ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਖੀਰ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਜੋ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰ ਗਏ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਐਨੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਉਹ ਚੋਣ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਫੇਰ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿਤੀ। ਜੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾ ਲੈਂਦੇ, ਕੋਈ ਐਥੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਇਹ ਦੋ ਸਾਲ ਦੀ ਤਾਲੀਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਭ ਕੁਛ ਸਮਝ ਗਏ। 235-36 ਸਾਲ ਰਹੇ ਨੇ ਗੁਰੂ। ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸਮਾਂ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਰਹੇ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ। ਲੇਕਿਨ ਸਮੇਂ ਦੇ ਫੇਰ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਫੇਰ ਉਥੇ ਹੀ ਗਿਰ ਗਏ। ਜਿਥੋਂ ਕੱਢੇ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਥੱਲੇ ਜਾ ਗਿਰੇ।

ਸੋ ਅੱਜ ਦਾ ਜੋ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੋ। ਉਹਦੀ ਕੇਵਲ ਗੌਰਵਤਾ ਨਾ ਕਰੋ ਕਿ ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸਾਕਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਦੇਖੋ ਕਿ ਸਾਡਾ ਕਿਰਦਾਰ ਕੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨੇ ਤਾਂ ਇਕ ਲੀਹ ਖਿੱਚ ਦਿਤੀ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਲੀਹ ਤੇ ਚਲਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅੱਡ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਨੇ ਲਕੀਰ ਖਿੱਚੀ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭੈ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ, ਇਕ ਕਿਸੇ ਦੀ ਭੈ ਮੰਨਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੇ ਸੱਚੇ ਦੇ ਉਤੇ ਅਸੀਂ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਦੂਸਰਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਧੱਕਾ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਗਰੀਬ ਤੇ ਧੱਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਖੜੋਵੋ, ਜੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚ ਤਾਕਤ ਹੈ ਤਾਂ ਤਾਂ ਬਰਾਬਰ ਖੜ੍ਹ ਜਾਓ। ਜੇ ਐਨੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਭਾਈ ਤੁਸੀਂ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਰੱਖੋ। ਜੇ ਜ਼ਾਹਿਰਾ ਤੌਰ ਤੇ ਹਮਦਰਦੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਤਾਂ ਚਿਤਵਨੀ ਚਿਤੋ, ਅਰਦਾਸ ਕਰੋ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਗਰੀਬ ਮਾਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ -

ਜੈਸਾ ਬਿਤੁ ਤੈਸਾ ਹੋਇ ਵਰਤੈ ਅਪੁਨਾ ਬਲੁ ਨਹੀ ਹਾਰੈ॥  
ਅੰਗ - 679

ਜਿੰਨੀ ਕੁ ਤਾਕਤ ਦਿਤੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁ ਤਾਂ ਵਰਤੋ,

ਆਪਣਾ ਬਲ ਨਾ ਹਾਰੋ। ਲੇਕਿਨ ਸੱਚ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰੋ। ਝੂਠ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾ ਕਰੋ। ਉਸ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੋ ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਉਦੇਸ਼ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨਾ ਤਿਲਕ ਦੇ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਨਾ ਜੰਵੂ 'ਚ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਨਾ ਸੁੰਨਤਾਂ 'ਚ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਰੇਖਾ 'ਚ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਭੇਖ ਧਾਰ ਲਓ, ਆਹ ਧਾਰ ਲਓ। ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਪਿਆ ਲਿਖਿਆ ਮਿਲੇ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਜੇ ਚੌਰ ਤੇ ਤਖਤ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਬਾਤ ਚਲਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਹਿੰਦੇ ਓਂ ਰੋਜ਼ ਅਰਦਾਸ ਦੇ ਵਿਚ ਚੌਰ ਤਖਤ ਦੇ ਮਾਲਕ। ਤਖਤ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋਏਗਾ, ਉਹਦਾ ਹੁਕਮ ਚੱਲੇਗਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਦਾ ਹੁਕਮ ਚੱਲੇਗਾ, ਫਲਾਣੇ ਨੇ ਐਉਂ ਕਿਹਾ। ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਐਸੀ ਨਹੀਂ, ਜਿਹੜੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਹੋਵੇ। ਜਿਹੜੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾ ਰਲਦੀ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਰਨੀ ਤੇ ਕਥਨੀ ਸੁਮੇਲ ਸੀ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਆਪ ਕੁਛ ਹੋਰ ਕਰਦੇ, ਕਵੀਆਂ ਵਾਂਗਣ ਕਵਿਤਾ ਬਣਾ ਕੇ ਦੇ ਦਿਤੀ, ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਵਾਂਗਣ ਕਿਤਾਬ ਬਣਾ ਕੇ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਜਦੋਂ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਇਹ ਤਾਂ ਬੰਦਾ ਹੀ ਬੜਾ ਉਚਾ ਹੈ, ਐਡੇ ਉਚੇ ਖਿਆਲ। ਜਦੋਂ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖਾਂਗੇ ਫੇਰ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਮਾਮੂਲੀ ਆਦਮੀ ਹੈ ਇਹਨੇ ਤਾਂ ਚੌਰੀ ਕਰੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਕਈ ਕਿਤਾਬਾਂ ਰੱਖ ਕੇ ਵਿਚੋਂ ਚੁਣ-ਚੁਣ ਕੇ ਗੁਲਦਸਤਾ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਗੁਲਦਸਤਾ ਖੂਬਸੂਰਤ ਹੈ, ਪਰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਜੀਵਨ ਖੂਬਸੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭੁਲੇਖਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਹ ਜ਼ਬਰਦਸਤ। ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਜੋ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਵਿਪਰੀਤ ਨਹੀਂ ਸੀਗੇ। ਓਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸੀ। ਜੇ ਲਿਖਾਰੀ ਦਾ ਮਨ ਵਿਪਰੀਤ ਹੈ, ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਗੱਲ ਲਿਖ ਦਿਤੀ, ਆਪਣਾ ਖਿਆਲ ਲਿਖ ਦਿਤਾ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੇ। ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਕੋਈ ਬੰਧਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਾਉਂਦੇ ਜੇ ਲਾਉਂਦੇ ਸੀ ਤਾਂ ਸੱਚੇ ਚਰਿੱਤਰ ਦੀ ਲਾਉਂਦੇ ਸੀ। ਜੇ ਕੇਸ ਨੇ ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਕੇਸ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਆਏ ਹੋਏ ਨੇ, ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਐਸੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੇਸ ਉਗਾਓ ਦਵਾਈਆਂ ਲਾ ਲਾ ਕੇ। ਹਾਂ ਇਹਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਜਿਹੜਾ ਕਰਨਾ ਹੈਗਾ ਉਹਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿਤਾ ਮਹਾਰਾਜ। ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਆਏ ਹੋ, ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਰਹੋ। ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਦਿਤੇ ਨੇ, ਕਦੇ ਖੋਜ ਹੋ ਜਾਏਗੀ, ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਏਗਾ ਕਿ ਇਹ ਕਿੰਨੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਮਾਸ ਨਾ ਖਾਓ, ਮਾਸ ਨਾ ਖਾਓ। ਦੂਜੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਮਾਸ ਖਾਓ-ਮਾਸ ਖਾਓ। ਜੌਰ ਲਾਉਂਦੇ ਸੀ, ਸਾਡੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸਰਕੂਲਰ

ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਜਿਹਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਓ। ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਿਆਰ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਈ ਜਾਓ। ਪਰ ਇਕ ਗੱਲ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਮਾਸ ਖਾਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਓ। ਕਹਿੰਦੇ ਓ ਕਿ ਤੂੰ ਨਾਮ ਜਪ ਨਾ ਜਪ, ਮਾਸ ਜ਼ਰੂਰ ਖਾ। ਜਿਹੜਾ ਮਾਸ ਖਾਏਗਾ ਉਹਨੂੰ ਹਜ਼ਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਹਦਾ ਤਾਂ ਘੱਟ ਦੋਸ਼ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਗਲ ਨਹੀਂ ਵੱਢਣਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਇਕ ਗਲਤ ਪਾਣੀ ਪੀਣਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ ਆਦਮੀ ਨੇ। ਉਹ ਤਾਂ ਅੱਧਾ ਪਾਪ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਦਿਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਨਾ ਦੁਖਾਉਂਦਾ। ਲੇਕਿਨ ਤਮੇ ਗੁਣ 'ਚ ਸੁੱਟਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਨ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪ ਹੋਣਾ, ਤੇਰੀ ਬਿਰਤੀ ਤਮੇ ਗੁਣ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਨਾ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ। ਜੇ ਮਾਸ ਖਾਣਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਸ਼ਰਾਬ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਆ ਗਈ। ਉਹਨੂੰ ਕਹੋ ਨਾ ਕਹੋ ਆਪੇ ਪੀ ਲੈਣੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਫੇਰ, ਜਬੇਦਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਤੁਹਨੂੰ ਸਰਕੂਲਰ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਆਹ ਅਸੀਂ ਚਾਰ ਹਾਂ ਜਿਹੜੇ ਮਾਸ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ, ਸਾਨੂੰ ਹੁਕਮ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ 'ਚ ਮਾਸ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਰੀਮੂਵ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰੀ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਆਹ ਸਾਡੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਜਿਹੜੀ ਧਾਰਮਿਕ ਕਮੇਟੀ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਸੋਚ ਐਸੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਨਹੀਂ, ਤਮੇ ਗੁਣੀ ਭੋਜਨ ਨਹੀਂ ਖਾਣਾ।

*ਕਬੀਰ ਖੁਬ ਖਾਨਾ ਖੀਚਰੀ ਜਾ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਲੋਨੁ॥  
ਹੇਰਾ ਰੋਟੀ ਕਾਰਨੇ ਗਲਾ ਕਟਾਵੈ ਕਉਨੁ॥*

*ਅੰਗ - 1374*

ਸਾਦੀ ਰੋਟੀ ਖਾਓ। ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਨਵਰ ਮਾਰ ਕੇ ਖਾਓ, ਹੇਰਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਕੇ ਖਾਣਾ। ਅਹੇਰ ਬਿਰਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਸ਼ਿਕਾਰ ਵਾਲੀ ਬਿਰਤੀ। ਉਸ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਖਾਓ ਫੇਰ ਬਦਲੇ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਕਟਾਓ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਚਾਰ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰਲੀ ਗੱਲ ਨਾ ਮੰਨੋ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ, ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਕੁਛ ਕਹੀ ਜਾਵੇ। ਜੇ ਹਿੰਮਤ ਹੈ ਤਾਂ ਪੁੱਛ ਲਓ ਅਗਲੇ ਨੂੰ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਇਹ ਗੱਲ ਜਿਹੜੀ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਕਹੀ ਹੈ? ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਸਹੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਗਲਤ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਬਲ ਬਹੁਤ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਣੀ ਪਈ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਧੀਰੇ ਧੀਰੇ ਪਿਛਲੇ ਪੌਣੇ ਦੋ ਸੌ ਸਾਲ

ਤੋਂ ਇਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਚਲਿਆ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਭ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਿਹਨੂੰ ਅੱਜ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਬੜਾ ਵਾ-ਵੇਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਧੱਕੇ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ ਮੂਰਖਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ। ਐਉਂ ਕਹਿ ਲਓ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਤੋਂ ਪਾਗਲ ਹੋਏ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਨਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਭੈਸੀ ਨਾ ਪਿਆਰ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਉਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਅਸੀਂ ਪੁੰਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਜਿਵੇਂ ਭੂਮੀਆਂ, ਡਾਕੇ ਮਾਰ ਕੇ ਦਾਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦਾਨੀ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਵੀ ਪੁੰਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ, ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਰਹੇ। ਵਹਿਸ਼ਤਾਂ ਦੇ ਭਾਗੀ ਹੋ ਰਹੇ ਸੀ। ਕਿੰਨਾ ਜੁਲਮ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ ਦੀਪਾਲਪੁਰ ਦੇ ਉਤੇ, ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਬੰਦਾ ਲਾਈਨ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰਾ ਦਿਤਾ। ਅਯੁੱਧਿਆ ਤੇ ਹਮਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, 14 ਹਜ਼ਾਰ ਬੰਦਾ ਫੜ ਲਿਆ, 14 ਹਜ਼ਾਰ ਦਾ ਸਿਰ ਕੱਟ ਦਿਤਾ। ਬਨਾਰਸ ਤੇ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ, ਉਥੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀ ਜਿਹਨੂੰ ਕਾਸ਼ੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਪੁਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜਾਨ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਲਾਈਨ ਤੇ ਹੋ ਜਾਓ, ਇਸਲਾਮ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਓ। ਜੇ ਆਪਣਾ ਨਿੱਜ ਧਰਮ ਰੱਖਣਾ ਹੈ, ਇਹ ਤਿਲਕ ਤੇ ਜੰਝੂ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦੇਣਾ, ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚ। 33 ਹਜ਼ਾਰ ਬੰਦਾ ਲਾਈਨ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਮੈਂ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਉਹਦੇ ਅੱਗੇ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਬੜਾ ਸਬਾਬ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ, ਪੁੰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਿ ਐਨੇ ਕਾਫਰ ਰੱਬ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਚੁਣ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿਤੇ। ਐਨੇ ਮੋਮਨ ਬਣਾ ਲਏ। ਭਟਨੇਰ ਦੇ ਉਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ, 29 ਹਜ਼ਾਰ ਬੰਦਾ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਲਿਆ, ਰੂੰ ਵਲੋਟ ਦਿਤੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ, ਦਰਖਤਾਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤੇ, ਰੱਸਿਆਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤੇ, ਲੱਕੜੀਆਂ ਗੱਡ ਦਿਤੀਆਂ। ਜਿਵੇਂ ਬੱਲੀਆਂ ਗੱਡ ਦੇਈਏ, ਸਭ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਦੇਈਏ ਬੱਲੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਬਾਹਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤੀਆਂ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ, ਹਿੱਲਣ ਜੁਲੁਣ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿਤੇ, ਇਕ ਦਮ ਇਕ ਪਾਸਿਓਂ ਅੱਗ ਲਗਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ, 29000 ਬੰਦਾ ਜਲ ਰਿਹੈ, ਕਿੰਨੀਆਂ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹੋਣੇ ਨੇ, ਕਿੰਨੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹੋਣੇ ਨੇ। ਜਾਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਮੈਂ ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਪੁੰਨ ਕਰਿਆ ਹੈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਬਹਿਸ਼ਤ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਜ਼ਰੂਰ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਣਗੇ। ਇਕ ਲੱਖ ਪੱਚੀ ਹਜ਼ਾਰ ਬੰਦਾ, ਤੈਮੂਰ ਆਇਆ ਉਸ ਨੇ ਕਤਲ ਕਰਾ ਦਿਤਾ। ਉਹਦੀ ਫੌਜ ਸੀ ਡੇਢ ਲੱਖ ਦੀ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਦੇਖੋ, ਤੁਸੀਂ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਆਏ ਓ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਦੌਲਤ ਬਚਣੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੀ, ਕੋਈ ਲੜਕੀ

ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਚੰਗੀ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਸਭ ਲੈ ਜਾਓ, ਖੁਲ੍ਹ ਹੈ ਪੂਰੀ। ਡੇਢ ਲੱਖ ਬੰਦਾ ਲੁੱਟ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਦੌਲਤ ਲੈ ਗਏ, ਇਹਦਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਹਿਸਾਬ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤੈਮੂਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਇਕ ਵੱਡਾ ਪੁੰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸੱਤ ਲੱਖ ਕਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਵਾ ਦਿਤਾ। ਢਾਈ ਲੱਖ ਮੈਂ ਮੋਮਨ ਬਣਾ ਲਏ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁਲਮ ਹੁੰਦਾ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਮਹਿਮੂਦ ਆਇਆ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਮੰਦਰ ਬਣਿਆ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਿਲਡਿੰਗ ਨਾ ਕਿਤੇ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਆਉਂਦੀ ਸੀ, ਨਾ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਮੰਦਰ ਦੇ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ 80 ਕਰੋੜ ਮੋਹਰ ਲੱਗੀ ਸੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ। ਜਦੋਂ ਇਕ ਰੁਪਏ ਦੇ ਨੌਂ ਮਣ ਛੋਲੇ ਆਉਂਦੇ ਸੀ। ਖਰਬਾਂ ਰੁਪਿਆ ਲੱਗਿਆ ਸੀ ਉਹਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਪੰਜ ਸੌ ਰਾਜ ਲੱਗੇ ਰਹੇ, ਸੌ ਸਾਲ ਵਿਚ ਬਣਿਆ। ਮਿੰਟਾਂ 'ਚ ਹੀ ਉਹਨੇ ਬਾਰੂਦ ਪਾ ਪਾ ਕੇ, ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹਟਾ ਕੇ ਮਸਜਿਦ ਬਣਾ ਲਈ ਇਸ ਥਾਂ ਤੇ। 1266 ਈ. ਵਿਚ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਮੰਦਰ ਸੀ, ਭੀਲਸਾ ਦਾ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਤੇ ਸਮਸ਼ਦੀਨ ਗੌਰੀ ਨੇ ਉਥੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ, 72 ਕਰੋੜ ਦੇ ਹੀਰੇ ਉਸ ਮੰਦਰ 'ਚੋਂ ਇਹਦੇ ਹੱਥ ਲੱਗੇ, ਢਾਹੁਣ ਵੇਲੇ। 315 ਫੁੱਟ ਉੱਚਾ ਮੰਦਰ, 300 ਸਾਲ ਵਿਚ ਬਣਿਆ। 50 ਹਜ਼ਾਰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਕੇ, ਸਾਰੇ ਮੰਦਰ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰਕੇ, ਮੂਰਤੀਆਂ ਤੇ ਉਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰਿਆ। ਮੂਰਤੀਆਂ ਖੂਨ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਗਈਆਂ, ਉਹਦੇ ਉਤੇ 25 ਹਜ਼ਾਰ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹੀ ਤੇ ਅੱਲਾਹ ਤਾਲਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੇ ਅੱਲਾਹ ਤਾਲਾ! ਅੱਜ ਜਿੰਨਾਂ ਨੇਕ ਕੰਮ ਅਸੀਂ ਕਰਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਡਾ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਪਾ ਲਈ। ਮੁਹੰਮਦ ਕਾਸਮ ਆਇਆ, ਉਹਨੇ 11000 ਬੰਦਾ ਬਗਦਾਦ ਭੇਜਿਆ, ਗੁਲਾਮ ਬਣਾ ਕੇ। ਅਹਿਮਨਾਬਾਦ 'ਚ ਗਿਆ, 16000 ਬੰਦਾ ਕਤਲ ਕਰਾਇਆ। ਅਬਦੁਲ ਰਜ਼ਾਕ ਆਇਆ ਸੱਤ ਸੌ ਸੰਮਤ ਵਿਚ, ਉਹਨੇ ਜਾ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਤੁਰਕੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿ ਮੈਂ ਬਹਿਸ਼ਤ ਦੇਖ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਬਹਿਸ਼ਤ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਨਾਲ? ਕਹਿੰਦੇ ਉਥੇ ਲੋਕ ਐਸੇ ਨੇ, ਉਥੇ ਨਾ ਕੋਈ ਝੂਠ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਂਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਵਿਭਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਉਥੇ ਚੋਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਰਾਜ ਵਲੋਂ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨਹੀਂ ਬੰਦ ਕਰਨੇ। ਜੌਹਰੀਆਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਪਏ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਹੀਰੇ ਮੋਤੀਆਂ ਦੇ ਐਉਂ ਢੇਰ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਜਿਵੇਂ ਆਪਣੇ ਦਾਣਿਆਂ ਦੇ ਬੋਰ ਲੱਗੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਕੋਈ ਚੋਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਐਸਾ ਧਰਮ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਹੈ ਉਹ। ਉਹਨੇ ਤਾਰੀਫ਼ਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਨੇ, ਜਿੰਨੀਆਂ ਜੀਅ ਭਰ ਕੇ ਲਿਖ ਸਕਦਾ ਸੀ,

ਇਥੇ ਦੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਬਚਨ ਲਿਖੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਕੰਦਰ ਲੋਧੀ ਆਇਆ ਜਿਹਨੇ ਨਾਮਦੇਵ ਦੇ ਕੋਲ ਗਊ ਮਾਰ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿਤੀ। ਜਿਹਨੇ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਅੱਗ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਦਿਤਾ, ਪਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚ ਡੋਬਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਿਆ-

ਗੰਗਾ ਕੀ ਲਹਰਿ ਮੇਰੀ ਟੁਟੀ ਜੰਜੀਰ॥

ਮ੍ਰਿਗਛਾਲਾ ਪਰ ਬੈਠੇ ਕਬੀਰ॥

ਅੰਗ - 1162

ਉਹ ਆਪਣੀ ਡਾਇਰੀ ਵਿਚ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ 4 ਲੱਖ 32 ਹਜ਼ਾਰ ਮੋਮਨ ਬਣਾਏ ਤੇ 2 ਲੱਖ 53 ਹਜ਼ਾਰ ਮੈਂ ਕਤਲ ਕਰਾਏ। ਇਸ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਐਸਾ ਜੁੱਗ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਨਾਉਂ ਧਰਮ ਦਾ ਸੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਧਰਮ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸਮਝਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਅਵਲ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਧਰਮ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਵਿਚ ਗਲਤ ਧਾਰਨਾ ਧਾਰ ਲਈ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਲਿਖਣਾ ਪਿਆ ਕਿ ਹਨੇਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੇਮੀਓ! ਧੁੰਦ ਸੀ, ਉਸ ਵਕਤ, ਧੁੰਦ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆ ਕੇ ਧੁੰਦ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਇਆ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਹਾਲਤ ਜੋ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਦੁਖੀ ਰੋ ਰਹੇ ਸੀ, ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫਰਿਆਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੁਣਦਾ। ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਨਾਮ ਦੇ ਉਤੇ ਵਾਸਤੇ ਪਾ ਰਹੇ ਸੀ, ਕੋਈ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਝਣਾ ਕਿਹਨੇ ਸੀ, ਸਾਸ਼ਕ ਵਰਗ ਸੀ। ਜਿਹੜਾ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੇ ਸਮਝਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਤਾਂ ਵਿਚਾਰੇ ਬੇਬਸ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਵੀ ਮਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਉਹ ਵੀ ਮਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਜਦ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਹੀ ਨਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਰਾਜ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸੂਲ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਫੇਰ ਕੌਣ ਸੁਣਦਾ ਹੈ ਗਰੀਬ ਦੀ ਗੱਲ। ਨਾ ਕੋਈ ਕਚਹਿਰੀ ਸੁਣ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਜੋ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੀ ਉਸ ਬਾਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਧਰਮ ਦੇ ਉਤੇ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦਾ ਅਕੀਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਮਹਾਨ ਵਿਅਕਤੀ ਆਈ ਜਿਸਨੂੰ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਬਹੁਤ ਸੁਲਝੇ ਹੋਏ, ਬਹੁਤ ਜਾਗੇ ਹੋਏ ਪੁਰਸ਼ ਸੀਗੇ ਆਪ। ਤਪਸਿਆ, ਤਤਿਕਸ਼ਾ, ਤਿਆਗ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਕੁਛ ਲਿਖੀ ਜਾਣ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਜੇ ਉਹ ਉੱਚੇ ਨਾ ਹੁੰਦੇ। 40 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਹੋਕਾ ਦੇਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਿਆ। ਇਕ ਧਰਮ ਚਲਾਇਆ ਜਿਸਨੂੰ ਪਿਆਰ ਤੇ ਮੋਹੰਬਤ ਦਾ ਧਰਮ ਇਸਲਾਮ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਲੇਕਿਨ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਛੇਤੀ ਹੀ ਅਸੰਤੁਲਨ ਆ ਗਿਆ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਚੱਲਣ ਨਾ ਦਿਤਾ, ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਰ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿਤਾ, ਦੂਜੇ ਹੋਰ ਬੰਦੇ ਵੀ ਮਾਰ ਦਿਤੇ, ਮੁਰਦਿਆਂ 'ਚੋਂ ਉਠ

ਕੇ ਮਦੀਨੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਇਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਖਿਆਲਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਨੇਕੀ ਨੂੰ ਉਗਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਜੱਥੇਬੰਦੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜੱਥੇਬੰਦੀ ਹੋ ਗਈ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਚ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਇਨੇ ਬਦਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਬੰਦੇ ਤਕੜੇ ਹੋ ਗਏ, ਦੂਜੇ ਹਾਰਨ ਲਗ ਗਏ। ਬੰਦੇ ਓਹੀ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸਲਾਮ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ। ਲੇਕਿਨ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦੀ ਜੋ ਤਸ਼ਰੀਹ ਸੀ, ਉਹ ਬਦਲ ਦਿਤੀ। ਕਾਫ਼ਰ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਗਏ ਜਿਹੜਾ ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਕਾਫ਼ਰ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਅਸੀਂ ਮਨਮੁਖ ਤੇ ਬੇਮੁਖ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਮਨ ਦੇ ਪਿਛੇ ਲੱਗਣ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ, ਚਾਹੇ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਦਾ ਹੈ ਉਹ ਮਨਮੁਖ ਹੋਏਗਾ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਉਤੇ ਯਕੀਨ ਨਾ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਕਾਫ਼ਰ ਹੋਏਗਾ। ਸੋ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਗਲਤ ਹੋ ਗਈ, ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਜਬਰ ਨਾਲ ਬਣਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਹੋਏ ਤੇ ਚਾਰ ਯਾਰ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਬੂਵਕਰ, ਸਰੀਕ, ਉਮਰ ਰਜ਼ਾਕ, ਉਸਮਾਨ ਗਨੀ, ਹਜ਼ਰਤ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਚਾਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡੇ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ 72 ਖਿਆਲ ਹੋ ਗਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਹੀ ਰੋਲਾ ਪੈ ਗਿਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ।

*ਕਉਮਿ ਬਹਤਰਿ ਸੰਗਿ ਕਰਿ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਵੈਰੁ ਵਿਰੋਧੁ ਪਸਾਰਾ।*

*ਰੋਜੇ, ਈਦ, ਨਿਮਾਜਿ ਕਰਿ ਕਰਮੀ ਬੰਦਿ ਕੀਆ ਸੰਸਾਰਾ।*

*ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 1/20*

ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤਾ ਕਿ 30 ਰੋਜ਼ੇ ਰੱਖੋ। ਕਹਿੰਦੇ ਰੋਜ਼ੇ ਰੱਖਣੇ ਮਾੜੇ ਨੇ? ਨਹੀਂ ਮਾੜੇ ਨਹੀਂ। ਵਰਤ ਰੱਖਣੇ ਮਾੜੇ ਨੇ? ਕਹਿੰਦੇ ਮਾੜੇ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਰਖਾਵੇ ਉਹ ਗੱਲ ਮਾੜੀ ਹੈ। ਦੋ ਈਦਾਂ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਪੰਜ ਨਮਾਜ਼ਾਂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤੇ ਬੰਦੇ। ਬੇਅੰਤ ਭੇਖ ਬਣ ਗਏ। ਪੀਰਾਂ ਦਾ ਹੋਰ ਭੇਖ, ਪੈਗੰਬਰਾਂ ਦਾ ਹੋਰ, ਔਲੀਆਂ ਦਾ ਹੋਰ, ਅੱਡ-ਅੱਡ ਭੇਸ ਧਾਰ ਲਏ। ਤੇ ਕੰਮ ਕੀ ਕਰਨ ਲਗ ਗਏ -

*ਠਾਕੁਰ ਦੁਆਰੇ ਢਾਹਿਕੈ ਤਿਹਿ ਠਉੜੀ ਮਾਸੀਤ ਉਸਾਰਾ।*

*ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 1/20*

ਇਕ ਰੱਬ ਦਾ ਮੰਦਰ ਢਾਹ ਦਿਤਾ ਤੇ ਦੂਜਾ ਰੱਬ ਦਾ ਮੰਦਰ ਉਸਾਰ ਲਿਆ। ਆਹ ਗਲਤੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। 3000 ਮੰਦਰ ਢਾਹ ਦਿਤਾ ਸੀ ਵੱਡੇ ਮੰਦਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਆਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਤੇ ਗਰੀਬ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ।

*ਮਾਰਨਿ ਗਉ ਗਰੀਬ ਨੋ ਧਰਤੀ ਉਪਰਿ ਪਾਪੁ ਬਿਥਾਰਾ।*

*ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 1/20*

ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਜਦੋਂ ਗਰੀਬ ਮਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਉਸ

ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਦਿਲ ਦੁਖ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੈ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੁਖਾਂ ਸੁਖਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਪਰ ਉਹ ਰਹਿੰਦਾ ਹਰੇਕ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਹੈ।

*ਸੰਤਨ ਦੁਖ ਪਾਏ ਤੇ ਦੁਖੀ, ਸੁਖ ਪਾਏ ਸਾਧਨ ਕੇ ਸੁਖੀ।*

*ਚੌਪਈ*

*ਕਾਫ਼ਰ ਮੁਲਹਿਦ ਇਰਮਨੀ ਰੁਮੀ ਜੰਗੀ ਦੁਸਮਣਿ ਦਾਰਾ।*

*ਪਾਪੇ ਦਾ ਵਰਤਿਆ ਵਰਤਾਰਾ॥*

*ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 1/20*

ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸੀ ਇਹ ਸਾਰੇ ਲੜਨ ਲੱਗ ਗਏ। ਕੋਈ ਮੰਤਵ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਲੜਨ ਲਗ ਗਏ। ਰਾਜ ਪਿਛੇ ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਲੜਦੇ ਆਏ। ਔਰਤ ਪਿਛੇ ਦੋ ਲੜਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸੀ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਇਕ ਤਾਂ ਦਰੋਪਤੀ ਵਾਲੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ 45 ਲੱਖ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਮਰਨਾ ਪਿਆ। ਬੜੀ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਉਹ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਦੂਸਰੀ ਰਾਵਣ ਨਾਲ ਹੋਈ ਸੀ, ਸੀਤਾ ਜੀ ਦੇ ਜਾਣ ਨਾਲ। ਉਹ ਵੀ ਅੱਜ ਤੱਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ। ਲੰਕਾ ਗਵਾਉਣੀ ਪਈ ਉਸ ਨੂੰ, ਫੌਜ ਮਰਵਾਉਣੀ ਪਈ ਉਸ ਨੂੰ।

ਸੋ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ ਧਰਮ ਦੀ।

*ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪਿ ਆਪਿ ਲਿਖਣਹਾਰਾ ਹੋਆ॥*

*ਸਭ ਉਮਤਿ ਆਵਣ ਜਾਵਣੀ ਆਪੇ ਹੀ ਨਵਾ ਨਿਰੋਆ॥*

*ਤਖਤਿ ਬੈਠਾ ਅਰਜਨ ਗੁਰੂ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਖਿਵੈ ਚੰਦੋਆ॥*

*ਉਗਵਣਹੁ ਤੈ ਆਥਵਣਹੁ ਚਹੁ ਚਕੀ ਕੀਅਨੁ ਲੋਆ॥*

*ਜਿਨੀ ਗੁਰੂ ਸੇਵਿਓ ਮਨਮੁਖਾ ਪਇਆ ਮੋਆ॥*

*ਦੂਣੀ ਚਉਣੀ ਕਰਾਮਾਤਿ ਸਚੇ ਕਾ ਸਚਾ ਢੋਆ॥*

*ਚਾਰੇ ਜਾਗੇ ਚਹੁ ਜੁਗੀ ਪੰਚਾਇਣੁ ਆਪੇ ਹੋਆ॥*

*ਅੰਗ - 968*

ਜਦ ਪਾਪ ਵਰਤ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਧਰਤੀ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਹਿਲਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਥੱਲੇ ਥੈਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਭਾਈ, ਧਰਤੀ ਦਾ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਲ ਖੜੀ ਹੈ, ਧਰਮ ਵਧੇਗਾ ਸ਼ਾਂਤੀ ਰਹੇਗੀ, ਧਰਮ ਘਟੇਗਾ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿਗੜੇਗਾ, ਮੌਸਮ ਦਾ ਵੀ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿਗੜੇਗਾ, ਬੇਮਤਲਬੇ ਮੀਂਹ ਪੈਣਗੇ, ਭੌਚਾਲ ਆਉਣਗੇ, ਅਨੇਕਾਂ ਆਫ਼ਤਾਂ ਆਉਣਗੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਧਰਮ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿਗੜ ਗਿਆ। ਸੂਖਸ਼ਮ ਲਹਿਰਾਂ ਉਠਦੀਆਂ ਨੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚੋਂ। ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਉਠਦੀਆਂ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਸੁਖੀ ਵਸਦਾ ਹੈ, ਦੁਖ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਇਹਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਭੁੱਲਣ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਉਠਦੀਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਧਰਤੀ ਡੋਲਣ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਸੂਤ ਜਿੰਨਾਂ ਸੰਤੁਲਨ ਹਿਲ ਜਾਵੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਐਕਸੀਡੈਂਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,

ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਹੀ ਸਿਤਾਰੇ ਨਾਲ ਜਾ ਕੇ ਲਗ ਜਾਏਗੀ ਸਾਡੀ ਧਰਤੀ। ਦਇਆ ਉਡ ਗਈ, ਮਾਂ ਸੀ ਦਇਆ ਧਰਮ ਦੀ, ਮਾਂ ਚਲੀ ਗਈ ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਕਿਹਦਾ ਸਹਾਰਾ।

**ਧੱਲ ਧਰਮੁ ਦਇਆ ਕਾ ਪੁਤੁ॥ ਅੰਗ - 3**

ਭਾਰਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਸੰਤੁਲਨ ਸਹੀ ਆਉਂਦਾ ਨਹੀਂ, ਪਾਪ ਵਰਤ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਇਸ ਪਾਪ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਾਧੂ ਰੋਕ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਾਧੂ ਰਿਹਾ ਨਾ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਧਰਮ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਪੁਕਾਰਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਲਿਖੀ ਹੈ ਸਾਧ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਸਾਰ ਨਹੀਂ ਬੰਮ ਹੁੰਦਾ। ਪਰ ਸਾਧੂ ਹਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਿਸੇ ਸਥਾਨ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋ ਕੇ ਸਾਧੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਸੇ ਡੇਰੇ ਦਾ ਵੱਡਾ ਮਹੰਤ ਹੋ ਕੇ ਸਾਧੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸਾਧੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

**ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨ ਵਿਸਰੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾਂ ਮਨਿ ਮੰਤੁ॥**

**ਧੰਨੁ ਸਿ ਸੇਈ ਨਾਨਕਾ ਪੂਰਨੁ ਸੋਈ ਸੰਤੁ॥**

**ਅੰਗ - 319**

ਜਿਹਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚੋਂ ਪੰਜਾਂ ਭਰਮਾਂ ਦਾ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਜਿਹਨੂੰ ਇਹ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਰੂਪ ਦਿਸਣ ਲਗ ਜਾਵੇ। ਜਦ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ, ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ, ਉਹਨੂੰ ਹੋਰ ਕੁਛ ਸੁਣਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

**ਜੋ ਬੋਲਤ ਹੈ ਸ੍ਰਿਗ ਮੀਨ ਪੰਖਿਰੁ**

**ਸੁ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਜਾਪਤ ਹੈਨਹੀ ਹੋਰ॥ ਅੰਗ - 1265**

ਜਿਹਦੀ ਐਸੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਇਕ ਧਰਮ ਦਾ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸਾਧੂ ਦਾ ਧਰਮ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਧਰਮ ਇੱਕੋ ਹੀ ਹੈ, ਦੋ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਪ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ -

**ਬੀਜ ਮੰਤ੍ਰੁ ਸਰਬ ਕੋ ਗਿਆਨੁ॥ ਅੰਗ - 274**

ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਬੀਜ ਮੰਤਰ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਬੀਜ ਮੰਤਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ, ਉਹਨੂੰ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਇਕ ਹੋ ਗਈ, ਦੋ ਨਾ ਰਹੀ।

ਸੋ ਦੱਸਾਂ ਜਾਮਿਆਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੋਤ ਹੀ ਸੀ। 236 ਸਾਲ ਕਰੀਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਹਿਣਾ ਪਿਆ, ਸਾਧ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿ ਸਾਧੂ ਬਣਾ ਦਿਓ, ਫੇਰ ਇਹ ਬੰਮ ਲੈਣਗੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ।

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਸੀ, ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਰਾਜ ਹੋ ਗਿਆ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਮੀਟਿੰਗ ਬੁਲਾਈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸੂਬੇਦਾਰ, ਸਾਰੇ ਕਾਜ਼ੀ, ਸਾਰੇ ਮੁਲਾਣੇ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ। ਇਸਲਾਮੀ ਝੰਡਾ ਰਹੇ, ਕਿਸੇ ਮੰਦਰ ਤੇ, ਕਿਸੇ ਠਾਕੁਰ ਦੁਆਰੇ ਤੇ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਝੰਡਾ ਨਾ ਝੁਲੇ। ਤਾਰੇ ਵਾਲਾ ਝੰਡਾ ਹਰ ਥਾਂ ਤੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ

ਕਰੋ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ? ਕਿਉਂਕਿ ਆਬਾਦੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਥੋੜੇ ਸੀਰੇ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਰਾਜ ਪੱਕਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਸਲਾਮ ਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਜੇ ਮੈਂ ਕਰ ਲਵਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਪੁੰਨ ਖੱਟਾਂਗਾ। ਉਹਨੇ ਸਕੀਮਾਂ ਬਣਾਈਆਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਰਿਆਇਤਾਂ ਦੇਵੋ ਇਸਲਾਮ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ, ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਦੰਡ ਲਗਾਓ। ਹੁਕਮ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖਾਣ ਲਈ ਅਨਾਜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਘਰ ਵਿਚ ਰੱਖ ਸਕਦੇ। ਘੋੜੇ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਪਜ਼ਾਮਾ ਪਾਉਣਾ ਹੈ ਗਿੱਟੇ ਨਹੀਂ ਢਕ ਸਕਦੇ, ਕੋਠੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹ ਸਕਦੇ, ਜੇ ਗਲੀ (ਮਘੋਰ) ਪੈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਨਾਲ ਦੇ ਪੜੋਸੀ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਜੇ ਚਾਰ ਬੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜੋ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕੋਠੇ ਤੇ ਗਲੀ ਪੈ ਗਈ, ਅਸੀਂ ਬੰਦ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਆ ਕੇ ਕਰੋ। ਆਪਣੇ ਮਕਾਨ ਦੇ ਉਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚੜ੍ਹ ਸਕਦੇ। ਜੇ ਚੜ੍ਹਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖਬਰ ਕਰੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ।

ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਅਮੀਰ ਦੇਖੇ ਨੇ ਮੈਂ ਸਿੰਧ ਵਿਚ, ਮੈਂ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਇਕ ਦੇ ਘਰ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਓ, ਮੈਨੂੰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ ਕਿ ਐਉਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸ਼ਾਹ ਹੋ, ਕਹਿੰਦੇ ਸ਼ਾਹ ਤਾਂ ਹੈਗੇ ਪਰ ਕਾਨੂੰਨ ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ। ਘਟੀਆ ਅਨਾਜ ਸਾਨੂੰ ਖਾਣ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਸ਼ਰਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਮੁਕਦਮੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਇਥੇ ਸ਼ਰਾ ਚਲਦੀ ਹੈ ਸਾਡੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਬੰਨ੍ਹੀ ਗਈ ਸਾਰੀ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜੱਟ ਕੌਮ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਇਹ ਦੂਰੀ ਕਰੇਗੀ। ਵਿਚਾਰਾਂ ਹੋਈਆਂ ਕਿ ਇਥੇ ਤਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਅਸੀਂ ਬਣਾਏ ਨੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜੇ ਸਾਡੇ ਪੀਰ ਨੇ, ਨਿਗਾਹੇ ਵਾਲਾ ਪੀਰ ਹੈ, ਅਹਿਮਦ ਪੀਰ ਉਹਨੂੰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮੰਨਣ ਲੱਗ ਗਏ। ਕਰਾਮਾਤੀ ਸੀਗਾ ਉਹ। ਭਾਈਆਂ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਸੀ ਉਹਨੂੰ, ਨੱਠ ਗਿਆ ਸੀ ਭਾਈਆਂ ਨਾਲ ਲੜ ਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿਤਾ। ਉਥੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸੰਗ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜੱਟ ਤਾਂ ਅੱਧੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣ ਗਏ ਸੀ। ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਕਰਨ ਲਗ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ ਭੱਟੀਆਂ ਨੂੰ ਬਣਾ ਲਓ, ਜਦ ਭੱਟੀ ਬਣ ਜਾਣਗੇ ਰਾਜਪੂਤ ਫੇਰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਨੇ। ਦੂਸਰਾ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜੇ ਪੰਡਤ ਨੇ ਇਹ ਬਹੁਤ ਵਿਦਵਾਨ ਨੇ ਇਹ ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਗਿਆਤਾਂ ਨੇ, ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨ ਨੇ, ਜੇ ਵਿਦਵਾਨ ਬਣ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਫੇਰ ਆਪੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨਗੇ। ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਫੇਰ ਬਣ ਜਾਣਗੇ। ਉਥੇ ਦਮਨ ਚੱਕਰ ਚੱਲਿਆ, ਇਕ ਤਾਂ



ਇਹ ਕਿ ਸਵਾ ਮਣ ਜਨੇਊ ਰੋਜ਼ ਲਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਇਹ ਹੈ ਸਾਡੇ ਹਮਾਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਿੰਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਐਸੇ ਹੋਏ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਮਾਮ, ਜਿਹਨੂੰ ਗਰਮ ਪਾਣੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਗਰਮ ਪਾਣੀ ਕਰਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਵਗੈਰਾ ਕਰਨਾ, ਉਸ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦੇ ਵੇਦ ਪੋਥੀਆਂ, ਪੁਰਾਨ ਵਗੈਰਾ, ਧਾਰਮਿਕ ਪੋਥੀਆਂ ਉਹਦੇ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਜਲਣਗੀਆਂ ਤਾਂ ਪਾਣੀ 'ਚ ਨਾਵਾਂਗਾ। ਕਿੰਨੇ ਸਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਅੱਗ ਮੱਚਦੀ ਰਹੀ, ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸੀ। ਕਿਤਾਬਾਂ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਓ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਇਹ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਵਿਦਿਆ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਓ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਅਗਲੀਆਂ ਪੀੜੀਆਂ ਅਣਜਾਣ ਬਣ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਸੋ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਉਤੇ, ਇਫਤਖਾਰ ਖਾਨ ਨੂੰ 1674 ਵਿਚ ਗਵਰਨਰ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੇ ਦਿਤੀਆਂ ਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਲੈ ਆਓ। ਉਹਨੇ ਸਾਰੇ ਇਕੱਠ ਕਰ ਲਏ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਹੁਕਮ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਾ ਰਹੇ। ਸਾਰੇ ਜੇਹਲਮ ਦੇ ਕੰਢੇ ਆਓ। ਉਥੇ ਸੌ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਬੰਡਲ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹ ਦੇਣਾ, ਸੰਗਲਾਂ ਨਾਲ ਤੇ ਦਰਿਆ ਦੇ ਵਿਚ ਰੋੜ੍ਹ ਦੇਣਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡੁਬਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਦੇਖਣਾ, ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਨੀਆਂ, ਬਥੇਰੇ ਹੱਥ ਪੈਰ ਮਾਰਨੇ, ਸੰਗਲਾਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੁੰਦੇ, ਅਖੀਰ ਜਦੋਂ ਡੁੱਬ ਜਾਣੇ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਜਾਲ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸੀ, ਸੰਗਲ ਖੋਲ੍ਹ ਲਿਆਉਣੇ। ਰੋਜ਼ ਦਾ ਕੰਮ ਸੀ, ਬੰਦੇ ਬੇਅੰਤ ਮਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਿਆਣੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰੀ, ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦੇ ਬਾਹਮਣਾਂ ਨੇ ਕਿ ਆਪਾਂ ਕੋਈ, ਉਪਾਅ ਕਰੋ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਰਾਜਪੂਤ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਕੋਲ ਗਏ। ਰਾਜਪੂਤ ਰਾਜੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸਾਡੀ ਤਾਂ ਹਾਲਤ ਗਈ ਆਈ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਲੜਕੀਆਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਆਹੁਣ ਲਗ ਗਏ। ਇਕ ਰਾਣਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਸਾਰੇ ਰਾਜਪੂਤ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਮੁਗਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਮੁਗਲਾਂ ਦੇ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਨਾਲ ਵਿਆਹੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਜਵਾਬ ਮਿਲ ਗਿਆ।

ਸ਼ਿਵਾ ਜੀ ਮਰਹੱਟਾ ਹੱਥ ਪੈਰ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਉਹਦਾ, ਉਤਰੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਥੇ ਦਮਨ-ਚੱਕਰ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਐਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਜਾਗਰਤ ਕਰੀਏ। ਉਹਦਾ ਅਵਾਹਨ ਕਰੀਏ। ਉਹ ਤੀਸਰੀ ਅੱਖ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਭਸਮ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਅੱਗੇ ਵੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਚੱਲੋਂ ਸਾਰੇ। ਮਤਾ ਪਕਾਇਆ ਗਿਆ, ਮਤੇ ਦੇ ਵਿਚ ਚੰਗੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਕਮਾਈਆਂ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਛਾਂਟੇ ਗਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਵਾਹਨ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੂੰ ਵੀ ਬੁਲਾ ਲੈਂਦੇ ਸੀ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲੈਂਦੇ ਸੀ। ਦੇਵੀਆਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਲੈਂਦੇ

ਸੀ। ਪਰ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੋਂ ਕੋਈ ਦੇਵਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ। ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਹਟ ਗਏ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਿਆਣਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਅਮਰਨਾਥ ਦੀ ਗੁਫਾ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਦੇਵਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਉਥੇ ਚੱਲੀਏ। ਬ੍ਰਹਮਾ 'ਚੀਂ ਲੰਘ ਕੇ ਅਮਰਨਾਥ ਦੀ ਗੁਫਾ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਥੇ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਅਵਾਹਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੀਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤ੍ਰਿਸੂਲ ਦੇ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨਗੇ ਉਹ। ਤੀਸਰਾ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਕਿਉਂ ਨਾ ਉਸ ਦੇਵਤੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੀਏ ਜਿਹਨੂੰ ਭੋਲੇ ਨਾਥ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਉਥੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜਾ ਕੇ ਉਥੇ ਅਰਜ਼ਾਂ ਬੇਨਤੀਆਂ, ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦੇ, ਸਾਂਝੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮਹਾਂਦੇਵ! ਐਸ ਵੇਲੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਉਤੇ ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਿਪਤਾ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਨਈਆ ਡੋਲ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਭਵਸਾਗਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬ ਰਹੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੋ। ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਕੇ ਸਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੋ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਰਸਤਾ ਦਿਸਦਾ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੇਰੇ ਉਤੇ ਆਸ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਤਿੰਨ ਮੁਖ ਦੇਵਤੇ ਹੋ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਰੁਚੀ ਜੋ ਹੈ ਉਹ ਜੰਗੀ ਰੁਚੀ ਹੈ। ਤੀਸਰਾ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੇ ਤੇ ਹੁਣ ਸਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਹੇ ਭਗਵਾਨ! ਹੁਣ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ। ਜਿੰਨੇ ਸ਼ਸਤਰਧਾਰੀ ਸੀ ਕਸ਼ਤਰੀਆਂ ਦਾ ਜੁੱਗ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦਾ ਯੁੱਗ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਸਾਡੇ ਧਰਮ ਵਲ ਕੋਈ ਦੇਖ ਨਾ ਸਕਦਾ। ਲੇਕਿਨ ਅੱਜ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਤਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਤੇਰੀ ਸ਼ਰਨ ਆਏ ਹਾਂ ਅਸੀਂ, ਤੇਰੇ ਬਿਨਾਂ ਰੱਖਿਆ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

*ਭਗਵਾਨ ਤੇਰੀ ਸਰਨ ਹਾਂ, ਆਏ ਹੋ ਲਾਚਾਰ।  
ਛੱਡ ਕੇ ਤੇਰੇ ਦੁਆਰਾ, ਜਾਈਏ ਕਿਹੜੇ ਦੁਆਰ।  
ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ।  
ਲੱਜਾ ਤੇਰੇ ਹੱਥ ਹੈ ਨੀਲ ਕੰਠ ਭਗਵਾਨ।  
ਇਸ ਅੰਧਿਆਰੇ ਰਾਜ ਦਾ ਮੇਟੋ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ।*

*ਸਗਲ ਦੁਆਰ ਕਉ ਛਾਡਿ ਕੈ ਗਹਿਓ ਤੁਹਾਰੋ ਦੁਆਰ॥  
ਬਾਂਗਿ ਗਹੇ ਕੀ ਲਾਜ ਅਸਿ ਗੋਬਿੰਦ ਦਾਸ ਤੁਹਾਰ॥*

ਦੌਹਰਾ

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਹੁਣ ਹੋਰ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਰਾਜਿਆਂ ਕੋਲ ਵੀ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖ ਲਿਆ। ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵੰਗਾਰ ਪਾ ਕੇ ਦੇਖ ਲਈ। ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦਾ, ਸਾਰਿਆਂ 'ਚ ਸਾਹ ਸਤਿ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਜੁਲਮ ਦਾ ਐਡਾ ਦਮਨ-ਚੱਕਰ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਧੜਾ-ਧੜ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ

ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਐਡਾ ਜ਼ੋਰ ਜ਼ਬਰ ਤੇਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਐਸਾ ਕੌਣ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸਾਡੀ ਬਾਂਹ ਫੜੇ। ਤੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ।

ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਰੋ ਰੋ ਕੇ। ਕਿੰਨਿਆਂ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਅੰਨ ਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਇਥੇ ਹੀ ਜਾਨ ਦੇ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਦੁਆਰੇ ਤੇ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਅੰਨ ਪਾਣੀ ਛੱਡ ਦਿਤਾ, ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਠੰਡੀ ਬਰਫ ਦੇ ਵਿਚ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਤਾਂ ਐਨਾ ਸਮਾਂ ਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਕੇ ਵਰ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਸੀ।

ਇਕ ਜਟਾ ਜੂਟ ਸਾਧੂ ਆ ਗਏ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸਮਝ ਲਿਆ ਕਿ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਭਗਵਾਨ ਹੀ ਇਸ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਓ ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਪਏ ਹੋ ਇਥੇ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸਾਡਾ ਉਤੇ ਆਹ ਭਾਣਾ ਬੀਤ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਫੇਰ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਆਇਆ?

ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਓ, ਸੁਣੋ ਧਿਆਨ ਦੇ ਨਾਲ। ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੋ ਜੋ ਆਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕਿਉਂਕਿ ਆਵਾਜ਼ ਹਰੇਕ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਹਿਰਦਾ ਤੇ ਜੰਤਰ ਜੋ ਨੇ ਉਹ ਖਰਾਬ ਹੋਏ ਹੋਏ ਨੇ, ਜੰਗਲ ਲੱਗੇ ਪਏ ਨੇ। ਟੈਲੀਫੋਨ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਜੇ ਰਿਸੀਵਰ ਖਰਾਬ ਹੋਵੇ।

*ਆਖਿਆ ਸ਼ਿਵ ਭਗਵਾਨ ਨੇ, ਮੁਖੋਂ ਇਉਂ ਉਚਾਰ।  
ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੈ ਪ੍ਰਗਟਿਆ, ਕਲਜੁਗ ਰੱਖਣਹਾਰ।  
ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਨਾਮ ਹੈ ਮਹਿਮਾ ਅਪਰ ਅਪਾਰ।  
ਬੈਠਾ ਵਿਚ ਅਨੰਦਪੁਰ ਲਾ ਕੇ ਹੈ ਦਰਬਾਰ।  
ਜਾਓ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਛੱਡ ਕੇ ਸਭ ਵਿਚਾਰ।  
ਨਉਕਾ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਲਾਏਗਾ ਉਹ ਪਾਰ।*

ਖੁਸ਼ੀ ਹੋ ਗਈ ਮਨ ਵਿਚ ਕਿ ਉਤਰ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਸਾਧੂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਿਆ ਗੱਲ ਕਹਿ ਕੇ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਸਾਧੂ ਕਿਥੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਸੋਚਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਸ਼ਿਵ ਭਗਵਾਨ ਸੀ, ਕਿਉਂ ਨਾ ਉਹਦੇ ਚਰਨ ਫੜ ਲਏ ਆਪਾਂ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚੋਂ

ਵਿਦਵਾਨ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਾ ਜੋ ਪੰਡਤ ਜੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਰਾਮ ਸੀ ਉਹ। ਬ੍ਰਹਮਦਾਸ ਦਾ ਪੜ੍ਹੇਤਾ ਸੀ। ਬ੍ਰਹਮਦਾਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਬਖਸ਼ੀ। ਉਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਾਲੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਹੈ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜਾਤ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਦਾ ਵਿਦਵਾਨ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਇਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਰਾਮ ਸੀ ਜਿਹਨੇ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ 40 ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਤੀ। ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਯੁੱਧ ਕਰਿਆ ਸੀ ਇਸ ਨੇ। ਐਵੇਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸੱਚ ਦਾ ਧਾਰਨੀ। 500 ਦਾ ਡੈਪੂਟੇਸ਼ਨ ਲਿਆ ਉਹਨੇ। 19 ਬੰਦੇ ਛਾਟੇ, ਮੁਖੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਦਿਤੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਆਪਾਂ ਨਾਲ ਚਲਦੇ ਹਾਂ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਖਬਰ ਹੋਈ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵਰਗ ਆਇਆ ਹੈ ਤੇ ਆਪ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕੋਈ ਨਾ, ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਕਰੋ। ਦਰਬਾਰ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਬੇਅੰਤ ਸੰਗਤਾਂ ਆਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ। ਪੰਜ ਸੌ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬੜੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਚਿਹਰੇ ਨੇ, ਦਾਹੜੇ ਵਗੈਰਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਦਸਤਾਰਾਂ ਬੰਨ੍ਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ, ਤਿਲਕ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਸਿਮਰਨੇ ਨੇ। ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੇ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਲਗਦੇ ਨੇ ਤੇ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਵਿਦਵਾਨ ਜਨੋਂ! ਤੁਸੀਂ ਅੱਜ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ ਅੱਜ। ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਕੀਤਾ ਤੁਸਾਂ ਨੇ, ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਭੁੱਬਾਂ ਨਿਕਲ ਗਈਆਂ, ਕੋਈ ਗੱਲ ਦੱਸ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਸੇ ਤੋਂ। ਕ੍ਰਿਪਾਰਾਮ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਦੱਸੋ? ਦੱਸ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਦਰਦ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਨਾ ਮਿਲੇ ਤਾਂ, ਬੰਦਾ ਰੋਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਸਖਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਦਿਲ। ਲੇਕਿਨ ਜੇ ਦਰਦ ਵਾਲਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਫੇਰ ਰੋ ਪੈਂਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ, ਮਨ 'ਚ ਆਇਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਹਮਦਰਦ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਰੋਣਾ ਨਿਕਲ ਆਇਆ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਬੈਠ ਜਾਓ, ਸੰਗਤ ਸਾਰੀ ਹੈਰਾਨ ਹੈ ਕਿ ਬੜੇ ਵਿਦਵਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਆਏ ਨੇ, ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਬਿਪਤਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਐਨਾ ਰੋ ਰਹੇ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਹਾਲ ਸੁਣਾਓ, ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਕਿਹੜਾ ਸੰਕਟ ਤੁਹਾਡੇ ਤੇ ਆ ਗਿਆ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਸੀਂ ਜਾਣੀ ਜਾਣ ਹੋਂ। ਸਭ ਕੁਛ ਜਾਣਦੇ ਹੋਂ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਗਏ ਸੀ ਸ਼ਿਵ ਮੰਦਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਅਮਰਨਾਥ

ਦੀ ਗੁਫਾ ਵਿਚ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਸਾਡੀ ਕੋਈ ਬਾਂਹ ਫੜਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਰਿਹਾ ਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆਏ ਹਾਂ। ਦੇਵਤੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਬਾਂਹ ਫੜਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਫੜਨੀ ਹੈ। ਐਸ ਵੇਲੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਤੁਹਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕੋਈ ਨਾ, ਤੁਸੀਂ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੋ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਭ ਦਾ ਰਾਖਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਸਭ ਕੁਛ ਕਰ ਦੇਣਾ ਹੈ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਚਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕੀਤਾ, ਸੰਜੀਦਾ ਹੋ ਗਏ ਆਪ, ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਏ। ਸਾਰੇ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ, ਹੰਝੂ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਬਿਖਿਆ ਨਹੀਂ ਸੁਣਾ ਸਕਦੇ ਕਿ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਈ ਸਾਡੇ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਈ। ਹਉਂਕੇ ਲੈ ਰਹੇ ਨੇ।

ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਬਾਹਰੋਂ ਆ ਗਏ, ਦੀਵਾਨ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਰਹੇ ਨੇ, ਦੇਖ ਰਹੇ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਵੀ ਚੁੱਪ ਕਰੀਂ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਆਹ ਕੀ ਭਾਣਾ ਵਰਤਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਰੋ ਰਹੇ ਨੇ ਸਾਰੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਖਤ ਦੇ ਉਤੇ ਆ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਡੂੰਘੀ ਸੋਚ ਵਿਚ ਲਿਵਲੀਨ ਹੋਏ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਪਿਛੋਂ ਦੀ ਹੋ ਕੇ ਪਿੱਠ ਵਲੋਂ ਦੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਬਾਹਵਾਂ ਪਾ ਲਈਆਂ। ਪਾਉਂਦੇ ਸਾਰ ਉਲਰ ਕੇ ਗੋਦੀ 'ਚ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ।

ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੇ, ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ, ਬੁੱਕਲ 'ਚ ਲਏ। ਨੌਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਹੈ।

ਪਿਤਾ ਜੀ, “ਇਹ ਕੌਣ ਨੇ ਬੰਦੇ, ਐਨਾ ਰੋ ਰਹੇ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਕਟ ਕੀ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ? ਆਪ ਤਾਂ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰੱਥ ਹੋ, ਆਪ ਦੇ ਘਰ ਆ ਕੇ ਤਾਂ ਰੋਂਦੇ ਹੋ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਇਹ ਐਡੇ ਸਿਆਣੇ-ਸਿਆਣੇ ਬੰਦੇ ਤਿਲਕ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ ਤੇ ਬੜੇ ਸਿਆਣੇ ਨੇ ਦੇਖਣ ਨੂੰ, ਸੋਹਣੇ ਦਰਸ਼ਨੀ ਨੇ। ਚਿਹਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਹਵਾ ਨੇ। ਇਹ ਕਿਉਂ ਰੋ ਰਹੇ ਨੇ? ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁਖ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰੋ ਨਾ ਕੋਈ?”

ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਲਾਲ ਜੀ! ਇਹ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦਾ ਡੈਪੂਟੇਸ਼ਨ ਆਇਆ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦਾ ਡੈਪੂਟੇਸ਼ਨ ਆਇਆ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦਾ ਪੰਜ ਸੌ ਬੰਦਾ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਹੋ ਕੇ ਇਥੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਖਤਰੇ 'ਚ ਹੈ, ਜੰਝੂ ਵੀ ਖਤਰੇ 'ਚ ਪੈ ਗਿਆ ਤੇ ਟਿੱਕਾ ਵੀ ਖਤਰੇ 'ਚ ਪੈ ਗਿਆ। ਤਿਲਕ ਖਤਰੇ 'ਚ ਪੈ ਗਿਆ, ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਲਾਹਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਪਹੁੰਚੇ ਨੇ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸੋਚਿਆ ਹੈ,

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੁਖ ਦੂਰ ਕਰੋ? ਤੁਸੀਂ ਸਮਰੱਥ ਪੁਰਸ਼ ਹੋ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਲਾਲ ਜੀ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਕਰਨਾ ਪੈਣਾ ਹੈ ਉਹ ਤੁਸੀਂ ਸੁਣੋ ਪਿਆਨ ਨਾਲ। ਮੈਂ ਇਸ ਸੋਚ ਵਿਚ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਭਾਰੇ ਜ਼ੁਲਮ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਿਸੇ ਮਹਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਲੀਦਾਨ ਦੇਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਸੀਸ ਦੇਵੇ। ਇਹ ਨੀਵੀਆਂ ਪਾਈ ਬੈਠੇ ਨੇ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਿਤਾ ਜੀ! ਐਸ ਵੇਲੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਤੇ ਕੋਈ ਸੂਰਮਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੋਈ ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫੇਰ ਹੋਰ ਕਿਹਦੇ ਵੱਲ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਪਿਤਾ ਜੀ? ਤੁਸੀਂ ਓਂ ਬਲੀਦਾਨ ਦੇਵੋ। ਭਾਵੇਂ ਜੰਝੂ ਤਿਲਕ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਡਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਪਰ ਪਿਤਾ ਜੀ, ਧੱਕਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਧਰਮ ਦੇ ਉਤੇ। ਧੱਕਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਣਾ। ਤੁਸੀਂ ਬਲੀਦਾਨ ਦਿਓ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬੇਟਾ! ਆਹ ਬਿਖੜੇ ਹਾਲਾਤ, ਸਾਡੇ ਬਲੀਦਾਨ ਦੇਣ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾ ਵਿਰੋਧ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਪੈ ਜਾਏਗਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਤੱਤੀਆਂ ਤਵੀਆਂ ਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਅੱਠਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਛੱਡਣਾ ਪਿਆ, ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਣ ਪਾਲਣ ਵਾਸਤੇ। ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਏਗੀ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣਗੇ, ਤੰਗ ਕਰਨਗੇ, ਸਿੱਧਾ ਵੈਰ ਪੈ ਜਾਏਗਾ। ਸੋ ਅਜੇ ਤੁਸੀਂ ਛੋਟੇ ਹੋ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਿਤਾ ਜੀ! ਜਦ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਵਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਲਦਾ, ਹੱਥ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹਿਲਾ ਸਕਦਾ, ਮਾਤਾ ਦੇ ਗਰਭ ਵਿਚ। ਉਥੇ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਣਾ ਆਪ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਫੇਰ ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਦੁੱਧ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਜਦ ਮੈਂ ਕੁਛ ਖਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ। ਜਦ ਦੰਦ ਆ ਗਏ, ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਖੁਰਾਕ ਬਣਾ ਦਿਤੀ, ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦਾ ਹੱਥ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਨੌਂ ਸਾਲ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਮੇਰੀ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ। ਮੇਰੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਭਗਵਾਨ ਆਪ ਹੈ।

*ਰੋਗਨ ਤੇ ਅਰ ਸੋਗਨ ਤੇ ਜਲ ਜੋਗਨ ਤੇ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ ਬਚਾਵੈ॥  
ਸੜ ਅਨੇਕ ਚਲਾਵਤ ਘਾਵ, ਤਉ ਤਨ ਏਕ ਨ ਲਾਗਨ ਪਾਵੈ॥  
ਰਾਖਤ ਹੈ ਅਪਨੋ ਕਰ ਦੈ ਕਰ, ਪਾਪ ਸਮੁੰਗ ਨ ਭੇਟਨ ਭਾਵੈ॥  
ਅੱਰ ਕੀ ਬਤ ਕਹਾ ਕਹ ਤੋ ਸੋ, ਸੁ ਪੇਟ ਹੀ ਕੇ ਪਟ ਬੀਚ ਬਚਾਵੈ॥  
ਤ੍ਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸੂਯੇ*

ਮੇਰੀ ਰੱਖਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰਨੀ ਹੈ।

ਘੁੱਟ ਕੇ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਾ ਲਿਆ ਆਪ ਨੇ। ਮੱਥਾ

ਚੁੰਮਿਆ, ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ, ਨੇਤਰਾਂ 'ਚ ਨੇਤਰ ਪਾ ਕੇ ਦੇਖਿਆ, ਕਿ ਦਿਲ ਦੀ ਗਹਿਰਾਈ ਤੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਉਠੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਓਂ! ਰੋਣਾ ਬੰਦ ਕਰੋ। ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਆਓ। ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ 'ਚੋਂ ਰੋਂਦਾ ਨਹੀਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਕੋਈ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਘਰ 'ਚ ਉਜੜਿਆ ਹੋਇਆ ਜੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵਸ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਹੋ ਜਾਏਗੀ ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੇ ਧਰਮ ਦੀ ਰੱਖਿਆ। ਜਾਓ ਜਾ ਕੇ ਅਰਜ਼ਦਾਸ ਲਿਖ ਦਿਓ, ਜਿੰਨੇ ਤੁਸੀਂ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਆਏ ਹੋ ਸਾਰੇ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰੋ ਸਾਰੇ। ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਲਿਖ ਦਿਓ ਕਿ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਨੇ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ! ਇਕੱਲੇ-ਇਕੱਲੇ ਬੰਦੇ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਨਾ ਫਿਰ, ਇਕੱਲੇ-ਇਕੱਲੇ ਨੂੰ ਨਾ ਮਾਰ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਲੈ ਲੈ। ਉਹ ਆ ਗਏ, ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਆਪੇ ਹੀ ਆ ਜਾਵਾਂਗੇ।

ਜਾ ਕੇ ਅਰਜ਼ ਦਾਸ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹੁਕਮ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਕਤਲ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਇਕ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਬਣ ਗਿਆ ਫੇਰ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਬਣੇ ਬਣਾਏ ਆ ਜਾਣਗੇ ਸਾਰੇ। ਮੰਦਰ ਵੀ ਨਾ ਢਾਹੋ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪੇ ਹੀ ਮਸਜਿਦਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾ ਦੇਣਾ ਹੈ।

ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸੁੱਖ ਦਾ ਸਾਹ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਸਾਡਾ ਇਲਾਜ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਮਰੱਥ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਾਰੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਗਰਕ ਕਰ ਦੇਣਾ ਹੈ।

ਲੇਕਿਨ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਲੀਦਾਨ ਦੇ ਕੇ, ਕਿ ਇਹਦੀ ਸੁੱਤੀ ਹੋਈ ਆਤਮਾ ਜਗਾਈਏ। ਜੇ ਨਾ ਜਾਗੀ ਫੇਰ ਸ਼ਸਤਰ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ। ਉਥੇ ਕਿਹੜਾ ਹੋਰ ਗੁਰੂ ਨੇ ਆਉਣਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਫੇਰ ਆਉਣਾ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਹੁਕਮ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਹਿਦੀਏ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਵਾਰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਕਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋ ਗੱਲ ਕਹਿਣੀ ਕਹਿ ਨਾ ਸਕੇ।

ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ, ਭਾਈ ਸਤੀ ਦਾਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰੀ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਦੇਖੋ, ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਤਾਂ ਹਾਂ ਪਰ ਸਾਡਾ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰੀਏ, ਐਡੀ ਵੱਡੀ ਹਸਤੀ ਨੂੰ। ਅਸੀਂ ਸਲਾਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਡਾ ਸਿਰ ਝੁਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਾਡੀ ਨੌਕਰੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿਤੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀਓਂ! ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਆਪ ਹੀ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੋ। ਜਾਓ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿਓ ਕਿ ਆ ਰਹੇ ਨੇ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਅਹਿਦੀਏ ਭੇਜ ਦਿਤੇ। ਮਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੂੰ ਜਦ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਜਿੰਮੇ ਐਡਾ ਔਖਾ ਹਿੱਸਾ ਆ ਗਿਆ, ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਤਾਂ ਮਾਫ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ, ਜਿਹੜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਸੁਰ ਲਗਦੇ ਸੀ, ਪਿਤਾ ਲਗਦੇ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤੱਤੀਆਂ ਤਵੀਆਂ ਤੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਤਸੀਹੇ ਦਿਤੇ ਗਏ। ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਵੀ ਇਹ ਹਾਲ ਹੋਏਗਾ। ਮਨ ਵਿਚ ਕੁਛ ਥੋੜ੍ਹਾ ਵੈਰਾਗ ਆ ਗਿਆ। ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਸਾਥ ਹੁਣ ਅਲਹਿਦਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਬੱਚਾ ਛੋਟਾ ਹੈ, ਇਹ ਮੁਗਲ ਸਲਤਨਤ ਦੇ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਲੈ ਰਹੇ ਨੇ, ਕੁਛ ਸੰਸਾ ਵਿਆਪਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤੁਸੀਂ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੋ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਗੱਦੀ ਹੈ, ਸਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮਨਾਂ 'ਚੋਂ ਹਨੇਰਾ ਕੱਢਦੇ ਹਾਂ, ਉਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਵੀ ਇਲਾਜ ਕਰੀਏ। ਫੇਰ ਆਤਮਾ ਤਾਂ ਮਰਦੀ ਨਹੀਂ, ਆਤਮਾ ਤਾਂ ਸਦਾ ਅਮਰ ਹੈ। ਕਦੇ ਕਿਤੇ ਜਾਂਦੀ ਨਹੀਂ, ਸਰੀਰ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਰਿਹਾ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੀ ਦਾਤ ਦਿਤੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ। ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੇ ਵਿਚ ਪਰਪੱਕ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੇਅੰਤ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਸੁਣਿਆ, ਸੁਣ ਕੇ ਇਕੱਠ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਾਰੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਸੀਂ ਸਮਰੱਥ ਪੁਰਸ਼ ਹੋ, ਕੋਈ ਭਾਣਾ ਐਸਾ ਵਰਤਾ ਦਿਓ ਕਿ ਬਲੀਦਾਨ ਨਾ ਦੇਣਾ ਪਵੇ। ਇਕ ਨਿਗ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿਓ, ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰੇਮੀਓਂ! ਅਸੀਂ ਇਹ ਠੀਕਰਾ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਸਿਰ ਭੰਨਣਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਦਿਤਾ ਸੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਸੱਤ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀਆਂ, ਸੱਤ ਸੀਸ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਉਹ ਪ੍ਰਣ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਬਚਨ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੋ। ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਇ ਆਪ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨਗੇ। ਬੜੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੰਮ ਕਰਨੇ ਨੇ, ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਓ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਨਾ ਜਾਣਿਓ, ਇਹ ਧੁਰ ਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਲੋਂ ਭੇਜੇ ਗਏ ਨੇ, ਏਸੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਬਿਰਹੋਂ ਦੇ ਵਿਚ ਤੱਕ ਆਪ ਵਿਦਾ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਦੱਸ ਸਵਾਰ ਨਾਲ ਲੈ ਲਏ, ਪਰ ਸੰਗਤ ਪਿਛੇ-ਪਿਛੇ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਦੌੜ-ਦੌੜ ਕੇ ਨਾਲ ਰਲ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਜਿਥੇ ਤੱਕ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਸਕਣ, ਕਰਦੇ ਹੀ ਜਾਈਏ। ਉਸ

ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਭਾਈ। ਇਥੋਂ ਹੁਣ ਸਾਡਾ ਬਚਨ ਮੰਨੋ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸਜੱਲ ਨੇਤਰ ਨੇ, ਬਿਰਹੋਂ ਦੀ ਝਾਲ ਨਹੀਂ ਝੱਲ ਸਕਦੇ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ ਟਿਕ ਲਾਈ ਦੇਖ ਰਹੇ ਨੇ। ਸੰਗਤਾਂ ਤੋਂ ਵਿਛੜਨਾ ਕਿਹੜਾ ਸੁਖਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਆ ਕੇ ਭਰਤਗੜ੍ਹ ਰਾਤ ਕੱਟਦੇ ਨੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰੋਪੜ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਫੇਰ ਮਕਾਰਾਂਪੁਰ, ਕਪੂਰਪੁਰ, ਨਨਹੋੜੀ, ਸੈਫਾਬਾਦ (ਸੈਫਅਲੀ ਦੇ ਪਾਸ ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਕੋਲ) ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਟਿਆਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ। ਉਸ ਥਾਂ ਤੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਸੀ, ਉਥੇ ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਹਵੇਲੀ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਸੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀਬ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਸੀ ਉਹ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਆਪ ਅੱਗੇ ਨਾ ਜਾਓ। ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਮੇਰਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹੈ, ਬੜਾ ਕਰੂਰ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਹੈ, ਆਪ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦੇਗਾ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਸ਼ਹੀਦ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਕਰ ਦੇਗਾ। ਇਹ ਤਨ ਨੇ ਤਾਂ ਜਾਣਾ ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਤਲਵਾਰ ਕੱਟ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ, ਪਾਣੀ ਡੋਬ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਅੱਗ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਆਤਮਾ ਤਾਂ ਸਦਾ ਅਮਰ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਸਰੀਰ ਦਾ ਕੱਪੜਾ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਛੱਡਣਾ ਹੀ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਸੋ ਸੈਫ ਅਲੀ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ

ਐਨੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਥੇ ਨੇ ਤਾਂ ਸਵਾਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਆਫੀਸਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਫੌਜ ਦਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਬਰ ਲਗਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਮੁਹੰਮਦ ਬਖਸ਼ ਸਮਾਣੇ ਦੀ ਗੜੀ ਵਾਲੇ ਨੇ, ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਉਣਾ ਹੈ, ਆਪ ਦਾ ਪਰਮ ਸੇਵਕ ਹੈ ਮੁਹੰਮਦ ਬਖਸ਼, ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੀ ਗੱਲ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸੈਫ ਅਲੀ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ, ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੀ ਦਾਤ ਦਿਤੀ। ਆਪ ਅੱਗੇ ਚਲੇ ਗਏ।

ਸਮਾਣੇ ਜਦੋਂ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਪਤਾ ਕਰਕੇ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਨੇ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਅੰਦਰ ਚੱਲੋ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਪ ਦਾ ਜੋ ਸਰੀਰ ਹੈ, ਉਹ ਐਨਾ ਸਸਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹਦਾ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਬੇਅੰਤ ਫਾਇਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਭਾਵੇਂ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਵਿਚ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਂ ਹਰ ਵਕਤ, ਆਪ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਾ ਸੁਖ ਦੀ ਨਾ ਦੁਖ ਦੀ, ਨਾ ਹਾਨ ਦੀ ਨਾ ਲਾਭ ਦੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲੱਛਣ ਦੱਸੇ ਸੀ, ਪੁਛਿਆ ਸੀ ਇਹਨੇ

ਕਿ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲੱਛਣ ਕੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੱਛਣ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਵੀ ਹਨ। ਲੇਕਿਨ ਸੁਖਾਲੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਸਦੇ ਹਾਂ -

ਜੋ ਨਰੁ ਦੁਖ ਮੈ ਦੁਖੁ ਨਹੀ ਮਾਨੈ॥

ਸੁਖ ਸਨੇਹੁ ਅਰੁ ਭੈ ਨਹੀ ਜਾ ਕੈ ਕੰਚਨ ਮਾਟੀ ਮਾਨੈ॥

ਨਹ ਨਿੰਦਿਆ ਨਹ ਉਸਤਤਿ ਜਾ ਕੈ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਅਭਿਮਾਨਾ॥

ਹਰਖ ਸੋਗ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਆਰਉ ਨਾਹਿ ਮਾਨ ਅਪਮਾਨਾ॥

ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਸਗਲ ਤਿਆਗੈ ਜਗ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਰਾਸਾ॥

ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਜਿਹ ਪਰਸੈ ਨਾਹਿਨਿ ਤਿਹ ਘਟਿ ਸ਼ੁਕਮੁ ਨਿਵਾਸਾ॥

ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਜਿਹ ਨਰ ਕਉ ਕੀਨੀ ਤਿਹ ਇਹ ਜੁਗਤਿ ਪਛਾਨੀ॥

ਨਾਨਕ ਲੀਨ ਭਇਓ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿਉ ਜਿਉ ਪਾਨੀ ਸੰਗਿ ਪਾਨੀ॥

ਅੰਗ - 634

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਆਗਿਆ ਆਤਮ ਹਿਤਾਵੈ॥

ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਸੋਊ ਕਹਾਵੈ॥

ਤੈਸਾ ਹਰਖੁ ਤੈਸਾ ਉਸੁ ਸੋਗੁ॥

ਸਦਾ ਅਨੰਦੁ ਤਹ ਨਹੀ ਬਿਓਗੁ॥

ਤੈਸਾ ਸੁਵਰਨੁ ਤੈਸੀ ਉਸੁ ਮਾਟੀ॥

ਤੈਸਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤੈਸੀ ਬਿਖੁ ਖਾਟੀ॥

ਤੈਸਾ ਮਾਨੁ ਤੈਸਾ ਅਭਿਮਾਨੁ॥

ਤੈਸਾ ਰੰਗੁ ਤੈਸਾ ਰਾਜਾਨੁ॥

ਜੋ ਵਰਤਾਏ ਸਾਈ ਜੁਗਤਿ॥

ਨਾਨਕ ਓਹੁ ਪੁਰਖੁ ਕਹੀਐ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ॥

ਅੰਗ - 275

ਨਿਸ਼ਾ ਹੋ ਗਈ ਉਸ ਦੀ। ਮਹਾਰਾਜ! ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਅਰਦਾਸ ਮੰਨੋ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਲੈ ਗਿਆ ਗੜੀ ਦੇ, ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਪੁਛਿਆ। ਤਾਂ ਵਾਪਸ ਮੋੜ ਦਿਤੇ। ਲੇਕਿਨ ਫੇਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਖਬਰ ਕਰ ਦਿਤੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਤਾਂ ਉਥੇ ਹੀ ਨੇ। ਉਥੇ ਦੁਬਾਰਾ ਫੇਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਜਾਣਾ ਹੀ ਹੈ ਭਾਈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਨਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਆਪਣੇ ਜੀਉਂਦੇ-ਜੀਉਂਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਣੀ। ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਹਾਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲੈਣ, ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਨਾ ਕਰਨ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਹਿਦੀਆਂ ਨੂੰ ਡਾਂਟ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਕੀ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਜੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਹੋ ਗਏ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ? ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਮੋੜ ਦਿਤੇ।

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਚਲਦੇ ਚਲਦੇ ਬੇਅੰਤ ਸੰਗਤਾਂ ਉਡੀਕ ਰਹੀਆਂ ਸੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ। ਹਰ ਥਾਂ ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜਿਥੋਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਉਥੇ ਹੀ ਪਹੁੰਚਦੇ ਨੇ। ਚਲਦੇ-ਚਲਦੇ ਇਕ ਸਾਧੂ ਬੜੀ ਦੇਰ

ਦਾ ਤਪ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਕਨੌੜ ਸੀ, ਨਾਰਨੌਲ ਵਲ, ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਆ ਗਏ। ਉਹਨੇ ਤਨੇ ਮਨੇ ਹੋ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰੀ, ਬੜਾ ਸਿੱਧ ਪੁਰਸ਼ ਸੀਗਾ। ਰਿੱਧੀਆਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਜਪ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਤਪ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਵੀ ਕਰਦਾ, ਹੋਰ ਸਾਧਨ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ। ਮੇਰੇ ਉਪਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਤੁਸੀਂ, ਮੈਨੂੰ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ੋ ਨਾਮ ਦੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ ਦਿਤੀ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ, ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਸਾਰ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਦਿਬਜ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਗਈ। ਦਿਬਜ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਬਲੀਦਾਨ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਆਹ ਜਿਹੜੇ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਬਲੀਦਾਨ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਠਠਬਰ ਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਚਰਨ ਫੜ ਲਏ ਆ ਕੇ। ਕਹਿੰਦਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਐਨਾ ਭਿਆਨਕ ਨਾਟਕ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਜਾ ਰਹੇ ਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਯੋਗੀਰਾਜ! ਦਿਖ ਗਿਆ ਤੈਨੂੰ, ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਠੀਕਰਾ ਭੰਨਣਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹਦੇ ਸਿਰ ਜਾ ਕੇ ਭੰਨਣਾ ਹੈ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦੇਣਾ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਮੇਰੇ ਤੇ। ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਆਪ ਨੇ ਐਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਬਖਸ਼ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਣੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ, ਜੋ ਵੀ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਏ ਮੈਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇਣਾ ਹੈ ਇਥੋਂ ਬੈਠਿਆਂ ਹੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਯੋਗੀਰਾਜ! ਇਹ ਕੰਮ ਆਪਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਫੇਰ ਦੇਖ ਧਿਆਨ ਲਗਾ ਕੇ। ਧਿਆਨ ਲਾ ਕੇ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਸਮੁੰਦਰ ਨੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ, ਜਿਥੋਂ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਭੋਰਾ ਕੁ ਸ਼ਕਤੀ ਆਈ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਆਪ ਹੀ ਸਭ ਕੁਛ ਕਰ ਸਕਦੇ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਰਜ਼ਾ ਦੇ ਵਿਚ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਕੇ ਮੰਨ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਡੋਲ ਨਾਮ ਦਾ ਜਗਿਆਸੂ ਆਏਗਾ, ਇਹ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੀ ਦਾਤ ਉਹਨੂੰ ਦੇਈ। ਉਹਨੂੰ ਦਾਤ ਦਿਤੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਬੀਬੀ ਆਈ, ਉਹ ਵੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਦਿਨ ਰਾਤ ਰਿਹਾ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ, ਬੇਅੰਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਮਾਲਕ ਹੋਈ, ਨਾਮ ਨਾਨਕੀ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਫੇਰ ਬੀਬੀ ਆਈ, ਜਿਸਨੇ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਤਾਰਿਆ, ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ ਵੀ ਨਾਨਕੀ ਸੀ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਨੇ, ਅਰਦਾਸ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਸੱਯਦ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਬੜਾ ਇਨਾਮ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕਿਤੇ ਮੇਰੇ ਰਾਹੀਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੁਛ ਪੈਸਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ। ਮਹਾਰਾਜ! ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਗ ਵਿਚ ਜਾ ਬੈਠੇ,

ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਕੌਤਕ ਵਰਤਾ ਦਿਤਾ। ਆਪਣਾ ਦੁਸ਼ਾਲਾ ਜੋ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਰੁਪਏ ਦਾ ਸੀ, ਜੋ ਕੀਮਤੀ ਮੁੰਦਰੀ ਸੀ ਤੇ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਹਦੀ ਮਠਿਆਈ ਲੈ ਆ ਜਾ ਕੇ। ਕਹਿੰਦਾ ਪਾਉਣ ਨੂੰ ਕੀ ਲਿਜਾਵਾਂ, ਕਹਿੰਦੇ ਇਹੀ ਦੁਸ਼ਾਲਾ ਲੈ ਜਾ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਹਲਵਾਈ ਦੇ ਗਿਆ, ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਚੋਰੀ ਕਰਕੇ ਲਿਆਇਆ ਹੈ। ਕੌਤਵਾਲ ਨੂੰ ਖਬਰ ਦੇ ਦਿਤੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਆ ਕੇ ਉਥੇ ਆ ਕੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਇਹਨੂੰ ਇਨਾਮ ਦਿਓ। ਜਿਹੜਾ ਮੇਰੇ ਫੜਨ ਦਾ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਾ, ਦਿਵਾਇਆ।

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਰਾਜ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਉਥੇ ਬਹੁਤ ਲੰਮੀ ਚੌੜੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇਕ ਧਰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਧਰਮ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਨੇ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਤਾਂ ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਹਿੰਦੂ ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਮੁਸਲਮਾਨ। ਤਾਂ ਹੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਬਣਨ ਦੇਣੇ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿ ਇਹ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਵਿਚ ਚਲ ਰਹੇ ਨੇ, ਤੂੰ ਧੱਕਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਚੰਗਾ ਜਾਹ ਮਿਰਚਾਂ ਲਿਆ, ਮਿਰਚਾਂ ਜਾਲ ਕੇ ਦੇਖ ਲਈਂ। ਜੇ ਇਕ ਰਹਿ ਗਈ ਤਾਂ ਇਕ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਜੇ ਵੱਧ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਫੇਰ ਓਨੇਂ ਧਰਮ ਹੋਣਗੇ। ਮਿਰਚਾਂ ਜਾਲੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਸੁਆਹ ਛਾਣੀ ਗਈ, ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ, ਤਿੰਨ ਮਿਰਚਾਂ ਸਾਬਤ ਨਿਕਲ ਆਈਆਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਤੂੰ ਤਾਂ ਇਕ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਇਹ ਤਾਂ ਤਿੰਨ ਹੋ ਜਾਣੇ ਨੇ ਹੁਣ। ਖਾਲਸਾ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੌਤਕ ਹੋਏ।

ਅਖੀਰ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਾ ਜਾਣ ਦਿਓ। ਪੁਸ਼ਾਦਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਓ। ਪੰਨੇ ਵਾਂਗ ਗੁਰਸਿੱਖ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰੇ ਘਰ ਆ ਕੇ ਚਰਨ ਪਾਓ, ਮੇਰੇ ਘਰ ਪੁਸ਼ਾਦਾ ਛਕੋ। ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਬਾਹਰ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਜਦ ਸੀ ਆਈ.ਡੀ. ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਦੇਖ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਫਲਾਣੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੇ ਘਰ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੜਤਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਥੇ ਵੀ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਪਿੰਜਰੇ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਓ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਪਿੰਜਰੇ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸਖਤ ਸਜ਼ਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਦੱਸ ਮਿੰਟ ਵੀ ਨਹੀਂ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਕੱਟ ਸਕਦਾ। ਨਾ ਸਿੱਧਾ ਹੋ ਸਕੇ, ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਬੜੇ ਤਿੱਖੇ ਸੂਏ ਲਾਏ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਜਦੋਂ ਅਖੀਰ ਹੋ ਗਈ, ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਤੋਂ ਆਗਿਆ ਮੰਗੀ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਲਾਹੌਰ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਇੱਟ ਵਜਾ ਦੇਈਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਸ਼ਕਤੀ ਕਿੱਥੋਂ ਲਈ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ ਆਪ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚੋਂ। ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਵੱਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਆਹ ਨਾ

ਸ਼ਕਤੀ ਵਰਤ, ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਆਪਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਭਾਣਾ ਵਰਤਣਾ ਹੈ। ਦਿਬਜ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਦੇ ਨਾਲ ਦਿਖਾ ਦਿਤਾ। ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਏ ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ ਸੀ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ ਦੇ ਕੋਲ ਕਾਜ਼ੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਫਤਵਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਤੀਦਾਸ ਤੈਨੂੰ ਦੋ ਰਾਹ ਨੇ, ਪਹਿਲੀ ਤੈਨੂੰ ਸਜ਼ਾਏ ਮੌਤ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਸੀਹੇ ਦੇ ਕੇ, ਆਰੇ ਨਾਲ ਚੀਰ ਕੇ ਤੇਰੇ ਦੋ ਫਾੜ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਕ ਰਸਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਤੂੰ ਇਸਲਾਮ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਵੇਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਹੋ ਜਾਈਗੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ, ਨਿੱਜ ਧਰਮ ਸਭ ਨੂੰ ਪਿਆਰਾ ਹੈ। ਮੌਤ ਤੋਂ ਡਰ ਕੇ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਕਰ ਲੈਣੀ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਨੇ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ -

**ਭੈ ਕਾਹੁ ਕਉ ਦੇਤ ਨਹਿ ਨਹਿ ਭੈ ਮਾਨਤ ਆਨ॥**

ਅੰਗ - 1427

ਮਤੀ ਦਾਸ ਜਾਨ ਨਾ ਗੁਆਓ, ਤਿਲਕ ਤੇ ਜੰਝੂ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡਾ ਕੋਈ ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਖਾਹਮਖਾਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਤੁਸੀਂ ਜਾਨਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹੋ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ -

**ਖੜੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੂਦ ਵੈਸ ਉਪਦੇਸੁ ਚਹੁ ਵਰਨਾ ਕਉ ਸਾਝਾ॥**

ਅੰਗ - 748

ਉਹ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਹੈ। ਜੇ ਕੁਛ ਤੁਸੀਂ ਧੱਕਾ ਕਰਦੇ ਓਂ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧਤਾ ਨਹੀਂ। ਸਿਰਫ ਤੁਹਾਡੀ ਨੀਤੀ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧਤਾ ਹੈ। ਜਾਤ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਬੰਦੇ ਨੇ ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਨੀਤੀ ਬੜੀ ਗਲਤ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਡੱਟ ਕੇ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਾਂਗੇ। ਬਾਕੀ ਜਿਹੜੀ ਤੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈਂ, ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨੇ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਜਿਥੇ ਸਾਨੂੰ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿਤਾ ਉਥੇ ਤਾਂ ਮੌਤ ਪਹੁੰਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ।

**ਕਬੀਰ ਜਿਸੁ ਮਰਨੇ ਤੇ ਜਗੁ ਡਰੈ ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਆਨੰਦੁ॥**

**ਮਰਨੇ ਹੀ ਤੇ ਪਾਈਐ ਪੁਰਨੁ ਪਰਮਾਨੰਦੁ॥**

ਅੰਗ - 1365

ਪਹਿਲਾ ਰਾਹ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਿਆ, ਆਰੇ ਨਾਲ ਚੀਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੱਟਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਵਲ ਪਿੱਠ ਕਰਕੇ। ਪਿੱਜਰੇ ਦੇ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਦੇਖ ਰਹੇ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਆਰਾ ਧਰਨ ਲੱਗਿਆ ਜਲਾਦ ਕਹਿੰਦਾ ਮਤੀਦਾਸ! ਇਕ ਬਈ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਹੈ ਮੈਨੂੰ, ਕਿਉਂਕਿ ਆਰੇ ਨਾਲ ਚੀਰਨਾ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਰੋਜ਼ ਦਾ ਹੀ ਕੰਮ ਹੈ। ਚੀਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਮਰ ਗਏ ਜਾਂ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਏ। ਪਰ ਇਕ ਤੂੰ ਦੇਖਿਆ ਹੈਂ ਜਿਹਦੇ ਨੈਣਾਂ ਵਿਚ ਚਮਕ ਵਧ ਗਈ ਹੈ, ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਲਾਲੀ ਆ ਗਈ।

ਕੀ ਗੱਲ ਕੋਈ ਨਸ਼ਾ ਪੀ ਲਿਆ ਤੂੰ। ਤੇਰੇ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਉਦਾਸੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਨਾਲੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸ ਕਿ ਤੇਰੀ ਕੋਈ ਅੰਤਮ ਇੱਛਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਮੈਂ ਪੂਰੀ ਕਰਾਂ, ਜੋ ਮੇਰੇ ਅਖਤਿਆਰ ਵਿਚ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜਲਾਦ! ਆਹ ਗੱਲਾਂ ਸਮਝਣ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤੂੰ ਆਰਾ ਰੱਖ ਮੇਰੇ ਸੀਸ ਤੇ, ਤੇ ਚੀਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ। ਇਹ ਸਵਾਲ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਨਾ ਪੁੱਛ। ਕਹਿੰਦਾ ਮਤੀਦਾਸ, ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਰਹਿ ਜਾਏਗੀ, ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦੇ। ਕਹਿੰਦਾ ਤੂੰ ਕੋਈ ਨਸ਼ਾ ਪੀ ਲਿਆ। ਮਤੀਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਾਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਪੀਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਨਸ਼ਾ ਮੁੜ ਕੇ ਉਤਰਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ।

**ਪੱਸਤ ਮਦ ਅਫੀਮ ਭੰਗ ਉਤਰ ਜਾਇ ਪਰਭਾਤਿ॥**

**ਨਾਮ ਖੁਮਾਰੀ ਨਾਨਕਾ ਚੜੀ ਰਹੇ ਦਿਨ ਰਾਤ॥**

(ਜਨਮਸਾਖੀ)

ਕਹਿੰਦੇ ਜਲਾਦ ਤੇਰੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਪੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਨਾਮ ਦਾ ਪਿਆਲਾ। ਮੌਤ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਪਾਰ ਹੋ ਗਏ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਹਿੰਦੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜਿਥੇ ਮੌਤ ਨਾ ਪਹੁੰਚ ਸਕੇ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਕਾਹਦੀ ਚਿੰਤਾ। ਹਾਂ, ਸੇਵਾ ਤੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੀ ਪਿੱਠ ਨਾ ਗੁਰੂ ਵੱਲ ਕਰ, ਮੇਰਾ ਮੂੰਹ ਉਧਰ ਕਰ ਦੇ। ਤੇਰਾ ਆਰਾ ਚਲਦਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਵਾਸ ਹੋਵੇ ਤੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ-ਦੇਖਦਾ ਐਸ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਵਾਂ। ਦੋ ਫਾੜ ਕਰ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿਤੇ ਮਤੀ ਦਾਸ ਜੀ ਦੇ।

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਈ ਦਿਆਲੇ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆ ਗਈ, ਫਤਵਾ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਕਰੋ ਜੇ ਬਚਣਾ ਹੈ ਮੌਤ ਤੋਂ, ਨਹੀਂ ਫੇਰ ਦੇਗ ਦੇ ਵਿਚ ਉਬਾਲ ਦਿਤੇ ਜਾਵੋਂਗੇ। ਪਾਣੀ ਉਬਾਲੇ ਖਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਕੰਢਿਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਦੀ ਹੋ ਕੇ ਡੁੱਲ੍ਹ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ ਦਿਆਲਾ! ਆਹ ਤੇਰਾ ਅੰਜਾਮ ਹੈ। ਭਾਈ ਦਿਆਲਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੁਕਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਫੜ ਕੇ ਕਿਉਂ ਸੁੱਟਣਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਵੜ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਕਦਮ ਰੱਖਦੇ ਨੇ ਉਬਲਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਤੇ ਨਾਲ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਅੱਗੇ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੇਰਾ ਪਿਆਰ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਨਿਭ ਜਾਵੇ। ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਉਬਾਲ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਵੇਂ ਆਲੂ ਗਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਐਉਂ ਸਰੀਰ ਗਲ ਗਿਆ। ਕੱਢ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਤੀਸਰੇ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਈ, ਸਤੀ ਦਾਸ ਦੀ। ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਤੁਸੀਂ ਜਾਓ ਭਾਈ ਜੇਠਾ, ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਇ ਜੀ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਤਿਲਕ ਦੇਵੋ। ਭਾਈ ਯੁਧੋ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਲਾ ਦਿਤੀ, ਭਾਈ ਜੈਤੇ ਦੀ ਲਾ

ਦਿਤੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡਾ ਸੀਸ ਲੈ ਜਾਣਾ ਇਥੋਂ, ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ। ਬਾਕੀ ਸਰੀਰ, ਇਹ ਵੀ ਬੰਦੋਬਸਤ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ, ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰਿਓ। ਤੁਸੀਂ ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹ ਜਾਓ, ਭੀੜ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਸਤੀ ਦਾਸ ਜੀ ਨਾਲ ਨੇ। ਹੁਕਮ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹਦੇ ਦੁਆਲੇ ਰੁੰ ਵਲੋਟ ਕੇ ਅੱਗ ਲਾ ਦਿਓ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਿਆ ਗਿਆ। ਸੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ, ਸੀ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ੧੯ ਦੀ ਧੁਨੀ ਉਠ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਤਿਨਾਮ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੋ ਤਿੰਨਾਂ ਨੇ ਸਰੀਰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਦੇ ਦਿੱਤੇ।

ਕਹਿੰਦੇ ਮਰਨਾ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਹੈ, ਪਰ ਮਰਨਾ ਕੋਈਓ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ।

*ਕਬੀਰ ਮਰਤਾ ਮਰਤਾ ਜਗੁ ਮੁਆ*

*ਮਰਿ ਭੀ ਨ ਜਾਨਿਆ ਕੋਇ॥*

*ਐਸੇ ਮਰਨੇ ਜੋ ਮਰੈ ਬਹੁਰਿ ਨ ਮਰਨਾ ਹੋਇ॥*

*ਅੰਗ - 1366*

ਮਹਾਨ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਮਿਹਰ ਦੀਆਂ, ਨਦਰ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ, ਤਿੰਨਾਂ ਨੇ ਛਿੰਨ ਭੰਗਰ ਪੰਜ ਭੂਤਕ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੋਕ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ।

ਦੂਸਰਾ ਦਿਨ ਹੋਇਆ, ਅੱਜ ਦਾ ਦਿਨ 13 ਮੱਘਰ ਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬਚਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਹੈ ਭਾਈ, ਉਹ ਤਾਂ ਕਰ ਲਓ। ਉਸ ਵੇਲੇ 13 ਮੱਘਰ, 1732 ਦਾ ਸੰਨ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਸੰਨ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਮੁਨਾਦੀ ਕਰਾ ਦਿਤੀ ਗਈ ਕਿ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਘਰ ਨਾ ਰਹੇ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਆ ਕੇ ਨਜ਼ਾਰਾ ਦੇਖੋ, ਦਹਿਸ਼ਤ ਫੈਲਾਉਂਦੇ ਨੇ।

ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਇਕ ਗੱਲ ਕਹੀ ਗਈ ਕਿ ਕਰਾਮਾਤ ਦਿਖਾਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਚਲਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਰੋਕ ਕਿਵੇਂ ਪਾ ਦੇਈਏ। ਕਰਾਮਾਤ ਕਹਿਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਰਾਮਾਤ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਉਣੀ। ਅਸੀਂ ਠੀਕਰਾ ਭੰਨਣਾ ਹੈ, ਔਰੰਗੇ ਦੇ ਸਿਰ। ਤਾਂ ਕਿ ਇਹਦੇ ਅਧਰਮ ਨੂੰ ਕੁਛ ਰੋਕ ਪਵੇ। ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਦਿਖਾਉਣ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਇਥੋਂ ਆਏ।

*ਨਾਟਕ ਚੇਟਕ ਕੀਏ ਕੁਕਾਜਾ।*

*ਪ੍ਰਭ ਲੋਗਨ ਕਹ ਆਵਤ ਲਾਜਾ। ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਪਾ:੧੦*

ਪ੍ਰਭ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਨਾਉਂ ਲੈ ਕੇ ਹੀ ਲਾਜ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਔਹੋ ਜਿਹੇ ਕੰਮ ਅਸੀਂ ਕਰੀਏ। ਇਹ ਤਾਂ ਬੇਅੰਤ ਨੇ। ਇਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਹੀ ਕਰਾਮਾਤ ਦਿਖਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਫਤਵਾ ਲਗ ਗਿਆ। ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਕ 'ਚ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਲਿਆਂਦੇ ਨੇ। ਖੂਹ ਦਾ ਪਾਣੀ, ਬੋਹੜ ਦੇ

ਥੱਲੇ ਆਪ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਘੇਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵਾਸੀਆਂ ਦਾ, ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਫੈਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਵਾਨ ਘੁਲਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਖਾੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਬਹੁਤ ਲੰਮਾ ਚੌੜਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੈਂਕੜੇ ਗਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦੇ ਘੇਰਾ ਘੱਤੀਂ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ। ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਹੋ ਪ੍ਰਭੂ! ਐਹ ਗੱਲ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਹੰਝੂ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਰੋ ਰਹੀ ਹੈ ਦੁਨੀਆਂ। ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਰੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਸਾਡੀ ਰਾਖੀ ਵਾਸਤੇ, ਆਪਣਾ ਸਭ ਕੁਛ ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪ ਹੀ ਚੌਕੜਾ ਮਾਰ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਸੁਰਤੀ ਆਪ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕਰਾਮਾਤ ਦਿਖਾਓ? ਕਹਿੰਦੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ, ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਕੇ। ਇਕ ਕਾਗਜ਼ ਗਰਦਨ ਤੇ ਪਿਆ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ—

*ਬਾਂਹਿ ਜਿਨਾ ਦੀ ਪਕਰੀਐ, ਸਿਰ ਦੀਜੈ ਬਾਂਹਿ ਨਾ ਛੋਡੀਐ॥*

*ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਬੋਲਿਆ ਧਰ ਪਈਐ ਧਰਮ ਨਹੀ ਛੋਡੀਐ॥*

ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਵਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕੱਚਾ ਧਾਗਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤਲਵਾਰ ਪਿਛੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਸੀਸ ਪਹਿਲਾਂ ਉਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਹਨੇਰੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਾਲੀ ਬੋਲੀ ਰਾਤ ਪੈ ਗਈ, ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੁਝਦਾ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਸਾਰੇ ਤੇ ਭਾਈ ਜੈਤੇ ਤੇ ਭਾਈ ਉਧੋ ਦੇ ਕੋਲ ਸੀਸ ਜਾ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤ ਰੌਲਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਹਿੱਲਣ ਲਗ ਗਈ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਲੱਖੀ ਵਣਜਾਰਾ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਇਕ ਅਸੂਲ ਨੂੰ ਮੱਦ-ਏ-ਨਜ਼ਰ ਰੱਖ ਕੇ। ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੀ ਤਾਂ ਰਾਖੀ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰੀ, ਲੇਕਿਨ ਜੇ ਆਪ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਲੀਦਾਨ ਨਾ ਦਿੰਦੇ ਅੱਜ ਨਾ ਕਿਸੇ ਮੰਦਰ 'ਚ ਸੰਖ ਬੋਲਦਾ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੇ ਜਨੇਊ ਹੁੰਦਾ, ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਨਾਮ ਦੀਨ ਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਸੋ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਹੋਰ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਸੋ ਇਹ ਅਹਿਸਾਨ, ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ, ਮੁੱਢ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਚਾਰੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ, ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ, ਇਸੇ ਲਾਈਨ ਦੇ ਉੱਤੇ ਬਲੀਦਾਨ ਤੇ ਲਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਪੱਤ ਰੱਖ ਲਈ।

*ਠੀਕਰਿ ਫੋਰਿ ਦਿਲੀਸਿ ਸਿਰਿ ਪ੍ਰਭ ਪੁਰ ਕੀਆ ਪਯਾਨ।*

*ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸੀ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰੀ ਨ ਕਿਨਹੂੰ ਆਨ।*

*ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ*

ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਐਸੀ ਕਿਰਿਆ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਲੜਾਈਆਂ ਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ, ਪੂਰਨ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਯੁੱਧ ਕੀਤੇ, ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਵੀ ਕੀਤੀਆਂ।

ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦਾ ਯੁੱਧ ਰਾਵਣ ਨਾਲ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਕਾਰਨ ਸੀਤਾ ਜੀ ਸੀ। ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦਾ ਬੜਾ



ਭਿਆਨਕ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ, ਦਰੋਪਤੀ ਤੋਂ ਝਗੜਾ ਪਿਆ। ਪਾਪ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਯੁੱਧ ਕਰਾਇਆ ਗਿਆ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਆਏਗਾ ਕਿ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਿਤੀ। ਸੋ -

ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਕੇ ਚਲਤ, ਭਯੋ ਜਗਤ ਕੋ ਸੋਕ।  
ਹੈ ਹੈ ਹੈ ਸਭ ਜਗ ਭਯੋ, ਜੈ ਜੈ ਜੈ ਸੁਰ ਲੋਕ।

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ

ਸਾਰੇ ਹੀ, ਕੀ ਹਿੰਦੂ ਕੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਸ਼ੋਕ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਬਹੁਤ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਹੋਈ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਬੁਰੀ ਗੱਲ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਰਗੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਕੀਦਤ, ਸ਼ਰਧਾ ਸੀ। ਉਹ ਵੀ ਰੋਂਦੇ ਨੇ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਰੋਣਾ ਹੀ ਸੀ। ਜਗਤ ਨੂੰ ਸ਼ੋਕ ਹੋ ਗਿਆ -

ਹੈ ਹੈ ਹੈ ਸਭ ਜਗ ਭਯੋ, ਜੈ ਜੈ ਜੈ ਸੁਰ ਲੋਕ।

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ

ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਜੈ ਜੈ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿਥੋਂ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਜੈ ਜੈਕਾਰ ਹੁੰਦੀ ਚਲੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਕਾਰਣ ਵੀ ਲਿਖ ਦਿਤਾ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ -

ਤਿਲਕ ਜੰਝੂ ਰਾਖਾ ਪ੍ਰਭ ਤਾਕਾ।

ਕੀਨੋ ਬਡੋ ਕਲੂ ਮਹਿ ਸਾਕਾ।

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ

ਕਾਰਨ ਵੀ ਲਿਖ ਦਿਤਾ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਬੜੇ ਇਤਿਹਾਸ ਗਲਤ ਆਏ ਨੇ। ਗੁਲਾਮਦੀਨ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਡਾਕੇ ਮਾਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਕਈ ਸਾਡੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੇ ਨਕਲ ਕਰ ਦਿਤੀ ਉਹਦੀ। ਬੜਾ ਰੋਲਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਆਹ ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸੀ ਉਹਨੇ ਵੀ ਲਿਖ ਮਾਰਿਆ।

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ -

ਤਿਲਕ ਜੰਝੂ ਰਾਖਾ ਪ੍ਰਭ ਤਾਕਾ।

ਕੀਨੋ ਬਡੋ ਕਲੂ ਮਹਿ ਸਾਕਾ।

ਸਾਧਨਿਹੇਤਿ ਇਤੀ ਜਿਨਿ ਕਰੀ।

ਸੀਸੁ ਦੀਆ ਪਰ ਸੀ ਨ ਉਚਰੀ।

ਧਰਮ ਹੇਤ ਸਾਕਾ ਜਿਨਿ ਕੀਆ।

ਸੀਸੁ ਦੀਆ ਪਰ ਸਿਰੁ ਨ ਦੀਆ।

ਨਾਟਕ ਚੇਟਕ ਕੀਏ ਕੁਕਾਜਾ।

ਪ੍ਰਭ ਲੋਗਨ ਕਹ ਆਵਤ ਲਾਜਾ।

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ ਇਹ ਮਹਾਨ ਦਿਨ, ਇਕੱਲਾ ਸਿੱਖਾਂ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਮਹੱਤਤਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ। ਨਾ ਇਕੱਲੇ ਹਿੰਦੂਸਤਾਨ ਵਾਸਤੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਦਿਨ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਇਕ ਐਸਾ ਕੌਤਕ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਬੇਗਾਨੇ ਧਰਮ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਤੀ ਗਈ। ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਬਦਲਾ ਭਾਲਦੇ ਸੀ ਕਿ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨਾਲ ਮੇਲ ਰੱਖਦੇ ਤੇ ਫੌਜਾਂ ਨਾ ਚਾੜ੍ਹਦੇ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਾ ਬਣਦੇ। ਪਰ ਸੰਸਾਰ ਤਾਂ ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ 52 ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ, ਮੁੜ ਕੇ ਗੱਦੀਆਂ ਤੇ ਬਿਠਾਇਆ। ਪਰ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਸੀਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੀ। ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਬੰਦੇ ਸੀਗੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਜੀ ਖੁਲ੍ਹ ਸਕਦਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਸਲਾਮ ਵਾਲੇ ਨੇ।

ਸੋ ਮੈਂ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਤਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰਣਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਾੜਾ ਹੈ। ਨਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨਹੀਂ ਮਾੜਾ, ਰਾਜ ਮਾੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬੰਦਾ ਕੋਈ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਜਿੰਨੀ ਮਦਦ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਹਰ ਸੰਕਟ ਦੇ ਵਿਚ, ਕਿਤੇ ਮੰਜੇ ਚੁਕੀਂ ਫਿਰਦੇ ਨੇ, ਕਿਤੇ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਆਪਣੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾ ਕੇ ਮਰਨ ਮਾਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਇ ਕੋਟ ਵਾਲਾ ਜਿਹੜਾ ਮੀਰ ਕੱਲਾ ਸੀ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਰਿਹਾ ਨਵਾਬ ਸਰਹੰਦ ਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਫੜਾ ਦੇਵੇ। ਨਹੀਂ ਫੜਾਇਆ। ਅੱਜ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਰਾਜ ਦੇ, ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਗੱਲ ਕਰ ਲਈਏ? ਇਹ ਓਹੀ ਸੀਗੇ, ਇਹ ਗੱਲ ਨਾ ਕਹੋ ਕਿ ਇਸਲਾਮ ਵਾਲੇ ਮਾੜੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਬੜੇ ਗੁਣ ਨੇ। ਬੰਦਾ ਜਿਹੜਾ ਚੰਗਾ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਭ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧਰਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਿਤੀ। ਅੱਜ ਧਰਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਦੁਨੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਵਾ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤੀ ਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਆਪਣੇ ਸੀਸ ਦੇ ਬਲੀਦਾਨ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਲਾਸਾਨੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਹੈ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।



# ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਮੰਡੂਕ ਉਪਨਿਸ਼ਦ

ਮੂਲ ਲੇਖਕ - ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ  
ਅਨੁਵਾਦਕ - ਡਾ. ਬੀਬੀ ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

## ਭਾਗ ਦੂਸਰਾ

ਜਦੋਂ ਅਗਨੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਤੇਜਿਤ ਹੋਵੇ, ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਹੁਤੀ ਪਾਵੇ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਅਰਪਣ ਕਰੇ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਅਵਸ਼ਕ ਹੈ ਕਿ ਅਰਪਣਾ ਵਿਧੀ ਪੂਰਵਕ ਦਸੇ ਹੋਏ ਤਰੀਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇਕ ਇਕ ਕਰਕੇ ਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਦੂਸਰੇ ਮੰਤਰ ਦੇ ਬੜੇ ਹੀ ਡੂੰਘੇ ਅਰਥ ਹਨ। ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਚ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜ, ਸਾਰੇ ਕਰਮ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ, ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਜੋ ਜੀਵਨ ਦਾ ਹੈ ਇਹਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਅਗਨੀ ਪਰਜਵਲਤ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਵੇਦਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਅਗਨੀ ਬਾਰੇ ਤੇ ਅਗਨੀ ਦੀ ਰਸਮ ਬਾਰੇ, ਇਹ ਅਗਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਜੀਵਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਥਮ ਰੀਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਮੰਤਰ ਵਿਚ ਅਗਨੀ ਪਰਜਵਲਤ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਉਹ ਅਗਨੀ ਜਿਹੜੀ ਲਪਟਾ ਮਾਰੇ, ਚੰਗਿਆਰੀਆਂ ਛੱਡੋ, ਚਮਕਾਂ ਮਾਰੇ ਉਸ ਵਿਚ ਫੇਰ ਮੱਖਨ ਦੀ ਅਹੁਤੀ ਪਾਈ ਜਾਵੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਜਦੋਂ ਅਗਨੀ ਦੀਆਂ ਲਪਟਾ ਉਠਣ, ਜਿਹੜੀ ਜਗ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਪਟਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬਣੇ ਉਥੇ ਮੱਖਨ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਮੰਤਰ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਵਿਸਥਾਰ ਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਤੰਤਰ ਸਾਸ਼ਤਰ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। 'ਤੰਤਰ' ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਹਨ 'ਤਰੀਕਾ' ਵਿਧੀ ਤੰਤਰ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਹਨ। 1. ਕੋਲ 2. ਮਿਸ਼ਰ 3. ਸਾਮਿਆ। ਇਕ ਗੰਭੀਰ ਜਗਿਆਸੂ ਲਈ ਇਹ ਜਾਣ ਲੈਣਾ ਵੀ ਅਵਸ਼ਕ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਹਾਇਕ ਗ੍ਰੰਥ ਵੀ ਹਨ, ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਤਾਂ ਹਨ ਹੀ, ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਤਾਂ ਮੂਲ ਗ੍ਰੰਥ ਹਨ। ਸਹਾਇਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗ ਸਾਸ਼ਤਰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਾਸ਼ਤਰ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਭ ਕੁਝ ਬੜੀ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਬਿਲਕੁਲ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਾਰਕਰਮ ਅਪਿਆਪਕ ਲਈ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਸਮਝਾ ਸਕੇ, ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਹਰ ਪੱਧਰ ਤੇ ਆਪ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਸਰੀਰਕ ਰਚਨਾ ਵਿਗਿਆਨ ਜਾਨਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਰੀਰ

ਵਿਗਿਆਨ (physiology) ਜਾਨਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਖਾਣ ਪੀਣ ਭੋਜਨ ਬਾਰੇ ਤੇ ਪੋਸ਼ਟਕ ਭੋਜਨ ਬਾਰੇ ਜਾਨਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਲੋੜ ਹੈ ਸੁਆਸ ਵਿਗਿਆਨ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਤੇ ਜਾਨਣ ਦੀ। ਸੁਆਸਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਪਰਾਣਾ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਹੈ, ਸੁਆਸਾਂ ਦੇ ਗੜ ਨਾਲ ਹੀ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਣ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ, ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ, ਸਰੀਰ ਨੂੰ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਤੀ ਦੇਣੀ ਪ੍ਰਾਣਾ ਦਾ ਹੀ ਕੰਮ ਹੈ। ਸਮੁੱਚੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਤੇ ਸੂਖਮ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸੰਸ਼ੋਧਨਾ ਨੂੰ। ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਆਤਮਾ ਦਾ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਕੀ ਸੰਬੰਧ ਹੈ, ਇਹ ਜਾਣਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨਾਲ ਤੇ ਮਨ ਨਾਲ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਨਣਾ, ਸਮਝਣਾ ਬੜਾ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੈਣ। ਇਸ ਪੱਧਰ ਤੇ ਹਾਲੇ ਆਤਮਾ ਜੋ ਕਿ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸੋਮਾ ਹੈ ਅਧਾਰ ਹੈ ਉਹ ਹਾਲੇ ਤਾਂ ਛੁਪੀ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲ ਤਾਂ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੇਵਲ ਸਰੀਰ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਹਾਂ ਸਰੀਰ ਇਹ ਸਮੁੱਚਾ ਕਾਰਕ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਵਸ਼ਕ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਕੋਈ ਕੇਵਲ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਹੀ ਕਰਦਾ ਰਹੇ, ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਡੂੰਘੀਆਂ ਵਿਧਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਮਝਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੁਆਸ, ਚੇਤਨਾ, ਅਚੇਤਨਾ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜਗਿਆਸੂ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਜਾਕੇ ਔਕੜਾ ਵਿਚ ਫਸੇਗਾ। ਜਗਿਆਸੂ ਦੀ ਅਗਿਆਨਤਾ, ਸੂਖਮ ਤੇ ਬਰੀਕ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ (dimensions) ਨੂੰ ਪਛਾਣਨ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੁਖ ਸੰਤਾਪ ਲਗ ਸਕਦਾ ਹੈ ਬਹੁਤ ਔਕੜਾ ਵੀ ਆ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿੰਨਾਂ ਵਧ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਾਣੋਗੇ ਪਛਾਣੋਗੇ ਸਮਝੋਗੇ ਉਨਾ ਹੀ ਵਧ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗੇਗਾ।

ਤੰਤਰ ਸਾਸ਼ਤਰ ਯੋਗ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਭਿਆਸ ਸਮਝਣ ਲਈ ਸਹਾਇਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਤੰਤਰ ਨੂੰ ਠੀਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਅਰਥ ਭਾਵ ਕੇਵਲ ਕਾਮ ਪਰਵਿਰਤੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਆਮ ਲੋਕੀ ਇਸ ਨੂੰ ਗਲਤ ਹੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਯੋਗ ਵਿਗਿਆਨ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ, ਸੁੱਤੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਜਗਾਉਣਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੁੰਡਲਨੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕੁੰਡਲਨੀ ਨੂੰ ਜਗਾ ਕੇ ਸੁਖਮਨਾ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਨੰਦ

ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸਹੰਸਰ ਚੱਕਰ ਬਿਲਕੁਲ ਉਪਰ ਸਿਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹੈ, ਤੇ ਅਨਾਹਤ ਚੱਕਰ ਸਰੀਰ ਦੇ ਉਪਰ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਤੇ ਨੀਚੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਦਾ ਹੈ, ਉਪਰ ਵਾਲੇ ਭਾਗ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੁਧ ਚੱਕਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਜਨਾ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾਲ ਹੈ ਸਹੰਸਰਦਲ ਚੱਕਰ ਥੱਲੇ ਵਾਲੇ ਭਾਗ ਵਿਚ ਹੈ ਮੂਲਧਾਰ ਚੱਕਰ, ਸਵਾਧਿਸ਼ਠਾਨ ਚੱਕਰ ਤੇ ਮਣੀਪੂਰਕ ਚੱਕਰ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਨਾਹਤ ਚੱਕਰ ਨੂੰ ਇਕ ਕੇਂਦਰ ਬਿੰਦੂ ਚੱਕਰ ਮਨ ਲਿਆ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਉਪਰ ਦਾ ਭਾਗ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਥੱਲੇ ਦਾ ਭਾਗ, ਜਗਿਆਸੂ ਇਸ ਉਤੇ ਧਿਆਨ ਲਗਾਕੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਚਿੱਤਤਾ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਿਰਫ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਕਿ ਇਹ ਚੱਕਰ ਮੱਧ ਵਿਚ ਹੈ।

ਤੰਤਰ ਦੀ ਕੋਲ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਨੁਸਾਰ ਮੂਲਧਾਰ ਚੱਕਰ ਹੀ ਪੂਰੀ ਰੀਤੀ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਮੇਲ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਪੂਜਾ ਸ਼ਿਵ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਮੇਲ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਧਿਆਨ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਹੋਰ ਡੂੰਘਾ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਅਗਨੀ ਨੂੰ ਸਾਕਸ਼ੀ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਅਹੁਤੀ ਵੀ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਬੜੀ ਹੀ ਵਿਧੀ ਪੂਰਵਕ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਹਾਨੀ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਹਰ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਮ ਪਰਵਿਰਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀਆਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪਰਵਿਰਤੀ ਨੂੰ ਆਤਮਾਵਾਂ ਦੇ ਮੇਲ ਮੰਨ ਕੇ ਚਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਤੰਤਰ ਦੀ ਮਿਸ਼ਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਨਾਹਤ ਚੱਕਰ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਮੰਨ ਕੇ ਉਸ ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਉਪਰ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਇਹ ਉਹ ਕੇਂਦਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਮੰਨ ਕੇ ਤੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਉਪਰ ਦੇ ਭਾਗ ਤੇ ਥੱਲੇ ਦੇ ਭਾਗ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਮਾਨਸਿਕ ਪੂਜਾ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਸਾਰੀ ਰੀਤੀ ਮਾਨਸਿਕ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੰਚੋਪਚਰਾ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਸ਼ੋਦਸ਼ ਪਚਰਾ ਪੂਜਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਮਿਸ਼ਰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਪੂਜਾ ਕੇਵਲ ਬਾਹਰ ਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਪੂਜਾ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਦਾ ਹੈ। ਮਿਸ਼ਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਨਾਹਤ ਚੱਕਰ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਮੰਨ ਕੇ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਨਾਹਤ ਚੱਕਰ ਨੂੰ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਸੰਵੇਗਾਂ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਇਸ ਅਨੁਭਵ ਨੂੰ ਉਤਲੇ ਤੇ ਉਚੇਰੇ ਪੱਧਰ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਸਮਵਰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਸਮਾਦ ਮਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸਮਾਦ ਨਾਲ ਜਗਿਆਸੂ ਸੌਖਾ ਹੀ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਕਰਨਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਨ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਦਾ ਹੀ ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਸਥਿਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ ਸਤੋਂ ਚੱਕਰਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋਣਾ ਜਰੂਰੀ ਹੈ, ਚੱਕਰ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਪਹੀਆ, ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਚੱਕਰ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸੁਖਮ ਸਰੀਰ ਵਿਚ, ਜੋ ਕਿ ਅਚੇਤ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਸੱਤ ਚੱਕਰ ਹਨ, ਕੇਂਦਰ ਬਿੰਦੂ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾ ਉਤੇ ਧਿਆਨ ਲਗਾ ਕੇ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਮੂਲਧਾਰ ਚੱਕਰ ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ ਦੇ ਥੱਲੇ ਹੈ, ਜਿਥੋਂ ਕਿ

ਤੰਤਰ ਦੀ ਤੀਸਰੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਹੈ ਸਾਮਾਇ। ਤੰਤਰ ਦਾ ਇਹ ਮਾਰਗ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚਾ ਮਾਰਗ ਹੈ ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਯੋਗ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕੇਵਲ ਅੰਤਰ ਮੁਖੀ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਹੰਸਰਾਰਦਲ ਚੱਕਰ ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਜਗਿਆਸੂ ਕੋਈ ਵੀ ਰੀਤੀ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਇਹ ਜਗਿਆਸੂ ਸਾਰੀ ਰੀਤੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਾਨਸਿਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਯੋਗਿਕ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਇਸ ਸਾਰੀ ਵਿਧੀ ਨੂੰ ਅੰਤਰ ਪੂਜਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ, ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਧਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁਢਲੀ ਸ਼ੋਧੀ ਕਿਰਿਆ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਉਸਤਾਦ ਨਿਪੁੰਨ ਯੋਗੀ ਹੀ ਸ਼ਿਵ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਸਹੰਸਰਾਰਦਲ ਚੱਕਰ ਤੇ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੇਲ ਇਸ ਚੱਕਰ ਤੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਬਾਹਰੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜਗਿਆਸੂ ਸਹਿਜ ਸਮਾਧ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਸਟੇਜ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਭ ਤੋਂ ਉਚ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਯੋਗੀ ਤੇ ਤਿਆਗੀ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ 'ਸਮਾਇ' ਤੰਤਰ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਸੂਖਮ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਇਸ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚਲਦਾ ਹੈ।

ਏਥੇ ਇਹ ਦਸ ਦੇਣਾ ਅਤਿ ਆਵਸ਼ਕ ਹੈ ਕਿ ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਤੰਤਰ ਦਾ ਮਾਰਗ ਕੇਵਲ ਲਿੰਗੀ ਕਾਮ ਮਾਰਗ ਹੀ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਬੜਾ ਖੇਦ ਹੈ ਕਿ ਤੰਤਰ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਏਥੇ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵੱਡਾ ਭੁਲੇਖਾ ਹੈ ਭਰਮ ਹੈ। ਉਪਰ ਦਿਤੀ ਗਈ ਵਿਆਖਿਆ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹਨ, ਸੱਚ ਹੈ। ਪਰ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀਆਂ ਲਈ 'ਅਗਨੀਹੋਤਰ' ਦੀ ਰੀਤਿ ਹੀ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ 'ਬਹਿਰੰਗ ਉਪਾਸਨਾ' (bahiranga upasana) ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਰੀਤਿ ਵੇਦਾ ਵਿਚ ਦਿਤੇ ਗਏ ਨਿਯਮ ਤੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੈ। ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪੂਜਾ ਗ੍ਰਹਿਸਥੀਆਂ ਲਈ ਅਤਿ ਫਲਦਾਇਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਵਿਧੀ ਪੂਰਵਕ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਲ ਚੰਗਾ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

### ਸਲੋਕ ਤੀਸਰਾ

ਜੇ ਜਗਿਆਸੂ ਦੀ ਅਗਨੀਹੋਤਰ ਰੀਤੀ ਭਾਵ ਅਗਨੀ ਵਿਚ ਆਹੂਤੀ ਪਾਉਣਾ ਠੀਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਧੀ ਪੂਰਵਕ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਜੇ ਇਹ ਨਾ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਕਦੋਂ ਹੈ ਪੂਰਾ ਚੰਦਰਮਾ ਕਦੋਂ ਹੈ, ਨਵਾਂ ਚੰਦ

ਕਦੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ, ਬਰਸਾਤ ਦੇ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ, ਗਰਮੀਆਂ ਦਾ ਅਇਣ (solistic) (ਸੂਰਜ ਦੀ ਭੂ-ਮੱਧ ਰੇਖਾ ਤੋਂ ਦੂਰੀ ਵਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੂਰੀ ਦਾ ਸਮਾਂ) ਅਤਿਥੀਆਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਸਾਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਇਕ ਸੰਗਠਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤੀ ਨਾਲ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਮਿਹਨਤ ਸਾਰੀ ਰੀਤੀ ਤਬਾਹ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਸੱਤਾਂ ਚੱਕਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵੀ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਤੀਸਰੇ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਠੀਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਹੀ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿਚ ਪੂਰੇ ਕਰਮਕਾਂਡ ਨਾਲ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਰੀਤੀ ਪੂਰੇ ਚੰਦ ਭਾਵ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਰਸਾਤ ਦੇ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚੁਮਾਸਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਪੂਜਾ ਲਈ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਚੁਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਇਹ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਬਾਹਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਗਿਆਨ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਸਿਖਦਾ ਤੇ ਜੇ ਰੀਤੀ ਰਸਮ ਠੀਕ ਸਮੇਂ ਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਜਾਂ ਜਿਹੜੇ ਅਤਿਥੀ ਆਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਓ ਭਗਤ ਠੀਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਪੂਜਾ ਪੂਰੇ ਸੱਤਾਂ ਚੱਕਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਅਸ਼ਾਂਤ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਭਾਵ ਕਿ ਸੱਤਾਂ ਚੱਕਰਾਂ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਅਸ਼ਾਂਤ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਵੱਖ ਵੱਖ ਤਿਆਗ, ਬਲੀਦਾਨ ਜਾਂ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਰੀਤੀ ਜੋ ਇਸ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ ਉਹ ਕੇਵਲ ਸਹਾਇਕ ਹਨ, ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਰੀਤੀ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਰੀਤੀ ਤਾਂ ਅਗਨੀ ਰੀਤੀ ਹੈ। ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਜਿਹੜੇ ਅਪਰਾ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚਲਦੇ ਭਾਵ ਜਿਹੜੇ ਸੰਸਾਰਕ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਇਹ ਰੀਤੀ ਨੂੰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਇਹ ਰੀਤੀ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਨੋਟ : ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਕਰਮ ਕਾਂਡੀ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ : -

ਕਰਮ ਧਰਮ ਪਾਖੰਡ ਜੋ ਦੀਸਹਿ

ਤਿਨ ਜਮੁ ਜਾਗਾਤੀ ਲੁਟੈ॥

ਨਿਰਬਾਣ ਕੀਰਤਨੁ ਗਾਵਹੁ ਕਰਤੇ ਕਾ

ਨਿਮਖ ਸਿਮਰਤ ਜਿਤੁ ਛੁਟੈ॥

ਅੰਗ - 747

(ਚੀਫ ਐਡੀਟਰ)



## ਹਿਮਾਲੀਅਨ ਯੋਗੀ ਦਾ ਸੰਗ (Walking With Himalayan Master)

ਡਾ. ਜਸਟਿਨ ਓਬਰਾਇਨ  
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

### ਅਧਿਆਇ 22

#### ਹਿਮਾਲਿਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਸਾਥ

ਮੈਂ ਤਾਸ਼ ਖੇਡ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਬਹੁਤ ਅਸ਼ਾਂਤ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਲਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਹਾਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵਾਂ, ਸੁਆਮੀ ਜੀ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਫਲ ਹੋ, ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ, ਲੋਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਟੁੰਬ ਦੇਂਦੇ ਹੋ, ਸੁਆਮੀ ਜੀ ਮੁਸਕਰਾਏ। ਜੇ ਮੈਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਹ ਮੁਸਕਰਾਏ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ। ਮੈਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਮੈਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਜਿੱਤਣੇ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿੱਲਾਂ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਨੈਪਾਲ ਵਿਚ ਬਿਤਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਤੇ ਥਰੀਸਾ ਅਸੀਂ ਪੈਨਸਲਵੇਨੀਆ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਗਏ, ਅਸੀਂ ਇੰਨਸਟੀਚਿਊਟ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣਾ ਸਾਮਾਨ ਲੈ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ? ਸਾਨੂੰ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਦਾ ਏਹੋ ਹੀ ਆਦੇਸ਼ ਸੀ, ਸਾਨੂੰ ਉਥੇ ਕੋਲ ਹੀ church sreet ਤੇ ਫਲੈਟ ਮਿਲ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਕਮਰੇ ਸੀ, ਮੈਂ ਏਧਰ ਓਧਰ ਜਾ ਕੇ ਲੈਕਚਰ ਦੇਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੇ, ਪੜ੍ਹਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਥਰੀਸਾ ਸਾਡੇ ਦੋਨਾਂ ਲਈ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਘਰ ਬਣਾਣ ਲਗ ਗਈ।

ਅਮਰੀਕਾ ਵਾਪਸ ਆਇਆਂ ਸਾਨੂੰ ਅਜੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਹੀ ਹੋਏ ਸੀ ਜਦੋਂ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਦਾ ਨੈਪਾਲ ਤੋਂ ਟੈਲੀਫ਼ੋਨ ਆਇਆ, “ਥਰੀਸਾ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਭਾਰਤ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਓ, ਛੇਤੀ ਹੁਣੇ ਹੀ ਠੀਕ ਹੈ।”

ਅਪਰੈਲ ਵਿਚ ਥਰੀਸਾ ਤਾਂ ਹੌਨਸਡੇਲ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਇਕ ਗਰੁੱਪ ਨਾਲ ਆ ਗਈ, ਮੈਂ ਕਿਉਂਕਿ ਕੌਂਟਰੈਕਟ ਦਸਖਤ ਕਰਕੇ ਦੇ ਚੁੱਕਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਵਾਹਦੇ ਪੂਰੇ ਕਰਨੇ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਉਸ ਗਰੁੱਪ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਵਾਂਗਾ, ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਮੰਨ ਲਿਆ ਕਿ ਥਰੀਸਾ ਪਹਿਲਾਂ ਚਲੀ ਜਾਏ ਮੈਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵਾਂ, ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਉਸ

ਬਾਰੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਚਾਰਲਸ ਨੂੰ ਟੈਲੀਫ਼ੋਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਸਭ ਕੁਝ ਛੱਡ ਕੇ ਭਾਰਤ ਆ ਜਾਵੇ।

ਅਪ੍ਰੈਲ ਵਿਚ ਹੀ ਹੌਨਸਡੇਲ ਦਾ ਗਰੁੱਪ ਤੇ ਥਰੀਸਾ ਕਾਠਮੰਡੂ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੂੰ ਜਾ ਮਿਲੇ, ਥਰੀਸਾ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਸ਼ੋਭਨਾ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲੀ। ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਮੋਹਨ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲੀ, ਥਰੀਸਾ ਸਭ ਕੁਝ ਸਮੇਟਨ ਵਿਚ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਲਗ ਪਈ, ਨੈਪਾਲ ਵਿਚ ਰਾਜਸੀ ਹਾਲਾਤ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖਰਾਬ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਗਰੁੱਪ ਜਿਹੜਾ ਹੁਣ ਆਇਆ, ਨੈਪਾਲ ਵਿਚ ਇਹ ਆਖਰੀ ਗਰੁੱਪ ਸੀ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਸ਼ਰਮ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਮੰਜੇ, ਬਿਸਤਰੇ, ਕੰਬਲ ਚਾਦਰਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੀ ਇਕ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਾਰਾ ਫਰਨੀਚਰ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦਾ ਸਾਮਾਨ, ਰੋਟੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੇ ਭਾਂਡੇ, ਸਭ ਕੁਝ ਨਾਲ ਵਾਲੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤੇ ਗਏ। ਦਰਖਤ ਛਾਂਗ ਦਿਤੇ ਗਏ। ਫੁੱਲ ਠੀਕ ਠਾਕ ਕਰ ਦਿਤੇ ਗਏ। ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਫਸਲ ਕੱਟ ਲਈ ਗਈ।

ਇਕ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਥਰੀਸਾ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ ਸਮੇਟ ਰਹੀ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਟਿਕਟ ਤੇ ਹੋਰ ਕਾਗਜ਼ ਕਿਥੇ ਹਨ। ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਤਾਂ ਟਿਕਟ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਪੈਸੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਵਾਪਸ ਭਾਰਤ ਜਾ ਸਕਣ। ਥਰੀਸਾ ਨੂੰ ਇਕ ਸਕੀਮ ਸੁੱਝੀ। ਪਿਛਲੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਇਕ ਮੇਜ਼ ਲਗਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਇਕ ਰੈਕ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤੀ ਤੌਲੀਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ Hansda Ashram ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਕਢਾਈ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ ਨੀਲੇ ਧਾਗੇ ਨਾਲ ਉਹ ਵੇਚਣ ਵਾਸਤੇ ਰੱਖ ਦਿਤੇ ਗਏ। ਇਹ ਤੌਲੀਏ ਆਸ਼ਰਮ ਨੂੰ ਕਾਨਪੁਰ ਤੋਂ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਦੇ ਇਕ ਸ਼ਿਸ਼ ਨੇ ਭੇਟਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਥਰੀਸਾ ਨੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਮਰੀਕਨਾਂ ਨੂੰ ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਸੁਗਾਤਾਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਇਕ ਇਕ ਤੌਲੀਆ 20/- ਦਾ ਵਿਕਿਆ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚਾਰਲਸ ਨੇ ਖਰੀਦਿਆ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਮੈਂ ਵੀ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਸਸਤੇ ਭਾਅ ਤੇ ਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਵਿਕ ਗਏ, ਥਰੀਸਾ ਤੇ ਸਵਾਮੀ

ਬੈਠ ਕੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਖੂਬ ਹਸ ਰਹੇ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੈਸੇ ਗਿਣੇ, ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਵਧਾਈਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਫੀ ਪੈਸੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਸੀ ਤੇ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਇਕ ਸੋਹਣਾ ਹੱਲ ਲੱਭ ਲਿਆ ਸੀ।

ਹਰ ਕੋਈ ਇਹ ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਪੈਸਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਸੀ ਕਿ ਜੋ ਵੀ ਹੈ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਉਹ ਦੇ ਦਿੰਦੇ, ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਸ਼ਿਸ਼ ਤੋਂ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਕ ਕਦੀ ਕਦੀ ਚਾਰਲਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਕਦੇ ਰੋਸ਼ਨ ਲਾਲ ਨੂੰ, ਅਸੀਂ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਲਈ ਜੁਰਾਬਾਂ ਬਨੈਨਾਂ ਖਰੀਦਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਜਾਂ ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕਮੋਨੋ (ਜਿਹੜਾ ਲਾਲ ਚੋਗਾ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਪਾਉਂਦੇ ਸੀ) ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਿਸ਼ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸਦਾ ਹੀ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਲਈ ਤੋਹਫੇ ਤੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਪਰ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਕਦੀ ਵੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਖਦੇ, ਸਭ ਕੁਝ ਵੰਡ ਦਿੰਦੇ ਸੀ।

ਇਕ ਬੜਾ ਹੀ ਧਨਾਢ ਸੱਜਣ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਇਆ, ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮਨਾਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਇਕ ਵੱਡਾ ਸਾਰਾ ਡੱਬਾ

ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ, ਉਤੋਂ ਉਹ ਡੱਬਾ ਬੜਾ ਹੀ ਸਜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਲਈ ਇਕ ਤੋਹਫਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਸੱਜਣ ਚਲੇ ਗਏ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਡੱਬਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖੀ ਜੋ ਵੀ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਡੱਬਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਅੰਦਰ ਇਕ ਰੋਸ਼ਮੀ ਕਮੀਜ਼ ਸੀ ਬੜੀ ਰੰਗੀਨ, ਕੁਝ ਐਸਾ ਜਿਹੜਾ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੇ ਕਦੇ ਪਾਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਸਾਈਜ਼ ਵੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵੱਡਾ ਤੇ ਚੌੜਾ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਇਹ ਕਮੀਜ਼ ਉਸ ਸੱਜਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਸਾਈਜ਼ ਦੀ ਸੀ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਜਦੋਂ ਭਾਰਤੀ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦਾ ਇਕ ਜਥਾ ਨੈਪਾਲ ਆਇਆ ਉਹ ਕਪੜੇ, ਖਾਣ ਪੀਣ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਤੇ ਰੁਪਏ ਲੈ ਕੇ ਆਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਡਾ. ਅਗਨੀਹੋਤਰੀ ਓਥੇ ਹੀ ਸੀ, ਉਹ ਹਸਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਜਦੋਂ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਇਕ ਗਾਣਾ ਗਾਣ ਲਗ ਪਏ, ਚਾਰਲਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਛਣ ਲੱਗਾ, ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਕੀ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਆਹ! ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਮੈਂ ਅੱਜ ਵਡਭਾਗਾ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਅਵਸਰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕੁਝ ਦੇ ਸਕਾਂ। ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਸਦਾ ਹੀ ਇਹ ਉਦੋਂ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕੁਝ ਦਿੰਦਾ।”



(ਇਥੋਂ ਕੱਟ ਕੇ ਭੇਜੋ ਜੀ)

**MEMBERSHIP FORM**



ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ



ਰਿਨੀਊਵਲ



ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

<b>ਆਤਮ ਮਾਰਗ</b>		
<i>Monthly Magazine</i> ਮਾਸਿਕ ਪਤ੍ਰਿਕਾ		
<b>SUBSCRIPTION (ਦੇਸ਼)</b>		
ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
200/-	2000/-	20/-
220/-	2020/-	
<b>SUBSCRIPTION ਵਿਦੇਸ਼</b>		
	Annual	Life
U.S.A.	50 US\$	500 US\$
U.K.	30 £	300 £
Aus.	80 \$	800 \$
Europ	50 Euro	500 Euro

ਨਾਮ/Name .....

ਪਤਾ/Address .....

.....

.....

..... Pin Code .....

Phone..... Email :.....

ਮੈਂ.....ਰੁਪਏ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ

ਨੰ.....ਮਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਦਸਖਤ.....

**ATAM MARG MONTHLY MAGAZINE**

Gurdwara Ratwara Sahib, P.o. Mullanpur Garibdas, Distt. Ropar (Pb.) Pin - 140901

Phone : 0160-2255002, Fax : 0160-2255009, Email : atammarg@glide.net.in, www.ratwarasahib.org

## ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

- ਐਤਵਾਰ** - 06, 13, 20, 27, ਨਵੰਬਰ।  
**ਸੰਗਰਾਂਦ** - 14 ਨਵੰਬਰ, ਦਿਨ ਸੋਮਵਾਰ।  
**ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ** - 15 ਨਵੰਬਰ, ਦਿਨ ਮੰਗਲਵਾਰ  
 (ਸਮਾਂ ਦੁਪਹਿਰ 12 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 3.30 ਵਜੇ ਤੱਕ)  
**ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ** - ਹਰੇਕ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ  
 ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਦਿਨ ਦੇ  
 12.00 ਵਜੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।  
**ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ** - ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਆਖਰੀ  
 ਸ਼ਨਿੱਚਰਵਾਰ 26 ਨਵੰਬਰ 2005, ਸਮਾਂ ਦਿਨ ਦੇ -  
 11.00 ਵਜੇ ਤੋਂ 1.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਦੀਵਾਨ ਸਜਦਾ ਹੈ।

## ਸੂਚਨਾ

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ 'ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ  
 ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ' ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਹਸਪਤਾਲ  
 ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ।  
 ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਾਸਤੇ  
 ਮਾਇਆ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇ ਉਹ ਹਸਪਤਾਲ ਅਕਾਊਂਟ  
 ਨੰਬਰ SB-18177 A/C ਵਿਚ ਚੈਕ,  
 ਮਨੀਆਰਡਰ, ਡਰਾਫਟ ਆਦਿ ਰਾਹੀਂ ਮਾਇਆ  
 ਭੇਜਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨ -

### Postal Address

**Vishav Gurmat Roohani Mission  
 Charitable Trust, (Hospital A/c)  
 Gurdwara Ishar Parkash  
 Ratwara Sahib  
 P.O. Mullanpur Garibdass  
 Teh. Kharar, Via : Chandigarh.  
 Distt. Ropar (Pb)-140901 (India)**

## ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ

ਦੇ ਬਾਨੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ  
 ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ

ਇਹ ਪੁਸਤਕਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਗੁੜ੍ਹ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਭਲੀਭਾਂਤ ਨਿਖਾਰ  
 ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਾਮ, ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਦੀਆਂ ਜੁਗਤੀਆਂ ਨੂੰ  
 ਜਨ ਸਾਧਾਰਣ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਗੁਰਸਿੱਖ ਜਗਿਆਸੂ  
 ਲਈ ਅਮੋਲਕ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ। ਆਤਮਿਕ ਸੁੱਖ-ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਆਪ  
 ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਓ। ਜੋ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ  
 ਉਪਲਬਧ ਹਨ।

	ਪੰਜਾਬੀ	ਹਿੰਦੀ
1. ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ	50/-	70/-
2. ਕਿਵ ਕੁੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ	40/-	35/-
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ - ਸੰਤ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ	155/-	235/-
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ	30/-	35/-
5. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - ਭਾਗ ਦੂਜਾ	60/-	65/-
6. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - ਭਾਗ ਤੀਜਾ	80/-	100/-
7. ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ	25/-	30/-
8. ਚਉਥੈ ਪਹਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ	55/-	60/-
9. ਸੁਰਤਿਆਂ ਉਪਜੈ ਚਾਉ	40/-	40/-
10. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-
11. ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਅ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-
12. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ	10/-	10/-
13. ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-
14. ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	10/-	15/-
15. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	15/-	15/-
16. ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਸਰੋਤ-ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ	5/-	5/-
17. ਹਿਮਾਲੀਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	70/-	
18. ਅਮਰ ਗਾਥਾ	100/-	100/-

19. ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਇ	50/-	
20. ਪਵਿਤਰ ਪੈਂਡਾ	25/-	
21. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-	10/-
22. ਵੈਸਾਖੀ	10/-	
23. ਰਾਜ ਯੋਗ	40/-	
24. ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ	10/-	10/-
25. ਅਭਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ-1	90/-	
26. ਅਭਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ-2	90/-	
27. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ -1	60/-	
28. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ - 2	60/-	
29. ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-	
30. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸਾਧ ਕੀ ਬਾਣੀ	80/-	
31. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੀਐ	50/-	

### English Version

	Price
1. Baisakhi	Rs. 5/-
2. How Rend The Veil of Untruth	Rs. 70/-
C. Discourses on the Beyond-1	Rs 50/-
4. Discourses on the Beyond -2	Rs. 50/-
5. Discourses on the Beyond -3	Rs. 50/-
6. Discourses on the Beyond -4	Rs. 60/-
7. Discourses on the Beyond -5	Rs. 60/-
8. The way to the imperceptible	Rs. 80/-
9. The Lights Immortal	Rs. 20/-
10. Transcendental Bliss	Rs. 70/-
11. How to Know Thy Real Self-(Vol-1)	Rs. 80/-
12. How to Know Thy Real Self-(Vol-2)	Rs. 80/-
13. How to Know Thy Real Self-(Vol-3)	Rs. 110/-
14. The Dawn of Khalsa Ideals	Rs. 10/-
15. A Glimpse of His Holiness - Baba ji	Rs. 5/-